

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

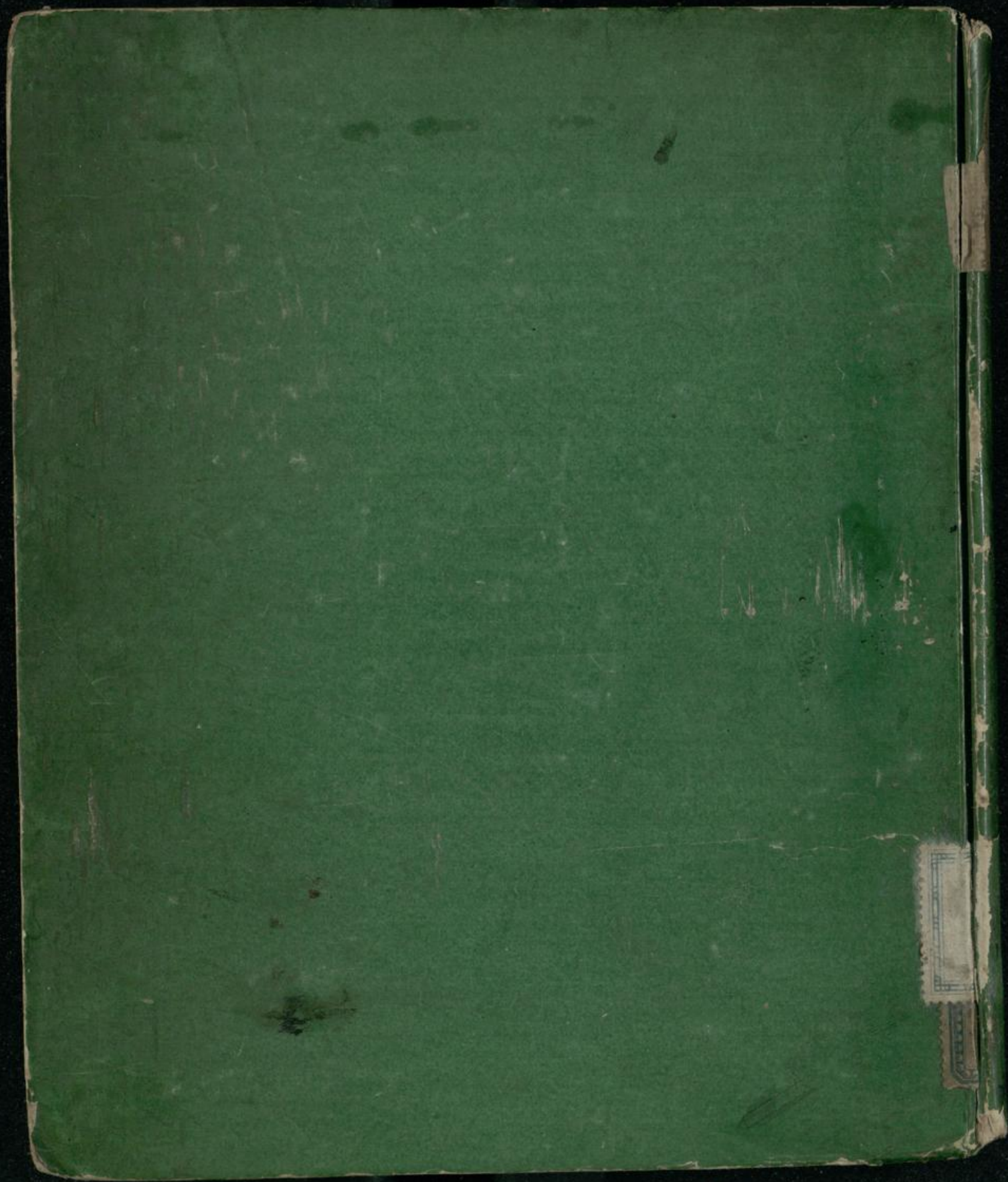
Sefer Yeri'at Shelomoh ...

Pappenheimer, Salomon Seligmann

המלש, מיהנפפ

Dyhernfurth, [5]571 [1810/11]

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8834)

I Box
29.

1) Teriat Salomo, von Salomo Poppenheim, Dhyrnfarth, 1511.

2) Sefer ha-Shoreshim Ms. bei Litzkeheim (1511), f. 3 verso 4, c.

יריעת שלמה

חלק שלישי

בכאור שמות גרמנים המתחסות אל המלאכה

מאת שלמה פפנהיים

אונטר דיא רעגירונג דער פרויא אנמאיינעמע לוויזע אמאליע פשוואוועמע שאפט פנימפ" גרעפן
פאן האיום געבארנע גרעפן פאן דודן עקלעץ

גרמ

בדיהרנפורט

בבית ובדפוס ה"ה ר' יוסף מייא

לפ"ק

תקע"א

בשנת

הקדמה

אמר המחבר

כל מחבר ספר בפירושו המלות ע"פ פשוטן דהיינו שאינו מדקדק בטעם מה שהונחה זאת המלה דוקא על ענין זה לא על ענין אחר ואינו משגיח ב"כ אם זאת המלה יש לה מלבד המובן הראשון עוד אחיה יחוס והתקשרות עם מלה אחרת ע"ד שהיא אם מושאלת או נרדפה או משותפת במובנה אך כל מה שיבואו אליו זה המחבר הוא רק לפרש המלות כפי שמוט הלשון שפשוט . למחבר כזה נכב די לו כשהוא רוצה לתת סדר לחבורו שיסדר המלות בא"ת ע"פ סדר האל"ף ב"ת סמקב"ד כל המלות המתחילות באות אל"ף יחד ואח"כ המתחילות בב"ת , בגימ"ל וכו' . ויספיק לו זה די הספק להמציא לכל מבקש את מובקשו בדרך היומר קל . ויבא ב"כ בזה די חובתו שאין צריך לחלק דברי חבורו עוד שוב לחלקים ופרקים כפי החלוקה המחויבת בכל שאר ספרים אך יכול לדבר בהמשך אחד מאל"ף עד ת"ו אחר שאין שם לא חבור ולא התקשרות בין מלה לחברתה והם כולם כל אחד ענין בפ"ע . אמנם אין כן המחבר ההוא המשתדל בפירוש המלות ע"פ המקורה העיונית ושקול הדעת בחפוש הטעם למה שהונחה איז מלה על ענין זולת ענין ונכרוף ההשגחה על הענין המקשר זאת המלה עם מלה אחרת ע"פ ההשאלה או השמוף וההרדפה עד שצריך בזה האופן לחבר תמיד מלות זו לזו שיש להם סדר בצוירים ההם שאנו מציירים בהם אע"פ שאין להם סדר לפי אותיות הא"ב . וכן צריך לחלק סך אחד מן המלות מן סך אחר כפי חלוקי הצוירים למיניהם וסוגיהם באופן שהיה כל חלק וחלק הכולל פרקים רבים מדבר על מלות הנכנסות תחת ציור א' כללי וכל פרק מפרקי החלק מקובץ רק ממלות המתחסות לציור א' פרטי . וככה עשיתי גם אני כאשר צנני הכינותי את לבי לחבר חבור על שמוט נרדפים שנלשון עברי שקראתיו יריעת שלמה . חלקתי תחלה את החבור כולו לארבע חלקים כלליים שכל א' מהם כולל כל השמות שיקבצם ציור אחד סוגי כל חלק וחלק חלקתי שוב לפרקים חלקיים קראתיים שם חוברת שכל א' מהם מקובץ ממלות שהם יחוס עם ציור א' מיני . ולבסוף חלקתי שוב כל זרק לחלקים קטנים יקראו בשם יריעות שכל א' מהם בדבור מלות שהם ביחוס א' עם ציור

פרטי מלבד הצור המיני והסוגי הכולל אולם זאת זולתם יחד . ולמען יקל על המבקש למצוא איז מלה מיד במקומ' הכתבי לי ציוני' בראש כל חלק וחלק שבהם סדורות אותן המלות המתבארות . בו ע"פ סדר האל"ף ב"ת . ויבא ב"כ ב"ד חובתי להקל על הקורא המתעסק בדברי החבור . ולא נשאר עלי אך להתנצל על סדר החלקים בצמיגת הקדומה והאצור ולזה אען ואומר :

התנאים הראשינים בכל דבר . הם . עצם הדבר . עטם הדבר הוא הענין ההוא המגביל אפשרותו לשיה' יוכל להצטייר כדבר זה לא כדבר בטל וריק ובזולת עטם אין כאן דבר ולא כלום . ואיכות הדבר הוא אותו הענין הדבק בעטם הדבר אם ע"פ העצמות כאלו תאמר חוס האש שהחוס איכות הדבק באש ע"פ העצמות ולא יצויר אש בזולת חוס . או ע"פ המקרה כאלו תאמר צבע היין שהצבע רק איכות מקריי בין שגם בהסתלק הצבע לא יתבטל עטם היין . ואיכות הדבר הוא לבדו הנושא ההוא המושיט לנו אפשרות השגח מציאות איז דבר בפועל ובזולתו לא היינו מגיעים לעולם להשיג שום מציאות שחץ ממנו . כי עטם הדבר לעולם דקותו ופשוטותו אין אנו צער ודם יבוליס להכירו בשום אופן אך כל מה שאנו מכירים איזה דבר ישלם לנו רק מפאת השגחתו האיכות שלו לפי שהאיכות אינו כ"כ דק ופשוט כמו העטם . וע"י השגחתו את האיכות עם הידיעה שהאיכות אין לו עמידה בפני עצמו רק נשוא על דבר ע"כ יחברר לנו בברור גמור שיש כאן עטם מה הנושא זה האיכות אע"פ שלא נכיר את העטם עצמו מה הוא וגם לא נגיע לעולם להכירו אך כל מה שאנו משיגים ממנו לא יהי' רק איכותו בלבד . שאם ישאלנו אדם בד"מ עטם האש מה הוא . אין בידנו להשיב כ"א שהוא דבר רוחני המאיר ומחמם ושורף . ואלה הסימנים וכיוצא בהם הם אמנם איכות האש לא עטם האש ועטם האש מה הוא לא ידענו להשיבו . ולא בדברים שחץ ממנו בלבד כי גם הדבר ההוא הסובב בקרבנו ושאנו מרגישים אותו הרגשה ברורה והיינו הנפש שלנו אין אנו באים בו לעולם אל ידיעת עצמותו וכל מה שנהי' משהדלים לקרב לנו ממנו אל הצור ע"י שנאמר שהנפש הוא כח הודע ומכיר ומשכיל

1812
UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek

ומשכיל ורועה וכדומה לזה יהי זה הכל רק איכות
הנכש אבל עלם הנפש עדיין לא נדע מה הוא ואם כך
הדברים צמה שבחוכנו ק"ו למה שחזן ממנו . וזוה
יבשו ויחסרו יחדיו בעלי החימה שעם הנחתם
והזקתם את הגשם עד היסוד האחרון לא יעלה
בידיהם לאחד כל המעשים כ"א הידיעה שהוא דבר
מלאי או חמיי או שרפי או שמיי . אבל להגיד ג"כ
מה הוא עלם זה המלה והשרף והשמן ישארו עומדים
כמחריש כי לא ידעו מה הוא . ויולא לנו מזה שכל
יכולת השגתנו בלתי מתפשט כ"א על איכות הדברים
לא על עצמותם וכל היולא חזן לזה התחום ומשתדל
להשיג דבר בזולת איכותו כל השתדלותו הכל ורעות
רוח .

ואיכות הדברים שני מינים . ר"ל האיכות מצד
עצמו ומחותו ב' מינים . איכות נפרד
(סובסטאנטיף) ואיכות מצטרף (רעלאטיף) .
הנפרד הוא אותו האיכות הנמצא על נושא
במציאות בעליו שאף אלו אין כאן מקבל
להשיג אותו אין מציאותו בכל ע"כ שהרי הוא מנוי
על נושא בפועל ואינו תלוי אם ישיגו המקבל או לא .
והמצטרף הוא אותו האיכות שאין לו מציאות
פרדיי רק מציאותו תלויה במציאות
המקבל ואלו אין כאן מקבל לא הי' ג"כ נמצא בפועל
כי נושא הוא רק הסיבה לשיהי' נמצא בפועל אל
המקבל והרי המקבל הוא הנושא את האיכות ההוא
ועלם הדבר רק הסבה לשישיא אותו המקבל . המבל
זוה ריח השושנה ויפיה . הגה הריח והיופי שניהם
איכות השושנ' אבל בהבדל . כי הריח הוא נמצא במציאו'
פרדיי על השושנה שאף אלו אין כאן מקבל שיש לו חוש
הריח אין מציאות הריח הוא בטל ע"כ שעלם הריח הוא
הקטו' העול' מן השושנ' שכל קטור היולא מן הדבר נקרא'
ריח וכמו שיחבאר להלן . והקטור ההוא ישאר תמיד
במציאו' בפועל אף בשאין כאן מקבל הריח . ויקרא ריח
השושנה איכות נפרד . אולם יופי השושנה אין לו
מציאות פרדיי על השושנה אך הוא נשוא על הרכבה
המקבל שהורכב על אופן שיהי' צורת השושנה ולבשה
מקובלים עליו והשושנה בעצמה לא יפה ולא כעורה
רק היא סבה לשיקח המקבל אותה בציור היופי ויקרא
יופי השושנה איכות מצטרף . וכן בבחינת כעור הדבר
שהנשמת בד"מ אינה כעורה בעצמה כ"א מנד
שורתה בלתי מקובלת עליו ואלו היינו מורכבים על

אופן אחר אפשר שהיינו אומרים על התנשמת שהיא
היפה שנעופות והרי א"כ כעור התנשמת נכוא עלינו
לא על התנשמת וכן הדבר בבחינת הטוב והרע הנשמי
שאין שום דבר נשמי טוב או רע מנד עלמו כ"א
בצרוף אל מקבלו שעי"כ אפשר שיהי' הדבר טוב גם
רע בב"א כשיהיו המקבלים מחולפים בהרכבתם ויהי'
הדבר המושג טוב לזה ורע לזה . כגון ריח השושנה
בד"מ . כל זמן שתאמר שהשושנה יש לה ריח בדרך
כלל ולא הזכרת לומר שהוא טוב או רע הנה הזכרת
דבר שכל מקבל צריך להודות בו שהרי הוא אמת גמור
שהשושנה יש לה ריח שהוא הקטור העולה ממנה
בפועל . אמנם מיד שתאמר שהשושנה יש לה ריח
טוב כבר צרפת את עצמך אל ריח השושנה ותאמר
עליו שהוא טוב בבחינת קבלתך אותו בהרכבתך
הפרטית ואלו הורכבתה על הרכבה אחרת היית אומר
עליו שהוא רע . והרי לפ"ז ריח השושנה אפשר שיהי'
טוב ורע בב"א כשיש כאן שני מקבלים מתחלטים .
ודע זה הענין כי רב הוא ויש לו ג"כ מבוא עלים
בגדר האמת ושקר בבחינת ההחלטה דהיינו אם הדבר
אמת או שקר במחלט (אפסאלוט) או אמת ושקר
במחנה (בדינגט) . כל זמן שיתעלם האמת ושקר
בגוף הדבר (אביעקטיף) יהי' האמת והשקר שבו
במחלט שסותרו נמנע ולא יהי' אפשר שיהי' הדבר
ההוא בעצמו אמת ושקר בב"א . אמנם בזמן שלא
יתעלמו האמת והשקר בגוף הדבר כ"א בהשגתך אותו
(סוביעקטיף) אז לא יהי' יחוס האמת והשקר שאתה
מייחס לדבר במחלט שסותרו נמנע כ"א רק מותנה
בהשגתך הפרטית שאלו הי' כאן משיג אחר שהשגתו
מחולפת מהשגתך הי' משיג את הדבר בהפך מה
שהשגת אותו שבו האופן יכול הדבר עצמו שיהי' אמת
ושקר בב"א . ונקח טוב ריח השושנה למשל . כל זמן
שתאמר שהשושנה יש לה ריח . הנה זה הוא אמת
במחלט שהרי הוא אמת גמור שאין אדם יכול להכחיש
שהשושנה יש לה ריח דהיינו הקטור העולה ממנה .
וכן כשתאמר שהשושנה אין לה ריח זה הוא שקר
במחלט שהרי באמת יש לה ריח . אכן כשתאמר
שהשושנה יש לה ריח טוב הנה היא ג"כ אמת אבל לא
במחלט שהוא רק מותנה באיכות הרכבתך והמורכב
על אופן אחר הי' אומר עליה שיש לה ריח רע יהי'
ג"כ אומר אמת לפי הדעתו המחולפת והרי א"כ ריח
השושנה בבחינת הטוב והרע דבר שהוא אמת ושקר

הקדמה

שהצבע דבר מה נשוא על הגשם בפועל לא דבר רק ומזומה :

הפעם . ענינו צורת החלקים שהגשם מורכב מהם אם חלקלקים או פגומים עגולים או מחודדים שכפי חלוק צורות האלה תהי' פעולתם בגשם המקבל אם פעולה נעימה או פעולה גרועה ואלה הצורות הם בגשם בפועל והם בעצמם נקראים טעם . וס' טעם שם האחד המצטרף ע"ש שאומן הצורות הן הן ההכנות הפעולות שבגשם לפעוטה פעולה בגשם הנובע צם (דיח שמעקואמקייט) והרגשה הטעם דהיינו ההתכעלות מן הטעם יקרא חוש הטעם (גשמאק) וכמו שיבוא עוד למטה . הריח . הוא הקטור והאיד הרוחני המצבצב ויוצא מן הגשם לאויר ופועל בצוגע צו אם פעולה מקובלת או בלתי מקובלת נקרא הקיטור הוא ריח (דופט) שם חאר נפרד מלשון רוח (לופט) והמרגיש אותו ומתפעל ממנו יקרא חוש הריח (דער גערוך) :

הקול . הוא כח ויכולת הגשם להבקיע בתנועתו את האויר ולפלוצו שלפי שהגשם דבר גוש והאויר דבר רך פסוגי הוא מתבקע בקל מפני הגשם המתנועע צו וזה הבקוע שעושה הגשם באויר יקרא קול (לויט או שטימומע) והמרגיש המתפעל מאותה הבקיעה יקרא חוש השמע (גהער) וס' קול לפ"ו ג"כ חאר המצטרף שלא נקרא קול כ"א בצרוף עם האויר וכל שאין כאן אויר או שהגשם עצמו בתנועה אין לו קול . אלא שאם ה יכולת הואו שבגשם לבקע את האויר בגוששו הוא נשוא על הגשם בפועל כמו שהכח הנעמי נשוא עליו בפועל אלא שאלה הכחות לפעמים הם בהתעבקות ותנועה ולפעמים הם בתנועה כטינוח הגשם . בכלל הקול הוא הגון שהוא סך בקיעות רבות הנעשות באויר ע"י תנועת הגשם שאם הם מרובות ורנפות זו צו ויש בהם סדר וערך מיוחד אז יקרא סך אותן הבקיעות צסם גגון (גזאנג או שטימומע) ואיכות הגגון הוא הלליל (דער קלאנג) שהוא נערך ע"פ דקות הבקיעות ורוחבם : אמנם הרביר . ענינו הוא בעצמו ענין הקול דהיינו הבקעת האויר ע"י תנועה . אלא שהדבור הוא בקיעת האויר הנעשה ע"י תנועת כלי הדבור בצרוף עם מנופת הגרון (זעפפל) הדוחק את הנשימה לחוך האויר ומבקעהו . ובכלל הדבור השריקה

צב"א . הארכנו קצת צוה הענין ליוקר ענינו אע"פ שאין כאן מקומו . ונחזור לדברנו ונאמר :

האיכות הנפרד . שהוא שם לו מציאות פרדי בצלם נשאו צולת הצטרפות

אל ומקבל יתחלק שוב לצ' מינים . לאיכות בשמי .

ואיכות רוחני . הא יכויות בגשמיות אחד עשר ואלו הם . הגישוש (קערפריכקייט) . הצורה (פיגור)

המוג (טעמופראטור) והרבה (קאמפאזיטור)

הכובר (שווערע) . התנועה

(צוועגונג . מאנוס) המראה (פארבע) . המעם

(שמעקואמקייט) . הריח (דער דופט) הקול

(דער לויט) והרביד (דיח שכראכע) . ענין

הגישוש הוא התמלאות הריקות והיינו דבר המפסיק בין ריקות לריקות הוא גשם הדבר והוא

הנקרא גשם (קערפרי) וכלל בגשם כמות הנדסי

(מאטהמאטישע ברעסע) וכחות המספרי

(אריטמטישע ברעסע) והתפשטות הגשם

(עלאסטיציטעט) . הצורה הוא אופן התפשטות

הקוים החלונים של גשם בצורה עגול או מרובע משולש

וכעל זיית הדכה . המוג הוא טעור חלקי אש ומים

שהגשם מחזיק בצמינת קור . וחוס לה ויכש .

ההרבה הוא סדור חלקי הגשם זה אלל זה

בצמינת הרביר והקשו חוזק ורסיון אטום

או ספריי . הרביר הוא נטיה הגשם אל מרכזו

ע"י כח המושך (אינקלינאציאן) . התנועה הוא

נטיה הגשם מן מרכזו ע"י כח הדוחה (דעקלינאציאן)

אם בתנועה עומדת כגון תנועת הגלגל בעד עצמו

או בתנועה יולתה ממקום למקום כגון הלוך הכ"ח

ותנועת המים האש והרוח . המראה הוא צבע

הגשם , וצזה יש מחלוקת בין החוקרים הטבעיים יש

מי שאומר שהצבע הוא איכות נפרד דבוק בגשם אינו

תלוי בצפילת האור עליו כי יש לגשם הואו הנצב

הואו שאנו רואים עליו גם כשהוא בחשך לא יראה

אור שהיין האדום צב"מ הוא אדום ג"כ במרתף שאין

שם אור אלא שאין אנו מכירין ארמימותו ביוקום

השך . ויש מי שאומר שהצבע אין לו מציאות פרדי

אך מתהוו ע"פ פעילת ננוני האור על הגשם

המתחלפים בצבעיהם וכפי הכנת הגשם לבלוע אותן

הנלוות אם כולן או מקצתן כך יהי' צבעו . ולדעת

הואש יחי' צבע הדבר רק איגות מצטרף דהיינו צרוף

פליטת ננוני האור עם הכנת הגשם . עכ"ז הכל מודי'

מקום ? מ"מ הם דבוקים כ"כ בנח השערותו שחוק
 ומיד שאנו מציינים לנו מציאות איו' דבר בפועל מיד
 נרגיש ב"כ בעצמנו ההכרח לשער אותו באיזה זמן
 ומקום וכל עוד שלא נודקקנו לשער הדבר מתי הוא
 ואיפו הוא אנו חושבים את השגתנו כמוסרת .
 ומורגלים אנו כ"כ בזכרון אלה הנגשים עד שאפי'
 הבורא ית' אינו נולט משלא נזייר אותו לנו ע"כ
 המציאות בזמן שהי' ויהי' וע"כ המציאות במקום שהיא
 בשמים ממעל וכדומה לאלה היהסים אע"פ שהיא ית'
 בעלה ומסולקת מכל יחסי הזמן והמקום בתכלי' הסלוק .
 העולה מזה שכל יכולת השגתנו ממומנס על שלש
 תנאים . והם איכות הדבר (כי עצם הדבר אין אנו
 משיגים כלל) וזמנו . ומקומו . אבל הם ג"כ מספיקים
 להציג לנו ציור נכון על איו' מושג כי כל מה שהשגנו
 דבר ע"כ איכותו ומקומו ושעתו מיד יש לנו ציור שלם
 ממנו וידענו להבדילו ביחוד משאר דברים :

והבחנות ההם שעל ידיהם אנו יכולים להשיג איכות
 הדבריו' וזמנם ומקומם הם ששה במספר .
 שהטבע אותם בנו יוצר הכל ית' כדי שיהי' ביכולת
 להשיג את עצמנו ואת מה שמחו ממנו . נקראים בשם
 הכולל חיש (זין) אך חמשה מהם יקראו חושים
 חנוניים (איסרפ זינגע) שהשי יקרא חוש הפנימי
 (אינרע זין) . חמשה חושים החנוניים הם . חיש
 המשוש (גטיהל) חיש הרואות (גויכט) חיש
 הטעם (גשמאק) חיש הריח (גערוד) וחיש
 השמיע (גהער) . נשואי חוש המשוש הם גשם
 הדבר . ולורתו . וזוגו . ומקלת הרכבתו בבחינת
 הרכוך והקשוי . וכובד הדבר . ותנועתו . ומקומו .
 ואנו נחנעים להשיג ע"י חוש המשוש מקלת הרכבת
 הדבר בבחינת ספידיותו (דורכויכטיגקייט) גם לא
 טעם הדבר וריחו וקולו ודבורו וזמנו . נשואי חוש
 הראות הם . צורת הדבר ומקלת חזו אס לא או
 יכס . ומקלת הרכבתו אס אמוס או ספירי ותנועת
 הדבר . ולצבו . ומקומו . אבל אנו נחנעים מלהשיג
 על ידו גשם הדבר שהרי אין אנו רואים את האור
 והוא דבר גוש . וכן אין הראיה שולטה על חזו
 הדבר . וטעמו . וריחו . וקולו . ודבורו וזמנו .
 חוש הטעם . על ידו אין לנו מרגישין רק טעם הדבר
 בלבד אבל כל שאר איכויות הגשם אין להם שייכות עם
 זה החוש . וכן חוש הריח אינו משיג לנו רק ריח הדבר
 בלבד דהיינו הקיטור היוצא ממנו אבל כל שארי

השריקה (פכייסן) הנפסוף (צוויטערן) הגשים
 (גרונגן) הנהימה (ברוממן) הנעקה (שרייאטן)
 השאנה (בריללטן) היללה (וויממרו) האנחה (זייסן)
 הכבי (וויפען) השחוק (לאכן) וכיוצא בהם . אלה
 הם האיכויות הגשמיות :

והאיכויות הרוחניות הם . הידיעה (דאש
 וויססן) ההבנה (דאש
 ערקענטניס) ההצטיירות (בגריפע או פאר
 שטעלונגן) ההתרמית (איינבילדונג) הבינה (פר
 שטאנד) השכל (פר נופט) וכללים בהם
 המושבה (דאש דעקן) החכמה (וויסיהייט)
 התושיה (פר גלייכוונגס פר מעגן)
 הרבונה (אונטר שידונגס פר מעגן המזימה
 בעאורטיילונגס קראפט) הרצון (דער
 וויללע) וכלל הרזון החש"ן (בגערונגס פר מעגן)
 התשוקה (בגירדע) התאוה (דיא לוסט)
 והמדות (דיא זיטען) ועוד כיוצא
 בהם . ובאלה האיכויות הרוחניות יש ג"כ איכויות
 נפרדות (אביעקטיווע) ואיכויות מצטרפות
 (פוביקטיווע) ויודבר על כל אלה הענינים בחלק
 הרביעי איו' ביותר באור :

בזולת התנאים הראשונים של אפשרות השגתנו .
 שהם כמו שהזכרנו , עלם הדבר ואיכותו
 יש עוד שני תנאים שגוים המתעצמים במקרה ככל
 הדברים המושגים לנו . והם הזמן , והמקום ,
 (זייט אונד רויס) ושהיו הזמן והמקום תנאים
 המתעצמים בנח השגתנו והם כדמות טופס השגתנו
 (פארמען) או אס הם חומרים נשואים על הדברים
 המושגים (מאטעריען) על זה כבר גלינו דעתנו
 בפתיחות החלק הראשון מזה החבור אבל סוף כל סוף
 הזמן והמקום הם תנאים מותגים בהכרח בכל דבר
 המושג לנו ואי אפשר לנו לצייר שום דבר הן גשמי הן
 רוחני שהי' מצוי בפועל מבלי שגורף אליו ציור הזמן
 אס זה הדבר היה או עבר או עתיד . וכשהוא דבר
 גשמי או אפשר לנו לציירו בזולת שנקבע לו מקום
 המציאות אס כאן או כאן . שאע"פ שאלה התנאים
 אינם עצמיים באפשרות הדברים ולא בציור אפשרותם
 שהרי אפשר לנו לצייר אפשרות הדבר אף בזולת שיהי'
 פוכרחים לגרף עם הציור ההוא ג"כ ציור הזמן
 והמקום ? ואין ציור אפשרות האילן בד"מ חלוי בשום
 אופן בציור שהי' האילן נמלט באיזה זמן ובאיזה

האיכות נעלמים ממנו • זשאוי חוש השמע הם הקול והדבור שהתהוות עליהם מלך התנועה באויר שעושה הדבור כאחור למעלה • אבל כל שארי האיכות אין לחוש השמע מכוח בהם • וחוש המושג כולל כל החושים כולם אלא שחוש המושג מתפשט בכל הגוף ושאר החושים בלתי מתפשטים רק בחלק מן הגוף • וחוש הראות בעין הריח באף הטעם בלשון והשמע בלאון :

אמנם הכח השפי שהוא החוש הפנימי הוא כח דרמיון • שעל ידו אנו מרגישים את ענין הדומין שאין מתגלה ממשה החושים עליו אבל ע"י כח הדמיון המסתכל בהמשכת הדבר במציאות • והפסקתו והשתנותו ממעמד למעמד מענין לענין זה ממציא לנו הצויר מציאותות הזמן במדתו וסדרו וערכו • הן ע"י שנסתכל על עצמנו איך הצוירים שלנו ממושיכים ועומדים במציאותם ושוב פוסקים ובלים צוירים אחרים תחיהם • והן ע"י שנסתכל בצננו הדברים שחן ממנו כל זה מעמיד אותנו על הקיום של ענין הזמן • שאע"פ שהדברים שחן ממנו מושגים בחושים החושיים היינו רק איכות הדברים אבל המשכתם ושנויים בלתי מודגש כ"א בחוש הפנימי בלבד :

וזה שאנו משיגים ע"י החושים את האיכות הגשמית כך אנו משיגים ע"י החושים את האיכות הרוחנית של דבר רוחני • רק בהבדל הזה • שהאיכות הגשמיות ישיגים החושים בלי אמצע (אונמוסלבאר) שהחוש והאיכות נוגעים זה בזה ממש בלי אמצע צניכה • שהקויר הרוחני דר"מ נוגע באף הטעם נוגע בלשון • הקול בלאון • הצבע בעין • והגוש בכל שטח הגוף ע"י זאת הגיעה הממשית יחפעל החוש ואנו מרגישים התפעלות הזאת ויודעים ע"כ שיש כאן דבר הנושא איכות פלוני ופלוני שהרגשנו • וע"י התפעלות החוש הפנימי מן הזמן המתמיד באלה האיכות אנו יודעים ג"כ שהם זמניים • וכפי רצוי מספר האיכות הדבקות במוחש כך תתרבה השגתנו אותנו ביותר ברור והבדל משאר דבר • שהאיכות עם יחסי הזמן והמקום הם כולם סימנים להכיר את הדבר על ידיהם וכפי רצוי הסימנים כך תתרבה וחוסיק ההשגה וההכרה הנבדלת • שהוא ג"כ הענין שחל קנו את המונחים כולם לרונגים • מינים • ראיישים • והיינו כפי השגתנו את הדברים ברפוי ובמעוט סימניהם :

כלל אישים רבים האשוחתים ומד בלאו איכות מיוחד שעי" הם שונים זה לזה יקרא סוג (גאטטונג) וסך אישים מזה הכלל המשותפים טוב באיכות מיוחד מן מן האיכות הסוגי שבהם יקרא מין (אגרט) וכל פוט זפרט מן המין שיש בו שוב איז איכות פרטי נוסף על האיכות המיני והסוגי שבו יקרא איז (פערסחן) שלפיקך יותר קשה להכיר את האיש מלהכיר את המין ואת הסוג • שלהכרת האיש צריך שלשה הכרות הכרת הכולל את האיש עם הסוג והכרת הכולל אותו עם המין והכרת הפרט אותו מן הסוג והמין • אבל מנד זה ג"כ הכרת האיש יותר ברורה מהכרת המין והסוג שבהכרת האיש יש ג' סימנים ובהכרת המין רק שנים ובהכרת הסוג רק סימן אחד • והמקוריים הטבעיים רוב השתדלותם בזה הענינים בסדור וחלוק אישי הנמצאים הגשמיים לסוגים מינים ואישים מה שאין כאן מקומו כי אפי' המעט שדברנו הוא אך למוחר שהעיקר מה שכווננו אליו הוא שהשגת החושים האיכות הגשמיי נעשה בלי אמצע כ"א בנגיעת החוש במוחש נגיעה ממש :

אמנם השגת החושים את האיכות הרוחני זה אי אפשר בזולה אמצע (מיטטל באהר) כי לפי שהאיכות הרוחניות משוללות ומסולקות מכל מה שיגדר האיכות הגשמיי שאין להם גוש וצורה וכיכד קול ומראה וריח וכו' שוב אי אפשר ג"כ שיתפעלו החושים מהם הכלתי מתפעלים כ"א בנגיעת המוחש • ובחסרון התפעלות תפול מהם ג"כ אפשרות ההשגה אבל לך האפשר להשיג האיכות הרוחני במצעות החושים הוא ע"י אמצע בלבד • והיינו ע"י הפעולות המתוקנות והאומניות כשאנו רואים ושומעים ממששים מרימים וטועמים דבר המתוקן בתקון וסדר נאה שצריך להשלמתו ידיעה כוונה ורצון ושכל וכו' עד שתבדר לנו שלא נעשה כך בטבע • מיד חל עלינו החיוב לדון במוחלט שהפעל הוא שפעל ועשה את הדבר הוא המתוקן ה' בעל ידיעה כוונה ורצון ושכל וכו' שזה ממש לאיכות הרוחניות הם שמנויים בו ואין צריך לומר כשהפעל הוא עומד לפנינו ועושה את כל המעשים האלה המתוקנים שאנו זקוקים עוד יותר ויותר להחליט שהוא שזה לנו באיכות רוחניותו בלי ספק • המשל בזה אנו רואים לפנינו גשם בצורת אדם וכל חנועותיו והנחותיו שוות לתעניתו האנושים הנה ראוי באמת מנד הסדרה והקס דמיוני לשמש עליו שהוא

שהוא ג"כ בעל איכות רוחני ממנו אבל לא יחי' זה
 האשט מוכרח במחלט האשט שהוא מין כהה
 בצורת אדם בגון מין קוף וכדומה לו אולם כשאנו
 נופשים ממנו דבור שיש בו מלבן סכלי ורוחם ידיעה
 והכרה אז יכדיחנו ההיקש הסכלי להשבו כאדם גמור
 ואף בזאת הדבור כל שיעשה לפנינו שאר ענינים
 הצרכים ידיעה של ורצון וכו' חל כמו כן עלינו
 החיוב לשפוט שהוא אדם כמונו . והוא הדבר שדברנו
 שהאיכות הרוחניות יפטר שיושבו ע"י החושים
 הבשמיים אבל רק ע"י חמט דהיינו בתנועות הפעולות
 המתקנות דהיינו ע"י דבור וקבוה או שאר מלאכות
 סכליות . ואל יהי הענין הזה קל בעיניך כי הוא אחד
 מן המופתים החזקים שיש לנו על מציאות אלוה' ית'
 והיינו מנד עולם ההכמה והסודור הנפלא שאנו מוצאים
 בצריחה שהוא באמת מופת חזק לשרי לב ולח יפקפק
 בו כ"א מי שמוטטטט בחומו ודעתו מעורבבת עליו .
 והנביאים ע"ה בעצמם העמידונו עליו כמ"ס שאו
 מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וכדומה לאלה
 המאמרוה ועל המתרשלים בו אמר ואת פעל ה' לא
 יביטו ומעשה ידיו לא ראו :

חמציח העולה מכלל דברנו הוא . שכל משך
 השגתנו בלתי מתפשט כ"א על ב' מיני
 השגות . שהם השגת איכות הדברים . והשגת הזמן .
 וזה על שלשה דרכים השגת האיכות הבשמיית ע"י
 הנבייה כמוחש . השגת האיכות הרוחני ע"י
 ההסתכלות בפעולות היוצאות ממנו . והשגת הזמן
 ע"י כח הדמיון . ויוצא לנו מזה להחליט ג"כ שכל
 לשון ולשון מלשומת בני אדם מוצמט על אלה עניני
 השגות שזכרו כאן ואי אפשר לו להתפשט בהכחות
 מלות על מה שחון מהם והוא לפי מה שכונת
 הלשון דהיינו הדבור להגיד לזולתו . מה שיש במחשבתנו
 ממילא אי אפשר שיחזיקו מלות הדבור ענינים הבלתי
 מוכנים ומופשים . ואחר שאין השגתנו מתפשטת כ"א
 על מיני ההשגות שזכרו שוב ממילא ג"כ אי אפשר
 לשום לשון להתפשט יותר מהם אבל צריך שיהי' ענין
 כל מלה ומלה אס השגת איכות . או השגת פעולה
 סכלית . או השגת הזמן . והוא ענין מה שחלקו
 מדקדקי הלשון כל לשון לשלשה חלקים ראשיים :
 לשמורת (כאמטן) פעלים (ווערבי) ופלות
 (פר בינדונגס ווערטער) . השמות . הן המלות
 המונסות על דברים כפי מה שהם מושגים ע"כ

איכותם אס בשמי' או רוחני' או זמני' (שהזמן בעצמו
 מושב לנו רק ע"כ איכות) . והפעלים הם מלות
 המונחות על פעולות היוצאות מן הדברים אס פעולות
 טבעיות או רכניות . והמלות הן המלות המשמשות
 לעשות יחוס בין השמות זה לזה או בין הפעלים זה
 לזה או בין השמות והפעלים זה לזה . אס ע"כ הקשור
 (קאזיונקציאן) או ע"כ הפרוד (פארטיציפאציאן) או
 ע"כ ההפסט (אבשטראקציאן) . או ע"כ התנאי
 (קאנדיציאן) או ע"כ הקבין (פאסעטיאן) וע"כ
 ההמשל (קאמפאראציאן) וע"כ הערך (פראפארציאן)
 וע"כ ההנעה (פראפאזיציאן) וע"כ ההבדל (דעטיניציאן)
 וע"כ ההסתכלות (קויזאליטעט) ועוד כיוצא בזה .
 ואלה המלות אס מלות נפרדות כמו את . אס .
 אשר . למוען . כי בעבור אך רק גם ודומיהם . או
 שהם אומיות דבוקות . במלות השונות והפעלים כמו
 כאלה השמש בחצי הלילה ודומיהם . אלא מה שקראו
 המדקדקים שם מן השמות שם העצם אינו בדיוק .
 כי העצם ענין הבלתי מושב כמבואר למעלה ולא שייך
 להניח עליו מלה והי' יותר ראוי לקרוא הכת שם
 העצם שם האיכות המתדבק ע"י הדבור העצמי של
 איז' איכות בדבר ושהוא צריך לקיומו הוא נראה כאלו
 הוא עצם הי' בר ונקרא בלה"ע (נאמן פראפריא) .

וכן מה שיכנה האשכנזי את הפעל כפאר זמני' (זייש
 ווארט) ג"כ אינו מדוקדק . כי מה שייכות הכרחיים לו
 לפעל עם הזמן ? הלא כל הפעלי' המופשטי' בגון אכילה
 שחיה ישיבה הלוך ועמידה זכירה פקידה ופעולה
 (אבשטראקטיווע) . וכן הפעלים המקוריים
 (אינדעטיטא) בגון דת שבת זכור ושומר אין להם
 זכרון עם הזמן ? וכמבואר למעלה . ואס בשביל
 שהפעל אפשר שיפואר בסיומן הזמן משא"כ השמות :
 אין זה דקדוק מוגבל כשניחד לחלק הלשון תאר שאיננו
 נמצא כ"א ע"כ המקרה . מלבד שנמצא ג"כ שמות
 מתוארות בסיומן הזמן כמו ויהי רעב בארץ שהרעב
 שם לא פעל . ויותר צ"ק כמו שכחוה המדקדקים
 העבריים בשם בעל' בשהוא מורה על פעולת הדברי'
 (וויירקונגס ווארט) :

ע"פ ד' חלוקי הענינים שזכרו לעיל . שהם
 האיכות הבשמי' . איכות הרוחני . הפעולה .
 והזמן . חלקתי גם אני את חבורי יריעת שלמה
 המשתדל בצאור שמות נרדפים שהוא חלק מן הלשון .
 ג"כ לד' חלקים . ובארתי בחלק הראשון שמות
 המתחמקות

המתחמכות אל הזמן המקום והתנועה (פיזיק) וכתחלתי בהם הדבור לפי שאין להם חלק בגוף הדברים ומהותם - בחלק השני דברתי על השמות המתחמכות אל החושים (אפסטרהטיק) בנחיות השגת האיכות הגשמיות על ידיהם וכללנו בו הצורך על כח הדבור בזה שהוא מתיחס אל חוש השמע - (חלק השני הזה הוא בנחיות יד עם ספר השרשי שחברתי תחת יד החכם המדקדק הרב ר' וואלק היידינהיים שקיבל עליו בקול ובמכתב להדפיס גם שניהם ברפדלהיים אשר כעת לא ידעתי אם כבר נדפסו או לא) - בחלק השלישי שאני מניח פה לרגלי ההמון הנכבד, בו ידובר על השמות המתחמכות אל הסעולה והמלאכה (טעהנאלאגיע) שעל ידיהם אנו מציגים האיכות הרוחניות של הנמצאים - ובחלק הרביעי א"ה נדבר על איכות הרוחניות עצמן וכחות הנפשיות שאנו משיגין בעלמנו (פסימאלאגיע) ונארות לנו לדבר עתה מאותה על ענין הפעולות והמלאכות שחלק השלישי הזה נוסד עליו ונאמר - המלאכה בדרך כלל היא שני מינים מלאכה טבעיית (כאמור ארבייט) ומלאכה אומניית (קונסט ארבייט) - במלאכה האומניית אנו מסתכלים על שלשה דברים - על אופן המלאכה (דיו פארם) - על חומר המלאכה (דיו מאטעריע) ועל תכלית המלאכה (דען צוועק) :

אופן המלאכה יתחלק על א' משלשה ענינים - אם לחבר דברים נפרדים (קאמבינאציאן) או להכריז דברים המחוברים (סעפערציאן), או לשנות צורת הדברים (מארדיסקאציאן) - חבור דברים הנפרדים כגון מלאכת הדיעה והגיטיעה שהוא חבור הזרע והצמח א הקרקע - והעויה האריגה הרקומה התפירה ומלאכת הכנין וכיוצא בזה - פרוד דברים המחוברים, כגון מלאכת החימוץ (שיידע קונסט) דישה זריה ונפוך מטיבת עצים חציבת אבנים ומתכות ומסירת בורות וכיוצא בזה - והבנתות צורה הדברים - כגון מלאכת היוצרים שמשנים צורת ההמר לכלים ושאר צורות - והתכת המתכות ועשית מטבעות כתיבת ספרים וליה אפיה וכשול וכיוצא בזה - ויש מלאכות מורכבות מן חבור ופרידה כאחת כגון עשיית התבואה שיש בה קבוץ הקמה והפרדת הקליבות - שוב יש מלאכות מחבור דברים והתנתות צורתם כאחת כגון מלאכת הצובעים

שמחברים הכבד אל הנצב וע"כ ישתנה צורתו - שוב מלאכות מן פרוד דברים והשתנות צורה כגון פוסלי פסולי עץ ואבן שמפרידים מקצת עץ ואבן וישתנה צורת השאר - ושוב מלאכות מורכבות משלשתן יחד מחבור ופרידה והשתנות צורה - כגון מלאכת הרקומים שמפרידים מותריות הסממים באש ומשנים צורתם ומחברים שוב זה לזה - וכן כיוצא באלה המלאכות שזכרנו - (וכשנדקדק באתון ל"ט אבות מלאכות השנויות (שנת פ"ו משנה ב') לא נמצא אחת מהן מבלי שהיא בזה אם חבור או פרידה או השתנות צורה או שנים או שלשתן יחד) אלא שצריך סיה' בחבור הדברים או הפרדתם והשתנות צורתם איזה תקון ומועלת לא קלוקל והשחמה או ללא תועלת - והיודע להשלים התקון והתועלת ע"י שלש אלה שזכרו יקרא בזה אומן (קינסטלר) - וצריך לפ"ו בכל מלאכת אומן שתי ידיעות, הידיעה הראשונה היא לדעת שחבור ופרוד והשתנות צורת דברים פלוני הוא לאופן התקון והמועיל - והידיעה השניה היא לדעת את האופן המלאכותי איך אפשר שיחברו ויפרדו או ישתנה צורת אלה הדברים - אבל אין צריך שידע אומן א' את שניהם כי אף אם אין לו אלא הידיעה הראשונה בלבד או הידיעה השניה בלבד יקרא ג' אומן וכש"כ כשיודע את שניהם יחד - וכן יש שני מיני אומן - הא' מי שודע את האומנות אבל אינו עוסק בה יקרא אומן כהני (טעהארעטישר קינסטלר) - והב' הוא היודע את האומנות ועוסק בה ג' כשועל ידיו יקרא אומן מעשי (פרהקטישר קינסטלר) :

חומר המלאכה הוא האיכות הגשמית והזמן והמקום שעושה בעל המלאכה מהם תשמיש להשלים לו מהם איז' מלאכה מתוקנת אם ע"י חבור או פרוד או השתנות צורה - ואיכות הגשמית והזמן והמקום כבר דברנו עליהם למעלה אלא שלמעלה דברנו עליהם בנחיות השגתנו אותם - וכאן נדבר עליהם בנחיות שיטתה האדם מהם תשמיש למלאכתו - התשמיש מן גשוש הרב"ר הוא מלאכת מדידת הכמות המדומית (געמאטעריע וטריגאנאמעטרי) ומלאכת חשבון הכמות המספרית (אריטמעטיק) - צורת הרב"ר הוא הנושא של מלאכת עשית מטי צורות הדומות לצורות הנמצאים הטבעיים כגון עשית צורת בני אדם צ"ח וצוקים וכו' הרץ ושזים (סלאטטיק) מזג הגישם -

הקדמה

ה

אליו יסחלנו מלאכות הרקוח והרפואה (פארמאציע
 וארטנטייע) ועשית כלי הבחינה של תוצה האויר
 (טערמאמעטריע) וכיוצא בזה. הרבבת
 הגשם. אליו יסחלנו כל עושי מלאכה לתכלית
 החוץ (פארטייקאציען) שרץ שיהי החומר של
 מלאכתם חוץ בהרכבתו כדי להוציא החוץ המבוקש
 בדבר בוברד הגשם, הוא הפנה והיסוד של כל
 מלאכות המשקולת (מעמאטיק). תנועת הגשם,
 השתעשעות חוץ תנועת הכוכבים ומזלות
 (אסטראנאמיע) ונורך לעושי מלאכה בתנועת המים
 (הידרוליק) ותנועת האויר (אעראמעטריע) ותנועת
 האור (אפטיק) ותנועת בני אדם (טאקטיק) וכיוצא
 בזה. מראה הגשם. החומר היסודי של
 מלאכת הבחינה (קאלארנאציען) כגון הצבעים
 (פערבר) ומושאי צורות (מאהלר) גם עסק העוסקים
 בכתיבת פרחים (בלומיסטן) וכיוצא בהם. מעש
 הגשם. מיוחד למלאכת האפייה הכשול והרקוח
 (בוסטאטיק). ריח הגשם. יסוד למלאכת
 מים דימניים וכל אבקת רובל (אראמאטיק).
 הקור. הוא ישע ומפץ מלאכת הגבון והסיר כפה
 או ככלי (מוזיק). הרבור. עסק
 למלאכת המליצה והפיוט (פאעזיע) ומקירת הלשונות
 (פילאלאגיע). הזמן. ישמח למלאכת מדידת
 וסדור הזמן (מראנאלאגיע ונגאמאטיק) וסדור דברי
 הימים (קראטיק) וכיוצא בזה. והמק. שמוש
 למלאכת סדור ארצות ומדינות (געאגראפיע
 וטאפאגראפיע) וסדור הבנין (ארכיטעקטור) וכיוצא
 בהם. זה ענין חומר המלאכה. אך לרץ שתדע
 שזה שאמרנו כאן חומר המלאכה אין כוונתנו אל
 החומר ההוא בגשמי, שהאומן לוקח תחת ידיו ועושה
 ממנו מעשה ידי אמן וכפי שימושו שם חומר בלשון
 הפשוט באלו תאמר חומר של מלאכת הפסח הוא
 הכרול. חומר של מלאכת הצורף הוא הזהב והכסף
 וחומר מלאכת החייט הוא הבגד. אך כוונתנו אל
 החומר העיוני המצוי בכל דבר המעויין והמושכל.
 כמו שאמר בד"ת קצור הצורים או הפרדתם
 והפסקתם זה מזה הוא אופן המחשבה (פארס)
 והתעלמות הצורים באיז' דבר אם רומני או גשמי
 זהו חומר המחשבה (מאטעריע) כך נאמר כאן
 שחבור דברים או פירדתם והשתנות צורתם הוא אופן
 המלאכה. והתעלמות שלם אלה הענינים באיזה

איכות גשמי של הנמצאים הוא חומר המלאכה.
 והיינו כשיתעלמו בגשם הדבר יהי' הגשם חומר
 המלאכה וכשיתעלמו בצורת הדבר או מזגו והרכבתו
 וכו' יהי' הצורה המזג וההרכבה של גשם חומר
 המלאכה וכן טולם. והיינו יכולים ג"כ לומר
 שהתעלמות שלם אלה הענינים באיז' גשם מד' מיני
 הגשמים הנמצאים בהטבע הוא חומר המלאכה ולא
 היינו צרכין לחלק חומר המלאכה כ"א לד' הסוגים
 הראשיים שבצורות הטבע דהיינו דומם צומח חי מדבר
 שבהטבע חבור ופרוד והשתנות צורה בסוג הדומם
 יהי' הדומם חומר המלאכה ובהתעלם שלם אלה הענינים
 בצומח הרי הצומח חומר המלאכה וכו'. אלא לפי
 שכבר התחלנו הדבור באיכות הגשם והביאנו הענין
 ג"כ לחלק את כחות החושים על אלה האיכויות לכן
 נשארו על זה הדרך לחלק ג"כ חלוק מלאכות אליהן
 במה שלבסוף, הענין אחד בשניהם כי אין איכות
 חושי מבלי שיתדבק באחד מד' סוגי וצורות הטבע
 ואין אחד מצורות הטבע שיתדבק בו איכות אחר מלבד
 האיכות שזכרנו. והרי הענין שזה בשניהם:
 אמנם תכלית המלאכה יתחלק לשלשה מיני
 תכלית. תכלית
 הצורך (צום נאהט דורפט) לתכלית העדון (צום
 פר גניגן) ולתכלית התפארת (צור פראכט) ועל שלם
 אלה התכליות יתחלקו המלאכות כולם למיניהם.
 למלאכת הצורך (אעקאנאמיע) למלאכת העדון
 (אעסטטהטיק) ולמלאכת התפארת (פאמם או
 לוקוסם). מלאכת הצורך מין מלאכה הצריכה לקיום
 האדם שבולתה יחיה האדם חיי צער ויגון. כגון
 עבודת האדמה לתבואה וירקית וגידול בהמות ומקון
 מלבושים וביט דירה וכלי בית וכדומה לזה. מלאכת
 העידון מין מלאכה בדברים שאין צער בהעדרם אבל
 בקנינם יש תענוג ועדון. כגון תקון מעדנים
 ומטעמים ומרחצאות וכרים וכסתות רכים ונטיעת
 סרססים ושמיעת כלי שיר ומשחק הטריטיות
 (טראגארי) וכיוצא בזה. ומלאכת התפארת מין
 מלאכה בדברים שאינן תענוג לגוף אבל נחת רוח
 לנפש בבחינת שהם תפארת לעושיהן ותפארת לבני
 אדם בהראות יתרון הבן אדם על כל מיני הנמצאים
 בעולם השפל כגון בנין בנינים נשגבים ומתודרים
 בנינים לתלפיות (העכערע בויא קונסט) ועשית צורות
 שטחיות או משוקבות הדומות ממש לצורות הטבעיות
 מאהלר

הקדמה

אדם בעשותו גדולות ונפלאות שאין כגש המרגשת יכולת לעשותם אבל בעשות זכה הנפש המשכלת שיש באדם יתר על שאר ב"ח בגון מלאכות ההפארת שזכרו לעיל שאין בהם לא צורך ולא תענוג מושגי כ"א תענוג רוחני שהאדם מראה לעצמו ומסרסם לאחרים את גודל יכלתו ע"י נפשו השכלית לפאר לגדל ולרומם את תפסה ה' חתה השמש והוא שבה גדול לצור העולמים ב"ה שחלק מחכמתו לבשר ודם לעשות את כל המעשים האלה מלבו להלה לשם ולתפארת וזוה ידמה המעשה לעושהו מי העולמים ית' שברא הכל לכבודו כמ"ס מו"ל כל מה שברא הקב"ה לא בראו אלא לכבודו כמ"ס כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו. ואומר השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיב. ואומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קניקד :

(מאהלר אונד בילד הויאר קונסט) והמלאכה מערכת העגון בכלי שיר ובפה המסודר בסדר במדה וקצב מוגבל (טאן קונסט) וכדומה לאלה מן המלאכות המעידות על יתרון הכשר חכמה שבני אדם יתר על שאר הב"ח. כי אלו לא היו ביד בני אדם להתהלל במלאכתם ב"ח במלאכת הצורך והעדון לא היתה מהלכת ולא כלום שגם שאר ב"ח ממציאים להם תחבולות נפלאות במלאכות הצריכות להם ע"צ הצורך והתענוג. בגון מדורת הביבר והקוסין וקן העופות וחדרי הדבורה ואריגת תולעת המשי וקורי העכביש וכיוצא בזה שיד האדם ויד הב"ח שווים בו כי הוא כח כללי שהטביע בצורה י"ת בכל מי שיש לו נפש מרגשת לדעת לעות ולתקן כל מה שצריך לקיומו ועדונו. והוא הכח החפני שבנפש המרגשת (אינסטינקט) שהאדם והבהמה שווים בו. אך בזאת ותהלל הבן

ברעסלא כחדש טבת תקע"א לפ"ק

כאם הקטן **שלמה פפנהיים** דיין בק"ק **ברעסלא** בן לא"א מ"ו מ' **זעליגמן**
פפנהיים זצ"ל שהי' דיין בק"ק **ציליץ** יע"א :

לוח התבות ע"פ סדר האלף ב"ת

דף	דף	דף	דף	דף	דף	דף	דף		
מ"א	תאזה	ב'	שתן	מ"א	שעשע	ל"ד	שלף	מ"א	שוע
מ"א	תמנה	כ"ו	שתל	כ"ז	שעף	מ"ד	שלמה	כ"ו	שוכה
כ"ז	תיומת	ב'	שתת	כ"ג	שפף	כ"ז	שליחה	כ"ב	שוף
ח'	תמס	ב'	שתי	כ"ן	שפלה	ב'	שס	כ"ג	שמק
כ"ז	תמר	ב'	שתה	ל"ג	שרט	ל"ח	שמש	ל"ח	שחת
מ"ס	תעלה			כ"ז	שריג	מ"ד	שמלה	כ"א	שית
י"א	תפז	תי"ן		כ"ז	שרעף	כ"א	שסע	י"ז	שכס
מ"א	תפלה			מ"ט	שרון	כ"ב	שסף	ל"ה	שלת
פה	תקרה	מ"א	תא	ב'	שת	מ"ס	שעה	ט'	שלס

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

1000

מלאכה . פעולה . מעשה . מערל .
 עבירה המזכר הכללי באלה השמות
 הוא ההתעסקות והנועת המחשבה או האיברים
 או שניהם יחד כדי להוציא איזה תכלית
 (בשעפט'יונג) . וההבדל ביניהם . כי שם
 מלאכה הונח על ציור וכוונת העסק בדרך כלל .
 כל הקשר ענינים שונים אל תכלית מיוחדת יקרא
 מלאכה (בשעפט) והוא שם המופשט . שלא הונח
 כ"א על הציור שיש לנו מן התקשרות ענינים
 לאיזה תכלית . בלי הפרש אם יש כאן התקשרות ענינים
 בפועל או לא . וכענין שם אכילה לקיפה נתינה
 ודומיהם שהם כולם רק שמות מופשטים ציוריים .
 אלא ! שאלה השמות הם ג"כ תארי הפעל
 מן אכל לקחתן . אבל שם מלאכה שהוא שם מופשט
 גרידא אין בו פעל . וכולל שם מלאכה בין מלאכה
 השכל לחשוב מחשבות להוציא מהם תולדה
 שכלית ובין מלאכה הגוף שהוא תנועת האיברים
 להשלים איזה דבר חושי . ומלאכה הגוף יש בו שני
 מינים . מלאכה מחשבת ומלאכה עבודה . כל מלאכה
 שיש בה אומנות יתירה ודרך יותר פעולה הנפש
 מפעולה הגוף כגון כתיבה ואריגה טויה והקון
 כלים וכיוצא בזה . יקרא מלאכה מחשבת (קונסט
 ארבייט) . וכל מלאכה שיש בה טורח וביעה הגוף
 הצריך פעולה הגוף יותר מפעולה הנפש כגון
 חרישה זריעה קצירה ומטיבת עינים ודומיהם יקרא
 מלאכה עבודה (האנד ווערקס ארבייט) . ולפי ששני
 אלה מיני המלאכות היו במלאכת המשכן לפיכך נכללו
 בכלל כל מלאכה לא תעשו הנאמר במועדי ה' .
 אלא שהתורה הוציאה מכלל המלאכות מלאכה אוכל
 נפש לגבי י"ט . ומה שאמרו חז"ל גבי שבת מלאכה
 מחשבת אסרה תורה אינו לאפוקי מלאכה עבודה
 שהיה מותר בשבת שהרי הדברים ק"ו ו' גס שבמלאכה
 עבודה גופא צריך כוונה ותחבולה שכלית אך
 להשלים הדבר כראוי . אבל ירנו אהנם לומר שאינו חייב
 משום מלאכה בזולת שהיה המלאכה מסכמת אל
 הכוונה שהתכוון לה בפועל בעצם וראשונה לאפוקי
 דבר שאינו מתכוון או מלאכה שאינה צריכה לבוסה
 או מקלקל וכיוצא בזה שאינו חייב משום מלאכה . ויקרא
 ג"כ רכוש האדם וקנינו מלאכה . כמו אם לא שלח ידו
 במלאכה רעהו (שמות כ"ב ז') וכל המלאכה נמנזה
 ומם (ש"א ע"ו ט') ע"ש שהוא מסייע במלאכה

פרנסתו ומקון ביתו (גווערד) ומגורת מלאכה שם
 התאר מלאך ע"מ קשת פלח ציד גנג . מי שנמסר לו
 להשלים מלאכה וולתו והוא עומד תחתיו ובתקומו
 נקרא מלאך מלשון מלאכה שעוסק במלאכה וולתו
 (בשעפטס טרעגר) והנחתו הראשונה על המלאכה
 העליונים והשכלים הנבדלים העוסקים במלאכה
 הצ"א יתבדך בעולמות שברא ובשחוף השם נק"א או
 ג"כ הכחות היסודות הטבעיות המזווגים על מלאכה
 הטבע מלאכים כמו עושה מלאכיו רוחות
 משרתיו אש לנהט (תלים ק"ד ד') ונפתק מזה
 הענין לקרא ג"כ מלאך כל שליח המשולח בשליחות
 נבדלת לעסוק במלאכה המשלח שהיה הוא
 בעצמו עושה ואין בה פתיחות וגריעות כבוד
 למשולח כאלו היה עבד ומשרת . זה מין השליח
 יקרא ג"כ מלאך (אין גואנדער) כמו וישלם
 יעקב מלאכים וישלח מלאכים אל בלעם . מלאכי
 יפתח ודומיהם . ושרש מלאכה . לך . לשון הליכה
 והולכה (בשעפטס באנג או בשעפטס פיהרונג)
 דהיינו התנהגות העסק על סדרו הראוי כדי להשיג
 המבוקש ומ"ס מלאכה מ"ס התקון כמ"ס מנוחה
 מש"א מואכל משתה . והאל"ף נוספת שלא יתחלף עם
 לשון מלכות בכניוס מלכתו מלכתי . ומצא ג"כ בלי
 אל q למלכת השמים (ירמי' ז' י"ח) :

אבינם שם בעזרה . הונח על ההתעסקות בפועל
 דהיינו תנועת הגוף או הנפש
 בפועל כדי להשלים המלאכה המכוונת (ווירקון)
 שם מלאכה מורה על הציור המחשבי שיש לנו על
 עשית איז' דבר בשביל שום תכלית כמדובר לעיל .
 והנטייה בפועל בעשית העסק ע"י תנועת האברים
 והמחשבה זהו נקרא פעולה (ווירקונג) והוא שם
 המופשט מן פעל . ויקרא ג"כ פעל בעי"ן פתוחה .
 כמו לא יבינו אל פעלה ה' (תלים כ"ח ה') ואת פעל
 ה' לא יביטו (ישעי' ה' י"ב) וההבדל בין פעולה לפעל
 בפתח . כי פעולה מורה על ההתכוונות בחלקי
 הפעולה השלמה כפי מה שהם מתלקטות אחת לאחת
 לשיטהיהם מקבוצם פעולה שלמה (דאש ווירקון) ושם
 פעל בפת"ח מורה על ההתכוונות בפעולה השלמה
 בבח אחת כפי מה שהיא מקובצת עכשיו מפעולות
 רבות חלקיות (דיא ווירקונג) שכשומר בד"מ לא
 יבינו אל פעולה ה' הכוונה שאינם מסתכלים בזה
 שהקב"ה פועל קמיד יום ויום . וכשומר את פעל ה'

חברת יא יריעות שלמה חלק ג יריעה א

לא יבשו היינו שאינם מסתכלים במנהג העולם שברא
 י"ח העומד לפניהם נגזר במלואו וטובו . (ע"ן
 בשרשים שלי בשרש בן בהבדל שבין בינה לחבונה) .
 ולפעמים נקרא שבר הפעולה עצמו פעולה או פעל .
 כמו לא תלין פעלת שכיר (ויקרא י"ט י"ג) ופעלו לא
 יתן לו (ירמי' כ"ב י"ג) והיינו שבר פעולתו וטרתו :
אמנם שם מעשה . מורה על גמר העסק .
 דבר שגמרה מלאכתו
 ואין צורך לפעול בו עוד יותר יקרא מעשה (פערטיגעס
 ווערק) וכל מקום שיבוא בפעלים עשה . עשה ויעש
 וכו' כגולם ר"ל גמר הדבר והשלמתו (פר פערטיגט .
 גמאכט) שזה ענין אמרו (בראשית ב' ב') ויכל אלהי
 ביום השביעי מלאכתו אשר עשה . מלת ויכל שב על
 הזמן והרגע המתאחר לפעיה של יום הששי שביום הזה
 נעשה המלאכה דהיינו גמרה כולה (פערטיג גווארדן)
 ומיד כלה העסק מהתעסק בה עוד ועל זאת הכליה
 נאמר ויכל שהוא היה חיבב בכניסת יום השביעי . ואלו
 אמר ויכל בששי כמו שהעתיקו הוקיים לחלמי המלך
 פיה אפשר להבין ג"כ שכלתה המלאכה באמצע היום או
 בעוד היום גדול והתחילה לפ"ו השביתה כבר ביום הששי
 וזה לא היה . לפיכך אמר ויכל בשביעי לומר לך
 שהמיוזר העסק והפעולה במלאכה כל היום עד הערב
 שנכנס יום השביעי ולא עד בכלל . וזהו הגרמו באמרים
 ז"ל נכנס בו כחוט השערה . שברגע כלות המלאכה
 מיד שבת . וכן כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא
 חלקים לעשות (שם שם ג') הברואה הוא הניזר האלהי
 על איזה אופן יחי' הדבר שהארוזה להביא אל הפועל
 מלשון ברירה . דהיינו ברירה מתשבה אחת מכל
 שאר החשבנות (אבשטרר קי"אן) . והעשיה היא הוצאת
 הניזר הדבר והשלמתו בפועל וזהו אשר ברא חלקי לעשו'
 כלומר אשר התנייד במחשבתו לעשות ולגמור (פערטיג
 צו מאכן) וכן מה שאמר (שם ח' כ"א) נעשה אדם
 בצלמנו וכו' היינו גמור והשלמת צורת אדם . וכן
 והמלאכה הינה דים לכל המלאכה לעשות אותה
 (שמות ל"ו ז') דהיינו לגמרה ולהשלמה . והראיה
 שעשייה היא גמר והשלמת הדבר אמרו (ישעי' מ"א ד')
 מי פעל ועשה קרא הדורות וכו' ר"ל מי פעל ונתעסק
 בדבר והשלימו . וזהו ג"כ כוונת אמרו (בראשית א' כ"ו)
 נעשה אדם בצלמנו כמותנו . והיינו גמור דבר שיהי'
 לו צורת אדם (היינען מעש פערטיגן) ואלו אמר
 נברא אדם או נפעל אדם הי' באמת משמעו שיתעסקו

רבים במלאכה הזאת וזה לא הי' כוונת הבורא כלל
 שיפעלו עמו אחרים אך הינה כוונתו ית' שימסרף עם
 פעולתו האלהית הניזריות חומר עפריי ומה הרוף
 יהיה אדם שלפ"ו לא עשה החומר כלום בפועל כ"א
 שצטרף אל החלק הרוחני שבאדם במאמר השם ב"ה .
 אך הפועל והעסקן בדבר הי' הוא לבדו ית' שהוא
 הניזר באמרו נעשה אדם כלומר נצטרף יחד אתי
 בפעולתי והאדמיה בגוש עפר ויהי' אדם נגמר בצורתו
 והקונו וזהו בצלמנו כדמותו כלומר מורכב מנלס
 ודמות רוחניי וגשמי' מנלס ודמות חלקי' במקצת .
 ומנלס ודמות האדמיה במקצת ומשמש פעל עשה גם
 ללבוך תקון וסדור (צו רעכט מאכן) כמו ולא עשה
 שפמו (ש"ב י"ט כ"ה) כלומר תקון שפמו . וכן והחת
 מעשה מקשה קרחה (ישעי' ג' כ"ד) כלומר החת תקון
 וסדור שערות הראשי' קרחה במקשה דהיינו בקשואין
 כמו במלונה במקשה (ישעי' א' ח') ור"ל שבמקום
 תקון שער יחי' קרחה בקישואין הזה שהוא חלק וקרח
 בלי שער (קירבעס קאהל) וכן המשילו מו"ל אלל
 תגלחת המזרוע מגלחו כדלעת (כוסה ט"ו) דהיינו
 שלא ישאר בו שום שער כמו שאין שער בדלעת שהוא
 מין קשואין :
ישם בעלל . הנחתו על המלאכה המוסריות .
 עשיית דבר המתילד לדבר מוסר הן
 לשבח הן לגנאי יקרא מעלל . או עלילה (זיטפליכט
 הנדלונג) כמו כי פרו מעלליהם יאכלו (ישעי' ג' יו"ד)
 הגידו בעמים עלילותיו . נורא עלילה על בני אדם
 (תלים) וכשהוא מתילד לשבח נקרא מעלל טוב
 (גוטע הנדלונג) כמו היטיבו דרכיכם ומעלליכם (ירמי'
 ז' וי"ח) וכשמתילד לדבר מגונה נקרא מעלל רע
 (שלעכטע הנדלונג) כמו חפטי רוע מעלליך (דברי'
 כ"ח כ') להפעול עלילות ברשע (תלים קמ"א) .
 וכשיהי' העלילה רק דברים לא מעשה ממש יקרא עלילת
 דברים (ליומונד) ושם לה עלילת דברים (דברים
 כ"ב י"ד) ובפעלים ועולל למו כאשר עוללת לי (איכ'
 ח' כ"ב) ובהתפעל מורה תמיד על העלילה שנמשך
 ממנו דבר רע . אם שיהי' מתנגד למוסר ויהי' הרע
 הנמשך מגונה כמו כי התעללת בי (במדבר כ"ב) .
 וידעו אותה ויתעללו בה (שופטים י"ט כ"ה) הלא
 כאשר התעולל בהם (ש"א ו' ו') או שיהי' הרע הנמשך
 מן העלילה בלתי מגונה ולפעמים ג"כ מחויב מצד
 המוסר הלא שבסניגט שהוא עכ"ס דבר רע יפול עליו
 לשון

חברת יא יריעות שלמה

חלק ג יריעה ב ב

לשון עלל בהתפעל כמו את אשר התעללתי במזרים (שמות י' ב')

ושם עבודה הנחתו על עשית מלאכות כבודות שיש בהם טורח וביגיעה רבה (ארבייט) וכמבואר לעיל שכל שרריך התאמצות כחובייעה יקרא מלאכת עבודה בהבדל ממלאכה מחשבת שאין בה התאמצות רק עסק הכח השכלי. ושם התאר עבד עבד עברי. עבד עבדים. והוא שם נגזר מן הפעל עבדות כל מי שמוטל עליו לעשות מלאכות כבודות של הבית ובכלל זה ג"כ מלאכות פחותות ונחמסות שאע"פ שאין בהם טורח הרב הם כבודות מנז פחותות. כל השריך לעשות אלה מיני המלאכות יקרא עבד (קנענט. ארבייטר) מלשון עבודה. והוא במדרגה פחותה מן המשרה שהמשרה כלתי מושעבד רק למלאכות קלות (בדיהנטר) וכה"ל ושרת את אחיו וכו' ועבודה לא יעבד (במדבר ח' כ"ו):

יריעה ב

שם. שות. המוכן הכללי באלה הפעלים. סדור הדבר במקומו או זמנו או ענינו הראוי והוא ענין תקון והערכה (ארדנען) וההבדל ביניהם. פעל שם. הנחתו על סדור פשוט וארעי והוא ממש לשון נתינה (געבן) שבכ"מ שיאמר וישם הי' יכול ג"כ לומר ויתן. כגון כשאמר וישם שם את האדם הי' יכול ג"כ לומר ויתן שם את האדם. וישמו על שם שניהם הי' נופל ג"כ ויתנו על שם שניהם ועוד כיוצא בזה. וכן נמצא בדבר אחד עצמו פעם בלשון שימה ופעם בלשון נתינה כגון ושמת את השלחן מחוץ לפרכת. והשלחן נתן על כלל פסוק (שמות כ"ו ל"ה) ואמר אלל הכיור ונתת אתו בין אהל מועד (שמות ל"י"ח) ושזב אתר וישם את הכיור בין אהל מועד (שם מ' ל') וכדומה לזה הרבה שהשימה והנתינה בהם אחד. אלא שאע"כ משמש תמיד בלשון שימה בכ"מ שהי' שם איז' סדר מחוייב ונאות ושהי' מן הנורך לשהי' הדבר מסודר ומדובק דוקא במקום או בזמן או בענין זה לא במקום בזמן ובענין אחר. המשל בזה אחר (שמות מ"ס י"ח) ויתן את אלניו וישם את קרסיו ויתן את בריחיו. שהבריחים והאלנים לא היו צריכים סדור וערך כי היו שויים זה לזה אחר בהם לשון נתינה שלא הי' צריכים סדור רק נתינה גרידה. אבל הקרשים היו צריכים סדור בין

קרש לחצירו שלא יהי' ביניהם ריוח כלל וכמ"ס בגמ' שהיו רומיין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו לפיכך אחר בהם לשון שימה. וכן ויתן את העדות אל הארון וישם את הכדים על הארון (שם שם כ') שבארון לא הי' הקדד אם הי' מונח בצפונה או בדרומו של ארון אחר לשון נתינה. אבל הכדים הי' צורך שלא יכנסו או שלא יבלטו יותר מדאי אחר בהם לשון שימה. וזוה תקיש על שחר מקומות שבכ"מ שימש בל' שימה יש שם איז' צורך של סדור והערכה אם במקום. כמו וישם על הארון ואם בזמן. כמו וישם הי' מועד לאמר (שמות ט' ה') ואם בענין כמו הן בביד שימהו לך וישמיני לאב לפרעה. אשר שמתו במזרים:

אמנם פעל שות. הנחתו על סדור של קצת. כשמשדרין דבר לדבר שהי' שם בקביעות ולזמן מרובה יפול בו לשון שימה (שטיפטן) כמו ואיבה אשית ביך וזין האשה (בראשית ג' ט"ו) אלו אחר ואיבה אשים הי' כובל ג"כ שמהי' האיבה לפי שעה שלא תמשך זמן מרובה אך כשאמר ואיבה אשית ירצה לומר שתמשך האיבה ותקמיד כל ימי חיי האשה וזרעה. וכן וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על אפן לבן (שם למ"ד מ') ענינו ג"כ שיאחרו העדרים תמיד נפרדים מעדרי לבן. למען שתי אופתי אלה בקרבן (שמות י"ד א') שיאחר רועם האוחות ימים רבים. שית זונה ונצרת לב (משלי ז' י"ד) כלומר מסודרת היטב בעניני התזונות למשך ב"א אחריה (רוטטיג) וכן יעטף שית חתם למו (תלים ע"ג ו'). ושם הנגזר מזה כ"ג ל' כי השמות ירסון (תלים י"א ג') והם היסודות המסודרות בקביעות תחת הבנין (פונדאמענט): או שהי' ענין שתות סדור הבנין שלפני החומה כדי ללכדה (בעריסט) ובענין שות שתי השערה (ישעי' כ"ב ז') אשר סביב שחו עלי (תלים ג' ז'). וכן מענין שימה או בשתי או בערב (ויקרא י"ג) והוא סדור חוטי האריגה לארבע (קעטטע). ויתכן שגם שמה לשון שמה כגון ויאכל וישת ויאכל ושתה מענין שימה ושימה. שעי' השמה ושיבו הבני מעים שהיו נכוונים מחמת הצמח שזב לסדרן הראוי. שצמח לשון נתינה כמבואר אללנו בשרשים שרש נס. והיינו צמח הבני מעים מחמת חסרון משקה וע"י המשקה ישזב שזב הכל למכוננו וסדרנו לכן נקרא השתה משקה אל הגוף שמה. ומקום קבוץ משקה השמה נקרא שות כמו עד שתותיהם (ש"ב מ' ד') דהיינו עד הששח ששם יסוד השתיה והיינו כיס השמן שהוא בעצמו

בעצמו ג"כ ענין שכן עשתיין בקיר (ש"א כ"ה) וכן
 השופי שח (ישעי' כ"ד) דהיינו שהיו שפוחים ערומים
 וגלויים - ולפעמים ישמשו שח ושס בלשון אחד - כמו
 וישתחו על ארץ מזרים (בראשית מ"א ל"ג) ושבו אמר
 שמי אלקי לאדון לכל מזרים (שם מ"ה ט') ויש
 את כניו הר הגלעד (שם ל"א כ"א) ובמקום אחר
 וישת אל המדבר פניו (במדבר כ"ד א') - וישת על
 ראש אפרים (בראשית מ"ח י"ד) ושבו אמר שים ימיך
 על ראשו (שם י"ח) - ולא שת לבו גם לזאת (שמות
 ז' כ"ג) ושבו אמר ואשר לא שם לבו (שם ט' כ"א)
 ועוד כיצא בזה הרבה שימוש ושיחה בענין אחד
 לפי שווי הוראתם הכללית על ענין סדור והערכה:

בגן - תבן - תקן - מורים בשחוף על העמדת הדבר
 על כנו ובסיכו (שטאטואירן)
 וההפך ביניהם מנזאר בשרשים שלנו בשרשכן:

יריעה ג

אסף - קבץ - קהל - אגר - קוה - בנם - העיו -
 ההוראה הכללית בהם - קבוצ דברים הרבה
 למקום אחד (פר זאמלען) - וההבדל ביניהם - פעל אסף
 הנחתו בדרך כלל על אסיפת דברים מפורים למקום
 אחד בנת אחת דהיינו שהדברים המפורים - כבר מזויים
 כאן לפנינו אלא שהופסים מקומות הרבה ואינם חסרים
 רק שיהקרבו יחד במקום אחד עד שיהיו נראים בגוף
 אחד (פר זאמלען) וישמש פעל אסף לענינים שונים
 כפי שנוי הכליות המבוקשות באסיפה - ישמש במקום
 שיש באסיפה עזמה תועלת בגון ונאספו שמה כל
 העדרים וגללו את האבן (בראשית כ"ט ג') שבסוד
 העדרים אין היוק אך באסיפתם יש תועלת שיוכלו לגלול
 את האבן - ויאסף לבן את כל אנשי המקום (שם)
 שעי' אסיפתם החקיים שמהת המטה - וכן בהאסף
 ראשי עם ודומיהם - וישמש שוב במקום שאין באסיפה
 תועלת כ"א בבחינת שיש בסוד היוק שהכלית האסיפה
 א"כ כדי לסלק הנזק הנמשך ע"י הסוד בגון ואספת
 את תבואתה - באסף את מעשיך מן השדה ומג האסיף -
 שבעלם אין התבואה האספת משוכחת יותר מן התבואה
 הנפורה על פני השדה אלא שעי' הסוד עלולה יותר
 להתקלקל ולקבל הפסד וע"י האסיפה לבית מסולקת
 מן ההפסד ומזה האופן שימש פעל אסף להרחקת
 הנזק שמתחמת הסוד האשל לשמש ג"כ בלשון אסיפה

אע"פ שאין כאן אלא דבר אחד המתאסף ומתקבץ לאין
 מקום כדי להרחיק ממנו הנזק שהי' עלול אליו אלו
 הי' נשאר במקומו הראשון - כמו ואספתו אל תוך ביתך
 (דברים כ"ב ב') שאע"פ שאין כאן אלא שור א' או שה
 אחד יאמר עליו כשיתקבץ למקום משומר לשון אסיפה
 בבחינת הסתלק מעליו עי"כ עלולתו להנזק כשהוא
 במקום הפקר - וכן ולא יאסף הביתה וירד עליהם הכרד
 (שמות ט' ט') ואין איש מאסף אותם הביתה (שופטים
 י"ט ט') ודומיהם - ולא על התקבץ דבר א' לדבר
 שני בלבד כי גם על התקבץ דבר אחד אל עצמו יכול
 ג"כ לשון אסיפה כל שהכליות שלא יומשך הפסד בזולת
 ההתקבצות - כמו ויאמר אל הכהן אסף ידך (ש"א י"ד כ')
 דהיינו שיסלקם ממקום שהם שם וימשכם לגופו שהם
 לאו הרי הוא בסכנה שיתקבצו הפלשתים - ובבחינת
 שימש לשון אסיפה על הסתלק ההפסד ע"י שנוי מקום
 כמבואר כאן ויאמר שוב לשון אסיפה על הסתלק הפסד
 הגלות ע"י שנוי ענין - כמו אסף אלקי את חרפתי
 (בראשית ל' כ"ג) שכל זמן שלא הי' לי בן היפת
 חרפתי אחי עמי בכל מקום שאני שם ועשאו שניתן לי
 בן הרי הוא שוב כאלו נטל הקב"ה את חרפתי מכאן
 ונתנה במקום מונע שלא אחי עוד מגונה בעיני
 הבריות - וכן ואספתו מזרעתו (מ"ב ה' ו') ואסף
 המזרע (שם) ג"כ מענין הסתלק הגנות וחרפת
 הזרע ע"י איז' מעשה - ונשתק שוב הענין לשמש
 בלשון אסף להוראה הסלוק בלבד כשיסתלק הדבר
 ממקומו ולא יתגלה עוד הרי הוא כאלו נאסף למקום
 אחר אע"פ שאין באסיפה תועלת ולא נזק בהעדרה -
 כמו וירחק לא יאסף (ישעי' ס' כ') ונכבדים אספו
 נגהם (יואל ב' י') ואנשי חמד נאספים (ישעי' כ"ז א')
 כלומר נסתלקו מן העולם ונאספו אל קבר - וכלי אל"ף
 מוסף רוחם יגועון (תלים ק"ד כ"ט) - וכל אלה הלשונות
 מענין סוף ואסיפה - אולם כשיבוא מלת אסף מענין
 הסתלק מן העולם עם מלת אל או על - כמו ויאסף
 אל עמיו : רוחו ונשמתו אליו יאסף (איוב ל"ד י"ד)
 הנני אוספיך על אבותיך (מ"ב כ"ב כ') הוא מורה על
 אסיפה שיש בה תועלת לנאסף וכענין שארי הלשונות
 של אסף - ולהוראת הגנאי - יקרא קבוצ ההלשונות
 והפחותים שבעם אספסף - והאספסף אשר בקרבנו
 (במדבר י"א ד') והם ההדושים ומחוריהם המדרגה שבעם
 שהם תמיד באסיפה ברחבות ושוקים (גמייגר הויסן -
 פעבל) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו או בשם

אומנתו ומשלח ידו אבל הכדושים ועמי הארץ באסיפה
בעלמא סגי לכו וכמעט שיזדמן דבר בעיר כבר הם
באסיפה יחד לפיכך בא אסתסוף בכלל הפעל להוראת
הגנאי כענין הפסוק עקלקל סחרחר לחם הקלקל
והפסד בעלי אסופת (קהלת י"ב י"א) שהוא לשבח
והיינו הגשים המוצרכים לכל אסיפה בעת הצורך :
ופעל קבץ הנחתו על אסיפת דברים הנסורים
אחת לאחת שאינם נאספים בבת
אחת כענין אסיפה רק נאספים על יד יד במשך
הזמן היום קצת ולמחר קצת וגופל על המעשה
ההוא שיתועטו הדברים הפזורים אחת לאחת להתאחד
במקום א' לשון קבוצ (ואמלען) כמו ויקבצו את
כל אכל השנים (בראשית מ"א ל"ה) שלא הי' האכל
של ז' שנים מצוי בבת אחת ובמקום אחד עד שהי'
יכול לומר עליו לשון אסיפה ואמר בו לשון קבוצ שהיו
מקבצים התבואה אחת לאחת אל האוצרות וכן הקבצו
ושמעו בני יעקב (שם מ"ט ז') שבתחלה אמר להם
האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אהכס באחרית
הימים והוא בדרך כלל שיתאספו יחד במקום א' בבת
אחת כדי לשמוע יחד חדושי אחרית הימים ואח"כ
אמר בדרך פרט שיתקבצו אחד אחד אליו שישמע כל
אחד בפ"ע את מוכחהו וברכתו לכן אמר הקבצו וכן
ואת כל שללה הקבץ אל תוך רהבה (דברים י"ג ט"ז)
על השלל הנמנה בעיר עממה הי' גופל ג"כ לשון
אסיפה כמ"ש ואוסף שללכם כאוסף החסיל (ישעי' ל"ג
ד') אלא לפי שגם נכסי הרשעים שחוצה לה היו נשרפים
עם שלל העיר והם היו מפוזרים אילך ואילך לפיכך אמר
בלשון קבוצ וכו' ושב וקבצך מכל העמים (דברים ל"ג)
ונפולת יהודה יקבץ (ישעי' י"א ז') ומאמצות קבצם
ממזרח ומערב גפון וים (הלים ק"ז ג') שלטי הפוצהם
בארבע פנות עולם אי אפשר שיאוכסו בבת אחת רק אחת
לאחת כמ"ש ואהם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל (ישעי'
כ"ז ז') לפיכך אמר תמיד כל קבוצ וכן הונו מהבל
ימעט וקבץ על יד ירבה (משלי י"ג י"א) כלפי שאמר
בראש המקרא ימעט דהיינו שיתמעט שיעורו הי' לו לומר
בסיפא דקרא וקבץ על יד ישאר בשעורו ולא יתמעט
ומהיכא תיתי לומר שמלבד שלא יתמעט אלא שיתרבה עוד
על השעור ע"י הקבוצ אך שעור הכתוב הנה כשירויח
האדם הוורב בדרך מ"מ כגון שהי' לו סמורה והוקר
השער במ"א עד שהרויח בה ממון הרבה זה אינו הונו של
הכל שהרי כן דרך המגרים אלא שאע"ס כן הוא בסכנה

שע"י שהרויח כ"כ יכנים עצמו במ"מ הרבה שיש בו
אחריות ויסיד אהכס כשרגיע לממון הרבה במ"א ושלל
בדרך מ"מ כ"א בדרך מקרה ע"י ירושה מתנה ומזינא
זה נקרא היטב הונו מהבל שיש בו ז' ענינים לגרועותא
חדא שמחת שוכה במ"א סך מרובה שלא ניסה בו מעולם
אינו יודע ג"כ מה לעשות בו כ"א לאכול ולהסתפק ממנו
ושנית מצד שלא עמלו בו ולא גדלו נוהלו ג"כ להוציאו
ולפזרו שלא בדרך הטבע ולפיכך הוא מתמעט במשך
הזמן נגד זה אמר בסוף הפסוק וקבץ על יד שיש כאן ז'
ענינים למעלותא הא' שהוא קבוצ דהיינו מרויח על
יד יד לא הונו מרובה במ"א שעי"כ הוא כשאר תמיד בעסק
הפשוט שהוא רגיל ומנוסה בו ובלתי מכנים עצמו במ"מ
של אחרות ושנית שהוא מרויח על יד דהיינו ע"י שרמו
ועמלו שאינו בא לו בלי יגיעה וזעת אף שעי"כ הוא מדקדק
בהוצאתו בזה שידע כמה יגיעות יגע בו ולפיכך הונו כזה
מלבד שאינו מתמעט הנה הוא ג"כ מתרבה בהכרח אמר
שמרו ח תמיד יותר ממה שמוציא :
אמנם פעל קהר הנחתו בפרטות על אסיפת
דברים שיש בהם דעת דהיינו
בני אדם בלבד ואינו גופל כלל על דברים שאין בהם רוח
חיים או שאין בהם דעת לומר בהם לשון קהילה ויקהל את
הבמהות או התבואה הנמחים והאבנים שעל אלו וכיוצא
בהם גופל רק לשון אסיפה וקבוצ וכיוצא אך על קבוצ ז"א
בלבד גופל לשון קהיל והטעם כי שרש קהל קול לשון
דבור והשמעת קול והי"א קהל גוססת כשאר ההי"ן
הגוססות באמצע המלה כגון ה"א צהל מן צל ענין צליל
ולצלול ה"א צהל מן צל לשון צלצול וערבובי' ה"א
שם בהרת מן בר לשון צמות וזכות זהר מן זר לשון זריה
וגפון נצוץ האור ה"א להט מן לט לשון קסול וכדומה
לאלה ההי"ן נוספות ק"ה אקהל נוספת וגזרת המלה מן
קל לשון קול ודבור (וזהו אמון גרוהסן) (ברנהסן) והיינו
אסיפת דברי שא"צ כלי או מקל ורצוע' הנריך לאסיס' שאר
דברים כ"א קול בעלמא כיהם דברים שיש בהם דעת
ויודעים היטב שכונת הקול לשיהאספו יחד ולפעמים
יהי' רק קול בעלמא לא דבור כגון קול חצוצרות שהי'
למקרא הערה והקהל את הקהל ולפעמים הי' הקול קול
דברים כגון ויעבדו קול במחנה לאמר (שמות ל"ו)
דהיינו דבור חזק הגשע למרחוק ולפיכך בא פעל קהל
תמיד בהפעיל לא בצנין הקל ויקהל משה הקהל את
העם הקהילו אלי לפי שהאסיפה נעשה תמיד ע"י
שלישי דהיינו הקול מש"כ אסיפת שאר דברים שאין

יריעות שלמה חלק ג יריעה ג

כזה דעת שאפשר לאכסס בידים בולת שלישי וזה ענין מה שפיר"ש ויקהל משה לשון הפעיל שאינו אכסס אכסס בידים והס נאסס על פי דבורו (שמות ל"ה) וכוונת רש"י ל"ל ליתן טעם מדוע לא יסול לשון קהילה רק על ב"א לא על שאר דברים ויאמר לסי שאין ב"א נאסס בידים רק ע"י דבור וקול כשהוא מגזרת קול ודבור לפיכך אינו נופל רק על אסיפת ב"א ומשום כך הוא תמיד בהפעיל והוצרך רש"י ל"ל להתייב בפרשנותו עד פ' ויקהל לפי שקודם ס' ויקהל לא נמצא במקרא פעל קהל בהפעיל דוק ותשכח וזוה סרה המיות הר"א מודחי על רש"י ל"ל שס' וע"ס ואפשר שגם זה שאמר ואתן עליהם קהלה גדולה (נחמ"ה' ז') מלשון קול וכמו שנכתב מגזרת קהל מן קול ור"ל שנתן עליהם קול רעש גדול מפרק ומשבר סלעי לב האבן :

אמנם פעל אגר . אין הנחתו הראשנה על פעל האסיפה וקבוץ כ"א על תכלית האסיפה שהוא נתינת דברים האססים במקום המיוחד להם . כמו ויין לא משתה ולא תאגר (דברים כ"ח ל"ט) דהיינו הנתינה במרתף (איינקלדרן) וכן אגרה בקניזר מאכלה (משל ו' ח') דהיינו נתינה בהון חורי עפר . אגר בקיץ בן משכיל (שס"ה') היינו נתינת התבואה בגרן . וגזרת אגר מגר . לשון דירה ע"ז הגרות כמו ויגר אברהם . עס לבן גרתי . לגור בארץ באנו . שענין כולם שלא להשתקע אלא לגור שם וזמן מיוחד ונבנה מזה פעל אגר באל"ף נוספת ג"כ להוראת זה הענין . שהתבואה בד"מלא ניתלה ג"כ הגרן לדירה קבועה כ"א לזמן מיוחד והיא צו בגר בארץ נכריה שארץ מולדתה הוא הגדה . וכן היין במרתף וכדומה לזה . ונמצא ב"א אגר בלי אל"ף כמו וגזרהו בחרמו (חבקים א' ט"ו) שהדגל אשאר ג"כ במרתרו רק זמן מועט וגם אינו מקום מולדתו . וכן וגזרו עלי עזים (הליה כ"ט ד') שנועזים לביחדו אך יוכלו לדור אצלי אפי' שלא בקביעות כדי להרע לי (אגידלען) . והמקום שנוהגים שם הפירוד האשכנזי יקרא מגורה . מן אגר . כמו נהרסו מתגרות (יואל א' י"ז) . הפוד הורע במגורה (מגי' ב' י"ט) . ויתכן שגם שם גר מהענין הזה הלא שסגרן הוא המקום שנתנין בו התבואה שעודנה בשבלים (שיואער . שיינע) והמגורה הוא המקום שנוהגים בו התבואה שנדושה והאר פירות (שיטבאלן . שפייכר) :

ופעל קוה . אין הנחתו על פעל הקבוץ כ"א על אוסן הקבוץ . ועיקר הנחתו על האוסן

אך ית' צדו המים ושאר דברים נוזלים אל מקום מיוחד . תנועת כל דבר נוזל אל מקום מיוחד נקרא קוה . והוא מגזרת שס קו . המורה על אותו המסלול שיתנועע בו הדבר מצד החיוב הטבעי לא בחכמה ורצון . כמו בכל הארץ יצא קום (תליס"ו ט"ה') דהיינו מסלול הטבעי שהטבעי עליהם יוצר בראשית להתנועע כך תמיד (לויף באהן . פפאד) שהוא מתפלג בכל הארץ דהיינו מקיף את כדור הארץ כולו . והמשיל זה המסלול הטבעי המחויב . בשם קו . שכוונתו שכל מה שגרסס אחר קו הננין לא ילוח בהשרתו כך הוא המסלול הטבעי שהוא תמיד על אוסן א' מבלי נליזה ושגוי והרי הוא כאלו נמדד בקו . ומשום זה בעצמו נקרא תנועת דבר בגול קוה ג"כ מצד שזנעות כל דבר נוזל תמיד על אוסן אחד דהיינו מגובה לנמוך לא באוסן אחר טבעי משא"כ כל שאר הגשמים הטבעיים שאין בהם הגועה יסודית הכרחית להתנועע תמיד באוסן אחד . שגם מהנועעים לכל רוח שיהי' . אפי' האש שדרסו להתנועע תמיד למעלה יורד ג"כ לפעמים למטה כשימצא תחתיו חומר קולט אש . וכן האוויר מתנועע למעלה ולמטה ולכל רוח . אבל המים ושאר נושקים מתנועעים תמיד למקום נמוך והרי תנועתם כאלו משוערת בקו לפיכך נקרא בלשון קוה . כמו וקו המים אל המקום אחד (בראשית א' ט') דהיינו שימשכו אחר קוים ומסלולם הטבעי (שנור מעסוב . שנירלען) . והשם מקוה ולתיקוה המים קרא ימים (שס) דהיינו מקום שנקו הליו המים . ובלשון מושאל יאמר ונקו אליה כל הגוים (ירמ' ג' י"ז) והיא מליצה יאה כלומר שימשכו אליה הגוים כאלו היו מוכרחים לכך מצד הטבע כמוים הנקוים במסלולם הטבעי ההכרחי :

ופעל כנס . אין הנחתו כ"ל על אסיפה וקבוץ . כ"א על הכניסה וההכנסה שהוא ביאת דבר לתוך דבר (הרי"ן געין) או הבאת דבר לתוך דבר (הרי"ן ברעגן) וכמו ששמשו ח"ל תמיד בואת המלה כגון יוצא ויכנס לעיר הכנס לאן לדיר . הכנס יבחתו מוציא ומכניס ודומיהן . וגם מן הפוסקים אין הכרע שיהי' מלת כנס לשין אסיפה אדרבה מוס שאיור (קאלה ב' כ"ו) לאסוף ולכנס לתת לשוב . וזכר שהוא לשון כניסה לא אסיפה דהרתי למה לי וכן והמהמכה צרה בהכנס (ישע"י כ"ח כ') והיינו שהיא צרה במקום כניסתה ושיכנס דבר אל הוכה . וכן כונס כנר יתיים (תליס"ו ג' ז') פי' כד היינו גדיש של תבואה כ"ו כד קציר ביום נחלה (ישע"י י"ז א') נצב כמו נד נוזל (שמות ט"ו

ס"ו ח) היינו ערימה וגדים ופי' כוונת כגד א"כ שחכמים
 מיהיים למקום צר עד שגששה גבוה ותלול כגדים והם
 גלי הים המתרוממים ע"י גשיבת הרוח. או כמו שזכרנו
 לפעמים בים שיתרומם סך מים למעלה רום כמבול
 גבוה הנקרא צפי הספינים (וואסר האון). וכן זה שאמר
 גדתי ישראל יכנס (תלים קמ"ז ב') ג"כ לשון הכנסה
 לא לשון חסיפה. ויבד עליו רעו שבראש המקרא שאמר
 בונה ירושלים ה' אמר אחריו שיכנס בה גדתי ישראל. או
 שיהי' ענין יכנס לשון הקבלת פנים כענין הכנסת אורחים
 הכנסת כלה והיינו אחר שיהיו נתלשים ממקומם לבוא
 לארץ אחוזתם וכן לקראתם להכניסם לארצו המקודשת
 (חייבהאלן). וכן וכנסתי אתכם ופחתי עליכם באש
 (יחזקאל כ"ב ב"א) שנתחלה אמר הם (י"ט) הנני קבץ
 אתכם אל תוך ירושלים ובפסוק כ' (סס) המטיל את
 ירושלים לכור ע"ז אמר אחריו וכנסתי אתכם דהיינו
 שיכנסו את הקבוץ כולו לכור וינפח עליו באש. וכן
 וכנסתים אל אדמתם (סס ל"ט כ"ח) לשון הכנסה. אחר
 שאמר בפסוק הקודם וקבצתים מכל הארצות. אך כנוס
 את כל היהודים וזומו עלי (אסתר ד' ט"ז) פי' שיכניס
 כולם לבית ההפלה והוא מאמר בפ"ע. וזומו עלי הוא
 שוב מאמר בפ"ע והשעור שעם הכניסה לבית התכלה
 יהי' מצורף ג"כ שיזומו. באילו הי' מאמר וזומו עלי
 מקושר לגלפניו והי' מלת כנוס לשון חסיפה שיהכוף
 היהודים כדי לזום אין טעם לשייתאספו שהרי יכולים לזום
 ב"א בביתו ולא הי' צריך רק להכריז הזום. וכן כנסתי לי
 גם כסף וזהב (קהלת ב' ח') היינו הכנסה באולרות עת
 להשליך ועת כנוס חבנים (סס ג' ה') אלו הי' מלת כנוס
 לשון חסיפה לא הי' הסיפך של להסליך והי' יותר ראוי
 לומר עת לפזר ועת כנוס שהפזור הוא ההסך באמתו של
 קבוץ לא ההשליכה אבל פי' כנוס היינו הכנסה לעיר ולבית
 לצורך בנין שהוא הסיפך של השלכת חבנים מחוץ לעיר
 כדי לפנות המקום. וכדומה לאלה עוד שאר מלות כנס
 שבמקרא כולם לשון כניסה והכנסה לא לשון קבוץ וחסיפה
 שמשום כך ג' כ' נקראים בחי' שוקים מכנסים. ועשה
 להם מכנסי בד. ע"ש שמכניסים בהם הירכים גם אי
 אפשר ללבוש כ"א ע"ז ההכנסה משא"כ שאר בגדים
 שיכולים ללבוש גם על דרך עטיפה. אך בלשון התלמוד
 ישמש במלת כנס גם ללשון קבוץ כמו כנסת ישראל ר"ל
 קבוץ ישראל. בית הכנסת דהיינו בית שמתאספים בו
 להתפלל בחי' כנסיות של עמי הארץ. כנסיה שהיא
 לשם שמי' ודומיהן ואם ישלחבר פעל כנס לענין חסיפ' הי'

ענינו כענין ואספתו אל תוך ביתך (דברי' כ"ב ב') ואין
 ח"ש מאכף אחי הביתה (שופט' י"ט ט') שהוא זופל ג"כ
 על חסיפת ימיד למקום השחתתו והי' יכול ג"כ לומר
 וכנסתו אל תוך ביתך. ויין ח"ש מכניס אותי הביתה :
 גם פעל העז' אין הנחה כלל על ענין חסיפה כ"א
 על הבאת הדבר למקום בטוח
 וחשתמר והוא לשון מושאל מגורת עזו ומעזו שיקרא
 המקום בטוח מעזו מענין עזוה שיכול הנמלא בו לפנות
 עזות ברודף אחריו (טראץ ציענד) כמו הי' לי לצור
 מעזו (תלים ל"א ג'). הן עשיר קרית עזו (ישלי' ט"ו)
 דהיינו לענות עזות כמ"ס ועשיר יענה עזות (סס"ח
 כ"ג). וכן יהיו ערי מעוזו (ישעי' י"ז ט'). ה' עזי ומעזי
 (ירמי' ט"ז ט') עזי היינו כחי ועזוי העלמי הדבק
 בו. ופי' מעוזי היינו מקום מבטחי ש"י יכול לענות עזות
 משם ומה שורה שם מעוז על מקום בטוח גזור פעל
 העז. העז מקנך (שמות ט' י"ט) כלומר שיכניסנו
 למעוזו ומקום בטוח מן הטק. וכן יושבי הגבים העיוז
 (ישעי' י' למ"ד) העיוז אל העמדו (ירמי' ד' ו') העזו
 בני בנימין (ססו' א') :

יריעה ד

נפץ. פזר. זרר. הענין הכולל בהם הוא החמלק
 איזה כלל לפרטים רבים
 שיתרחקו זה מזה היפך חסיפה וקבוץ שהוא החמלק
 פרטים רבים מרוחקים והעשות מהם כלל אחד מקורב
 הפרטים. ומוזבן הפרט. בכל א' מאלה הפעלים. כי
 פעל נפץ הנחתו על פזור דבר שחלקיו חזקים היטב
 זה בזה וצריך התאמץ כח לחלקו על אופן שיתרחקו
 חלקיו זה מזה על זה הפזור יפול לשון נפץ (צר שפרענגט)
 כמו וכפטים יפוצץ כלע (ירמי' כ"ג כ"ט) ויחמלקו הררי
 עד (חזקוק ג' ה') שהסלע וההר גשמים חזקים וצריך
 כח רב בהכות עליהם עד שיתפזרו חלקיהם. ככלי יוצר
 חנפנס (תלים ב' ט') שאע"פ ככלי יוצר גשם חלוש מ"מ
 צריך הכאה חזקה לשינתתו חלקו שע"י הכאה חלושה
 הם מתבקעים בלבד אבל לא יתפזרו החלקים לזרחוק.
 ועל הריב ישמש פעל נפץ על פזור בני אדם. כמו ומאלה
 נתנה כל הארץ (בראשית ט' י"ט) ומשם הטינס ה'
 (סס י"א ט') ואפינס בישראל (סס מ"ט ו') ויפץ העם
 ויפזו אויביך. והפיץ בעמים. ונפולת יהודה יקצץ
 ודומיהם עוד הרבה. לפי שסתם בני אדם השוכנים יחד

יריעות שלמה חלק ג יריעה ד ה

פרטי בפי' ע' אפי' ח' מזד שהם משותפים במובן הם משמישים
 לפעמים ז' ו' ומה שבי' ראוי האחד לשמש כפי הוראתו
 הפרטית וזו לפעמים השני תחתיו כפי ההוראה הכללית
 המשקף את שניהם. כזה הענין נמצא ג' כ' כאן במלות
 נפץ פור זרר שימשו ז' ו' יאמר על דבר א' בעצמו פעם
 לשון נפץ ופעם אויבך (במדבר י' ל"ה) ופעם לשון פור
 פורת אויבך (תלים ס"ט י"א) וכן יאמר על גוף בעל
 חלקים קטנים הבלתי דבוקים במקום שה' נופל עליו לשון
 פור וזריה ושמע בו כל' נפץ. והפך קצח (ישעי' כ"ח
 כ"ה). ועל גלות ישראל ישמש בג' הלאמות פעם כל'
 נפץ והפך בכל העמים (דברי' כ"ח) ונפוצה יהודה.
 ופעם בלשון פור שה פורה ישראל (ירמ' כ' י"ז) אשר
 פורו בגוים (ויאל ד' ז') ופעם כל' זריה. והחכם
 אורה בגוים (ויקרא כ"ו ל"ג) ובגוים זרימתו (תלים
 מ"ד י"ז):

יריעה ה

אגד. צרר. אסר. קשר. חרצב. ההוראה
 החשפת בהם הוא התקשר דברים זה
 לזה (צירוף) וההבדל ביניהם כי אגד האחת העיקרית
 על התקשר דברים ארוכים שע"י שהם ארוכים אפשר
 לקשרם יחד ע"י חוט או משיחה אם מלומדה כעין
 דקושרין לפת וצטנות בראשיהם יחד או מלומדה כעין
 שאוגדין את הלולב עם תיניו למטה. או באמצע כעין
 שאוגדין האלומות והעמרים של תבואה. על כל כיוצא בזה
 הונח שם אגד (בבבד) כמו ולקחתם אגדת אוזב (שמות
 י"ב כ"ב) שהאוזב קלחים ארוכים. ואגודתו על ארץ
 יסדה (עמוס ט' ו') כנוי להתקשרות כל מה שבארץ שהם
 כאלו אגודים יחד ממה שצריכים זה לזה ואין לאחד קיום
 בפ"ע בזולת הבירו. החר אגודת מוטה (ישעי' כ"ח ו')
 מלת אגודת שב על הרשעים הפועלים לא על המקבלים
 ור"ל שיתירו הרשעים את אגודתם שנעשים אגודה אחת
 בהסכמה להטות משפט שבזולת שיהוו באגודה א' קשה
 להם להטות משפט כי ימצאו מתנגדים. והוא הנקרא
 קשר רשעים. וכענין ויהיו לאגודה אחת (ש"ב כ' ב"ה)
 שהיו מסכימים יחד להיות אחר אבנר. ומה הענין נגוד
 שם ג' ד. ג' ג' ג' יגודנו (בראשית מ"ט י"ט) לשון
 אגד והסכמה (איינע באנדע. טרופף) והפעל יגודו על
 נפש נדיק (תלים ל"ד כ"א) ובים זוכה יתגודדו
 (ירמ' ה' ז'):

ופעל

יש להם דבקות חזק ואדוקים זה בזה ביומר אם מזד שהם
 עם אחד או אומה או שבט או משפחה. או שיש להם צוות
 זה לזה ע"י מו"מ או שאר תועלת המשקף ביניהם
 כשישכנו יחד עד שצריך כח אחין לפגורם לפיכך נופל על
 פזרונו לשון נפץ:

ופעל בזר. מורה על פזור דבר שאין דבקות בחלקיו
 כלל רק זה ששוכנים יחד וקרובים זה לזה
 ואין מחוסר רק לעשות בהם איז' מעשה קל לכתל שנוהגים
 ושיחרכו זה מזה והוא הפזור הפשוט (צר שטרייאן) כמו
 כפור כאשר יפור (תלים קמ"ז ט"ו) שחלקי האסר אין
 ביניהם שום דבקות חזק. יש מפזר וכוסף עוד (משלי
 י"א כ"ד) שאותו הדבר שהוא מפזר כגון ממון ושאר
 חפצים אינו אללו גוף א' הדוק החלקים עד שצטרך כח
 ענום לפזרו. וכן מפזר ומפרד בין העמים (אסתר ג' ח')
 במלת מפזר ר"ל שלא הי' להם גם קודם לכן כששכנו יחד
 שום דבקות אחוה או אומיי ומשפחיי לכן נתפזרו בקלות
 נמרץ. ובמלת מפרד ר"ל שגם עוד עכשו הם מפרדים
 ונבדלים זה מזה עד שאין ראוי להם יחוס עם או אומה
 כי כולם ככרעיים נבדלים שאין להם יחוס וע"ז ששולל
 יצא מכללם שום תועלת בחברה המדינית וא"כ אין כאן
 הפסד באבדונם:

ופעל זרר. הנהתו על פזור דבר בעל חלקים קטנים
 וקלטים שמלבד רפיון דבקותם עוד
 הם נפצתם דקים וקלטים עד שאפשר לפזרם ביד או ע'
 נפוח הפה. זה הפזור יקרא זרר (שטרייאן) כמו ויזר על
 פני המים (שמות ל"ב כ') שאחר שנחתן לעפר הי' קל
 להתפזר זרה את גרן השעורים (רות ג' ב') היינו פזור
 גרעיני השעורים לפני הרוח כדי שיפול המוץ ע"י כלי
 הנקרא מורה. ברחת ובמורה (ישעי' ל' כ"ד). כי חנם
 מורה הרשת (משלי א' י"ו) מורה כמו מורה ע"מ
 אשנה ישראל ושב על הגרעינין של תבואה הזרוים בתוך
 הרשת כדי שירדו העופות עליהם (בטרייאט) וכן ויזרר
 הנער עד שבע פעמים (מ"ד ד' ל"ה) והוא פזור הלמה
 שבאף הנקרא עמוש (גיהסן). וכן יורה על נוה גפרית
 (איוב י"ח ט"ו). ולשם כך נקרא האבן הרפואיי שנותנים
 על המכה מזור. ע"ש הזריה. שלוקחין האבן בין
 האצבעות ומסורין אותה על המכה או על הקילור שכורכין
 עליה (שטרייא פולטר) כמו ישמו מזור תחתיד
 (עובדי' א' ו') לא זרו ולא חבשו (ישעי' א' ו') ולא
 יגהה מכס מזור (הושע ה' י"ג). והנה כבר הודענוך
 פעמים רבות שהשמות הגרדעים אפי' שיש לכלל' מובן

ופעל צרר . מורה על התקשר דברים שאי אפשר
 לאדם אם שהם קטנים וקצרים או
 כדוריים עקומים וכפופים וכו' ולא בזה שאין מקבלים האגד
 היטב וצריך לתחם בכלי כדו שהיו בקצון ועל הרוב
 נותנים אותם בכלי רך כגון מטפחה או סודר ושמה כדי
 שהיו נוחים לטלטל הנה וזנה ולמקום רחוק כמו
 משארתם לרורות בשמלתם (שמות י"ג ל"ד) וצרת הכסף
 בידך (דברי י"ד ב"ה) דהיינו שיקצן המטבעות בשק או
 מטפחה וישאלו לרובלים . וצר בכרים כסף בשני
 חרטים (מ"ב ה' כ"ג) דהיינו בשני סודרי' או ששלות .
 כמוהו וצר אהו בחרעו (שמו"ל צ"ד) מלת אהו שב על סך
 הגומים שגדבו ועל סך הבולל גופל לשון אהו לשון יחד ופי'
 שהי' בודק סך הגומים במטפחה (אייגנמ:דן) ולכאורה
 זה הספור שסך הגומים במטפחה ללא צורך כי מה אפשר
 לן אם צרר הגומים במטפחה או לא אך באות הי' זה לצורך
 המלאכה שלפי שהיו הגומים כלים קטנים ומפורים לא הי'
 אפשר לשער מדת גדלו של הדפוס שניקך בו העגל בזולת
 נתיבת כולם במטפחה שפי"כ נתברר לו היטב מדת
 המעוקב של הגומים כולם והי' שוב יכול לשער אחריו
 מדת גודל הדפים . וכן מיר צרר מים בשמלה (משלי ג'
 ד') ובדרך השאלה תקרא האשה הנשואה עם חברתה לאיש
 אחד צרה כמו ופעם תצרתה (ש"א א' ו') דהיינו שצוררה
 עם חברתה ע"י נשואי האיש ונשואי האיש בעין בלי הצורך
 אותם יחד והקרא כל אחת בערך אל השניה צרה (מיט
 יסר בזונדע) ובפעלים ואשה אל אחתה לא תקח לצרר
 (ויקרא י"ח ח) מלת לצרר שב אל האיש הצורר ומקשר
 אותם יחד ע"י הנשואים והיינו לפי כוונת האיש שנתפון
 שהיו צרות יחד כי המושא שתי אחיות כוונתו מיוחדת
 לשלל הנשוא אחת לאיש אחר שאפשר שיהי' אל האיש
 האחר מוצלחת ביותר ופקיטנו אשתו לאמר ראה כי
 ואחתי צלחה בנשואיה יותר ממני לפיכך נושא את שתיים
 ושוב אין לאחת קדימה על חבדה ויתקיים שלום הבית .
 שמוסר סך ג"כ הזכיר מלת לצרר דוקא בלקיחת שתי
 אחיות שייך אללס קנאת אשה באחתה . ולא הזכיר זה
 בלקיחת אשה ובתה או אשה ואמה שאין פיניהם קנאה
 כואת . וכן והיינה צרות עד יום מתן (ש"ב כ"ג)
 שבעילת אבשלום צרר וקשר אותם יחד מהיות לאיש
 ושם התאר מן צרר צרור . צרור הכסף צרור החיים
 (ביגדל) . ושר צרר צר שהונח על הצמזום המומיי
 שאין צורושה להחפשו (עגג) כמו צר לי המקום .
 מצור ומנוק . ויהיו ענין צרר הבאת הדברים שהיו צרווה

אל מקום צר והיינו הכלי שמשמין אותם צו (אייגננגן)
 והחפשו עוד מוגזר צר כגון צר צרה וצור וזדומה
 דברן עליו כבר במקומות אחרים .
אמנם פעל אסר . הגמטו על הקשירה לגמאי
 דהיינו קשירה הנעשה בעל
 כרחו שלא נוח ליה ומכריחין אותו לכך (ביגדן שפערן)
 כמו אסר יוסף אסור שם (בראשית מ"ג) ויאסר אותו
 לעיניהם (שם מ"ב כ"ד) ויאסרהו בשתים . אסירי
 עני וצדל בית האסורים . ומיר אסורים וזמיהם . כי
 גזרת אסר מן סר לשון הסרה שהסר הנקשר מהיות
 חפשי . ולפיכך נמצא ג"כ צלי אל"ף כי מצית הסודים
 יצא למלך (קהלת ד' י"ד) במסרת הדתים (יחזקאל
 כ' ל"ז) ובמסרם יחמוס (איוב ל"ג ט"ז) ומהיות הגמט
 אסר על הקשירה בעל כרחו ישמש בוג"כ לקשירת
 הכהנים למשך העגלה או כדי שלא תברח כמו ויאסר
 יוסף מרכשתו . ויאסר את רכבו . אסרי לגפן עירם .
 כי אס הסוס אסור והחמור אסור (מ"ב ז' ו') לפי שחסם
 בהמה בהקשרה נוח לה ולא בקשירה . ובבחינה
 העיונית אמר לאסר אסר על גפשו . כל גדר זבל שבועת
 אסר (במדבר ל"ג ו"ד) והוא מה שהאדם אסר על
 עצמו דברי המותר' שהוא צודאי בעל כרחו של גודר שאין
 הגוף בהנה מזהיק הוא עושה כך מצד הברכה שמרגיש
 בעצמו השטיפה אל האות גופנית שאפשר שיביאווה
 לירי עבירה לפיכך מרחיק א"ע אפי' מתענגים
 המותרים והוא מצד גיר ופרישות אלל ששכ"ז אין לו
 בזאת הפרישות שום הגאה גופניים ואפי' נסחו השתוחח
 עליו להיות מוכרח לכך . ויש בה הענין ב' אופנים .
 אם שאוסר ומקשר א"ע בעצמו לכלתי התדבק באוי' דבר
 של היתר כגון שבועה שלא אוכל בשד ושלא אשתה יין וכו'
 הנקרא שבועה אסר או שאוסר ומקשר את הדבר המותר
 משהי' דבוק עמו כגון יקום בשד ויין עלי שלא אסר את
 עצמו מהיות דבק אל החפץ אך אסר את החפץ משהי'
 מתדבק אליו והוא הנקרא נדר של אסר . ואמרו חז"ל
 (גדרים ד' ב') מה בין נדרים לשבועות בנדרים אסר
 ושבועה עליו ובשבועות אסר עצמו . על החפץ ונ"מ לענין
 שבועה לטבל את המצוה . אבל באמת אין חלוק בין שאוסר
 א"ע על דבר או שאוסר את הדבר על עצמו שבשני
 האופנים בעל הדבקות שבין האדם לחפץ . ובל' חכמים
 שמשו במלת אסר ג"כ צב' האופנים אס צל' אסירת
 האדם על החפץ כגון אסור לאכול או לעשות דבר פלטי .
 ואס בלשון אסירת החפץ על האדם כגון דבר פלטי אסור
 באכילה

יריעות שלמח חלק ג יריעה ה

קשר על לבך חמדי (משל'ו כ"א) ותקשרנו לעשרתך
 (איוב מ' כ"ט) . ושמושי קשר בדרך ב' דהיינו התקשר
 הדבר עם עצמו . כמו ותקשר כל החומה עם דברי רב
 (נחמ' ג' ל"ח) שלא היתה החומה מתקשרת עם דברי רב
 עם עצמה . וכן הצעות והקשרים (ישעי' ג' כ') מין
 חכמים העשוי קשרים קשרים . ומוזה הענין וקשרתם
 לאות על ירך (דברי' ו' ח') . וקשרתם אותם לאות על
 ידכם (שם י"א י"ח) והוא עשית קשר הרצועה של תפילין
 ברצועה עצמה (קניפסן) ולא שיקשרם בדבר שני
 (אקניפסן) כעין ותקשר על ידו שני . רק המכוון שיעשה
 בתפילין עצמן קשר ועם הקשר הוא יניחם על היד ועל
 הראש כמו שאנו עושים . אך דעת א' בתוספת (מנחות
 ל"ו) צריך לקשר תפילין של יד תמיד מחדש בכל זמן
 שמיחם וראיתו מזה שאמר וקשרתם לאות על ירך
 דמשמע בכל שעה שמיחם צריך לקשר . ואני בעניות
 דעתי איני רואה ראייה מזה שהרי אמר ג"כ וכתבתם
 על מזוזת ביתך והכתיבה היא בהכרח לא על המזוזה
 כ"א על הקלף אך ר"ל שיכתוב מקודם ואח"כ יקבעו
 על המזוזה כך הדבר בתפילין ש"ל וקשרתם היינו שיתקנם
 מקודם בקשר של קיימא שיהי' קיים כך תמיד ועם זה
 הקשר הקבוע יניחם על הרצוע לאות . ומוכח ג"כ קצת
 מסדר המלות שנספוק . שאם היתה כוונת הכתוב לקשר
 בכל יום בשעת הנחה הי' צריך להסמך מלת ירך
 לוקשרתם ולומר וקשרתם על ירך לאות דהיינו שעי'
 מעשה הקשירה על היד הנעשה תמיד מחדש יתהוה
 האות . אבל השתא דכתבו וקשרתם לאות על ירך . שוב
 אין למלת וקשרתם הצטרפות למה שאחריו רק הוא מאמר
 צפ"ע ור"ל שיקיים בתפילין מלאכת הקשר בעת שיתקנם
 צדדי שכל זמן שיניחם יהיו לאות וכמ"ס והי' לאות על
 ידכם (שמות י"ג ט"ו) ושם לא זכר כלל מן הקשירה ה'
 יורני בדרך אמת ואם שגיתי אחי תלין משוגתי :
 ושם חרצב . מורה לפי עינינו על קשר המעורב
 והמבולבל שקשה למצוא בו ראש וסוף
 וקשה לבחירו (קאטן) כמו כי אין מרצבות למוחם
 (תלים ע"ג ד') . הענין . כי הבריות המוחלט הוא
 הסכמת חלקי הגוף יחד זה לזה והתקשרותם יחד בדרך
 הפשוט הטבעי שעי"כ יתאווה מהם פעולה אחת שזה והוא
 החיים . והיפך זה התנגדות חלקי הגוף והתקשרותם
 על אופן הבלבול והערבוב שיצטל הא' מה שחבירו מתקן
 זה בזנה וזה סוהר זה תפסיד הבריות ומסבב המות
 לבסוף . וזה הנגוד והעדר ההסכמה יקרא מרצבות ויאמר
 הכתוב

צאכילה ומלא ג"כ כל הכתוב כזה הענין שלפעמים
 אוסר את האדם על הדבר כגון לא תעשה כל מלאכה לא
 האכל דם לא תקס ולא תטר . לא תלך רכיל . וכדומיהם
 ומאמר הפועל (אקטיו) . ולפעמים אוסר את הדבר
 על האדם כגון כל מלאכה לא יעשה בהם . לא יראה
 לך חמץ ולא ימצא שאר צבתיכם . לא יהי' לך אלהים
 אחרים . ודומיהם ממאמר הנפעל (פאסיף) . ומלא
 שני הלשונות גם בכתוב אחד . (דברי' כ"ב) לא יהי'
 כלי גבר על אשה (פאסיף) דהיינו כלי גבר אסור על
 האשה . ולא ילכד גבר שמלת אשה (אקטיו) דהיינו
 שהאיש אסור בשמלת אשה . וכן בענין א' בשני כתובים
 לא יהי' לך אלהים אחרים (פאסיף) לא תעשה לך פסל
 (אקטיו) (שמות כ') וכשהשית לבך לדברי חו"ל תמצא
 לכל אלה השנויים טעם נכון מה שיאריך כאן זכרו ולרומא
 אינה נא עמך ענין א' אמרו בש"ס (פסחים כ"א) חמץ
 בפסח אסור בהגאה משום שנאמר לא יאכל חמץ (שמות
 י"ג) בפעל (פאסיף) שכלשון פ"על (אקטיו)
 כגון לא יאכל לא תאכל לא תאכלו לא הי' במשמעות
 איסור אכילה לא הגאה . שגם המולק ואומר ש"מ שנאמר
 לא יאכל לא תאכל א' אסור אכילה וא' איסור הגאה
 במשמע מודה ג"כ שיש חלוק בין פעל לנפעל רק הוא
 חלוק ע"ז לבד שיהי' ההבדל בין נפעל לפעל אבל אכילה
 פרמו לאיסור הגאה אך פרמו לדעתו לשאר ענין אבל הכל
 מודים שלא במקרה ישמש הכתוב פעם כל' פעל ופעם
 כל' נפעל . וכן עוד הרבה כיוצא בזה :
 ופעל קשר . הנחתו על מלאכת הקשר עצמו ואופן
 עשייתו (קניפסן) שהוא שולבים
 ראשי הקצוות של אותן הדברים שצריכים להתקשר . זה
 בתוך זה ומהדקין אותם יפה יפה כדי שידובקו היטב והוא
 נקרא קשר (קנוסף) והוא חלית כל מלאכת האגד .
 הצריכה ואיסור . שאם אין עושין בדבר האגד הנצרך
 והנאסר קשר לבסוף . תתפרק ותחבטל שוב האגודה
 והנרור . והתקשרות על צ' דרכים . אם שקושרין ב'
 דברים או יותר זה לזה דהיינו ב' חבלים או יותר זה לזה .
 או שקושרין דבר א' בעצמו עם עצמו כעין שקושרין שני
 ראשי החבל יחד או שעושין קשר בראש הא' של חבל .
 ושמושי קשר בדרך הראשון דהיינו התקשרות שני דברים
 זה לזה כמו האן המקשרות (בראשית ל' מ"א) כלומר
 שנתעוררה גם המאווה ונתקשרו יחד להזדווג . ותקשר
 על ידו שני (שם ל' כ"ח) . ונפשו קשורה בנפשו (שם
 מ"ד ל') תקוף השני תקשרי בחלון (יהושע ב' י"ח) .

הפחית שאין בהם חרצבות שיסבב להם המות אך הם
בריא חולם . וכן פתח חרצבות רשע (ישעי' כ"ח') פי'
כי אנשי הרשע ומקשרים ענין רשעתם על אופן הכלכל
והסכסוך עד שלא יוכל האדם למנוח בו ראשוסוף .
ואלו ה' פועלים הרשע על הדרך הפשוט אפשר להזהר
מלפול בוגם לנאת ממנו הכלכל בו כבר :

יריעה ו

מתיר . פותח . פוטר . פוצה . פוקח . כלל
הוראת אלה הפועלים . הסתלק הענין
ההוא העושה את הדבר שיה' אגוד וזרור קשור ואסור
(עטנבידונג) . והבדלתם בפרטות שהנחת מתיר
בעצם וראשונה על התרת האגוד והזרור וגו' (אופנבידן .
אויסלעזן) כמו שלח מלך ויתיריהו (תלים ק"ה כ')
מתיר אסורים (שם קמ"ו') . יתר ידו ויבצעני (איוב
ו' ט') ר' ליפתח את ידו משתהי' קפולה ואסורה וכענין
פתח חפתח את ידך . ויבצעני היינו שיפשה עמי גמר
כענין מדלה יבצעני (ישעי' ל"ח"ב) . וכן התר אגודת
מוטה (ישעי' כ"ח') . ראה ויתר גויס (חבקוק ג' ו')
פי' שהתיר קשרם שלא יהיו עוד באגודה אחת ונתפרדה
החבילה (דיא באנדע געלעזט) . ומה הענין לנתר
בהן על הארץ (ויקרא י"א כ"ו) דהיינו להיות נותר מן
הקשר שנקשרו רגליו על הארץ כי מיני המבנים יש
ברגליהם הרבה עוקצין מחודדן שהם מתדבקים ביותם
על המקום שינומו עליו והקרוסולים הם המתירים אותם
משם . וכן שם נותר אם תכנסו בנתר (ירמי' ב' כ"ב)
והוא מין אדמה המתיר ומרפה פנופת הדבוק בבשר .
וח"ל שמשו הרבה בפעל התר . בגון איסור והיתר .
מותר לעשות כן . והיינו הפך משהי' אסור ומקשר
כמבואר בבאור אסר .

ופעל פתח . אין הנחתו הראשונה על התרת האגוד
והקשר וגו' כ"א על המעשה שהוא
היסך הסגירה כשמסקין הדבר מהיות סגור ואטום נקרא
הסלוק ההוא פתיחה (עפענן) וישמש על צ' ענינים
על פתיחת הדבר הסגור עצמו כגון בית הסגור ומלון
הסגור שנפתחו מהיות סגור ויאמר שנפתח הבית והמלון
(ערעפנעט) ויאמר ג' כ על פתיחת דבר המוסגר . כשדבר
א' סגור צמוד דבר שני ונפתח הדבר השני עד שהדבר
הסגור בו יכול לנאת משם יסול גם על הסגור לשון פתיחה
(געעפנעט ווארדן) . אלא שבדרך הראשון דהיינו פתיחת

הסוגר בא תמיד בלשון קל . וארצות השמים נפתחו .
ויפתח נח את חלון הכבה . ונפתח ותרצהו את הילד .
פתח חפתח את ידך ודומיהם . ובדרך השני דהיינו פתיחת
המוסגר כסוגר יבוא תמיד בל' כבד . כמו ויפתח הגמלים
(בראשית כ"ד ל"ב) שהיו הגמלים וזמורים ובהסיר זמם
שלהם יאמר על הגמלים שנפתחו . אל יתהלל חגר כנפתח
(מ"א כ' י"א) דהיינו שנפתח מסגירת האזור שעל פתיחת
האזור עצמו יאמר בל' קל ולא נפתח אזור חלציו (ישעי' ה'
כ"ו) ועל האדם הנפתח מן האזור יאמר בל' כבד חפתח .
וכן מושגת כפיל חפתח (איוב ל"ח ל"א) דלתי עניו מי
פתח (שם מ"א') . ולפי שפעל סגר למה שיש לו דמיון
עם מעשה האגודה קישור ואסירה ישמש לפעמים על
הסגירה לגנאי שהוא אסירת הדבר מהיות חפשי כמו וסגרו
על מסגר (ישעי' כ"ד כ"ב) להוציא ממסגר אסיר (שם
מ"ב ז') ויתנהו כסוגר (יחזקאל י"ט ט') לפיכך ישמש
כנגד זה פעל פתח לפעמים על התרה לשבח שהוא סלוק
הסגירה והאיסור ויהי' ענינו התרה . וג' כ תמיד בל' כבד
לפי שהוא פתיחת המוסגר . כמו מוסר מלכים פתח
(איוב י"ב י"ח) ומוסרות ערוד מי פתח (שם ל"ט ה')
לפתח בני תמותה (תלים ק"ב כ"א) משל עמים
ויפתחו (שם ק"ה כ') התפתחי מוסרי צווארך
(ישעי' כ"ב ז') :

ומלת פטר . אין הנחתו לא על לשון התרה ולא על
לשון פתיחה . כ"א על הוצאה מתוך
ההסגר כשיוצא הדבר מן המקום שהי' מוסגר שם יסול על
הוצאה היא לשון פטור (אגעלעזט) כי הפתיחה
וההתרה עצמם אינם רק קטן היכולת אל הוצאה מן
המוסגר אע"פ שפדיון לא ינא חולם כשיצא הדבר אחר כך
בפעל נקרא פטר . כמו פטר רחם . פטר חמור .
פטר כל רחם . ופטר שור ושה והיינו שינא מן הרחם
שהי' מוסגר בו (פון מוטר לייב אסגעלעזט) . כי פתיחת
הרחם שב' הכחוב אינו מורה רק על ההכשר לקבל הדיון
כמו ויפתח את רחמה (בראשית ל' כ"ב) אבל יציאת הולד
מן הרחם וקרא פטר רחם דהיינו שנפטר מן הרחם . והי'
ראוי לפ' שיקרא כל הולד היוצא מן הרחם פטר רחם לא
הבכור בלבד אלא שמחמת שהרחם צהריו הראשון הוא
יותר סגור ממה שהוא בשאר ההריונות שכבר נחרטו
ונחלשו המיתרים הסוגרים את צואר הרחם פ"י הלידה
הראשונה לפיכך לא נקרא פטר רחם רק הולד הראשון
בלבד . גם המפרשים שמפרשים פטר מלשון פתיחה
שפתח את הרחם תחלה יקשה עליהם ג' כ הלא שאר
הולדות

יריעות שלמה

חלק ג יריעה ו

ג"כ פלגו והגלגלו ממים רבים . הפונה את דוד עבדו
(חלים קמ"ד ז' ויו"ד) מלשון הפונה והרחקה מהיות
דבוק עם הדבר הרע . אבל רוב שמושי פנה אינו אלא על
הדבור . שהוא בלתי אפשר בזולת פתיחת הפה והוא
אחד מן הכמרים שיכנה העברי בהם את פעל הדבור . כמו
גיב שפחים מעטין חזקה . יביעון צפיהם מעטין ובוש .
וכיד שפתי יחשך מעטין גדוד . ארשק שפתיו מעטין ראשית .
יפטירו צפפה . וחבחה שפתי ימורים . פשק שפתיו
(משלי) ענין הרחבה כמו ופסקיאת הגליך . ופונה
פה . ודומיהם :

דפערל פקח . הנחתו ג"כ על הפתיחה אך לא על
פתיחת שאר דברים כ"א על פתיחת
העצים ביוחד . מה שקרה פתיחת הפה פנה . יקרא
פתיחת העינים פקח . ולא ישמש ברוח השמימי ג"כ כ"א
על פתיחת העינים . כמו ופקחו עיניכם . ופקחנה
עיני שניהם . אופקח או עור . יעור פקחים ועוד
במורה הרבה . וזלם במקום אחד ישמש ג"כ לפתיחת
האוזן פקח אוזנים ולא ישמע (ישעי' מ' ב' ב') לפי שהמושי
קרובים זה לזה בקבלת המוחשים וכענין רואים את
הקולות (שמות כ') . ועוד במקום אחד ישמש פקח
לפתיחת האפורים כמו ולא פקחים פקח קוח (ישעי' ס"א
א') פקח לשון פתיחה וקוח לשון קיחה והיינו פתיחה מן
המאמר שלוקח בו וכענין זארוו חלקו נלקחה . כי לקח
עמיהם (ישעי' ג"ב ה') אבל בכל שאר שמושי פקח
במקד המיד אל עינים . ומורה לפעמים על פתיחת עינים
היך משיהיו סגורים ועמושים . כמו פקח עיניך וראה .
ויפקח הנער את עינו . ולפעמים מורה על פתיחת עינים
היך משיהיו מקולקלים עורים לא יוכלו לראות כגון פוקח
עורים והיינו הכשר בלי הראיה לקבל מוחשיהם כענין
ויפתח את דמעה דהיינו חקון הרחם לקבל הדין . ויפתח
את פי האתון היבו הכשר ופקון הפה אל יכולת הדבור :

יריעה ז

דבק . חבר . לזה . ספת . צמד . מפל . רבם
דפק . נועד . ההנחה הכוללת בהם
הוא דבקות הדברים והאטרופוס זה לזה הפך משיהיו
צפדים (העטן) . וההפך צפיהם כי פעל דבק מורה
על הדבוק החזק שהמדידה קשה בו כמ"ש מפלי
בשרו דבקו (איוב מ"א י"ד) דהיינו שקשה להסרידם
(וואמן האטמן) איש באמיהו ידבקו (שם שם ה') ולאורי
מדבק

הלודות הנולדות אח"כ גם הם שותחין את הרחם ומה
שהכפור פוער את הרחם תחלה אינו במונן פטר . ושם
תחלה לא נזכר בקרה כלל . ושם פטר לחוד מורה רק
על הפתיחה לא על הפתיחה הראשונה וצריך ג"כ לומר
לדבריהם שהפתיחה הראשונה משונה משאר הפתיחות
המתאחרות אחרים כך הוא הדבר לדברנו שהפטירה
הראשונה משונה מהפטירות המתאחרות . ולפירושנו
זה אין מלת פטר פעל כמו שגר בהמה . כבד עון רק
הוא שם . שכל היוצא מן הסגר מקרה פטר ושם רחם
הוא ההקר שרחם הוא הכוסא וכטר הוא הגשוא . וכענין
כל ב' שמות כמוכח שהמיד האחרון האר לראשון כמו
שבר רגל או שבר יד . כבד ארבעתן ופטר רחם היינו פטר
סל רחם לא פטר שלבית ושלבית אחרים . ובקצון
פטורים בלשכה פטורים (דה"א ט' ל' ג') דהיינו בלשכה
שהפטורים מתעבדים שם והם הפטורים יחשמו שלחם
איוה שעות ציוס לצוא אחרים החתיהם והם הולכים
ויושבים בלשכה את יומה להם ומתעבדים שם עד שיבוא
שוב ומנס לנחם למלכת העבודה והם נקראו פטורים
(אסג עלעוטע) . ונפטלים ויפטר ופני שאול (ש"א
י"ט) . שהי' כמו סגור על מוסבו ומחמת שהננו צידו .
ופטירו צפפה חלים כ"ב ח') כנו לדבור הנפטר מוחך
שהי' סגור בו תמלה . פוטרימים ראשית מדון (משלי
י"ז י"ד) כלומר תמלת המריבה של המריבין דומה
למלכת איש הפטר מים מן המקור שבקרקע הסוגרת
עליהם שיוצאים תמלה טפות טפות ואח"כ יהיו למל
שוטף כך המריבה מתמלת תמלה בדברי חדודין והקטטה
והוסימת בהרופין וגזופין קללות והכחות מלשימות
ומחירות . ושם התאר פטורי וציוס (מ"א ו' ח')

דהיינו דמוק פרחים שיצאו מתוך הציוס שהיו סגורים
בהם (אויף גבליהעטע קנאספן) עיין באור צין .
דפערל בצרה . הוא באמת לשון פתיחה אבל לא הונח
כ"א על פתיחת הפה לא על פתיחת
שאר דברים ולא נמצא ג' השמוש ממנו בכל המקרא כ"א
על פתיחת הפה והשפחים . כמו אשר פלטה את פיה
(בראשית ד' י"א) ופנתה האדמה את פיה (צמדבר
ע"ז ל') הכל יפנה פיהו . פנו עלי פיהם . אשר פנו
שפתי פונה פה ומצפוף . כיגורת פנה מלשון הפונה
והיינו הפינת השפתיים והלחיים שהיו נפונים ויהי' עי"כ
הפה יותר פתוח וכה"א פנה סיד ואכל (יחזקאל ב' ח')

והיינו שיפץ השפתיים והלחיים זה מזה שיוכל לקבל אל
פיהו את המגילה הארוכה (אויס שפרציון) . ומזה הענין

מדבק מלקוחו (תלים כ"ב ט"ו) הדבק לשוני לחכי
 (סס קל"ו ו') דהיינו התחברות חזק (אנקלעבן)
 לא התחברות פשוט כדרך שיתחבר תמיד בכל
 רגע הלשון עם החך שהוא רגיל ושכיח בכל
 אדם. ויש אובד דבק מאד (משלי י"ח כ"ד) שאע"פ
 שגם בין האחים יש דבקות מ"מ דבקות אובד כאמון יומד
 חוקה. ותדבק נפשו בדינה בת יעקב (בראשית ל"ד)
 ודבק באשתו (סס כ"ד) או אפטר לומר שיעוב הדבקות
 באביו ואינו לגמרי ויתגרה לאשתו שזה הוא גוד הטוב
 והמושר אבל הכוונה שפסיק הדבקות החזק שה' לו עם
 אבותיו קודם שגשג אשה ויעתקיה עכשיו לאשתו ועם
 אבותיו יאמר בדבקות פשוט. ומאלה החסוקים יוקטע על
 שאר לשונות של דבק כגון זאקס הדבקות בה' - לשונות
 דקולו ולדבקה בו. דבקה נפשי אחרך ודומיהם כולם
 מענין חבר הדברים כמוק ששפרוד קשה בהם. וזוה
 שדבק מורה על הדבוק החזק ששאל להוראת השגת
 הדודק את הגרדף. כמו וידבק אמו בהר בגלעד (בראשית
 ל"א כ"ג) וזהו בדבקות קושי הפרדה של גרדף מאחרי
 ששלטה עליו עכשיו עין הודק שבעוד שלא שפחו עין
 הודק עדיין הוא גם וסולך אך מיד שהתפסחו הודק
 בראיה מיד הוא פוסק מלגום אחר שידע שלא תועיל עוד
 בריאתו כלום והרי הוא נעשה עכשיו כדבוק במקומו עם
 הודק שאינו יכול להסדר ממנו. ונעסק שוב מזה הענין
 לשון שלשון דבוק גם על ההשקלות להשיב את הגרדף
 כמו וידבקהו אחריו עד גדתם (שופטים כ"מ"ה) וידבקהו
 גם המה אחריהם (ש"א י"ד כ"ב) והוא ענין נסיון שהיו
 מנסים אולי יוכלו להשיגם ולהדביקם ובענין שאר שמות
 הנסיון שדבדבו אליהם במקומות אחרות ופקראים בלע"ז
 (אפטאטיווע). וענין הדבקה הגרדף הוא בפעולתו ענין
 ההשגה שהזכיר שם ג"כ וישג לבן את יעקב (בראשית
 ל"א ב"ה) שלשון השגה בעלמנו מענין סיוג וגדל. שנעשה
 בעד הגרדף מיד שפסו עין הגרדף כמבואר בשרשים
 שלנו שם פ. ובין השגה ובין הדבקה ענין שניהם
 מענין העכוב מלגום עוד (פר האפטעט):

אנחות כחות כחות וזהו חזק (בועלשאפטער) חזק
 איני לכל אשר יראוך (סס קי"ט ט"ג). האחד יקום את
 חברו (קהלת ד' י') על עררי חברך (סס"ט א' י')
 וזהו חברך ואשת בריתך (מלאכי ב' י"ד) ודומיהם כולם
 ענין חברותה ושמוק להשלמת תכלית א' בשום:
 והגהת לורה. על דבקות דבר הטפל עם העיקר.
 כל שהוא עיקר ועמו טפלה יאמר על
 דבקות הטפל בדחינת העיקר לורה (בגליוטן) לשון
 לוי. וזה תמיד בדבוק כמעט ובלשון (דאטיף) עם
 מלה אל. על. עם. או בלמ"ד. כמו ילדה אישי אלי
 (בראשית ב' ט"ג) והיינו שיה' כרוך וגרר אחרי כאלו
 אי העיקר והוא הטפל. וילוח עליך וישרתוך (במדבר
 י"ח כ"ג) גם אשור גלוח עמם (תלים ס"ג ט') לויסמן
 הם גראשך (משלי א' ט') ועל כל הנלוים עליהם (אסתר
 ט' כ"י). אך במקום אחד יבוא בלשון פעל ובאקוואטיף.
 והוא ילוח בעמלו (קהלת ה' ג' י'). אונס כשהוא
 עורה על ההלואה וקאומת יד בא סמיד בלשון כבד
 ובאקוואטיף כמו אס בסף תלוח את שמי (שמות כ"ב
 כ"ד) וכלויה גויס רבים. הוא ילוך ואסה לא תלוח
 (דברי ב"מ י"ב ז' ד') וענינם ג"כ מלשון לוי (בגליוטן)
 שהמלוכה תלוח את חבירו. בממון שכן סתם תלוח הוא
 המחזיר על בית המלוכה שילוח לו ואס אינו מוסר לו הרי
 הוא זגא ויקס בלי לויס אונס כשמלוכו הרי הממון
 מלוכו. או שהענין כפשוטו. תלוח עוסק במו"מ
 והמלוכה תלוח אותו במעות הגריבות לזה העסק.
 וזהו בסימן אקוואטיף שהלוח עתמו מתלוח ממוסו
 המלוכה:

והוראת ספח. ג"כ על דבקות הטפל עם העיקר
 כמעט לוח. אלא שבנין לוח
 הטפל הוא שזה במעלה ומדרגה אל העיקר ולא בקרא טפל
 כ"א בדחינת שהוא נגדר אחר העיקר ולא העיקר אחריו.
 אבל בענין ספח יהי' הטפל יחזק וגרוע מן העיקר גם
 במעלה ומדרגה כמו שאת או ספחת או בהרת (ויקרא י"ג
 ב') ספחת הוא מין לבנינות שסמות וגרוע מלבנינות
 השאח והבהרת והיא עפלה לשייאלה מיני לבנינות
 שבהיא כסיד והיכל ישלם יחוס ודבקות עם לבן הבהרת
 אבל גרועה ממנה. וכשהיא לבנה כקרוס. ביצה יש לה
 דבקות עם לבנינות השאח אבל גרועה ממנה כזכר בש"ס
 (שבוטו'ו). ואומר סמתי בא אל אחת הבהמות (ש"א
 ב' ל"ו) אן ר"ל שיעשט שזה לורק שיהי' נספח וטפל אל
 אחת הבהמות לברות עב' פסל לחם. וזלוח הגר עליהם
 ונספחו

ונספחו על בית יעקב (ישעי' י"ד א') פי' . נשעת
 שיכנו ישראל אל אדמתם יתלוה הגר עליהם כנוונה
 שהי' חשוב כמוהם . אך אחר שיחשבו ישראל ויקראו
 בית יעקב לא הבא כוונת הגר אל הפועל כיהי' רק
 נספח וטפל להם כייחמלוס ישראל לעבדים ונפשות
 כמ"ש בפסוק שאחריו . וכן תחת חרול יספחו (איוב
 ל"ז) שהם פחותי המעמד כ"כ עד שאפי' כל החרול
 והקוץ שבחלהם . וכן הוי משקה רעהו מספח חמתך
 (חבקוק ב' ט"ו) היינו שמכריתו לשמות ואם אינו רוצה
 מספח עליו חמה האפו שלא כנימוס סעודה מלכים שאין
 שם ספיה לאכילה ושתייה כמ"ש (אסתר א' ח') והשתיה
 פדת און אכנס . וענין ספח שב אל השתיה שכבר שתה
 שהחיתה נספחת וטפלה לשתיה שקדמה . בגורת ספח
 שם ספית . אחספיה קצירך לא תקצר (ויקרא כ"ה
 ה') והוא תבואה העולה בשנה השניה מן הקציר של שנה
 העברה שהוא דבק עם קציר העבר וטפל לו . ומזה
 הענין ענין שם מספחת חסימי טהרה של מורע . כמו
 וטרו הבן . מספחת היא (ויקרא י"ג') ואם פשה
 תפשה המספחת בעור (שם ש"ו) . פי' מספחת
 מענין ספיה וכלומר שאין הנגע הזאת נגע בפ' רק הוא
 כמו ספיה לאי' מולי פנימי שהי' במנוגע וכעין שידרמן
 לפעמים בחולי הקדחה וכדומה לו שיטרע האדם אחר
 התרפאות חליו . והסימן שהוא ספיה של חולי אחר .
 היינו כשאינו פשה אבל כשהוא פשה שוב אינו ספיה רק
 נגע חדש בפ' ע' ופמלו הכהן . וזהו ההפך בין ספחת
 למספחת שהספחת מין נגע של מראה לבנה הלוגה
 הטפלה למראה לבנה חזקה כמבואר לעיל . ומספחת
 מין נגע הטפלה לאו חולי שאינו מינו (נאכבוועקס) .
 או יס לומר ג' כשש מספחת כפשוטו מלשון נספת ור"ל .
 נגע הנספחת על האדם מצחוץ ואינה באה מצד
 מצפנים שהנגע ממש באה מצפנים ומתגלה על עור הצד
 בחוץ . והנגע המקרוי באה רק מצחוץ ע"י איז' מקרה בעין
 שיקרה לפעמים כשיעבור אדם על מקום הענופת צד'
 שיתדבק איז' מין נרעת וזה נקרא מספחת (צופעליגר
 אויסזאץ) והוא טהור . אך כשהוא עושה מורה זה
 שאינו נגע מקרוי רק נגע אמתית הבאה מגופו וטומא :
אמנם מלת טפל . כפי הוראתו כל' הכתוב מורה
 על הדבקות הגרוע והמנוסה
 כשימדק דבר דבר ואינו ראוי שימדק יקרא אותו
 המדבק על צד הכלתי ראוי טפל . (אונגליינד) כמו
 עפלו עלי שקרזים (תלים ק"ט ט"ט) שהיו מדבקים

על דברי שקר שאין ראוי שיתדבק עמו (אונגטלט) .
 וכן ואולם אחס טפלי שקר (איוב י"ג ד') ומטפל על
 עוני (שם י"ד י"ז) ויותר לא נמצא במקרא משמוש שם
 טפל והוראתו כולו לגנאי . אך כל' מו"ל השתמשו בזאת
 המלה לכל מיני הדבקות הן לשפת הן לגנאי הן על דבקות
 דברים שווים או לא שווים . כמו כל שהוא עיקר ועמו
 טפלה . את הטפל לבשרו . טופלו לימינו . נטפל
 להסר' בן זכאי . עד כמה חיבין להיטפל בדבור .
 מטפל עמו כל יב"ח . כדרך חכמי הש"ס לשמש תמיד
 במלה הכלתי מצינו כ"כ במקרא . לענינים רבים
 המשותפים קצת בענינים אע"פ שהוראת המלה במקרא
 היא מיוחדת רק לענין א' . והוא דרך נאות למחברים
 שלא לשמש בלשונות הדיוטות המוניות המצויות בפיל
 אדם . ודברנו כבר על זה הענין במקומות אחרות :
ומלת צמד . הנחתו על חבור דברים שהם רק שנים
 ולא יותר . כל שני דברים שיתדבקו יחד הן
 שווים הן בלתי שווים יקרא צמיד (קופלען . פאארן)
 והוא הנקרא כל' מו"ל צווג . אין מווגין לאדם אשה : נדווג
 לו בדרך . ענין התחברות אלא שהתחברות טופל ג' כ' על
 דברים יותר משנים וצמד אינו טופל רק על שנים
 המתחברים . ויקראו צ' בהמות שקשורים יחד בעבודה
 צמד (פאאר) כמו צמד בקר (ש"א י"ד') וצמד חמורים
 (ש"ב ט"ז א') שנים עשר צמדים לפניו (מ"א י"ט ט"ט)
 משא צמד פרדים (מ"ב ה' י"ז) . עשרת צמדי כרם
 (ישעי' ה' י') שער עבודת יום כרם צמד בקר יקרא
 צמד כרם וכענין בלתי מענה צמד שדה (ש"א י"ד י"ד) .
 ויאמר ג' כ' על דבוק שני בני אדם צמד . כמו צמד פרדים
 (ישעי' כ"א ז') רכבים צמדים (מ"ב ט' כ"ה) היינו
 שנים שנים (פאאר ווייזע) והנה שם צמד בשם נקודות
 המורה על צ' דברים שאינם דבוקים רק לפעמים .
 יאמר בהבדל ממנושם צמיד צמץ ומירק על שני
 דברים הדבוקים תמיד שגטסוך מתחלה להיות דבוקים
 תמיד ולעשות כלי אחד כמו אלתה וצמיד (צמד צ' ל' א'
 נ') והוא מין תכשיט המחובר משני פרקים (העפטל) .
 ובקבוץ ושני צמדים על ידיה (בראשית כ"ד כ"ב) לכל
 יד יוד צמיד בעל שני פרקים . וכן יקרא מגופת הכלי
 צמיד ע"ש שהוא אדוק תמיד עם הכלי . אשר אין צמיד
 פחיל עליו (צמד צ' י"ט ט"ו) צמיד שם ע"מ תמיד נביא
 כליל . ופחיל פעל צינני ע"מ ויכל אלפים בת יכל
 (מ"א ז' כ"ז) וחיל טובו (איוב כ"ח) ושער הכתוב
 וצוסה הכלתי מדוכקת בכלי העצ' ע"י פחילים וחוטין
 וחרגותו

יריעה ח

הסיר . הפריז . אצל . הפריש . הזיר .
הבדיל . הפלה . ביריעה

הקודמת בארנו המלות המורות על דבקות הדברים זה לזה . וביריעה הנזכרות נבאר המלות המורות על פרישת הדברים זה מזה שהוא סלוק הדבקות והוא ג"כ ענין הכולל המשתף באלה המלות (שידונג) . וההוראות הפרטיות בהם : **פעל ס** . מורה על הפסק הדבקות לגמרי שלא נשאר בין הדברים עוד שום יחוס והאטרטות שבעולם (אם נטאחן) כמו ויסר נחמת מכסה התנה . הסירו את אלהי הנכר . ואת כל חלצה יסיר . ועוד הרבה דומיים .

פעל פרד . הנחמו ג"כ על סלוק הדבקות אלא שלא נסתלקה הדבקות לגמרי כי נשאר בין

הדברים עדיין איז יחוס והאטרטות זה לזה (טרענגען) . המשל בזה אמר (בראשית ל"מ"ט) והכשבים הסרוד יעקב בלשון פרוד . וקודם לכן (שם שס"ט) אמר ויסר ביום הבוא את החישים בל' הסרה . והענין . כי לבן היתה כוונתו לסלק כל ימים וזרוף בין גאנו לזאן יעקב שלפיקך הרחיק דרך שלשה ימים בין זאנו לזאן יעקב משום כך אמר בל' הסרה . אמנם יעקב לא נחזון לסלק יחוס וקשור הכשבים עם שאר גאנו ואדרבה הי' מקפיד לשימרנה דבקות היחוס שבניהם ולא הפרישם זה מזה מזה רק בשביל שיהיו יכולים להסתכל היטב זה בזה מה שלא הי' נעשה אלו נשאר מעורבים יחד משום כך אמר בל' הפרדה כי לא סילק מהם רק הדבקות המקומי לא דבקות היחוס והאטרטות . וכן ומשם יסרד והי' לארבע ראשים (בראשית צ"י) שעם שנתחלקו זה מזה נשאר יחוסם שנאים ממקור אחד . וכן הפרד נא מעלי (שם י"ג"ט) היצור רק פרוד מקומי לא פרוד יחוס האמה . והפרדו כל עצמותי (תלים כ"ב ט"ו) שנתפרדו זה מזה אך במקצת אבל לא נתחלקו זה מזה לגמרי . לחאה יבקש נפרד (משלי י"ח) פי' הנפרד מחברת בני אדם זהו סימן שאין כוונתו רק בקשת החאה שלפיקך הוא נפרד מן החברה שלא יתגלה להם ענינו . וכענין עם הזנות יסרדו (הושע ד"ד) ועכ"ז בכל חושיה יתגלע דהיינו בכל חברת ב"א הגונים יתגלה ויהפרסם ענינו בשהוא נשאר מעשיו מפורסם בין חברות שאינו נכוע ופרוש ובהכרח זה שנתפרד מן חברות הוא רק לבקשת החאה וזה המשפט ששופטים עליו בשהוא

והרגומו הנכון של צמיד פתיל (אגב שירטור דעקל) . ומה שנקרא המבוסה וכסוי הכלי צמיד ולא נקרא כן ג"כ הכלי עצמו שהרי הכלי והמבוסה עושים יחד כלי א' ויפול כ"כ על הכלי כמו על המבוסה שם צמיד . הטעם משום שהכלי עצמו אינו צריך לדבקות המבוסה שהוא כלי בפ"ע הראוי לתשימש אף בלי מבוסה משא"כ המבוסה שאינו ראוי לכלום בזולת הכלי לפיכך הוכח עליו לבד שם צמיד שהחלת המבוקש בעשייתו להיות נצמד ומתחבר לכלי . ובפעלים ויצמד וישראל לבעל פעור (במדבר כ"ה"ג) בצחינת החבר ב' דברים עובד ועבד ישראל עובד ובעל פעור נעבד אמר לשון צמידה . וכן חגור חרב מצמדת על מתניו (ש"ב כ' ח') שהי' מצמיד החרב למתניו ע"י דבוק שני כלים שהי' מופם והשני נתפס כאלו האמר קרם בלד אחד וטבעת בלד השני וע"י הבגנת הקרם בטבעת נחבקה החרב במתניו (גקוספלט) וכן ולשוקך תצמיד מרמה (תלים כ"י"ט) שמחבר אמת עם שקר להשלים מרמתו וכענין טפלו עלי שקר (סס"ק"ט ט"ט) :

ופעל רבם . לפי דעת קצת מפרשים הוא מלשון גבחות אך לפירש"י הוא לשון חבר . ואם הוא מלשון חבר כדעה רש"י יורה על מין חבר באופן שיהיו הדברים הנחברים מיושרים בסדרן שלא יהי' האחד בולט על חבירו או גבוה מחבירו וירצה באמרו וירכסו את השמן (שמות כ"ח כ"ח) שימכר את השמן עם האסוד ע"י פתיל חללת באופן שיהיו שווים למעלה ולא יגבה האחד על חבירו (אין גראדע ריכטונג זע"ן) שלם ז' אין בעצם הדבר שוב הפרש בין פיר"י לפי שאר מפרשים ולא נחלקו כ"א בפירוש מלת וירכסו . ואומר והרכסים לבקעה (שעי"מ ד') היינו גבעות הבולטות ביושר זו כנגד זו ואין מקום לפבור . וכן מרכסי אים (תלים ל"א כ"א) שחברתים ומיישרים דבר אל דבר שיהיו מכוונים היטב ויהיו נראו אחתים . וכענין טפלי שקר ומצמיד מרמה : **ופעל רפק** . לפי שלא נמצא כ"א פ"א במקרא . מתרפקת על דודה (שה"ש ח' ה') אין בידנו לברר אמתת הוראתו זולת שניח שענין רפק חבר מחשבי והוא ענין גענועים שכל' מו"ל דבוק המחשבי והחסך להתדבק עם דבר יקרא רפק (ליהבעם אייפר) וכענין חסקה נפשו בנחמס מלשון חבר וחשוקיהם כסף . ומדבק נפשו בדינה . ונפשו קשורה בנפשו ודומיהן :

יריעות שלמה

חלק ג יריעה ח

בשהוא אמת וזודק יקרא חושיהוא ההגלות והפרסום
זכענין הגלה רעהו זקהל (משלי כ"ו י') ונקרא
הגולד מן הסוס והחמור פרד . כסום כפרד . ע"ש
פרידתו במקצת ממין הסוס ובמקצת ממין החמור שאינו
סוס גמור ולא חמור גמור אך יש לו עכ"ז יחוס עם שניהם
לזה במקצת ולזה במקצת . ואותן הכלים שמעמינים בהם
פירוש שיקיימו כל השנה כולה נקראו פרודות עשו
פרודות תחת מגרפתיים (יואל א' י"ז) היינו שנתקלקלו
הכלים ההם תחת המגפה הסוחמת אותם לקיום
הפירות או שהפירות עצמן שבכלים ההם נקראו פרודות .
וע"ש שנפרדו משאר היירות . השאריות בבית להשתקק
מהם בכל יום .

ופעל פריש . הנחמו על סלוק דבקות החלק מן
הכל והמוטט מן המרובה . כל
לקיחת חלק מן המרובה נקרא הפרשה (אפשידן .
אם זאדרן) כמו בסוף לאנו נפרשות (יחזקאל ל"ד י"ג)
כלומר שפרשו מן העדר כולו (אויש גשידן) וכנעני
יפריש (משלי כ"ג ל"ב) שנסדס קצת ארס מן הארס
המרובה שנפיו ואת טרסה הכסף אשר אמר המן (אספר
ד' י') היינו מה שאמר המן להפרים מן הכסף הרב
הנמצא אצל היהודים שכולו לשלל ולבו זמכלל זה השלל
אמר להפרים עשרת אלפי ככר לגזוי המלך . ופרשם
גדולת מרדכי אשר גדלו המלך (שס"ו ד' ז') דהיינו
שהפרישו בגדולה מכל שאר אחיו והולך זמפרס דבר
וגדול מכל השאר . כי מרדכי היהודי הי' משנה למלך
ואחשורש משא"כ השאר אע"פ שהיוו"ב גדולים ומגושים
אעפ"כ לא הגיעו למעלת מרדכי בגדולה והרי הי' א"כ
פרוש מכלל השאר . ובבחינה העיונית נקרא חסוך
הדין הפרשה (בשייד) כמו לפרש להם על פי ה' (ויקרא
כ"ד י"ב) . כי לא פרש מהיעשה לו (במדבר ט"ו ל"ד)
כי קודם פסיקת הדין יחרגו במחשבת הדין כמה פעמים
לזכות ו כמה פנים למוכח וכל הדבר עדיין בספק אצלו
לאין הדבר נוטה . אך אחר ששקל כל אופני הסוחר והחוב
בפלים שכלו ודמיונו היטב והוסיף אופן א' מכל שאר
האופנים לחסוך הדין על ידו יוכל על זה היטב לשון פרישה
(ענטשיידנונג) דהיינו פרישת צד אחר מכל שאר צדדי
הקיום והשלילה החיוב והסטור . ומשעם זה בעצמו
יקרא ג"כ באור הדבר הסתום פירוש (אוישלאפגונג) כמו
בספר בתורת האלהי מפורש (נחמי ח' ח') וג"כ מטעם
שהאמר הסתום סובל כמה פנים והכנות מתחלפות
אחתיים וכזבים והוצאת פנים אחד מכלל שארי הפנים

כפיהם שראה להנבאר שהפנים הוה הוא האמת
שבמאמר נופל עליו לשון פרישה . מלשון פרישה ג"כ שם
פרישים רכב ופרשים ברכבו זמפרשו והם מין אנשים
הפרשים לזלזמה מכלל שאר הסמוך (מילין)
וכנעני חמורי חיל לשון חמורה . ונקרא הכלי האפרים
הגרעינים מן השבלים . פרש ופרשו לא ידוק . (ישעי'
כ"ח כ"ח) ונקרא ג"כ הנזאה פריש . כמו זאה עורו
ואת פרשו וקרבן פרשו . שהא חומר המונות הנפרש
מן החלקים המזבים שבהם השארים בגוף הגזון להחיותו
(אונגלאהס) או שנקרא הנזאה פרש בפשוטו שפורש מן
גוף הגזון ואין גשאר בקרבו ופענין צואה מלשון יציאה
מן הגוף (אפ באנג) . וכל חו"ל שמשו במלת פרש לכל
ימיני פרישה זסלוק דבקות . על פרישת דבר קטן מדבר
גדול כמו הפרשת הלם פרוזום ומעשרות . ועל העכות
מהמדבקתו שנהופרש . הפורשים מדרכי הצבור .
כיון שהגיע לאת"ה אלףך תירא פירש . ועל מדת
הפרישות כמו ענוה חביא לידי פרישות . ועל צנין
הפירוש והנחור . פרושי קא מפרש . ועוד כיוצא
בזה :

ופעל אצל . הרחמו על סלוק הדבקות מעיקרא
דהיינו שכוב הדבר מהחלקו משידבק
אל דבר (פאר ענטהלטן) והוא מלשון אצל וכל כמו אצל
המוכח . וירצה בפעל אצליה עכנס הדבר אצל עצמו
(בייא בהלטן) כמו הלא אצלם לי ברכס (בראשית כ"ז
ל"ז) כלומר הלא עכנס בשבילי אפי' ברכה אצל עצמה
מלדבק עם שאר הברכות שנתת לאחי . ואצלתי מן הרוח
אשר עליך (במדבר י"א ט"ז) כלומר אעכב מקצת רוח
העלול להמדבק בקדושתו עליהם . וכל אשר שאלו
עיני לא אצלתי מהם (קהלת ד' י') שלא שכבתי חלקתדבק
בידבר ששאלו עיני . והאל"ף במלת אצל נוספת ונמצא
ג"כ בלי אל"ף ויאל"ף חלקי' את מוקנה אביבם (בראשית
ל"א ט') . כיכל העושר אשר הניל (שס"ס ט"ז) כאוד
מוצל משרפה (עמוס ד' י"א) אוד מוצל מאש (זכרי'
ג' ב') דהיינו מעוכב מדבקות עם האש . והוא בעצמו
ענין הצלה . כמו הצילני בא . והצילו העדה . דהיינו
עכוב מהמדבק עם הפורענות וההפסד :

ופעל בזר . הנחמו ג"כ על סלוק הדבקות מעיקרא
כפעל אצל שקדם וכו' . אלא שלשון
אצל נופל על עכוב המדבק הדבר המדבק . מהמדבק
עם המקבל . ולשון מר נופל על הסך וההענין והיינו
עכוב המקבל מהמדבק עם הדבר המדבק . כאלו
קאמר

תאמר עכוב המאכלתן האוכל הוא ענין אלימות (פאר
 ענהלטונג) ועכוב האוכל מן המאכל הוא ענין נזירות
 (ענהלטונג) . כמו והודתם אז בני ישראל מן מומאחס
 (ויקרא ט' ו' א') דהיינו שיעבדו ויהתדבק עם הטומאה -
 ויזרו מקדשי בני ישראל (ס' כ' ב') שיתעבדו מהתדבק
 עם הקדשים . נזרו אחר (ישעי' א' ד') אשר נזרו
 מעלי (יחזקאל י"ד ד') שהתעבדו מלדבק בדרכו -
 הגור כאשר עשיתי (זכרי' ו' ג') היינו עכוב תמונות
 ותענובים ומלת יזרו מקור מן הנפעל ע' מאם המזל
 תמצא בידו הגנבה (שמות כ' ב') ויזרו נראה שהיא
 פעל עתיד מבנין נפעל וה' הגור ה' השאלה והיתה
 ראויה להיות בחטף ונחרקה למשך האלף החסרה
 וענינה האכזר . כלומר האבי עוד להבא נזרו מן המונות
 כאשר עשיתי עד עכשו . וגזרת נזרו מן זר לשון זרות וזר
 לא יקרב אליכם . וירצה נזרו שגשגה זר לדבר וגשאר
 בלי דבקות עמו כי נז' נז' נז' נז' נפעל האמנתיו
 (ענטפערענדעט) ונמצא ג' בלינו' לא זרו מתאוחס
 (תלים ע"ח') דהיינו שלא התעבדו מהתענג באותה
 התאוחס שהתאוחס שלא כדת . וסם ההאר' גזיר . לנדר נדר
 נזיר . וזאת זרת הגזיר והוא הנעכב עמו מלהיות
 שאוף בהאות הגופניות (אין ענטפערענדעט) ותאוף
 וגדרו שלא לשקות יין שלא לגלה ולהטמא לחמים . ואמר
 זאת ענינו כזירך לא תבזר ולא תבזרו את נזרי (ויקרא
 כ"ה ה' ו' א') וסם לפי פשוט העגבים שיעל הכרם
 מתעכב לנזרם מפני שלא נתבטלו עדיין כל זורכס
 ומניחם על הגפן שיתבטלו עוד ואם גיחם עד שנגכסה
 הקביעות אסור שוב לנזרם :

והנחת בור . על הפרדה דברים סבלתי ראויים
 שיתדבקו זה בזה שאינם שווים זה
 לזה שנתמח העדר השווי שביניהם יהי' הפסד כשיתדבקו .
 ותקרא הפרשה שמפרישים זה מזה הברדה (אויש
 אייגאנד שידן) אלא שלפעמים לא ימשך הפסד הדבקות
 רק לאחד מן הדבקים כאן האמר האש והעצים כשיתדבקו
 יחד יהי' האש מפסיד את העצים אבל אין העצים מפסידים
 את האש . ואז כשמפרישין אותם זה מזה לא יאמר כל'
 הבדלה כ"א על האש הוא שמבדילים מחבירו ממחמת
 שלא יקבל הפסד מחבירו או שלא יפסיד הוא את חבירו .
 על הכוונה שלא יקבל הפסד מחבירו אחר והבדלת את
 הלויים מן בני ישראל (במדבר ח' י"ד) שימשך הפסד
 ללויים אם יתערבו עם ישראל אבל לישראל לא יהי' הפסד
 אם יתערבו בלויים . הבדלו מחוך העדה הזאת (סם

ט' ז' כ"א) שימשך להם נזק בדבקות עם העדה אבל
 לעדה לא ימשך נזק בהתדבקות עם שאר העדה . ועל
 אופן הפרישה שלא יפסיד הא' את חבירו אחר ויבדילו
 כל ערב מישראל (נחמ' י"ג ג') שהפסד התערובת
 הוא לישראל לא לערב . ויבדילם אמזיה להגדוד (ד' ב' ב'
 כ"ה') שתערובת הגדוד הי' מפסיד לחיל יהודה כמ"ש
 שם כי אין ה' עם ישראל . אבל אין תערובת חיל יהודה
 הים מויק' לגדוד . ובכלל שלשון הבדלה לא יאמר רק
 ע"ז אחד מהגדבקים נכלל ג' הפרשת דבר מחבירו כדי
 שלא יקבל עונת חבירו . כמו והבדילו ה' לרעה
 (דברי' כ"ט ב' א') והוא יבדל מקהל הגולה (עזרא' י'
 ח') . הבדל יבדילטו ה' מעל עמו (ישעי' נ"ב') .
 אמנם כשממשך הפסד הדבקות לכל אחד מן הדברים
 הדבקים כאלו תאמר האש והמים . שדבקות האש
 מפסיד את המים ודבקות המים מפסיד את האש .
 כשמפרישים זה מזה יאמר בהם לשון הבדלה בסמיכות
 תמיד עם מלת בין . כמו ויבדל אלקי' בין האור ובין
 החשך (בראשית א') שכל אחד נפסדו נעדר במציאות
 השני . להבדיל בין הקדש ובין החל (ויקרא ט' ט')
 להבדיל בין הטמא ובין הטהור (שם י"א ח') שתערובת
 החל עם הקדש מפסיד את הקדש שאינו ראוי עוד להיות
 קדש ותערובת הקדש עם החל מפסיד החל ואוסרו
 באכילה או בהגאה וכן תערובת הטמא והטהור . הטמא
 מטמא את הטהור . והטהור מטיל על הטמא הטהורות
 שיש בטהור מה שאין בטמא משום כך יאמר באלה הענינים
 תמיד בין ובין . ובאיכות הבדלה יש ג' אופנים שונים .
 במעשה . במחשבה . וע"י אמנע . (מיטללצאר) .
 הבדלה במעשה : הוא הפרדת דברים זה מזה מרחק
 מקומי כמו ומלק את ראשו ולא יבדיל (ויקרא ה' ח')
 היינו שלא יפרידים זה מזה ומה שחומר בלשון הבדלה ולא
 בל' הפרדה היינו לומר שלא יפריד הראש מן הגוף בכוונה
 שהי' הבדל בינו לבין הגוף בענין ההקטרה להקטיר הראש
 בפ' ע' ושאר הגוף בפ' ע' כמו שהוא בשולח העוף . וכן
 הבדלו מחוך העדה הזאת דהיינו פרידה מקומיית . ומן
 הגדי נבדלו אל דוד (ד' א' י"ב') . ואבדילה משרי
 סכהים (עזרא ח' כ"ד) . והבדלה במחשבה . יסול
 על דברים שאינם גשמיים שלא שייך בהם פרידה מקומיית
 כגון . והבדלת את הלויים . להבדיל בין הקדש ובין החל .
 והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה . שכיחוס של
 הלויים . והקדש והחול . וטומאה וטהרה . ענינים
 רומניים עניניים לא שייך בהם הבדלה רק במחשבה

יריעות שלמה חלק ג יריעה ח ח

נפלאות טלם מענין היוצאה חוץ לגדר הטבעי הרגיל
 שעי"כ הנה הוא דבר נבדל ממיצאות הטבע הפשוט .
 ומגזרת פלה פעל נפל לשון נפילה (פאללצן) שעינו
 ג"כ ענין יוצאה חוץ לגדר הטבעי שהדבר מוטבע עליו .
 שלא נברא הדבר כדי שיכול . כ"א שיעמוד או ישב או
 ישב . שעל אלה המתמדות הדבר מוטבע אבל לא
 שיהי' נופל והרי הנפילה א"כ מעמד בלתי טבעי לדבר
 שלפיכך נא נפל בגו"ן . שהוא נ"ו נפעל האמתיו והיינו
 שאינו נופל ברצון עצמו כ"א נפעל ומוכרח מלד חוץ .
 ויהי' מענין פלה ג"כ שם בפיר' . הנפילס היו בארץ
 (בראשית ו' ד') ושם ראינו את הנפילים (במדבר י"ג
 ל"ד) והיינו מופלאים בגובה קומתן ויוצאים מדרך הטבעי
 (אויסארדנטליך גראשע) . ואולם . אפשר ג"כ להסדך
 שגזרת פלה משרש נפל לשון נפילה . כי כל דבר מובדל
 היוצא חוץ לטבע הרי הוא כאלו נפל מכלל הסדר הטבעי
 המתפשט על כל המיצאות הטבעי . וכענין שיאמר ג"כ
 האשכנזי על כל דבר נפלא (איינע אויסגפאללענע זאכע) .
 ויהי' ג"כ לפ"ש נפילים מלשון נפילה דהיינו נפילים
 בקומתן מכלל קומת כל אדם (אויס גפאללן גראס) .
 והמתנים עוד לגזרת פל . עון פלל . חטלה . ותיפלה .
 כבר נהבאר בחלק השני ע"ש ועוד במקומות אחרות :

יריעה ט

שלם . רמים . האופן המקיף באלה השמות .
 מיצאות הדבר כולו כמו שצריך להיות
 מתחלת ברייתו (פאללקאמן) . ואופן המפריש בהם :
 כי שם 'שלם' מורה לפי הנחתו הראשונה בפרטות על
 מיצאות הדבר כולו בבחינת כמותו . שהוא במלואו ואינו
 טרם כלום (פאללשטענדיג) . ושם רמים מורה
 בבחינת ראשונה על מיצאת הדבר כולו בבחינת איכותו
 דהיינו שלא חסר כלום מן האיכות המבוקש בו שזולל
 משיהי' מחולק או משונה . (גנץ . פעלליג) . מענין
 שלמות הכמות : כי לא שלם עון האמרי (בראשית ט"ו
 ט"ו) שחסר עדיין ממספר העונות הצריך לשיהי' ראוי
 להאבד ויבא יעקב שלם (שם ל"ג י"ח) . אכן שלמה
 ואיפה שלמה (דברי' כ"ה ט"ו) שלא יחסר מכמות המשקל
 והמדה הראויה . אבנים שלמות חבנה (שם כ"ו ו')
 שלא יהי' בהם פגית' שהפגית' מפרון בכמות האבן . ומענין
 שלמות האיכות שהאנה עליו שם המים . אמר נדיק
 המים . קמים קהי' עם ה' אלקיך . היינו שלא יחסר
 כלום

(אונגר שידן) . והבדלה ע"י חמצע . יאמר על דברים
 שגשגאים דבוקים אע"פ שאינם שווים זה לזה אלא שמתחנה
 מתסקה ביניהם עעי"כ יובדלו זה מזה יאמר על מוחנה
 המתסקה לשון הבדלה (צווישן שיד) כמו והבדילה
 הסרכת לבס בין הקדש ובין קדש הקדשים (שמות כ"ו ל"ג)
 שהסרכת הוא החמצע ביניהם וכן כי אס עונותיכם היו
 מצדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעי' נ"ט ב') . אך
 במקום אחד ישמש בלשון הבדלה גם בדברים השווים זה
 לזה ממש . כמו ושם אמו בכנפיו לא יבדיל (ויקרא א'
 י"ז) אע"פ ששני צלעות העוף דומות זו לזו ממש . ואפשר
 ר"ל שלא יחשוב שינתח את הגוף לשנים חלקים כדי להקט'
 כל אחד בפ"ע כענין שעשה עם הראש והגוף שעשה הבדל
 ביניהם לענין ההקטרה לפיכך חפס הענין ג"כ בלשון
 הבדלה . ומענין הבדלה יקרא מין מתכות ברזל . את
 הבדיל ואת העפרת (במדבר ל"א כ"ב) ע"ש שזה מין
 המתכות (צין) ממוצע בין העפרת (בלייט) ובין הכסף
 (זילבר) . שהוא משותף מן העפרת וגרוע מן הכסף
 ושלישן מתכות ושלישן יש להם מראה לבנה :

ופעל פלה . הנחתו על הבדלה היוצאת חוץ
 לטבע . כשהי' הדרך הטבעי
 פשוט מחייב לשלא יהי' הבדל באיז' נושאים ומנא
 הבדל ביניהם יקרא זה ההבדל . פלה . (וואש בזאגדרעס
 זא:דרבאר) כמו והפליתי ביום הוא את ארץ גשן
 לבלתי היות שם ערוכ (שמות ח"ה) שכפי הדרך
 הטבעי הי' ארץ גשן עלול אל הערוב כשאר ארץ מצרים
 הסמוך וקרוכ אליו והובדל באופן שחץ לטבע . וכן
 והפלה ה' בין מקנה ישראל (שם ט"ד) אשר יפלה ה'
 בין מצרים (שם י"א ו') . ונפלינו אנו ועמך (שם ל"ג
 ט"ו) . כי הפלה ה' חסיד לו (תלים ד' ז') כלומר שהשם
 י"ח שומע בקראי אליו שהוא ענין חוץ לטבע השכיחה .
 ולפעמים בא באל"ף בגון לפלא נדר (ויקרא כ"ב כ"א) .
 כי יפליא לנדר נדר גזיר (במדבר ו' ב') אמר בל' הפלאה
 לפי שכל נדר . דבר יוצא חוץ להרגל ודרך הפשוט . וכן
 והפלה ה' את מכותך (דברי' כ"ח כ"ט) כלומר יוצאות
 מגדר שאר מכות טבעיות . ומרד בלמים (איכה א' ט')
 מיני ירידות שלא כדרך הטבע . מזה הענין הפלא מה'
 דבר (בראשית י"ח י"ד) פי' הוש דבר יוצא מגדר יכלתו
 עד שלא יהי' יכול לעשותו . כי יפלא מתך דבר למשפט
 (דברי' י"ו ח') היינו דבר יוצא חוץ לגדר ידיעתך הטבע .
 וכן לא נפלאה היא מתך (שם ל' י"א) וכן ענין כל שאר
 פלא לשון נס (וואונדר) עגון עושה פלא . אעשה

כלום מן האכות הצריך לאמונה בו י"ח . זכר תמים יקריבנו : תמים יהי' לרצון . שלא יהי' חסרון באכות בוסו קן ע"ס הגרשון והן ע"ס החוספת . פרה אדומה תמימה . שלא יחסר כלום משתהי' כולה אדומה שהיא האכות . ואלה השמושים של שלם ותמים הם לפי ההנחה הפרטית שלהם אבל לפי האוראה הכוללת בהם יש הרבה מקומות שישיש שלם במקום תמים ותמים במקום שלם . בגון ויתמו ימיכיו אבל תשה (דברים ל"ד ח') ובתקום אחר אמר ושלמו ימי אבלך (ישעי' ס' ב') ותהם מלאכת העמודים (ח"א' ב"ב) ושוב אמר והשלם כל המלאכה (ס' ו' נ"א) . שנה תמימה (ויקרא כ"ה ל') שנתות תמימות (ס' כ"ג ט"ו) דהיינו בלתי חסרות במספר הימים וקי' ראוי להיות שנה שלומה . שנתות שלמות . ועוד שאר כיוצא בהם :

יריעה י

חסר . גרע . בקר . הנחת שלשתן ככולל על חסרון דבר . דבר הראוי להיות כאן ואינו יפול עליו ענין חסרון . גרעון . והסקד (מאנגל) . אך כפרטות . מורה פעל חסר על כל מיני החסרון . שהם חמשה . חסרון במקצת חסרון ככולו . חסרון מעיקרא . חסרון הראוי . וחסרון שאינו ראוי . חסרון במקצת היינו התמעט מקצת הדבר ונשאר עוד ממנו כאן (אפגמאון) כמו ויחסרו תמים . היו הלך וחסר (בראשית ח' ג' ה') אולי וחסרון תמים הדיקים חמשה (ס' ו"ח כ"ח) שיחסר ממספר התמים חמשה (אפגמאון) או (פעלען) ועל החסרון ככולו אמר בעירם ובחסר כל (דברי' כ"ח מ"ח) דהיינו מנוע מכל דבר . לא תחסר כל צה (ס' ח' ט') פעל עתיד לנכח ושב על ישראל וכלומר לא תהי' בה מחוסר משום דבר ונסמך לראש המקרא תאכל בה לחם וכענין ושלל לא יחסר (משלי ל"א י"א) ששב על הכעל שלא יהי' מחוסר שלל (פרמיסן) . וכן לא חסרת דבר (דברי' ב' ו') מלת חסרת שב על המרגיש החסרון לא על הדבר החסר (פרמיסט) . ואומר נאף אשה חסר לב (משלי' ל"ב) . כער חסר לב (ס' ז' ט') דהיינו חסרון הלב כולו לא מקצתו . ועל החסרון מעיקרא . כשלא הי' עדיין כל עיקר אחר לא חסרת דבר (דברי' ב' ו') היינו לא הי' שום חסן מנוע ממך מעיקרו וכן לא תחסר כל צה שלא תנוצח את הארץ במעמד שיהי' חסר בה דבר מעיקרו . ושמן על ראשך אל יחסר (קהלת ט' ח') שלא יקי' חסר

ממך מעיקרו וכן כער חסר לב וכדומה לאלה . וחסרון הראוי הוא התמעט הדבר משעור הכלתי ראוי והעמדתו על שעור הראוי והתשובה . בגון מדה ב"מ המחוקק יותר משעור הראוי הנסוג במדיג שמחסריו אותה ותעמידין אותה על המדה הישרה ולא ננוצח מזה ענין החסרון המשובה כ"אב' פעמים במקרא . בגון ויחסרו תמים הלך וחסר (בראשית ח' ג' ה') שחסרו משיעורם המופלג המקלקל הכל ועמדו על השעור הראוי המועיל לקיום העולם . וכן חסר משבעים אבי (ש"א כ"א ט"ו) שחסרון משבעים דבר שאין לרדך לומר שהוא ראוי ומשובה . אונס חסרון שאינו ראוי הוא התמעט הדבר משעור הראוי לשעור שאינו ראוי בגון מדה הישרה שמתחין אותה לשעור הכלתי ראוי הממוע' . והוא ענין כל לשוני של חסרון שבמקרא כי סתם חסרון דבר ראוי להיות כאן ואינו אם שחסר מעיקרו . או אחר שהיה . אם כולו או מקצתו : **אבנם פעל גרע .** מורה ביחוד וכפרטות על התמעט הדבר משעור הראוי (פרמיסן) כמו לא תגרעו מלבניכם (שמות כ' י"ט) היינו משעור המוגבל לכל יום ויום . כסוהווענתה לא יגרע (ס' כ"א י') ג"כ שלא יפחות משעור המוגבל לאשה . וגרע מערכך (ויקרא כ"ז י"ח) שעי' כמפסיד ההקדש . למה גרע לבלתי הקריב (במדבר ט' ז') היינו למה כהי' אהבנו הגרעון של חסר בני ישראל שמחויבים כולם לעשות הפסח . וכן למה יגרע סם אבינו מתוך משפחתו (ס' כ"ד') שיהי' סם אבינו הגרעון מן שמות משפחתו . וכן וערעה נחלתן . ומגורל נחלתנו יגרע (ס' ל"ב') לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו (דברי' י"ב ל"ב) היינו חשפור החטות המוגבל מיד ה' מנומנס כראוי . ותגרע שיחה לפני אל (איוב ט"ד') כלומר שתתן גריעות ותחיתות לשיחה שאחה מדבר לפני ית' זה נתן כי יאלף עונך פד שונך הוא המאלף והמלמד את פדך לבחור לשון פרומים . ותגרע אליך חכמה (ס' סס"ח) פעל יוצא וכלומר האם באת בשון אלוה דהיינו בהכמה העליונה וגרעת אליך מנועה מקצת . ועוד שאר שמושים כיוצא באלה כולם להוראת הפחיתות אם משעור המוגבל אט"ס שהוא בלתי מגונה מנד עצמו . או משעור הראוי שהוא מגונה מנד עצמו :

אבנם פעל בקר . אין תלמח הנחתו על לשון חסרון שהרי ברוב שמושו מורה על ענינים אחרים מורה על הזכירה כיון שקד את שרה . על קמנין חסדו אותם לנבאחם . על הסקידות ויסקידו

יריעות שלמה חלק ג יריעה י

ויסקידו על ביתו . על הגווי לשמר מקודיך . ועל
סקדון . הסקדון אשר הפקד אהו . אך ע"כ ההשאלה
מושאל"כ ללשון חסרון כמו ולא כפקד ממנו אים (במדבר
ל"ח ט"ט) . להפקד היום מישראל שבט (שופט' כ"א
ג') . כי יפקד מושבך ופקד מקום דוד (ש"א כ' י"ח
וכ"ה) ודומיהם עוד ועט שחלשון חסרון (פעהלטן) .
ואולם כולם לשון מושאל מן פקד המורה על הזכירה .
והפקודה . כי כל דין שהדבר מצוי לפניו אין לו זריכות
לזכרו ולפקדו ככה הזכיר שלנו שהרי הוא עומד כאן לפנינו
ואנו מרגישו אחרת וישב בזולה סיועת הכמהוכר . אכן
כשה' ראוי להיות כאן ואינו או יתעורר הזכרון ופוקדים
אנחנו ושאליהם עליו היכן הוא לפיכך יאמר על דבר החסר
פקד והיינו שפקד וזכר ע"י חסרונו . שהו בעצמו
ענין אחר ונפקדה כי פקד מושבך (ש"א כ' י"ח) כלומר
שהיה פקד וזכר ע"י שהיו פוקדין על המושב וימלאוהו
דיק מבלי יושב . ומלת אפקדת מלשון חסרון (דוא
וערשט פעהלטן) וכי יפקד מושבך מלשון זכרון כיוקח
מושבך הריקן בזכרון (אין בדאכט גנאמן ווערדן) .
וההבדל בין זכר לפקד יתבאר בחלק הריביעי או"ה . ואפשר
ג"כ שפקד של ענין חסרון מושאל מן פקד של לשון פקדון
שענינו גניזה (אויס צהלטן) כמו וה' האכל לפקדון
לארץ (בראשית מ"א ל"ו) והוא ש' ממנו ללשון חסרון
במה שאנו משערין הדבר שה' ראוי להיות כאן ואינו כאלו
הופקד ונגנו באיז' מקום (אויף בהאבן) וכל' איאמר ג"כ
על סלוק דכרבלשון גניזה והטמנה (אויף גהאבן ווארדן) .
ומיילא יובן שכל אלה הלשונות של פקד שזכרנו כאן הם
קרובים זה לזה בענין לפיכך הנהג על כולם יחד מלת
פקד . שהמלת הנחה פקד על הזכירה . והוא ש' ממנו
לשון חסרון כמו באר כאן . ולשון מנין התלוי בזכירה כמו
שיתבאר להלן בבאור מנה . ולשון נווי דהיינו מנוה
הזריכה זכירה וכענין זכור אהיום השבת . וזכרתם את
כל מצותי . ולשון פקד וסקידות אים שהוא נעתק מלשון
לווי שהיה פקיד ומנוה על הדבר שנתמסר לו (בפעהלטן
האבר) כענין נגיד ומנוה לאומים . או שהוא מל' זכירה
כפשוטו שמונה להשיב על הדבר תמיד שלא יתעלם
מזכרונו . והוא ג"כ ענין פקדון שעשה המפקיד את
הנפקד פקיד על הדבר אשר הסקד אהו או בכל מקום
שהופקד ונגנו הדבר שימלא בכל זמן שהיה המפקיד זכר
עליו לקחתו שאילו לא הפקידו ביד אחר או באיז' מקום
תיחד הי' אפשר לבוא לידי אבדה והפסד מזל אויה
התשלום והעדר השגחה וזכרון בדבר .

ובלשון חכמים נמצא עוד מלה משמשה ללשון חסרון . והיא
מלת פחות . כמו לא פחות ולא יותר . שוהת והולך .
לא יפחות משלשה . פחת דמים . שאם פחתו פחתו
לו ועוד הרבה דומיהם . ולא נתברר אט מלת פחות זלבה
ארנית או מלה עברית . כיגם שלא נמצא תמיה במקרא
רק פ' א' כמו פחתת היא (ויקרא י"ג כ"ה) ופחתת גוסייה
לא נתברר היטב פתרונו . אעפ"כ אפשר למלת פחות
מלה עברית אע"פ שלא נזכרה בכת"ך כיכן נמצא בלשונם
ז"ל הרבה מלות שאינם במקרא ואפ"ה הם לפ' תבניתם
ונטייתם וגזרתם עבריות מהם כמלת עקום לשון עקימה .
מבוי . למי . פגימה ודומיהם המשומשים בלשונם ז"ל
ומבורר האלגר שאלה המלות כולם לשון עברי אף שלא
נמצאו במקרא . כיחז"ל הקדמונים היו יודעים לשון
העברית מזל הקבלה מאבותם גם יחד השמוש שבמיהם
הי' הלשון עדיין חי וקיים ומשומם בפה האומה הישראלית .
אלא שאם פחות לשון ארמי אין צורך להבדיל בין פחות
לחסר וכי' שלשון תורה לחוד ולשון ארמי לחוד . אולם
אם היא מלה עברית אפשר להבדיל ולומר שלשון חסר
מורה על החסרון הניכר והגלוי . ולשון פחות מורה על
חסרון פנימי שאינו ניכר . והיינו שלא ניכר מדרך
אח"כ כשימלא . או שניכר ע"י סימנים המורים שיש כאן
חסרון . וזה יהי' ענין פחתת שבמקרא שזכר לעיל .
היינו חסרון צרעת המתפשט בפנימוות הדבר לא על גבו
שמה' זו מתפשטת ואינו ניכר מבחוץ . וכן הוא ענין שם
פחת לשון גומא . באתה הפחתים (ש"ב י"ז ט') . אל
הפחת הגדול (ש"ב י"ח ט') . יפול בפחת זה העולה מתוך
הפחת יפול בפח (ישעי' כ"ד י"ח) והוא צור מכוסה
שאינו ניכר שיש כאן צור שחסרון הקרקע שבו הוא מתפשט
לא ניכר מבחוץ והוא עשוי לצידת החיות שלא יכירו שיש
כאן גומא ויעברו עליה ויפלו אל סוכה . וזכר לדבר
שאמרנו כאן אחרים ז"ל בכמה מקומות בש"ס : חסרון
מבפנים לא . שמה חסרון (חולין מ"ז ומ"ח) אלא שהם
ז"ל בעצמם שמשו במלת חסר ופחות בין על חסרון הניכר
ובין על חסרון שאינו ניכר כענין המצוי ג"כ בל' הכתוב
ובכל שאר הלשונות בשמוש השמות הנרדפות לשמש
לפעמים זה במקום זה . ויש עוד מלה המורה בהשקפה
ראשונה על החסרון . והוא שם מ'ע"ט . כמו הדל לא
ימעיט ממחצית השקל (שמות ל' ט"ו) שהוא כפי המובן
שלא יחסר ממחצית השקל ועוד שאר שמות מעט
בשמות ובפעלים . אבל אין הדבר כן . כי פעל מעט
גזר משם מעט המורה על קטנות כמוהו של דבר (ועניג)
ויקבאר

ויחזר בסמוך למטה . וכשזא בפעלים ימעט ימעט
 המשיטו אין הכוונה על החלק שמתקין מן הדבר שעל
 החלק המתקין מן הדבר יורה עליו לשון חסר וגרע אבל
 בענין ימעט הכוונה על חלק הנשאר שגעה עכשיו מעט
 בערך אל מה שהי' קודם לכן (וועניגר גווארדן) וכשאר
 והדל לא ימעט ר"ל שלא יתן מטבע שהיא מעט בערך אל
 מחצית השקל . וכן והמעט לא החסיר (שמות ט"ז
 י"ח) כלומר מי שלקט מעט בערך אל המרבה ללקט לא
 הי' חסר עכ"ז ממה שצריך לפי אכלו (מינדר) . כנמו
 זה ג' כמלת בצ"ר . שגרה לכוס רשיטא שהוא ג"כ
 מלשון חסרון כמועמה לא יבצר מהם (בראשית י"א)
 ולא יבצר מן מן מוימה (איוב מ"ב ב') אבל באמת הוא
 לשון מניעה וסגירת דבר מושאל מן מצרוערים בצורות
 ור"ל שגבר הדבר וגבר מצלי שיכולין לבוא אליו כסגור
 במצר שאינו יכול ללצח . אך בלשון חז"ל שמוצו ללשון
 חסרון כמו בנר להו מדא הן הוא משום דרכס ז"ל כמו
 שהזכרנו כבר שדרכס ז"ל לבחור תמיד מלה בלתי מצויה
 כ"כ בלשון הפשוט :

יריעה יא

רב . יסף . פשה . כביר . הוראת אלה המלות

דרכ כלל על הפך
 מה שיורו עליו חכר . גרע המורות על חסרון שגור
 הדבר ורבו ותוספת וכו' מורות על רבוי שגור הדבר
 (פר מעהרוב . פיליפוס) וזהו רק דרך כלל אבל דרך
 פרט אין מורה על הרבוי לפי הגיה ראשונה רק שם רב
 כלכד שזה השם לבד מורה בהנחה ראשונה על הרבוי אבל
 שם תוספת וכו' בלתי מונח כלל להוראת הרבוי כ"א
 להוראת התוספת שהוא ענין אחר קענין הרבוי . אלא
 שלפי שאי אפשר שיחוסף הדבר מצלי שיתרבה ושל"א יחי'
 כמות הדבר גדול אחר שחוסף משהי' קודם שחוסף
 נמשך מזה לחשוב שגם שרשיסף הוראתו על הרבוי ואין
 הדבר כן שהרבוי ענין כס' ע' והתוספת ענין כס' ע' . שהרבוי
 הוא כמות או איכות הדבר היוצא משגור הפשוט למעלה .
 דבר שכמותו או איכותו מרובה משגור הפשוט של כל
 כמות ואכות המצוי במין זה הדבר יקרא רב (פיל) .
 וזוהי שם הוא כשיחמד דבר . על דבר שהוא ממינו
 וענינו יקרא החלק המתחדש תוספת (לואן . לואבט)
 ומבואר במעט התבוננות שרש יסף אי אפשר שיהי' מונח
 על הרבוי . אחר שגדר הרבוי גדלות השגור משגור

הפשוט וזה לא נמצא בהכרח בפעל התוספת תמיד .
 אפשר שיחוסף הדבר ואפ"ה לא הגיע עדיין לשגור
 הצריך שאם חוסף בד"מ חזי קב על מדה החסרה קב
 משגור המדיני ופול עליה יחוס התוספת לומר עליה מדה
 נוספת אבל לא מדה מרובה שהרי היא עדיין חסרה חזי
 קב משגור הצריך ולא תקרא מרובה עד שתחזיק יותר
 ממדה השגור המדיני . אלא שלפעמים יתפסט
 התוספת ג' כלמעלה מן השגור הפשוט ואפ"ה לא ידק
 בו יחוס הרבוי לומר עליו שהוא מרובה שהרבוי הוא אך
 מקריי שלא היתה כוונת החוסף להקנות עי"כ שם רבוי
 לדבר הנחוסף או שיהי' מרובה כ"א שיהי' בו מדוש דבר
 מענינו ומכוון בזה לתכלית אחר ממה שיכוון אליו העושה
 את הדבר להכלית שיהי' מרובה . גם בחוסף השמות
 נכדל שסרב משם תוספת הכדל גדול . ששם רב שם
 הערך (קאמפארטיף) ולא שם מצטרף (רעלאטיף)
 ושם תוספת להפך שהוא שם מצטרף לאשם הערך .
 והענין . שכל מה שנגנס בגדר השגור הכמותי
 או האיכותי הוא בגדר החוסף . ולש מה שכל
 חוסף אפשר שיתרבה לאין תכלית ושיפמעט לאין תכלית
 אין לנו מקום לומר על דבר שהוא רב במחלט או מעט
 במחלט אחר השאר האפשרות שיתרבה עוד יותר או
 שיתמעט עוד יותר ויפול עליו תמיד יחוס הרבוי והמעט
 צבא אחת שהוא רב בצמינת מה שלמטה ממנו ומעט
 בצמינת מה שלמעלה ממנו . ואחר שזה הדבר הולך
 לבלי תכלית שוב מן הנמנע לממוד על שגור המקבל יחוס
 הרבוי או המעט במחלט אסלא ע"כ ההערכה כשיש כאן
 ב' דברים ומיין א' או מיחוס אחד ויהי' האחד מרובה
 מחבירו או יפול על המרובה יחוס הרבוי במחלט בערך
 אל השני שמועט ממנו ויפול על השני יחוס המעט
 במחלט בערך אל הראשון שמרובה ממנו . אלא שעדיין
 אין זה מין הרבוי מענין הרבוי שהנחה עליו שם רב בלה"ק .
 ששם רב שכלשוננו מורה על הרבוי שגיכר מיד שיש כאן רבוי
 ושגור מוסלג יותר מדאי . משא"כ מין הרבוי שקרא
 מרובה רק מצד שמרובה מחבירו הממועט עדיין אינו רבוי
 במחלט גמור שאע"פ שמרובה מחבירו אפשר שבעצמו
 הוא מועט ולא נאות לו יחוס הרבוי בהחלט גמור . שאם
 יש לאדם א' בד"מ דיכר אחד ולשני ב' דיכרין יהי' השני
 מרובה דיכרין מן הראשון אבל עכ"ז לא ידק בו עדיין
 יחוס הרבוי בהחלט גמור לומר עליו שהוא בעל ממון רב .
 אמנם הרבוי בהחלט גמור אי אפשר למוצא כ"א בערך אל
 איז שגור שאינו לא רב ולא נעט אך יסנו די להמניא

יריעות שלמה חלק ג יריעה יא

התכלית המבוקש ממנו - שאז השעור המרובה שיש כאן יותר מדאי הוא רבוי במחלט גמור שאי אפשר להכחיש - שהרי הוא דבר שא"כ אחר שכבר יש בשעור הפשוט ג"כ הספק להמלאת המבוקש והרבוי א"כ רק ליתרון טובה או גרועות - היוצא מזה שאין רבוי מוחלט כ"א בערך אל שעור אחר והוא הדבר שאמרנו ששם רב שם הערך - דהיינו הערכת שעור לעומת שעור אבל אינו שם מצטרף שאין כאן הצטרפות שיעורים בפועל רק הערכת שיעורים במחשבה - וכן הענין בקריאת שם מעט במחלט ויתבאר בסמוך - נגד זה שם חושפת אינורק שם מצטרף לא שם הערך - שהרי אין אנו מעריכין שעור הקודם עם שעור הנוסף וע"ז בבחינת הכמות של כל א' מהם עד שהי' הענין שבכאלו אמרנו ערך שעור הנוסף לערך שעור הקודם בערך שעור פלוני לפלוני - שזה אינו כלל במובן ענין ההוספה - אבל הענין האמתי בו שאנו מצרפים שעור הנוסף ושעור הקודם יחד כדי שיצדק עליו ענין חוספת ואין אנו משגיחין כלל על כמות שני השיעורים בפ"ע וביחד - כמה הי' השעור הקודם וכמה הי' השעור הנוסף וכמה עכשיו שעור שניהם יחד על זה אין אנו משגיחים כלל רק על שנתחדש כאן דבר ונצטרף עם דבר הקדום]: כאן באמצע היריעה של באור מלת רב - נפלת למשכב וחלתי זמן רב - והוכחתי במחלוקת על משכבי בחטאתי ובעוני כירב - ובחמלת ה' עלי פדה בשלום נפשי ויהי לי מושיע ורב - עתה אפשר מעשיו ברנה ואודנו בקהל רב - ואת אשר נדרתי אשלמה לקרבה עוד אל המלאכה יש לי רב - והתחלתי עוד היום יוסג ו' א' שבת תק"ע - לפ"ק - יזלו דברי כטל וירעפו עלי אדם רב -] ולפיכך נמצא תמיד שם רב במוכרת בלי הצטרפות עם מלת על - להיות רבוי הדבר ניכר בעצמו כמו הבה נחממה לופן ירבה (שמות א') דקיינו וז"ל משעור הפשוט (ווירט פיל ווערדן) משא"כ יסף שבא על הרוכ עם מלת על - כמו ונוסף גם הוא על שאנו (שמות שם) דהיינו שיצטרף עם השונאים (ווירט זיך צו טוהן) - ונוספה נחלחן על נחלת המטה (במדבר ל"ד) - יוסף ה' עליכם ואת חמישיהו יוסף עליו ודומיהם - ומטעם הזה בעצמו יתורגם מלת רב ג"כ תמיד באופן אחד (פיהל) הן שיהי' שם כמו רב לכם בני לוי - ובין שיהי' פעל כמו הרבה ארבה את זרעך - והרביתי את אבותי כולם מענין רבוי הגשם המתגלה בס"א לפנינו מרובה משעור הפשוט - ותרגום הכון שלו הרביתי (אך ווערדע לאון פיל זיין) אבל לתרגמו בלשון הוספה (פר מעהרן) אינו

נכון כי הוא ענין התרבות עלידיד (אללמעליג מעהר ווערדן) והוא כלל במובן לשון רב - כי כל רבוי שבלשון יורה רק על רבוי הגשם כבר לפנינו לא המחקבן על ידיד - ואינן לשון יסף שלפי שהוא שם מצטרף אפשר לתרגמו על פנים שונים כפי חלופי אופני הצטרפות הדבר הנוסף על דבר החוסף - לפעמיים יורה על סתם הוספה (פר מעהרן - נו טוהן) כמו יוסף ה' לי בן אחר - יוסף ה' עליכם ככם - וחוסף ללדה - הכני יוסף על ימך ודומיהם - ולפעמי' ישמש ללשון הכפלת הדבר אם פעם א' או פעמים ושלש והיינו בזמן שיהיו הנוסף והחוסף שווים זה לזה בענין ויתורגם בלשון חזרה והכפלה (ווידר האהליון) כמו ולא חוסף עוד להבות את כל חי כאשר עשיתי (בראשית ח') שהכאחות שוות - ולא יוספה עוד אליו עוד (שם) שהחורות שוות - יוסף אדני שניה ידו (ישעי' י"א) ודומיהם - ולפעמיים ישמש ללשון המשכת הדבר עוד - אחר שכבר פסק אינו ענין דהיינו כשלא יהיו הדברים שווים זה לזה שהדבר הנוסף משונה מדבר החוסף ויתורגם (פארט פאהרן - פארט זעצן) כמו ויוסף עוד לדבר אליו ויאמר (בראשית י"ח) שלא הי' ענין הדברים שזה שנתהלה אחר המשים ואח"כ ארבעים דיקים - ווספתי ליסרה אתכם (ויקרא כ"ו) ביסורין בלתי שוות זולו - אם יספים אמתו לשמוע את קול ה' (דברים ה') ועוד הרבה דומיהם : ובעל פ"טה - ג"כ לשון חוס' אך מענין אחר - שכל שאר חוס' - דבר הבא במובן ההמתדבק על דבר שהוא מענינו - אבל הפסיון הוא שיהר"ב הדבר מחמת עצמו וחוסם עכשיו מרהק מקומי יותר ממה שהי' חוסם קודם שהתרבה ותרגום הכון של פשה (צוגנאמן) דהיינו לקיחת וקנין מקום חדש נוסף על מקומו הראשון - והוא בעצמו ענין רפיש לשון חפיסה (גרייסן) כמו חוסם כגור ועוגב - וחמפשהו בצגדו - והיא לא נחפשה - ואחפם בשני הלוחות - דהיינו פסיון והחפשות רשות על רשות חדש נוסף - ובקורה לא נמצא שמוש פשה כ"א אלל הנגעים - כי לא פשה הנגע - והנה פשתה המספחת בעור (ויקרא) כי בן דרך הצרפת הארסי והחריף להתפשט ממקומו ולקלקל ג"כ בעור שסביביו וכל שלא נחפשת אינו צרעת גמור - אך בשי"ן ומניח נמצא לשון פשה גם במקומות אחרות במקרא כמו ופשתהם כפגלי מרבק (מלאכי ג' כ') ופשו פרשיו (חבקוק א' ח') דהיינו אנשים עבדים וגסים בעלי בשר (קארפולענט) ולא ידע בפש מאד (איוב ל"ה ט"ו) :

יריעות שלמה חלק ג יריעה יא יב

על מציאת הדבר בפועל (ד"ח דויאער) . הד' . כמות
 האיות הגשמי שהאיות הגשמי בבחינת עצמותו הוא
 מוצגת הדבר ומראהו ולרואו . שהוא בד"מ קרומס .
 לחיובש . שחור ולבן . ישר ועקום וכדומה לזה . ויפול
 בו יחוס הכמות שאפשר לומר על דבר שהוא חס הרבה או
 מעט . שהוא קר . לח . יבש . שחור לבן . הרבה
 או מעט . והכמות ה' . כמות האיות הרומני .
 בגון זדיקורשע . חכס וכסיל . רחמן ואכזר . נדיב
 וכילי ודומיהם ויפול בו יחוס הכמות לומר זדיקגמור
 ושאינו גמור אל תזדק הרבה ואל הרשע הרבה . חכס
 גדול . עשיר מופלב וכיוצא בזה . ועל אלה עיני הכמויות
 פונמו שמות ה"ל בפרטות :

דוגמ שם קמץ . בפרטות על קטנות הכמות המקומי .
 דבר שאינו מחזיק המדה והשעו שהי'
 ראוי להחזיק באורך ברוחב או בקומה יקרא קטן (קליין)
 והוא שם הקאר מגורת קט לשון התמטנות כמו יקוט כסלו
 (איוב ח' י"ד) כמעט קט (יחזקאל ט"ז מ"ו) סגן קטן ט"ו
 האר האתנהיו (עיינאשסיס שלי שרשקט) . והפך קטן גדול .
 והוא המחז' במדתו יותר משעו הראוי (גראס) וזכה האוסן
 יהי' שם קטן שם המולט וכן שם גדול . ור"ל שהקטנות
 הוא קטנות במוחלט אף בזולת הערכה אל דבר שני כל
 שאנו מוציין הדבר סחוט מכשיעור מדתו הפשוטה יפול
 עליו יחוס הקטנות במוחלט . וכן הדין בגדלות כל
 שהדבר מחזיק יותר ממדה הפשוטה יתכן לו יחוס הגדלות
 במוחלט . אך ישב"כ קטן וגדול שאינו במוחלט רק ע"צ
 בערך זע"ז שזכה האוסן אפשר שיהי' הדבר גדול מכדי
 מדתו ואפי"ה יקרא קטן בערך אל דבר שני מזה היחוס
 שבדול ממנו . וכן אפשר שאין בו אפי' כשעור זאפי"ה
 יקרא גדול בערך אל שני שקטן ממנו . כענין שאמר את
 עשו בנו הגדול (בראשית כ"ו) . את יעקב בנה הקטן
 (שם שם ט"ו) והנה שניהם נולדו בשעה אחת אלא שנקרא
 עשו גדול בערך אל יעקב שגולד אחריו . ויעקב קטן
 בערך אל עשו שגולד לפניו . וכן בגדולה לאה והקטנה רחל
 (שם כ"ט ט"ו) שאפשר שגם לאה היתה עדיין קטנה זאפי"ה
 שקרא גדולה בערך אל רחל . או שהיתה גם רחל כבר גדולה
 וחקר קטן בערך אל לאה . ואין קומוה שאמ' לא יהי' לך בביתך
 אבן ואבן איפה ואיפה גדולה וקטנה (דברי' כ"ד י"ג ו"ד)
 שבאן שמו גדול וקטן שמו המוחל' והיינו אס גדולה משעור
 או פחותה משעור הראוי . ופי' גדולה וקטנה גדולה או
 קטן כמו ומכה אביו ואמו . ור"ל שלא יהיו לו בביתו ב' מיני
 מדות ומשקולו שהי' ישר וזדק והשני גדול או קטן וממנו אפי'
 לקנות

ושם כביר . ג"כ לשון רכוי אבל אינו מורה על
 רכוי בכמות כשס רב . כ"א על
 רכוי באיות . כל שאיותו מרובה מאיות הפשוטה
 הצריכה לו בטבע יקרא כביר (בדייטנד) והוא ג"כ אינו
 שם מצטרף רק שם הערך כשס רב . כל שרכוי איותו
 ניכר עליו מלד עצמו מיד שיתגלה בזולת הצרוף עם דבר
 שני יפול בו יחוס כביר . כמו מעט מוצר לא כביר
 (ישעי' ט"ז ו"ד) אינו כפל לשון דהיינו מעט לא רב .
 שאין זה הדור במליצה אבל הענין שיהי' מעט מוצר בכמות
 גם לא כביר באיות . וכן כשאין מים כבירים (שם י"ז
 י"ב) דהיינו מרובים באיותם בבחינת פעולתם . שהמים
 המרובים בכמות יקראו מים רבים . כקול מים רבים .
 מים רבים לא יוכלו לכבות . וכשהם מרובים באיות
 יקראו מים כבירים או אדירים . כעפרת במים אדירים .
 מים רבים אדירים משכרים . וכן כביר מאבדך ימים
 (איוב ט"ו) לא דיבר כאן על רבוי הימים שאין מציאות
 החכמה תלויה ברכוי הימים וכמ"ש לא ימים ידברו ורב
 שנים יודיעו חכמה אכן רוח היא באנוש (שם ל"ב)
 דיבר כאן על איות הימים שכל מה שנתרבו נתרבו בחכמה
 ודעת . ובפעלים בבלי דעת מלין יכביר (שם ל"ה ט"ז)
 טי' . לדברים שאין בהם דעה כלל הוא נותן מחזה וזורה
 כאלו הם מלאים מרובים דעת וחכמה (בדייטנד מאכן)
 וכמו שיש הרבה בני אדם שאפי"ה שדברי ריק בפיהם
 נותנים לדבריהם האר כאלו היו חכמות רמות . וכן יתן
 אכל למכביר (שם ל"ו ל"א) כלומר מזון המזין ומשביע
 ביותר משוטע באיותו הנה טובה :

יריעה יב

קמץ . כצער . מעט . זיגיר . ג"כ שמות
 המספר .
 והנהגה הכוללת בהם . קמץ הדבר ומעוטו שפחות
 מן השעור הרגיל להיות בו (קליין . ווינציג) . וההפך
 ביניהם . צריך שדע מחלה שמיני הכמויות חמשה .
 הא' כמות מניני . והיינו מה שסופרין ומונין הדבר כמה
 הוא במספר . אחת . שחיס ושלש וארבע וכו' . הב'
 כמות מקומי . והיינו הגמדד במדה כמה הוא מחזיק
 בהתמטותו במקום . ובכמות המקומי יש ב'ב' אופני
 מדידה . מדידת האורך . הרוחב . והגובה . הפך
 האורך קצר . הפך הרוחב דק . והפך הגובה . שפל .
 הכמות הג' . כמות זמני והוא הקו הזמני הפשוט המוסך

יריעות שלמה

חלק ג יריעה יב

לקנות בגדולה או למכור בקטנה . וכן נער קטן (ישעי'
 י"ג) ועיר קטנה (ק"ל ע"ד) שמות המוחלט
 והיינו שיש בהם שמות משטר הראוי הפשוט :
 והנחת שם מצע . על קטני . כמות הזמני .
 כשלא נמצא המורה בראשית
 עדיין רק זמן מועט יקרא מצער (יוג) והוא ג"כ אם
 במוחלט כגון שהי' בד"מ ראוי להיות בן כ' שנים להיות
 מוכשר ללכת למלחמה ולא הגיע עדיין לכלל עשרים
 יקרא בזאת הבחינה צעיר במוחלט . או שהוכנס במדינה
 שלא למנות שופט כ"א בן חמשים כל שלא הגיע לחמשים
 הרי הוא בבחינת ההתמדה ולפוט צעיר במוחלט שאין
 צורך כאן לאוז הערכה והצטרף גם דבר שני . מזה
 הענין אמרו הלל מצער היא (בראשית י"ט כ') ר"ל
 שהיא עדיין צעירה בבחינת הזמן הצריך עד שהיא מיושבת
 כל צורכה שלא יתאיה כ"א ברבות הימים . וכן שלחו
 צעיריהם למוס (ירמי' י"ד ג') יסמכו צעירי האין
 (שם מ"ט כ') דהיינו קטנים בשנים . צעיר אגבי ונזה
 (תלים ק"ט) . ויש ג"כ צעיר שלא במוחלט כ"א ע"כ
 הערך עם מי גדול ממנו בימים . כמו ותאמר הבכירה
 אל הצעירה (בראשית י"ט ל"א) אי אפשר שהיתה הצעירה
 עדיין טוקה שלא הגיע זמנה להתעבר ולילד שהרי
 נחמדה וילדה בשוק עם הבכירה כ"ש שם והצעירה גם
 היא ילדה בן . אלא שנקראה צעירה בערך אל אחותה
 הגדולה ממנה בשנים . וכן ירד יעבד צעיר (שם כ"ב
 כ"ג) שלא נקרא צעיר בשביל שהי' רך בשנים שהרי נולד
 עם עשו בשוק . אבל הוא צעיר בערך אל עשו שיצא
 ראשונה ועשו נקרא רב בערך אל יעקב שיצא אחרונה .
 וכן לתת הצעירה לפני הבכירה (שם כ"ט כ"ו) דהיינו
 רחל בערך אל לאה צעירה ולאה בערך אל רחל בכירה .
 ולפיכך צריך ג"כ להבדיל בתרגום של צעיר בין שם מוחלט
 לבין שם הערך . כשצער שם מוחלט כגון צעיר אגבי
 ונזה . צעיר אני לימים . והצער לגוי עמוס תרגומו
 בלשון אדיעקטיף (יוג) מיגדר יעבדיג) . וכשהוא
 שם הערך כמו ותאמר הבכירה אל הצעירה . לתת
 הצעירה לפני הבכירה . תרגומו בלשון קאמפארטיף
 (ד"א יגברע . ד"א עלטרע) . והרב המתרגם האשכנזי
 תרגם את שניהם בלשון סופערלאטיף . (ד"א עלסטע .
 ד"א יעגסטע) ללא צורך . גם אינו נכון . שהרי הי'
 ללוט מוז משתי אלה הבנות עוד בנות גדולות מהן שכבר
 היו נשואות לחתניו וכמ"ש זאת שתי בנות גדולות
 (בראשית י"ט ט"ו) שזכר אין הבכירה הזכרת היותר
 האחים

גדולה שבכולן . וכן שם צעירה הזכר אלל רחל בלתי
 מוכרת שהיתה היותר צעירה שבכל בנות לבן שהרי הוליד
 עוד בניו אחר ביאת יעקב לביתו וכת"ש (שם ל"ה)
 ויהי ביד בניו ומימוכית שלא הוליד ג"כ עוד בנות .
 ועכ"פ אין הכרח להרגם הצעירה כ"א ע"כ הערך (ד"א
 יגברע) . אלא שיש ג"כ מקומות שהכרח להרגם שם
 צעיר בסופערלאטיף כגון והגבי הצעיר בנות אגבי
 (שופטי' ו' ט"ו) ר"ל היותר צעיר שאין צעיר יותר מחני .
 וכן ומשפחה הצעירה מכל משפחת בנימין (ש"ל ט'
 כ"א) . וכענין צעיר כך ענין שם בכור שהיא היפך צעיר .
 ג"כ לפעמים מוחלט שלא קדם לו דבר . ולפעמים כערך
 לתת שאחריו אע"פ שקדם לו דבר . במוחלט : כגון
 הבכור ראובן . כי מנשה הבכור והי' הבן הבכור לשנייה .
 שלא קדם לו ולד . כל הבכור אשר יולד שלא ילדה אמו
 עדיין . ימי בכור עגבים . להם בכורים בכור כל אשר
 בארצם שלא קדם להם פרי מבושלת . וע"כ הערך עם
 מה שאחריו כמו ותאמר הבכירה אל הצעירה . וישבו לפני
 הבכור בכורתו והצעיר כצעירתו (בראשית מ"ג ל"ב)
 אלו הי' שם בכור וצעיר אגבר כאן שם המוחלט הי' בהכרח
 שער המאמר שראובן הוא הבכור המוחלט יש ברש .
 ובנימין שהוא הצעיר המוחלט יש באחרונה אבל שם
 האחים שישבו בנייה שישבו כמו שישבו ואפי' שלא כסדר
 חולדותם שלא הי' מקפיד כסדר הישיבה רק על ראובן
 ובנימין לבד שהי' יש ברש וזה יש בסוף . וזה לא יתכן
 שהי' סדר סותר סדר . שאם הי' מקפיד על הזקנה
 והנערוט מה חטאו שאר האחים שלא הקפיד על סדר
 ישיבת לפי הזקנה והנערוט וקנאה אהה מטיל בספור . אבל
 בהכרח שם בכור וצעיר שבכאן שמו הערך והי' ג"כ שמעון
 נקרא בכור בערך אל לוי ולוי בערך אל יהוד' וכן כולם וישבו ח"כ
 כולם כסדר חולדותם . ומה שהוצרך עוד לומר והצעיר
 כצעירתו ולא הספיק באמרו הבכור בכורתו . היינו
 להגיד לך שהיתה כוונת יוסף להראות דבר שלא בשהוא
 יודע היטב סדר החולדות של כל האחים כולם . ואלו לא
 אמר רק הבכור בכורתו בלבד הי' אפשר להבין שלבד
 הבכור ראובן יש ראשונה ושאר כל האחים ישבו שלא כסדר
 ושוב לא הי' פלא בדבר שבקלות יש להכיר מי הוא הבכור
 משום כך אמר ג"כ והצעיר כצעירתו לומר שכולם ישבו
 כסדר שקחשיב סדר ישיבתם ממשלה למטה וממטה למטה
 ושוב אין מקום לטעות . לפיכך גם כאן תרגום האשכנזי
 שהרגם הבכור (דער עלטסטע) והצעיר (דער יעגסטע)
 אינו נכון שהרי לא ראובן ובנימין בלבד כי גם כל שאר

האחים נקראו כאן בכור וצעיר בערך אל מה שלפניהם
 ושלא אחריהם. אך תרגום הכתוב של הכור ככבורו
 (דער עלטרע נאך פו העלטניס (זיינעם אלטרם) מיט
 דעם יאצרון) וכן והצעיר כצעירתו. כמו כן אחר ומת
 כל בכור בארץ מצרים (שמות י"א ה') שלא דוקא בכור
 ממש שלא נולד מילפניו. כי גם הגדול שבבית הי' נקרא
 בכור בערך אל מי שאחריו וכמ"ס אף אפי' בכור אהיהו
 (תלים ס"ט כ"ח). דהיינו גדול שבכולם. והראיה שלא
 דוקא בכור ממשמה שאמר (שמות י"ב ל"ט ד') כי אין
 בית אשר אין שם מת. ולא ימלט משהו בכרך גדול
 כמצרים ג"כ בתים שלא נולד שם בכור כלל כשהי' הולד
 הראשון נקבה. או בחיים שהבכורים שהיו בו כבר מתו
 ואיך יאמר כי אין בית ובהכרח שגם גדול שבבית הי' נקרא
 בכור וכמ"ס רש"י שם :

והנחת שם מעט. על קטנות הכמות המספריו.
 דבר שיש בו פחות מן המנין
 והמספר הראוי לו יקרא מעט (וועניג) והפכורב או
 הרבה שהוא שיש בו יותר ממנין הפשוט (פיהל). ויאמר
 לשון מעט ג"כ אם במוחלט כשהוא באמת פחות ממספר
 הראוי. ואם ע"כ הערך דהיינו שהוא פחות במנין מזולתו
 אע"פ שבצמנו יש בו יותר ממנין הפשוט אך בערך אל
 זולתו המרובה ממנו יקרא מעט. מלשון המוחלט.
 אמרו יקח נא מעט מים כי מעט אשר הי' לך לפני
 (בראשית ל' ל') דהיינו קטנות מספר האנן שלא הפסיק
 לפרנסת הבית. שברולנו מעט אכל. מעט נרי ומעט
 דבש. ובפעלים ואם יועט הבית מהיות משה (שמות
 י"ב ד') שהשעור הפשוט של מספר בני הבית שיאכלו את
 השם כולו ולא יותירו ממנו כלום. וכל שהם פחות מזה
 המנין יכול בהם לשון מעט במוחלט. ואל תפעה לחשוב
 שזהו ערך גמור שבערך מספר בני הבית בערך אל השם.
 כי יש הפרש גדול בין ערך קיים לערך עובר. כי כל
 רבוי ומעוט שאמר עליו שהוא מוחלט הוא ג"כ רק בערך
 אל השעור הפשוט אלא שע"י שהשעור הפשוט קיים
 ומתמיד קמיד בלתי משתנה משעור לשעור ופול על
 הרבוי והמעוט בערך אליו היטב יחוס המוחלט. שאנו
 מושפין השעור הפשוט גם הרבוי והמעוט שכנגדו כאלו כל
 אחד אמתיים קיימות. משא"כ כששעור המעריך בצמנו
 אין לו הגבלה קיימת ומקמדת אך השתנה בצמנו לפעמים
 ברוב צמנו. שוב יבי' ג"כ הרבוי ומעוט של דבר בערך
 אליו רק ערך עובר ושז' לא יפול ג"כ עליהם יחוס רבוי
 ומעוט במוחלט. והוא בצמנו ענין מספר בני הבית עם
 שה הפסק שזמנך בני הבית בערך אל השם הוא ערך

קיים ומתמיד המיד שלא כילת שה ציוני כפי המנין צמנו
 לא גדול או קטן ביותר נריך מכפר אוכלים ציונים לא
 גררניס ולא מנומניס ציונה. ויפול על רבוי ומעוט
 האוכלים היעב ענין הרבוי ומעוט במוחלט. ודע זה
 הענין כי יש בו צורך לדעתו שיש לו מבוא עצום בהכמת
 המספר התשבורת וההכנסה ויותר בהערכת מדותיו של
 הבורא י"ת בערך אל הברואים. וכן מה שאמר וילקחו
 המרבה והממעט (שמות ט"ו י"ז) ענין המרבה והמעט
 רבוי ומעוט במוחלט. שהעמד לגלגלת הוא השעור
 הפשוט הקיים וענין המרבה שהרבה ללקט יותר משעור
 עמד לגלגלת. והמעט הוא שהפחית ללקט מעט
 עמד לגלגלת. שאי אפשר לומר שענין המרבה וממעט
 הוא בערך זה לזה שהא' לקט יותר או פחות מחבירו אע"פ
 שהפחות בצמנו לקט כדו עמד לגלגלת לא שנקראת מעט
 בערך לחבירו שלקט יותר ממנו וכן המרבה : שהרי אמר
 שם ולא העדיף המרבה והמעט לא החסיר שבהכרח
 מלת החסיר הוא שלא החסיר ממנין עמד לגלגלת ולא
 שהחסיר משעור של זה שלקט הרבה דאל"כ מאי רבותא
 ומה תועלת הי' לו במוחלות כשמלא כדי ספוקו. א"ו
 שענין הממעט הוא במוחל' שלקט פחות מכדי ספוקו ואס"ה
 מלא כדי ספוקו והיינו רבותא וגם גמור. ומלת הממעט
 הנאמר כאן אינו שזהל"ז למלת הממעט הנאמר בשלנו.
 כמו הממעט אסף עשרה חמורים (במדבר י"א ל"ב)
 שהוא מעוט ע"ז הערך עם אומו שאסף הרבה. כי שם
 בשלנו לא הי' שעור קצוב כמה יאסוף כל אחד כמו שהי'
 במן שעור קצוב עמד לגלגלת אך כ"ח אסף כפי כמו
 ויכלהו ולא יפול לשון מעוט במוחלט כ"ח ע"ז הערך עם
 זה שהרבה לאסוף. וכן מעט מעט אגרשו מפניך.
 וכן והדל לא ימעט ממתינות השקל שהי' מחיית השקל
 השעור הקצוב הפשוט ושחות ממנו הוא מעט במוחלט.
 ואם מעט נשאר בשנים (ויקרא כ"ה ט"ז) דהיינו פחות
 משעור הכולל הקצוב. ועוד הרבה דומיהן. ועם מעט
 ע"ז הערך ענין מעט ורעים היו ימי שני חיי (בראשית
 מ"ז ט') דהיינו בערך אל שני חיי אבותי אבל מלד עצמן
 אין שייך לומר על ק"ל שנה מעט. הממעט אסף עשרה
 חמורים כמבואר לעיל. ולמעט תמעט נחלתו ב"ן רב
 למעט (במדבר כ"ז ג' ו"ג') דהיינו הממעט. במספר
 אנשיו בערך אל שבט' אחר. כי אפי' המעט מכל
 העמים (דברים י"ז) דהיינו פחותים במספר. פערך
 אל שאר העמים אע"פ שבצמנם היו יותר נוס' יבוא
 ואינם מתי מעט והרי הוא אומר (לדבר' כ"ו ה') זיגור
 שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורע. אלא שהיו

זיין 7 יאפעל

יריעות שלמה חלק ג יריעה יב יג

אעפ"כ פחותים משאר העמים . אולם . שם חמט עט
 כ"ק הדמיון כמעט . הוא חמיד מעוט מוגבל בעצמו
 בזולת הערכה אלאחר . כמו חמט שבב אחד העם
 (בראשית כ"ו) חמט שמרתי . חמט נטוי רגלי .
 חמט כלתי בארץ . חבי חמט רגע . דומיהם כולם
 מלבן מעוט מוחלט שאין בו כשעור הראוי והחזו והכ"ק
 כ"ק הדמיון וכלומר כאורו דבר שיסול עליו יחום המעוט
 בחולט . ובזרת חמט . עט . מענין קמוץ ומבואר
 בפרשים סלנו טרש עט :

ישם זעיר . האה על מעוטא למעוטא . דבר שהוא
 פחות ממעט המוחלט יקרא זעיר (אין
 ציול) והוא מה שנקרא כל החלמוד כל שהוא . או
 משהו . והוא ג"כ שם המוחלט שלא נקרא זעיר בערך
 אל אחר רק בעצמו הוא ניכר שהוא דבר מאט ביותר
 כאלו תאמר עטא יין וגרעין חטה . שאפי' כמה וכמה
 טפות וכמה וכמה גרעין אסטר שיקראו מעט כשבלתי
 מספיקים למלאות המדוקק ביין ובחטים מכש"כ טפה אחת
 גרעין אחד שלא יליחו לזה כל עיקר יקראו זעיר . אך
 צריך שפדע . שכל מה שדברנו כאן בהוראה שם קטן .
 חזער . מעט וזעיר . היינו דוקא כפי ההנחה שהוכחו
 אלה השמות בפרטות . אולם כפי ההוראה הכוללת שהם
 השמות כפי הם משמעותם כ' לפעמים זה במקום זה .
 כגון שם קטן שהנחתו הפרטית על קטנות החדה . ישמש
 לפעמים ג"כ על קטנות הזמן כמו ברגע קטן עובדך
 (ישע' כ"ד ז') . גם על קטנות המספר כמו מקטני
 שבטי ישראל (ש"א ע' כ"א) . ועל קטנות האיכות כמו
 קטנתי מכל החסדים דבר הקטן ושפטו הם . שאלה אחת
 קטנה . כמוהו שם חזער שהנחתו הפרטית על קטנות
 הזמן ישמש ג"כ לקטנות המספר כמו כי בחזער אגשים
 בלו (דה"ב כ"ד כ"ד) . גם על קטנות המדה והדרמונים
 מהר חזער (תלים מ"ב ז') דהיינו קטן . ועל קטנות
 האיכות והי' ראשיהן חזער (איוב ח' ז') . ושם חמט
 שהנחתו הראשונה על קטנות הזמן והמספר ישמש
 לפעמים ג"כ על קטנות הזמן כמו זה שכתבתי הבית מעט
 (רות ד' ז') חמט רגע (עזרא ב' ח') גם על קטנות
 המדה ודוד עזר מעט מהראש (ש"ב צ"א) דהיינו דרך
 חמט או שהוא מעט זמן . ועל קטנות כמות האיכות כמו
 חמט מכס כי הפזיל (במדבר ט"ו) . ולמקדש מעט
 (יחזקאל י"א ט"ז) והמסרה מעט תאלהי' . הם זעיר
 ג"כ משמש לפעמים על קטן הזמן כמו בתר לי זעיר
 (איוב ל"ד) . עוד מעט חזער (ישע' י"ב ד') .

ולפעמים על קטנות המספר ושאר אדם חזער (שם
 כ"ד ז') . ושאר מעט חזער (שם ט"ו י"ד) דהיינו
 פחות מן זעיר ויחזר קטן מן זעיר אלא שאעפ"כ יש בו חיו'
 יותר עדיין שכל מה שבכנס נבדל הכוונה הפסד שטרד בו
 החלוקה לאין חכלית . וכענין בשמות קטן חמט .
 וחזער . כך הענין בשמות גדול . הדכה . עטוס
 דומיהם . ישמשו לפעמים על הרבוי המספרי . ועל
 רבוי המדה . ועל רבוי הזמן ועל גדול האיכות . אפי'
 מדרוש אחרים :

יריעה יג

מספר . מנין . מפקד . מכבת . ההוראה
 הכוללת
 בהם התחבר פרטים זה לזה אפי' הם באו במשמעה והעשות
 מהם כלל הנחפס במשמעה כפרט אחד המורכב מפרטים
 רבים (או זמון אהלען) . וההבדל ביניהם . פעל
 כפר הנחמד על מלאכת ואופן הספור עצמו הכעשה ע"י
 קריאת שם מיוחד לכל כלל וכלל שהוא יותר מאחד
 שפי"כ הוא יודע מיד בהוראת שם כל כלל כמה פרטים
 הוא מחזיק . כגון שיקרא לכלל הראשון שיתר מאחד
 בשם שנים . כלל השני הסמוך לו בשם שלשה . ארבעה
 וחמשה עשרה עשרים מאה ואלף ורובאוכו' . וכל כלל
 וכלל שזכירו בשמו יגיד לורשם מיד כמה אחדים יש
 בזה הכלל שזכירו חמשה מיד הוא נוכר שיש
 כאן חמשה פרטים . ואלו לא יקרא כל כלל וכלל בשם
 מיוחד אך הי' מונה אחת ואחת ועוד אחת וכו' לא הי'
 מציע לעולם אל ידיעת הסך הכולל במוגבל . שלא הי'
 יודע רק שיש כאן פרטים רבים אבל כמה הם בכלל לא
 הי' יודע אבל ע"י קריאת שם מיוחד יודע מיד במוגבל
 בהוראת שם כל כלל כמה פרטים כבר נכנסו אל הספור
 ויקראו אלה השמות הכלליים שמות המספר (איהלען) .
 וישע"ג כ' נחיתת שם לכלל כלל וכלל במקום שצריכים
 המנוים מדר מיוחד שישתלבו בזה אחד זה . יקרא הא'
 ראשון . הב' שני . הג' שלישי . הד' רביעי . וכו' שהיו דין
 באלה השמות יו"ד הים והערך . שכולת אלה השמות
 הערביים המגבילות מדר המנוים לא הי' אפשר לתת
 מדר לפרטים הבאים בזה אחד זה (ואחריו בואח"ו
 היינו בסדר הזמני בבחינת הקודם והאחר אלא בסדר
 המקומי מדר לדברים אפי' בלי קריאת שמות . כי הוא
 מורגש ע"ס מדר מלכנס שהאיושב בראש והשני סמוך
 לו

לו אחרי זמן הג' והד' וגו' ועל אלה העניינים בקריאת
 שמות מיוחדות לכל כלל וכלל כשהוא יונגה אחת לאחת
 באחד פעל ספר . כמו שבעה שבעות מספר לך . מספרו
 חמשים יום . ומספרה לה שבעת ימים . כבט השמות
 ומספר הכוכבים . והסך הכולל של כל המספרים כפי סק
 למצוא עוד יקרא מספר (אנציהל - סומא) כמו מספר
 יחיד אמלא . מספר תזוזות . מספר השנים . מי
 חנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל (במדבר
 כ"ג) מלת מספר שבאן שבעל מי מנה שמושך עלמו
 ואחר עמו ופי' מי מנה עבדי יעקב ומי מנה מספר של
 רבע ישראל כי מלת את חן - במדברתי את העד
 (שמות ט') מן העיר . ועם מי מנה מספר כענין מנה
 חסד לכוכבים (תלים קמ"ד) וכמו שיבא בסמוך .
 ושמשג"כ בשם מספר ללשון מעוט . כמו ואני מתי
 מספר (בראשית ל"ד) ימים מספר על המסכן
 (במדבר ט"ו) והענין סך קמן שהוא קל למסור הקד כי
 חזק למסור כי אין מספר (בראשית מ"א ט) שאין ר"ל
 שתרובה כ"כ עד שאי אפשר להגיע בו אל סך מוגבל כי
 אי אפשר שאין סך המקובץ מפרטים אפשר להגיע אל רבו
 שהגדלו נחט . אבל עשור אמרו כי אין מספר היינו
 שקשה על הסופר להגיע בו אל סך הכולל שיש כאן רבו
 עד שהסופר שהתחיל למסר נראה למספר עוד ופוסק
 באמצע הספור ולא בא עד חליתו . שכנגד זה
 כשהפרטים מועטים או הסכומים להספר . ומרגום של
 מספר המורה על מעוט וקלות הספירה (גריג נעליג) .
 מענין ספר המורה ג"כ על נתינת סדר וערך בין הפרטים
 כמבואר לעיל . נגזר פעל ספר לשון ספור והגדה כמו
 ויספר אחו לחיו . ספרו נא לי . ולמען תספר באוני
 נקד והייט נהיג סדר וערך לדברים כמו שבאו זאח"ו
 בסדר הזמני שלא יאחר המוקדם ולא יקדם המאוחר
 וכמו שיחפסוס החושבה בסדר ההשתלשלות מן המוקדם
 למאוחר (ערעלהקס) . והסם המושט מענין מסור שם
 ספר נכרי . כמו זה ספר הולדה אדם (בראשית ה' א')
 דהיינו ספור של הולדת אדם : כספר דברי הימים
 ודומיהן . וכן יקרא המגילה והאיגרת ספר . כמו ספר
 תורת משה . הכהן בספר . כנא הספר הזה . ע"ג
 הסדור והערך הסדר שבין פרטי הדברים הזכרים צו
 שאינם בערובי באיחור הקודם והקדם המאוחר .
 והמהפסק בנתינת הספרים או בקריאתם שקורא בהם
 שמיד או שמשיח עליהם שלא יארע בהם הפסד יקרא
 סופר (שרייבר או אריסטו גלעטרע . או בזבליטעקאביוס)

כמו חשבים בשש סופר . לשוני עם סופר . שפן
 הסופר . עזרא הסופר . והוא ענין מה שקראו ח"ל
 סופרים . כמו מדברי סופרים . ע"ש שמדברים ספרים
 ומתמידים . בקריאת ספרים . ובדרך דרש אמרו בנ"ת
 למה קרא שם סופרים סופרים כל האומות שבמורה
 (קידושין ל') :
 והנחת פעל מנה . על הגבלת סך הפרטים
 החנוים ע"י אחד משמות
 המספר שזכרו לעיל . כשהיא השאלה בד"ת כמה נאמן
 יבועדר הזה ומהי החשבה חמשים או מאה הקרא
 ההגבלה היא ע"י שם המספר של חמשים . או של מאה
 בשם מנה . שהוא מענין זמן והגבלה (בשמימוג) כמו
 ויחלום המלך . מנת הלויים . מנת חלקי וכוסי .
 ולילות עמלמנו לי (איוב ג') והוא בעצמו ענין נקיבת
 הסך הכולל דהיינו הגבלת סך הפרטים לידע מינים
 שכולת זה הנה הם פרטים מחולקים ולא נודע כמותם
 אך הגבלת סכומם הוא המקבץ יחד ועשה אותם כגוף
 אחד . כמו אם יוכל איש למנות את עפר הארץ (בראשית
 י"ג ע"ו) כי הנה למסר את עפר ארץ צדק ספירה
 אחת לאחת הוא דבר קל אך להגביל הסך הכולל של חלקי
 עפר הארץ כולה הוא דבר קשה ור"ל שמלכת הספירה
 של גרעני עפר אחת לאחת הוא דבר קל שכנו שיכול
 האדם למנות חנוים כך יכול למנות גרעני חול אחת
 לאחת אלא שבה האופן יהי ספירת גרעני החול של כדור
 הארץ כולו אחת לאחת ויחד קשה ממה שהוא קשה להגביל
 סך הכולל שלהם בדרך הגדסה במעוקב . אבל אין כוונת
 הכתוב כאן כלל לדבר על קושי מעשה הספור אחת לאחת
 כ"א על קושי ההגבלה של סך הכולל שהיא קשה להגביל
 סך הכולל של ישראל כמו שקשה להגביל סך הכולל של
 עפר הארץ שזהו ענין הנרתו במלת למנות (אנציהל
 בשטימן) וכן מי מנה עפר יעקב דהיינו מי מגביל סכום
 עפר יעקב . וכן מנה מספר לכוכבים (תלים קמ"ד)
 אינו כפל לשון כי שם מספר מורה על סך הכולל בדרך
 כלל כל שערין לא נודע כמה הוא הסך הכולל אם מאה
 או אלף וכ"ו אמנם ע"י הגבלה וקריאת שם לסך הכולל
 ע"י שם המספר מאה או אלף וכו' או נדע בברור
 ובאובל כמה הוא ע"י מונה מספר לכוכבים היינו שמגביל
 מספר הכוכבים (בשטימס דער שטערנע אנציהל) וכן
 מתרגם בתרגום אשכנזי והראיה לדברנו בפי' פעל מנה
 אמרו למנות ימינו כן הודע (תלים ל"ו ע"ג) אלו הי' ענין
 מנה לשון ספירה אחת לאחת לא הי' לזה המאמר מוגבל

יריעות שלמה חלק נ יריעה יג

כי איו' הודעה צריך בספור ימים ושנים הבאים בואח"ו
 אחת לאחת שיהיה כל אדם יודע לעשות בחכמת עצמו
 בזולת הודעה ותלמוד מאחרים וכל אדם יודע מעצמו ע"י
 ספור שניו אחת לאחת כמה שנים כבר עברו עליו מבלי
 שיודיעוהו אחרים ומה נשתנה ספירת שנות האדם
 מספירת שנות השמיטין והיובלות שא"צ הודעה אבל ענין
 למנות ימיו היינו הגבלת מספר ימיו כמה יהי' הסך
 הכולל שלהם ביום המיתה שזהו דבר שאין אדם יודע וצריך
 הודעה . וכן והחליף את משכרתי עשרת חטים (בראשית
 ל"א') דהיינו עשר הגבלות שנות ומחולקות שהגביל
 סכום שכרי . שפעם הגביל שקרי . בסך כך וכך ז'אן ופעם
 בסך אחר . פעם בסך כל העקודים ופעם בסך כל
 הנקודים . ולפי פירושו במלת מנה אין הפרש בין אמרו
 כי תשא את ראש בני ישראל (שמות ל"ב) לאמרו כי תמנה
 את בני ישראל שהמובן בשניהם אחד והיינו הגבלת מנין
 סך הכולל שלהם . שגם כל' אשכנז אין בדל באמרו
 (יוספט זאל איוס נעמן) לאמרו . (יוספט זאל בשמימן)
 וכן באמרו ושא את מספר שנותם (במדבר ג' מ"ם) קי'
 ג"כ יכול לומר ומנה את מספר שנותם כמו מונה מספר
 לכוכבים וכמו לך מנה את ישראל (ש"כ"ד א') אלא
 שלשון מנין לשון גם והדיועי ומגוה קצת לומר על בני
 אדם שיהיו נמנים כל'אן ובקר שיאמר בהם לשון מנין
 תעברנה הז'אן על ידי מונה (ירמי' ל"ג י"ג) שלפיכך
 במקום שהמנין לגנאי אחר כל'שון מנין מנה את ישראל
 (ש"כ"ד א') אבל לשון נשיאות ראש הוא לשון ז'א ומיליני
 נאות לספירה בני אדם שאינן בהמה בהמה להם אבל
 המובן בשני הלשונות שזה . ובבחינת שנינו מנה הגבלת
 כמות הדבר יסול לשון מנה ג"כ על דבר אחר גרידא .
 כשמבביל ואומר שמדבר פלוני אין כאן אלא אחד יקרא
 ג"כ מונה אבל לא יקרא סופר שאין ספירה אלא בדברים
 יותר מאחד . ונקרא סך מוגבל של מטבעות בגד .
 כמו שלשת מניס זהב (מ"א י"א) . המנה יהי' לכם
 (יחזקאל מ"ה י"ב) וכסף מניס חמשת אלפים (עזרא ב'
 ס"ט) והוא שם הכסמה שהסכימו בני אדם לקרא סך
 הכולל של כ"ה שקלים בשם מנה . שכל שאר מנה סתם
 נאמר על כל מיני סך כולל אם רב ואם מעט והסכימו
 בני אדם שיקרא סך הכולל של כ"ה סלעים ג"כ בשם מנה
 סתם . וכענין שם שקל שלפי הנחתו הראשונה מורה על
 כל מיני משקל אם מעטואם הרבה והוא שם המופשט
 ומורה ג"כ על משקל הכסמתי שהסכימו ב'א לקרא
 ז'שקל כסף של עשרים גרה ג"כ שקל סתם כמו עשרים

גרה הסקל (שמות ל"ג) והוא שם עצם . וכן שם זהב
 וכסף שהוא שם המין . כמו זהב וכסף ונחשת (שמות
 כ"ה) ונקרא ג"כ מין מטבע של זהב בשם האחר וזה
 כמו עשרה זהב משקלם (בראשית כ"ד כ"ב) ומין מטבע
 של כסף בשם האחר כסף כמו אלף כסף לאחד (שם כ'
 י"ז) . ועוד מענין מנה לשון מנה כמו מנה אחת ארבע
 (ש"א א') ומשלוח מנות (אסתר ט') ג"כ ענין הגבלה
 שהגביל ליתן במתנה (צגשטימט) . וכן שם מנה לשון
 התמטת כמו מהם ממנים על הכלים (דה"א ע' כ"ט)
 אשר מנה שר הפרסיס (דניאל א' י"א) דהיינו שהמין
 והגביל להשגיח עליהם . וכן אשר מנה את מאכלכם
 (ש"א י') דהיינו שהגביל את מאכלכם (בשטימט) .
 ופעל בקר . הוראתו ג"כ על הספירה הפשוטה
 דהיינו ספירת פרטים אחת לאחת .
 אלא שספירת פרטים אחרים זה לזה נקרא ספירה
 סתם (נעהלען) . וספירה פרטים כלליים זה לזה
 לעשותם כלל אחד יקרא ספירה (לז'אמן רעכנען) שאם
 יש עשרה פרטים אחרים בד' מומה מן א' עד עשרה
 יקרא ספירה . וכשיש כאן פרט א' המחזיק ב' אחרים
 ופרט א' המחזיק ב' . ופרט א' המחזיק חמשה אחרים
 ומחשב אותם יחד לעשות מהם סך הכולל עשרה זה יקרא
 סקד (אדדירן) והוא לשון מושאל מן סקד המורה על
 הזכירה כמו סקד את ערה . סקד פקדתי אהכם ובאים
 סקדי . כי מין ספירה בזה צריך לכה הזכרון שספירה
 הפשוטה אחרים א' לא' אין צורך לכה הזכר שכל א'
 שהוא מוסיף למנות יודע מיד כמה יש לו ובאותו אחד
 שפוסק מלמנות יודע מיד הסך הכולל . כגון שספק
 מלמנות כשהזכיר שם עשרה בד' מומה הוא יודע שיש
 כאן עשרה אחרים . משא"כ כשצריך להסוב ולצרף
 סמכות רבות זו לזו וביותר כשהם מחולפים בכמות
 שסכום הא' ב' סכום השני ג' וסכום השלישי חמשה כשצריך
 לצרפם יחד לדעת שהסך הכולל שבהם עשרה אינו מועיל
 לו הזכרת שם של כל סכום וסכום שאע"פ שמוציא בפיו
 שם של כל סכום וסכום ע"י קריאת שם שנים שלשה
 וחמשה עדיין אינו יודע כמה הם יחד אך צריך לזכור
 בזכרונו כמות כל סכום וסכום ומצרפם אז במחשבתו
 להוציא בהם סך כולל (עיון לעיל בבאור מסר ושקד) .
 ומטעם זה נמצא רוב שמותי סקד מלשון מנין רק בספירת
 בני אדם ורק ותשכח . והפעם שאין דרך למנות בני אדם
 כמו שאר דברים א' לאחד . רק סופרים אותם ע"י צרוף
 סמכות הכתים והמשמות שידע תחלה סכום נפשו כל

זית ב"ט עומד א"ח כסומות הנמים זולו ועולה לו
סך הכל כך וכך . ומה שאמר ויפקדו בטלחים (ש"א
ט"ד) אין הענין שהפר אותם א' לא' ע"י טלחים שהיו
עומדין כולם בשורה ועלה ביד כל אחד ואחד ויהי סופר
אח הטלחים . או שהעבירם לפניו אחד אחד ויהי מפריש
טלה לכל עובר . שזהו ה' מלאכה רבה וללא תועלת
שאל הקסיד שלא למונת את ישראל א' לא' כמו לאן ובקר
לא הועיל כלום בספירת הטלחים אחר שהי' כל איש ישראל
צריך לעמוד כאן להמונת אבל הענין שהנגד כל סכום
הנפשות שבאו' בית או משפחה הפריש כנגדו סך טלחים
שאל היו בבית ה' נפשות בד"מ הפריש ה' טלחים וכן
כולם . והי' א"כ מונה ומספר הטלחים שהפריש יחד
ועלה לו סך הכל של כל הנפשות ואף גם זאת לא הי' צריך
לעשות שאל הי' יודע מספר כל האנשים ה' לו בתחלה לא
הי' צריך א"כ רק למונת הנשאים . והי' מיד יודע
כמה יאלו מהם בהפרשה . וכן מה שאמר מספר מפקד
העם (ש"ב כ"ד ט') דהיינו סך הכולל של מפקד העם
שהי' מונה בדרך פקידה דהיינו ע"י צורך סכומות הנפשות
שבבתיים ובמשטחות (סומע סומארוס) וכן אלה פקודי
המשכן אשר פקד על פי משה (שמות ל"ח כ"א) דהיינו
צורך הסכומות המסולפות אשר לזהב ולכסף לכסף
לנחשת לנחשת . שלא התנדבו בשוה זה כך זה כך .
שאל ע"י שבכסף הי' יד כולם בשוה מהצית השקל לכל אחד
זה חוץ ממה שנדבו עוד יותר בנדבה המשכן שעשאו
ותנו כלי שרת ושלא הזכיר כאן כמות כ"ר ש"י שרש
הרומה :

אמנם שם מבסת . אינו לשון ספירה כ"א לשון
ערך . דהיינו עשים ערך
מזומנים בין דברים מחולפים באיכות או במתן . כגון
במכסת נפשות (שמות י"ב ד') ר"ל שיעריך את השוה
לפי מספר האוכלים שבביתו וזית שכו שיהי' כמות בשר
השה נערך לכמות אוכלים שבבני הבתים לפי מה
שיכול כל אחד לאכול אס רב ואס מעט שזהו שאמר איש
לפי אכלו הקבו על השוה זענין במכסת היינו בערך
(אין פר העלמנים) וכן מכסת הערך (ויקרא כ"ז כ"ג) .
וכן ענין שם בבת . זהרמת מכם ומכסת לה' (במדבר
ל"א) דהיינו ערך סך הנתינה לערך הסך שנתתן ממנו
כגון אחד נפש מחמת המוות . ויבוא בזה . וגזרת
מכם מן כסה לשון כסוי שמכסה על לורך המקבל המכם
(דעקונג) שמערך הנתינה לפי הצורך והדי היא מכסת
ונתינה עליו . ובענין ולמכסה עמיק (ישעי' כ"ג י"ט) .

יריעה יד

משנה . כפל . פי שנים . פעמים . ההוראה
הכוללת
זהה הכפלת שני דברים השווים זה לזה . ע"י סימון
ומוספת שהי' מסוק ב"א מהם (צווייא פאלטיג) . וההנדל
ביניהם . כי שם משנה הנחתו על התחבר ב' דברים
השוים זה לזה שהיו קודם התחברותם שני עצמים
מחולקים ב"א עצם ב"ט ואחר שנתחברו נעשו עצם א'
וגרמים כעצם אחד יקרא זה החבור להעשות ב' דברים
שוים עצם א' בשם משנה והוא כשם מופשט מן שנים
דהיינו שני דברים הבאים כאחד (צווייא סאך) כמו
ומשנה כסף לקחו בידם (בראשית מ"ג י"ד) שנתחבר
סך כסף לסך כסף הרומה לו ונעשה משניהם סך אחד .
וכן לחם משנה . וזי' משנה . משנה שטר שכיר (דבר
פ"ו י"ח) דהיינו שטר עבודה ושטר עבודה . וישב"כ
משנה שם התאר מלשון שני ושינוי כמו במרבית המשנה
משנה התורה . משנה למלך דהיינו שניו . אלא ששם
שני כגון יום שני . יאמר על דבר שני הצלתי מחובר עם
הראשון (צווייאטע) ושם משנה יאמר על דבר שני
המוזג ומקושר עם הראשון . והוא ג"כ ההפרש בין
משנה לשני ושנים כגון שני בני . ואילוס שנים . שהי'
נפול בהם ג"כ לומר משנה בני . ואילוס משנה כמו
משנה כסף וכסף משנה . אלא שענין משנה התחבר ב'
דברים השווים זה לזה ממש בכל הענינים עד שראים
כגוף אחד . ובענין שני הדבר להיפך שלא נתחברו
השני דברים זה לזה ואינו דומין זה לזה בכל הענינים
שליפך נקראו שנים שהם שני גופים מחולקים בעניניהם
(עיינ בהקדמת הספר) אלא מתאחדתם מין א' מיוחדים
ביחוס השניות . ואין הפרש בין שני לשנים במוכן
רק בסמיכות יאמר שני . שני הכרובים שני האילים .
ובמזכרם יאמר שנים שנים כרובים זהב . ואילוס
שנים (צווא) :

יריעות שלמה

חלק ג יריעה יד טו

ושם כפול - הוראתו על הסך מה שורה עליו
 שם משנה - שמענה מורה על שני
 גופין מחולקין ש"י איז חבור שנייהם נראים כגוף
 אחד - וכפול מורה על דבר אחד הכלתי מחולק וע"י
 התחברות קצתו בקצתו נראה כשני גופים (דאפלט)
 כמו מערת המכפלה - שהיתה מערה אחת ונראית
 בשתיים ע"י שהיתה מערה בתוך מערה - וכן רבוע הי'
 כפול וזרת רחבו כפול (שמות ל"ט ט') - וכפלה את
 היריעה הששית (שם כ"ו ט') שהיתה יריעה אחת וע"י
 ההכפל נראית כשתיים שקצתה שוכב וקצתה ניצב -
 ובסמיכות ובכפל רסנו מיבוא (איוב מ"א ח') שם
 המושט ע"מ כד עון - ושם בפלים כמו בפלים
 לחושיה (שם י"א ו') - בפלים בכל מטאחיה (ישעי'
 מ"ס ב') מוצט אחד עם כפל - אלא שבסמיכות יאמר
 כפל - ובפרד יאמר בפלים כשם שני ושנים שמוכנס
 אחד כנזכר למעלה - ואפשר שבפלים שם הוא שלב'
 בפלים (צוויח דאפלט) דהיינו ב' פעמים כפול שהן
 ארבע :

ושם פעמים - כמו ויעקבי זה פעמים (בראשית
 כ"ו ל"ו) כי עתה שבנו זה פעמים
 (שם מ"ג ט') ויד את הקלע במטהו פעמים (במדבר
 כ"א) מורה על צ' דברים שווים הנאים זה אחר זה
 בסדר הזמני - כי נקודת הזמן שיוזמן בו איז מעשה
 נקרא פעם (מאהל) כמו בפעם בפעם - פעם בחוץ
 פעם ברחובות (משלי ז' י"ב) ובהגבל הנקודה הזמנית
 לומר שהיא נוכחית ירף בו ה"א הידיעה ויאמר הפעם
 (דיסמאהל) כמו ואדברה אך הפעם - הפעם יוכלני
 אישי - או זאת הפעם כמו זאת הפעם עלם מעמתי -
 או עתה הפעם כמו עתה הפעם ילוי אישי (בראשית
 כ"ט ל"ד) שאלת עתה נקודת הזמן הנוכחי המושטמן
 המעשה ומלת הפעם מורה על המעשה בצרוף הזמן
 הנוכחי - וכל שלא נודמן המעשה רק פ"א יאמר פעם
 אחד או פעם אחת - וכשנודמן הרבה פעמים בלי הגבל
 כמה - יאמר פעמים רבות יולס (חלים ק"ו מ"ג)
 ובהגבל כמה פעמים הזמן הדבר ירף לו שם המספר
 שלש פעמים בשנה - שבע פעמים - זה עקר פעמים -
 אמנם על הזמן הדבר ב' פעמים פעם אחר פעם לא
 פחות ולא יותר יקרא פעמים כשאר שמות הווג
 (דואלעס) בשם שגחים - שבועים - יומים -
 עינים ידים - וכו' :

אשם פי שנים - הנחתו על כמות איז סך שיש בו

יריעה טו

חלק - פלב - חצה - ההוראה המשמעת שלשתן -
 כוח החלק הדבר לחלקים
 (ט"ו לוג) - וההוראה הפרטית של כ"א מהם הוא חופן
 הפרטי מאופני החלוקה - שאפשר שיחלק הדבר לשני
 חלקים או לחלקים הרבה - לחלקים שווים או לבדלי שווים -
 ויורה מלת חלק על כלל אופני החלוקה בדרך כלל בין
 על החלוקה לשני חלקים בלבד כמו וחלק האנשים אשר
 הלכו אחי (בראשית י"ד כ"ד) שיחלק הרכוש לשני חלקים
 לאנשים שהלכו אחי ולמך סדס - וכן החלקים ביעקב
 (שם מ"ט ז') דהיינו שמעון ולוי לשני חלקים שכל אחד
 יהי מסור ומסרד - ועל החלוקה לחלקים רבים אמר
 לאלה החלק הארץ (במדבר כ"ו ג') דהיינו לחלקים
 רבים כפי רבוי המשפחות והחלקו אותה לשבעה חלקים
 (יהושע י"ח ה') - ועל החלוקה לשני חלקים בלתי
 שווים אמר חלקם נתתי אחי מאישי (ויקראו' י') והוא
 לחלקים בלתי שווים שלפעמים חלק המוצב שהוא קומץ
 ממועט מחלק הכהנים שהוא השירים ולפעמים חלק
 הכהן ממועט מחלק המוצב כשלא נשאר אחר הקמוצה
 שעור קומץ - וכן וחלקם דוד לעוד ואיחמר (דה"א כ"ד)
 דהיינו

דהיינו חלקים ואינן שווים כח"ש שם וימצאו בני אלעזר
 רבים מבני איהרם ועל החלוקה לב' חלקים שווים
 אחד וחתי המחנה חלק היצאים בנבא (במדבר ל"א ל"ו)
 שהי' כל המלקות נחלק לב' חלקים שווים . הא' לתופשי
 המלחמה והב' לשאר כל העדה . וכן נחלק היורד
 למלחמה ונחלק הישבע על הכלים יחדו יחלקו (ש"א ל'
 כ"ד) . ועל החלק הדבר לחלקים רבים בלתי שווים
 אחר לחלה חלק הארץ (במדבר כ"ו ג') דהיינו
 לחלקים הרבה אבל בלתי שווים כ"א לרצ תרצה ולמעט
 תמעיט נחלתו וכן חלק את הארץ לתשעת השבטים
 (יהושע י"ג ו') לתשעה חלקים ולכלתי שווים כ"א כתי
 רבוי השבט ומעוטו . ועל חלוקת הדבר לחלקים הרבה
 שווים . אחר חלק כחלק יחלו (דברי י"ח ח') שהארץ
 מתחלק לחלקים רבים כמספר אנשי המשמר ולחלקים
 שווים אין לה' יותר מחבירו . ואמר שישול גם הכהן הבא
 לשרת חלק כחלק איש איש מאנשי המשמר . וכן יחלק
 לכל העם לאיש חלה לחס ואשמר ואשישה (ש"ב ו' ט)
 והיינו חלקים רבים שווים . מגורת חלק נקרא שטח
 פרטי של שדה זריעה ח"ק . ויקח את חלקת השדה .
 חלקה אחת תמטיר והוא חלקמן השדה המספיק לזרוע
 בו שגור הבואה המספקת בצורכי הבית . ועס ח"ק
 שהוא תאר לדבר הכלתי פגום (בלאטט) כמו נחתי איש
 חלק (בראשית כ"ז י"ח) . חלקי אבנים (ש"א י"ז מ')
 שפתי חלקות . ובחלק שפתי . קשה לחברו עם ענין
 הכתובות שפי' יותר ראוי לקרוא את הדבר הפגום חלק
 ע"ש ע"י הפנימות נראה כמחולק לחלקים . אם לא
 שנאמר שענין חלק היינו בעל חלק אחד (איינטייליג)
 שאינו מרובה " בחלקים והיינו פשוט . והיינו כי
 ביחוס הכל והחלק במחלט יהי' תנאי הכל . שלא יהי'
 שוב חלק מכל אחר . שאל' כאינו כל במחלט שהוא רק כל
 בערך אל חלקו אבל ג' חלק בערך אל הכל שהוא חלק
 ממנו והוא א"כ כל חלק בנ"א ואינו כל במחלט . וכן
 ביחוס החלק במחלט נריך שלא יהי' החלק בעצמו שוב
 מורכב מחלקים שאל' כ' אינו חלק במחלט שהרי הוא
 ג' ככל בערך אל חלקיו והרי הוא ג' ככל וחלק בנ"א
 (עיון לעיל באור רב) ותנאי המחלט כפי המוכן
 המוסטט ביחוס הכל (אללהייט) שלא ישאר דבר למעלה
 ממנו . וביחוס החלק (איינלעהייט) שלא ישאר דבר
 למטה ממנו . שהיוצא מזה שהחלק במחלט נריך שהי'
 פשוט בלתי בעל חלקים והוא בעצמו ענין חלקיות הדבר
 וחלקקותו שהוא פשוט מבלי רבוי ענינים וחלקים

(שליכט . גלאט) הפך דבר שיש בו הולין וימין ושערות
 וגבשושיות שהוא בערך אליהם דבר כללי לא דבר
 חלקי :

ישם פלג . הוראתו הפרטית חלוקת הדבר
 לחלקים רבים (גרטיילונג) כי פעל
 חלק מורה על פעל החלוקה כדרך כלל בין לב' חלקים
 בין לחלקים רבים כמבואר למעלה . ופלג מורה ביחוד
 על החלוקה לחלקים רבים . כמו בימיו גפלה הארץ
 (בראשית י' ב"ה) דהיינו לחלקים הרבה לשבעים
 אומות . למלגות לבית אבות (דה"ב ל"ה) . פלגי
 מים . מי פלג לשטף מעלה (איוב לח' כ"ה) דהיינו
 לכל טפה וטפה מעלה כפ"ע עד שימרו המעלות כמנין
 הטפות הרבות שבשטף :

ובעל חצה . הוראתו הפרטית על חלוקת הדבר
 לשנים חלקים שווים דהיינו לחצאין
 שחלק א' שיה לחלק השני (אאלברין) כמו וחזו את כספו
 וגם את המת יחצון (שמות כ"א ל"ח) חלק זה . חלק
 זה . וכן מחצית השקל . וחצית את המלקות אשר חצה
 משה (במדבר ל"א) . ויפולג' כ' לשון חצה על חלוקת
 הדבר בערך החצורת כשחלק הדבר באופן שחלק
 האחד מחצית החלק השני . כגון שחלק שלשה לאחד
 ושנים שלפי שאחד חצי השנים יפול על החלוקה ג' כ' לשון
 חצה . וזוה הענין ויחצ את שלש מאות האיש שלשה
 ראשים (שופט' ז' ט"ז) דהיינו כל ראש ראש מאה איש
 כח"ש א"כ יובא גרעון ומאה איש אשר אחו (שם י"ט)
 והיינו באופן החלוקה שכל ראש הוא מחצית של שני
 ראשים הגוהרים . וכן ויקח את העם ויחצם לשלשה
 ראשים (שם ט"מ ג') ג' כלג' חלקים שווים באופן שכל
 חלק חצי השנים . ומה שאמר ויחצ את הילדים על לאה
 ועל רחל ועל שתי השפחות (בראשית ל"א) אע"פ
 שלפי מספר הגוסין שהיו שם ארבע אמהות ואחד עשר
 ילדים לא הי' אפשר לחלקם לחצאין לא ע"ז המספר ולא
 ע"ז הערך בהצורת . שהרי לאה וילדיה שבעה . ב'
 השפחות וילדיהן ששה . ורחל עם יוסף שנים ואינו חלוק
 וערך לחצאין שידך כאן ? הנה אין מלת ויחצ שב על
 הבנים כ"א על האמהות שגופל בהם היטב לשון ויחצ . אם
 ע"ז החלוקה למחצית דהיינו חצי האחד אמהות וחצי
 האחד שפחות שאע"פ שהם ארבע גוסין בבחינת יחוסם
 הם שנים אמהות ושפחות . ואם ע"ז הערך בהצורת
 שאע"פ שהיו ד' גוסין עשה את השפחות כגוף אחד וחלק
 כולם לב' ראשים . וכח"ש ועל שתי השפחות ולא אחר על
 צלחה

יריעות שלמה חלק ג יריעה ח

בלה ועל זמנה כמ"ס על למה ועל רמל . וכן וישם את
 השמחות ראשונה דהיינו שהיה כח אחד וכן והגשה השמחות
 והגשם למה ואחר נגש יוסף ורמל הרי שהשמחות שנים
 היו חלק אחד מחצית שחר החלקים דהיינו למה ורמל .
 מגורת הנה שם ח"ץ . וחליו יתקן . וחן חנימו .
 שלשם החנים . נקרא חן ע"ש שמחלק את הקשה גם
 היתר לשני חלקים שווים . שכל שיפשה החן פעולתו
 כראוי צריך שיטכב על מרכז הקשה המולק את הקשה
 לב' חלקים שווים וגם על מרכז היתר שמולק את היתר
 לב' חלקים שווים שאל"כ אינו עושה פעולה ראויה . ושם
 חן ח"כ שם החתול לא שם העצם שלא נקרא חן כ"א ע"ש
 מלאכתו שמחלק . יתרוקש לחליון . והראיה שהיה חני
 תאר ממה שנקרא ג"כ חני ביו"ד . כמו עד מקום החני
 (ש"א כ' ל"ו) וינא החני מלבו (מ"ב ט' כ"ד) . ואלו
 ה"ש העצם ה"ו צריך לומר חנה בה"א וסגול הנד"ו
 ע"מ קנה מוקן . ואין קנה ל"אוצרתיו (ושעיה
 ב'ו) ואלו קנה לגויה (נחום ג' ג') ח"ו שהוא שם
 תאר לפיכך הוא ביו"ד התאר . וע"מ פתי שמלאכתו
 פתיות . וכלי שענינו יכולות אלמים בהיכל . וה"ו
 ראוי להיות בסגול כמו פתי וכלי ובה צ"ו מפי ה"ח
 אות גרונית . ולפ"ו שם חני עיקר השם של חן . כמו
 שנקרא ג"כ מחצית הדבר חני . ואמה וחני רחבו . וכן
 שם המקור (אם בקירט) כענין שם גו ירד במטר על
 גו (תלים ע"ב) שה"ו צ"ל גוה כמו על הגזה לבדה
 (שופטים ו' ל"ו) חלה שנתקצר השם . וכן וראשית גו
 צאך (דברי י"ח ד') שה"ו צ"ל גוה . ועוד ראיה
 מתרגום אונקלוס ששם חן מלאן חלוקה למחצה . שחברם
 וישטמוהו בעלי חיים (בראשית מ"ט כ"ד) בעלי
 פלוגתא . היינו אנשים בעלי מחלוקת (צוויא טראכט)
 ומכת החן יקרא בח"ץ . ומחן מכתו ירפא (ישעי' ל'
 ב'ו) . וחליו יתקן (במדבר כ"ד ח') פי' ובהליו יתקן
 ומסרה הבי"ת או שכל ח' מחליו יתקן ויעשה פעולתו
 ובענין וזדקים ככפיר יבטח . מחנתי ואני ארפא .
 ואמחנס ולא יוכלו קום . ובמחכות מחן מחנים קמו
 (דברי ל"ג י"א) ע"מ גבה עינים ורחב לבב . או שהוא
 צווי ע"מ צלח ורכב . ומחנה ג"כ פעל מחן לא מענין
 מכת חן כ"א מענין חלוקה לחליון כמו ומחנה וחלפה
 דקמו (שופטים ה' כ"ו) שלא ה"ו שם מכת חן רק חלוקת
 הדאש לשני חלקים (ענטצוויא גשפאלטן) . והעוסק
 בורית חנים נקרא מחנן . מקול מחננים בין משחכים
 (שופטים ה' י"א) כענין מחננים בחזנות (דה"ב י"ג)

וכענין לחננים משך ידו לחלננים (האשע"ה) מולץ .
 והצדק ע"ש מהירות הליכתו כחן והכנה להזיק כחן נקרא
 ג"כ חן . כמו לאור חנך יהלכו (חנוקה ג' י') ח"א
 חנך ויהלכו (תלים ע"ז י"ח) . וכן יקרא כל דבר קשה
 שאינו מאכל המעורב במאכל ע"ז המקרה . כגון
 גרעיני חול ושאר דבר קשה בשם חנך כמו ואחר ימלא
 פיהו חנך (משלי ב' ו') . ויגרם בחנך שיני (איוב ג'
 ט"ו) ע"ש שמחלק קדרי השינים העליונים והתחתונים
 לשנים שהוא חנך ביניהם שאין יכולים להתקרב זה לזה
 ע"ל עיפה . ואין ח"כ חנך שם עצם של גרעיני חול
 (קזל) כמ"ש המפרשים כ"א שם החתול לכל דבר קשה
 הבא בין השינים וחנך ביניהם שאין יכולין ללוטפו (שידע
 וועזן) שחז"ל כ"ל ענין חנייה שכל החלמוד כגון שלא
 יהי דבר חנך בינו לבשר . חנך בפני הטומאה חניצה
 בעצמה . דהיינו מחלק בין הדברים ומעכבם להתקרב
 יחד . וכן שם מחינה שנלשנס ז"ל עושה לו מחינה .
 מחינת הגרם מענין חלוקה למחצית (שידע וואנד) .
 וכן ענין וינא חנך כלו (משלי למ"ד כ"ו) חנך חתך הפעל
 כמו והלכו אלך שחוח . או שם הפועל כמו ורומם חתך
 לשוני . ופי' הענין שהארבה חולק את מחנהו לחלקים
 שווים כשינא חת פשאין לו מלך ומנהיג ח"ה הוא ינא
 מחולק לבדודים כסדר יוצאי מלחמה המחלקים
 לבדודים (טרופס ווייזע) . וכן ומספר חדשו חלנו
 (איוב כ"א כ"א) דהיינו מחולקים למחצות חני לחיים
 וחני למות ובענין לא יחני ימיהם (תלים כ"ה ד') והוא
 סירוש למה שאמר החלה חלוא ינסן לבניו אומי (שם שם
 י"ט) ומסרם עכשו על ח"ו אופן יכח אומי לבניו היינו
 ע"י שמקצר ימי חייו ואינו נהנה זמן מרובה מאונו וטובתו
 שבהכרח יהנו בניו וזה הוא לו צער גדול בשמרגיש שלא
 יזכה ליהנות מנכסיו אך יהנו בם יורשים . שזהו מה
 שאמר בסוף הפסוק ישלם חליו וידע כלומר הקב"ה משלם
 חליו הפורענות בחייו כדי שידע יורשיו בו עודנו חי .
 יראו עיניו כיח ומחמת שדי ישחה כלומר שבעיניו רואה
 כיח כשהיסודין באין עליו . שמרגיש שלא יאריך עוד ימים
 ומצטער בזהר על כך . ואם תאמר שמתחכם בזה שירשו
 בניו נחלתן ? והוא מתחמה שא"כ ימה חסנו בביתו אחריו
 ומה הגאונים לו בהנחת בניו ולא הוא . אחר שמספר
 חדשו חלנו : ועוד מענין חלוקה למחצית שם חרץ .
 מביח ומחון . חן לעיר . החוזה חל העין . חולות
 ידועים . שער החון . והוא לפי שהחור הדיק שהוא
 דבר שאין בו ממש לא יכול בו כתי מחצית כ"א בעצמת
 דבר

דבר ממש המצא בו . ש"י מציאות דבר שיש בו ממש
 לנו כאן ב' חלקים שונים מלאות וריקות שאיך יוכל
 לומר שהריקות גדול מן המלאות או שהמלאות קטן מן
 הריקות . אחר שהריקות מסולק וכל שער כמותי .
 והרי א"כ המלאות והריקות שווים לפי הציור המופשט
 של ענין מחליט . והי' בואת הבחינה נופל ענין מחליט
 כמו כן על המלאות כמו על הריקות . אך לפי שהמלאות
 דבר שיש בו ממש ומקבל קריאת שם מיוחד לפי האיכות
 שבו . נקרא בעל השון לכל דבר ודבר שיש בו ממש שם
 מיוחד כפי ש' ע' חלוקה האיכות שבדבר וזאת דבר .
 כגון חדר . בית . עיר . שדה . מדינה כלי . משפחה
 וכו' . והריקות הפשוט שאין בו ממש נקרא בשמו סתם
 בשם חוץ דהיינו חצי המלאות והריקות משוסק לא יקרא
 חוץ כ' א' הסמוך למלאות שבמקום שכלה המלאות מחיל
 החוץ . ועוד מלשון חלוקה לשייטת שם ח' צ' . והביאו
 בנדק בחנן (ישעי' מ"ט כ"ו) . גם חצי נערתו (נחמ"ה
 י"ג) והוא מין חבורה או סיגר שבורכים באמצע הגוף
 והרי הוא מחלק את שטח הגוף לשני חלקים . ויקרא
 כמו כן החגורה שבורכת באמצע האבדה והאלומה בשם
 חנן כמו וחננו מעמר (תלים קכ"ט) . ועם נחץ .
 כמו כי ה' דבר המלך נחץ (ש"א כ"א ט') אם שהוא
 מענין חץ וכלומר מהיר כחץ (פסילין שנעלל) או שהוא
 מענין חץ דהיינו דבר חולי' היוצא מסדר הפשוט השכיח
 (אוישר ארבעתק') :

יריעה טז

חלק . שבם . זכר . כל חלק מדבר המחלק
 יקרא חלק או שבם או
 זכר (טי"ל) . אך שם חלק שם כללי לכל פרט הבא מן
 הכלל יקרא חלק (איין ט"ל) ומדובר עליו בזה שקדם .
 אמנם שם זכר ושם שמות פרטיות למיני חלקים . שם
 זכר לא נמצא במקרא רק פ"א והוא זכרני אלהי' אותי
 זכר טוב (בראשית למ"ד כ"ו) ונראה לפי ענינו שהוא
 מורה על החלק ההוא שנותנין לחוץ השותפות כדי
 להשכר (אינוואורף איינלאצע) . שהאבות הם
 שותפים שיהן כל אחד חלקו כדי להשכר בנים . אחר
 חו"לג' שותפין יש ב' אדם . וכנה ה' כאן שותפות גדולה
 יעקב עם ד' אחותו . והשתכחה לאה שהזכר שנתנה
 היא הוא זכר טוב בשכר נשכרו על ידה ששה בניו מה
 שלא נשכר ע"י' שאר האמהות יחד . לפיכך אמר הג"כ

וישם שבם . אין חלקם היחשו על ענין חלק רק
 על אותו האבר הקרא שם . כמו
 וישמו על שבת שבת . שם על שבת . ויש שמו
 לסכל . ומשאל להורות על מין חלק גדול ועלום שיש
 בו ספוק להשלים מה ששלום הדבר השלם (גראסן
 עה"ל) . כי דרך בעלי השון לכנות לחלקי הדבר שם
 בשם האיברים שבאדם לפי דמיון הכנתו ואיכותו של חלק
 להכנתו ואיכותו של איז' אבר . יקרא המקום הגבוה
 שבדבר בשם ראש . ראש ההר . והמקום הגבוה רגל
 רגלי ההר רגלי השולמן . ושאינו כמות כ"כ יקרא ירך על
 ירך המזבח ירכי המשכן . המקום הגולה שבדבר
 יקרא פנים פני המרכת . על פני הארץ . והמקום
 הפנימי שיכולין הסתכל משם לכל רוח יקרא עין . עין הארץ
 פתח עינים . אמצע הדבר יקרא לב או טבור או צדן לב
 ים לב השמים טבור הארץ צדן ה' רץ . וזכר הדבר
 יקרא צלע או פאה . ולצלע המשכן פאתים . וזכר הדבר
 המוכשר ביותר אל השמש יקרא יד . על יד הירדן .
 הארץ רחבת ידים . גדול ורחב ידים (גרימייג) והכד
 הבולע קצת מן הדבר יכנה בשם כתף . קלעים לכתף .
 בכתף כלשמים . וכשהוא בולט הרבה שהוא בעל שטח
 גדול יקרא שכס . פ"ש שהשכס הוא היסוד מוכשר מכל
 שאר האברים לשאת משאות כבדות ולסבול כל מה
 שנותנים עליו כמ"ש ויש שמו לסבל (בראשית מ"ט)
 והוא החלק השממי שבין הכתף לזנאר . שהבליטה שמה
 הזנאר ולחץ החלק לב' חלקים . חלק המגון המחומר
 עם היד נקרא כתף (אקסל) וחלק הפנימי המחומר עם
 הזנאר הנשען על הללעות נקרא שכס (שולטר) והראוי

יריעות שלמה

חלק ג יריעה יז

פ"ז אחרות כתיבי משכמה חסול (איוב ל"א כ"ב) וזהו
 אפשר מבלי שהתקף הוא החלק שלגד חוץ . שאילו הי'
 שחלק הפנימי נקרא בתקף הי' אפשר להלפול מבלי שיפול
 עמה ג"כ החלק שלגד חוץ . ולא הי' שייך לומר משכמה
 כ"א עם שכמה . ולהיות שהשכס חלק גדול ועצום הוא
 תמונו לקרא כל חלק דבר הבולט ביותר ומוכשר ביותר
 אל התשמים המזוקק בשכס . כמו נחתי לך שכס
 אחד על אחיך (בראשית מ"ח כ"ג) דהיינו חלק מיוחד
 פתיעות יותר מחלקי אחיך (איינען אכזעהנליכן טייל) ,
 וכן דרך ירצחו שכמה (הושעו"ט) דהיינו עקום הדרך
 שבוטל יותר למן הצד שכס נוח לתפוס את העובדים שאין
 יכולין לראות קודם לכן שיש כאן אורבים . אמנם אמרנו
 לענדו שכס אחד (צפני' ג' ט') אינו מלשון חלק כ"א
 לשון שכס ממש ור"ל שיטה כ"א שכוונתה הנורה י"ט
 פאלו כל השכמים היו שכס אחד , וכענין וישן כל העם
 קול אחד , ופה אחד . ולכאחד :

יריעה יז

פתר . נרח . נזר . פתת . פלה . ככללות
 הם מורים
 על החלק הנקרא חתיכה דהיינו על דבר שצורתו מעיד
 עליו שהוא רק חלק לא דבר שלם (איון שטוק) שאפשר
 שיתחלק הדבר לחלקים ויהי לכל חלק צורה כצורת
 הדבר השלם שנתחלק כגון סך אגוזים והפוחים כד"ת
 שנתחלק לחלקים ויהי לסך הקטן של אגוזי צורה כצורת
 הסך השלם ולא ייכר שהוא חלק מסך גדול . וכן חלק
 שדה יש לו צורה כצורת שדה שלם . וכן כל כיוצא בזה .
 וצדו ידברים שהחלק מהם ייכר מיד שהוא רק חלק
 מאיז' דבר . כגון חתיכה בשר שהוא ייכר שהוא רק חלק
 מן הבהמה לא הבהמה עצמה וכן חתיכה פת וירק וכיוצא
 בזה . ועל אופן זה האחרון שניכר הדבר שהוא רק חלק
 שבה מדבר שלם הונחו בחר נתח וכו' בדרך כלל . אך
 בהדל וורה שם בחר על חלק של ב"ח שנתחלק לחצאין
 לחכלית קיום ברית לבני אדם כפי מה שהי' נהוג בימים
 קדמונים . ולא נמצא ג"כ ממנו בשמום הלשון כ"א
 בחלוקת הב"ח . כמו ויבחר אותם במוך ויתן איש
 בחרו כו' ואת הצפור לא בחר (בראשית ט"ו') ברתו
 העגל לשנים ויעברו בין בתריו בין בתרי העגל (ירמי'
 ל"ד י"ח ט') . ומה שאמר על הרי בחר (שה"ש ב' י"ז)
 הוא בדרך מליצה שצורת הבר החלק כצורת הב"ח

המבותר להצאין שניכר מחלק הא' של הבר שהי' קודם
 לכן מחובר עם השני . או שענין הרי בחר לשון גזרה
 שהבחרים נקראו ג"כ גזרים אשר עבר בין הגזרים
 (בראשית ט"ו י"ז) ור"ל הרי גזרה שגזרים מלעבור בס'
 אדם וכמעט אל ארץ גזרה (ויקרא ט"ז כ"ב) . וקרוב
 הדבר לומר ששם בחר עם מהופך של ברת . דהיינו ברית
 ויקרא בחר ע"ש הברית שנעשה על ידו (במד' שטיק)
 וכענין גזר וגז עגורתי עגורתי שגזר מן גזר גזרה אל
 פני הגזרה ומן גזר גרון . וכן כבש וכבש . שמה ושלמה .
 ערן רעץ . יערשו ירעשו ודומיהם . ואף שיהי' הגה
 פעל ויבחר פעל הגזור מן השם . שחללת הגחם בחר על
 חתיכה שנתח מן הב"ח לקיום ברית . ועשה ממנו פעל
 ויבחר היינו עשית בחרים וכענין לחמו בלחמי לא
 חסולל אחריו . ואם בחר מורה על פעל החתוך הנעשה
 בב"ח לשם כריתות ברית , יהי' חללת הגחם בחר
 פעל . והיינו מין חתוך הנעשה בב"ח לקיום ברית
 ויהי' בחר שם הגזור מן הפעל וענין ויבחר היינו
 חתך :

ושם נרח . הגחמו ג"כ על חתיכה או חלוקה של
 בעלי חיים אבל לאו דוקא לשני חלקים
 ולשם קיום ברית , כ"א לחלקים הרבה ולהכלית אחר .
 ומורה ביחוד על חלוקה הנעשה על איז' סדר מיוחד
 (כר לעבן) אם חלוקת הב"ח לאיברים כעין שיפשו
 הטבחים והרופאים (כר גלידיון . אלאטאמיון) או
 החלק לחתיכות קטנות לקדירה כעין שיפשו המזבלות
 (קובל שטיק) על אלה העינים הונח שם נחם כפרטות .
 כמו ונתח אתה לנתחיה (ויקרא א' ו') . ונתחה לעצמיה
 לשנים עשר נתחים (שופטי' י"ט כ"ט) . אסף נתחיה
 כל נתח טוב (יחזקאל כ"ד ד') , ולפי ההשקפה אינו
 מוכרע גם ככאן אם נתח פעל הגזור מן השם או שם
 הגזור מן הפעל . דהיינו אם הגחה הראשונה של נתח
 על חתיכה החתוכה על איז' סדר מיוחד והוא שם התאר
 וגזר ממנו פעל נתח דהיינו עשית נתחים . או שהגחה
 הראשונה של נתח על פעל התחם דהיינו עשית חתיכות
 על איז' סדר וגזר ממנו שם נתח דהיינו חתיכה החתוכה
 מן פעל התחם והוא תאר הפעל . אבל מענינו הוא
 מוכרע שהוא שם גזור מן הפעל שאף אם התאר שנתח
 שם התאר דהיינו חתיכה החתוכה על סדר הרי כבר
 הקדמת לך במחשבתך פעל החתוך על סדר , קודם
 שבאת אל הגחם שם נתח והרי א"כ שוב שם נתח רק תאר
 הפעל . שהפעל נשאו והתאר נשאו וככ"ת הוא קודם
 ציור

בזיוור מן האשוא . ומה חבין ג"כ ענין מה שדרשו ב"כ
 ונתח אותה לנתחיה (ויקרא א' ו') אותה לנתחיה ולא
 נתחיה לנתחים . כי הגה אס דרשוכך מזה שאמר
 לנתחיה בה"א הכני מזה אינו מוכרע עדיין שלא ינתח
 הנתחיה שהרי אפש"ה הכניו של נתחיה ה"א יחוס הקנין
 בשאר הכניו כמו יודיה ורגלי' ידיו ורגליו דהיינו יחוס הקנין
 והשייכות ואף אלו ינתח כל נתח טוב לאלף חלקים נקראו
 כולם נתחיה ע"כ הקנין והשייכות אליה . אלא שיחוס
 הקנין לא שייך רק במקום שנשאר שם נושא שהקנין נשוא
 עליו כשנאמר ב"ד מידיה יש שם גוף שהידיים קנין לו
 שהגוף הוא הנושא והידיים הם הקנין הנשוא עליו וזה לא
 שייך בקרבן העולה שהרי העולה מנוחמת כולה לנתחים
 ולא נשאר שם שום גוף שהי' נושא קנין הנתחים שהרי
 אין כאן אלא הכל נתחיס לא נושא חוץ מהם . ובהכרח
 שאין ה"א הכניו של לנתחיה ה"א יחוס הקנין כ"א יחוס
 הסדר של נקוח הניאוג בעולה שסדר הנקוח של עולה הוא
 דבר עצמיי קיים והוא הוא הנושא והנתחים נשואיו . והוא
 ענין מה שפסוק בלשונם גם מלת אותה . אותה לנתחיה
 דהיינו הנקוח הסדרי הנעשה בעולה גופא ולא נקוח אחר
 הנעשה בנתחים וזה ג"כ הכל מולד שנתח שם נגור
 מן הפעל ושלא נקראו נתחים כ"א ע"ש פעל סדר החתוך
 הנעשה בהם ונתחיה בה"א הכניו ע"ש סדר הנקוח של
 עולה בפרטות :

ופעל נגור . מורה בפרטות על החלוקה הנעשה
 בסנין או שאר דבר הכורת . שאופני
 החלוקה ומחולפים . שאפשר שיתחלק הדבר מעצמו כגון
 המון בני אדם וכו' המתחלקים ונפרדים מעצמן זה מזה .
 או שיתחלק ע"י נפילה והשליכה וההכאה והשכירה
 והפרוטה בידים כל שהוא נוח להתחלק בידים . והנח
 פעל נגור על אופן החלוקה הנעשה ע"י סנין או חרב או
 שאר דבר הכורת (צר שניידן) והוא הניכר מיד שנעשה
 ע"י כלי החתוך לא ביד ולא מעצמו כשנמצא מקום החתך
 שיהי' וחלק מבלי פנימוח ודלדולים שאי אפשר להיות
 כך מבלי סנין או שאר כלי הכורת . וההבדל בין נגור
 כרת וחתך יתבאר ביריעה הסמוכה . ומפעל נגור נגור
 שם נגור או נגרה . אשר עבר בין הגורים האלה (בראשית
 ט"ו י"ז) לנגור ים סוף לבורים (תלים קל"ו י"ג) .
 אל פני הגורה (יחזקאל מ"א י"ב) היינו חלק נגור (אם
 שניט) . ובחגיגה העיונית יאמר על כל דבר הנחלק
 מהיות מחובר אל הטוב והמועיל לשון נגור כמו אל ארץ
 גורה (ויקרא ט"ז כ"ב) . והמה מודך נגורו (תלים

פ"ח') . אמרתי נגורתי (איכה ג' כ"ד) . וכענין
 הכר' חכר' ונכרת' מעמי' ויאמר ג"כ על החתך הדבר ופסוק
 הדין כמו ונגור' אינו ויקס לך (איוב כ"ב כ"ח) . ואת
 אשר נגור עליה (אסתר ז' א') דהיינו חתוך הדין . והוא
 ענין שם גורה שכל' מו"ל גורה שמא יעבירו . והיינו
 מה שגורו וחתכו לפסק דין אחר המו"מ והיחוס
 והפסול בדבר :

ושם פת או פתח . הוראתו על חלק דבר
 הנחלק ביד שאין צריך כלי
 לחלקו . שאינו אדוק בהרכבתו וקל להתחלק בידים כגון
 לחם ושאר מעשה אופה זכוכית כלי חרס וקרח וכיוצא
 בחלה מדברים רפויי ההרכבה ועומים להתחלק בכה היד
 כל חתיכה מחלה הדברים נקראת פת (בראקן) והסג"כ
 ניכרים בנורחם שהם רק חלק לא דבר שלם גם היכר
 סימן שנתלקו ביד לא בכלי כשמקום השבירה פגום
 ומדולדל בלתי שווה כמו וחקקה פת לחם (בראשית י"ח
 ה') דהיינו פרוסה וחלק מלחם שלם שלחם השלם נקרא
 ככר . ככר לחם . וחלק ממנו יקרא פת . אם פת לחם
 כמו וטבלת פתך בחמץ (רות) מפתו תאכל (ש"ב י"ב)
 שלחתי מענינו שר"ל פת של לחם . ואם בצרוף עם לחם .
 וחקקה פת לחם . סעד לבך פת לחם (שופטי' י"ט) .
 וכן משליך קרחו כפתים (תלים קמ"ז י"ז) היינו כפתי
 לחם או כשאר פתים של זכוכית וכלי חרס . ובפעלים
 פחות איתה פתים (ויקרא ז' ו') שיטשה מן השלם פתים
 וחלקים (צר בראקן) . והוא פעל הנגור מן השם שהשם
 פת והפעל פתח כמו סבב גלל . ואינו דומה למה שאמרנו
 למעלה בהפך ששם נתח שם נגור מן הפעל ? כי סדר
 הנקוח מתפשט בכל הדבר כולו לא על חלק אחד ממנו
 שבחתיכת חלק אחד אין כאן עדיין שום סדר מבלי שיבוא
 אחריה עוד חלוקה שניה ושלישית שבצרוף כולם יתחוו
 ציור הסדר לפיכך לא יפול על חתיכה אחת שם נתח כ"א
 בבחינת הסדר המתפשט על כל הדבר שהוא פעל הנקוח
 ובהכרח א"כ שציור פעל הנקוח מוקדם להנחת שם נתח
 והיינו שציור שם נתח רק חלק מציור פעל הנקוח המתפשט
 בכל הדבר . משא"כ בענין הפתיחה שהוא הפרדת חלק
 בכה היד שנופל ג"כ על חתיכה אחת שכל חתיכה
 הנפרדת מן הדבר בכה היד נקראת פת והרי א"כ החתיכה
 וציור ההפרדה ביד באים כאחד ועושים שניהם ציור א'
 שלם שאי אפשר להפרידו ולחלקו לשני ציורים לציור
 חתיכה הנפרדת ביד ולציור הפרדה ביד שהוא ענין א'
 (אידענטיש) והרי א"כ פעל הפתיחה שהוא חלוקה
 לפתיים

יריעות שרמה חלק ג יריעה יז יח

(אם שניידן) כמו ויכרתו משם זמורה (במדבר י"ג כ"ב)
 שהזמורה רק חלק קטן מן הבפן כולו. וחכמה את ערלת
 זכה (שמות ד' כ"ה) ויכרתו את ראשו ודומיהם.
 ולפעמים הוא זמורה על כריתה הדבר מן עצמו שאינו נכרת
 משאר דבר כ"א מובכו ומעצמו והוא לשון כליון נכרת
 מן המציאות (פר שניטן) כמו ולא הכרת הארץ ברעב
 (בראשית מ"א ל"ו) הכרת חכמה הגפס היא (במדבר
 ט"ו ל"א) דהיינו כליון ואבדון ואמר בלשון כריתה כי
 הכלה ואבד הוא כחלק הנכרת מן המציאות הנשאר אלא
 שלפעמים ירף עמו המ"ס כמו ונכרתה הגפס היא
 מעויה, ונכרת מעמיו אבל אינו ענין פרידה והחלק
 מן העם כענין ויכרתו משם זמורה, כ"א ג"כ לשון
 כליון ואפיסה כענין ויאבדו מהוך הקהל (במדבר ט"ו
 ל"ג) שלא דוקא מהוך הקהל בלבד כ"א מכל האדם.
 וכן להכרית הפרדעים מוך ומבחיך (שמות ח' ה')
 שאינו ר"ל שיסתלקו אך זמנו ויבאו לארץ אחרת שהרי
 מחו כולם כמ"ס וייחוחו הפרדעים. אך הכוונה
 שיהיו כלים מן העולם שבהכרת יסו ג"כ נכרמים
 ממנו:

ופעל חתך. לא נמצא ממנו במקרא כ"א פ"א
 נחתך על עמך (דניאל ט' כ"ד)
 ומורה לפי ענין על הכריתה מן האמצע דהיינו על אופן
 שחוכין מן הדבר חכיבה באמצע בין שתי הקצוות
 (אויש שניידן) שהיו ענין חתך על עמך דהיינו משך זמן
 של שבועים שבעים בחתך מן הזמן שלפניו ושלאחריו והרי
 נחתך מן האמצע, ואינו לשון גזירה כמו את אשר גזר
 עליה (אסתר ב') כ"א לשון כריתה ממש, אך מ"ל
 שמשולשן חתך על כל מיני כריתה בגון שחוכין את ראשו
 בסייף, מחוכין את הדלועין. מחתך דק דק, חותך
 אותו לשנים, כמו שכר הדועגו פעמים רבות שח"ל
 בחרו בשמש לשונם חמיד מלה הכלתי מצייה כ"כ בלשון
 במקרא לפי המנהג הנאות למחברים שלא לשמש במלות
 המצויות בפי ההמון, בגון לשון, גרך, חייב, פטור,
 ותוהר ודומיהם שנבחרו להם למשפט מציאות במקרא,
 ומאחר שחלק חתך מלשונות של כריתה לקחו אותו לשמש
 כל לשונות של כריתה אע"פ שהראשו הפרטי אך על
 ענין כריתה מן האמצע:

ופעל גזר. מורה בפרטי פרטות על מין כריתה
 הגעשה ע"י חלכה והבאה כעין
 הכריתה שעושין ביגרה שמוליקין ומציאין אותה פעמים
 רבה עד שיוסחק הדבר (דורך שניידן) שביריעה
 הקודמת

לפעמים רבים שלשיך נקרא פתח בפעל הכפל להוראת
 הרבוי כמשפט הכפולים סבב גללוכו. בהכרח פעל
 הנגזר מן השם. ופתח הפעל הוא ונפתחתי לחם
 (ויקרא י"ג י"ט) דהיינו בחתיכות פתוחות מלחם
 השלם (ברוך שטיקע) ואח' לגנאי שמתחפיים לתבוע
 חלקם שיפתחו להם רק חתיכת פת לא כבר שלם.
 ואם הי' סם דבר הי' ז"ל סמי או פתיתי לחם
 בי"ד כמו גלילי כסף. גלילי כספו. לא פתיתי
 לחם בוא"ו:

ישם פלח. הוראתו על חלק הגמדי מדבר עובל
 שבזמרתו הוא ניבט שבה מדבר עובל
 (דוד שטיק) ויחבא לקמן בבאור פלח:

יריעה יח

ברת. חתך. גזר. גרע. קטב. מלל.
 אמל. קצין. קטף. קצב. זמ. כסח.
 קטט. חטב. קט. קצר. קמל. הוראת
 כולם

בשמוץ על פעל הכריתה, שהיא כריתה דבר מדבר
 הנעשה ע"פ הרוכ ע"י ספינאו שאר כלי הכרת את הדבר
 (שניידן). וההבדל הפרטי ביניהם. כי כמו שיש בכל
 שאר הפעולות מכות ואיכות והכלית כד"ש בפעל הכריתה
 ג' ענינים מהות הכריתה דהיינו מהו הנקרא כריתה
 (דאש וועזן) ואיכות הכריתה ואופניה (דיו
 בשאפנטיט). והכלית הכריתה אם לתקון או לקלקול
 (דער אועק) הוגח פעל ברת על כל עניני כריתה
 בדרך כלל. אם על מהות הפעל הכריתה כסתם (שניידן)
 כמו כרת את אבדס ויכרתו בדיה שיהם. וטור
 כרותות ארוים (מ"א ו' ל"ו) דהיינו ארוים כרותות
 ביושר במדה ובקצב (בוגשניטגע), לכרת העץ (דברי'
 י"ט ה'). לכרת עצים, (שניידן), ונתוק וכרות
 (ויקרא כ"ב ד') הגעשה בבינו מעשה הכריתה אבל
 עדיין הס' זכום ולא ניטלו משם (איין גשניטער) ויזרה
 כרת ג"כ על חלוקת הדברים לחלקים ע"י כריתה (גר
 שניידן) כמו ספר כריתה (דברי' כ"ד א') דהיינו ספר
 סבורת אחרות האיסות לשי' חלקים נפרדים. נכרתו
 מימי סירדן (יואש ד' ו'), אשר כרתו לשי' (רמי'
 ל"ד י"ח). ויש כריתה שמולק חלק קטן מדבר גדול

הקודמת דברנו על פעל גזר כמה שהיא כדל משאר כריתות ע"י שהיא כעשה בסכין לא ביד, וכאן נדבר בו שוב על שהיא מורה שוב בפרטות על איכות הפעל הנעשה בסכין והוא שיטשה ע"י הולכה והבאה לא בפעם אחד. והוא ענין המצוי בכל דבר עב שקשה לחתכו בס"א אע"פ שהוא רך וזרף להוליך ולהביא את הסכין או שאר כלי פעם או פעמים רבות עד שיחלוק הדבר, כמו אשר עבר בין הגורים האלה (בראשית ט"ו) שהבהמות דבר עב וזרף הולכה והבאה לחתכם לשנים. גזרו את הילד לשנים (מ"א' כ"ה), ויגזרו העצים (מ"ב' ד') לגזר ים סוף לגורים (תלים קל"ו) שלפי עובי הים נופל על החלקו לשון גזר, וכן בדחינה העיונית כשיאמר את אשר גזר עליה (אסתר ב'), והגזר אמר ויקם לך (איוב כ"ב' כ"ח) מענין כריתה בהולכה והבאה והוא מה שמוקף ומביא מחשבתו ונושא ונותן בחיוב ובשלילה עד שיוחך הדין :

פעל גרע - פרטות הוראתו על כריתה של קלקול והשחתה כדי שלא ילח הדבר עוד למלאכתו (אום הויאען) כמו נגרע היום שבת אחד מישראל (שופטו' כ"א' ו') כלומר נשחך ונתקלקל ע"י כריתה רוב אנשיו שלא נשארו רק מתי מעט, וכן ונדעתי את זרעך מהיות זקן צביתך (ש"א ב' ל"א) דהיינו השחתה המשפחה שלא ימלא בה זקן, וברמי ברזל גרע (תלים ק"ז ט"ז) שע"י הכריתה לא יצליחו עוד למעשיהם, ורוב שמושי גרע על השחתת רמו ונבזה של דבר שע"י הכריתה נופל לארץ ונשחת גבהותו (גידר הויאן) כמו ואשריהם תגדעון ופסילו אליהם תגדעון (דברי' ו' ו"ב), והחמטים אשר למעלה מעליהם גרע (ד"ב ל"ד ד'), ורמי הקומה גדועים (ישעי' י' ל"ג), וכל רשעים אגדע (תלים ע"ה י"ב) ונגדעו קרנות המזבח (עמוס ג' י"ד) ודוחיהם :

פעל קטב - מורה על הכריתה במקצת שאינה עוברת מעבר לעבר עד שיחלק הדבר לחלקים נפרדים, רק כורת במקצת עובי הדבר כעין הכורה באצבעו ואינו מחלקו לשנים (איינשניידן) - כמו ולחמי רשף וקטב מרירי (דברי' ל"ב כ"ד) והוא מין חולי הכורה בצני מעים (לייב שניידן) והוא קטב סתם אבל קטב מרירי הוא הבא ע"י שפיכת המרה לתוך הבני מעים הבא מקצף וכעם הרבה וגורם מרירות המרה ומריפותו לחולי הקטב, ובאג' כחולי הקטב מחובלים ומשקים הבאים לתוך הגוף בערבוביה שהאחד מנגד לשני

וגורם חרמור בבטן והוא ענין מקטב יסוד להרים (תלים ז"א ו') דהיינו צהרים שהוא זמן סעודה לכל ואוכלין ושומין הרבה ושבים ביותר שיתערבו המזונות שאינם שייכים זה לזה או שיטפה משקין לזנבים ביותר וגורמים קטב בצני מעין - והוא כלפי מה שאמר בראש הפסוק מדבר באפל יהלך - שהדבר הוא הבא מעפוש האוויר וקלקלו שהאוויר מלא מאדים עפושיים ועב"כ כמו אפל וזהו ביותר לעת ערב שהאוויר גם אבל צהרים חום השמש תדקקו ומנסך את האדים המקולקלים כנגד זה יש שוב צהרים חולי הקטב מחמת המזונות, ובא חולי הקטב ג"כ מהתקררות הגוף שע"י הקרירה יתכוונו הבני מעים ויעזרו הרוח הסגור בקרוב מלצאת והוא גורם כריתה וקטב (ווינד קאליק), ומהו הענין כורס טרד שער קטב (ישעי' כ"ח ב') דהיינו רוח סערה המקרר הגוף ומביא לידי קטב, או שיהי' הסער בעצמו קוטב וכורת בגוף כסכין מחמתו חורפו ומעצמו כמו שיאמר האשכנזי על אויר הנושב במריפות (שניידנדע לופט), ומין קטב הקשה שזכולן הוא הבא מאכילת סם המוח שהוא כורת בצני מעים כ"כ עד שימית את האוכלו, ועל זה מין הקטב אמר אהי דברך מות אהי קטבך שאלו (הושעי' ג' י"ד) שהוא מדבר אל המוח זאל השאלו ויאמר אהי המוח אני אהי דבר ומגפה שלך, ואהי שאלו אני אהי קטבך :

פעל מול או סלל - הנחתו בימוד על כריתת ראשו של דבר, כל כריתות הראש וקצה העליון של דבר יקרא מול או מולל (בשניידן, קאפסן) כמו וגמלתם את בשר ערלתכם - המול ימול - ימול בשר ערלתו. דהיינו כריתות הערלה שהיא קצה הגיד. וכן וממעל ימול קצרו (איוב י"ח ט"ז) שהרשעים שנקרקע יבשו והקצה העליון ראש השבולת ימול. וכראש שבולת ימולו (שם כ"ד כ"ד), כחציר מהרה ימולו (תלים ל"ז ב') שהסדר החציר מתחיל בראשו. ידרך חציו כמו יתמוללו (שם ל"ח ח') ר"ל באותו הרגע שדרך חציו באותו הרגע יתמוללו ויכרת הברזל שבראש החץ ושוב אינו מויק. וכן לערב ימולל ויבש (שם ז' ו') שהמלילה דהיינו הססד ראשו סבה לשיבש. וכן בשם ה' כי אמילם (שם קי"ח י') דהיינו כריתת הראש (קעטפן), לשם כך נקראו ראשי השבלים מלילת. וקטפת מלילת בידך (דברי' ב' ג' ו') שהם ראשי השבלים שדרכם למללן להוציא הגרעינים ומותר לפועל ג"כ לקטפם. ובתום האל"ף שם אמלל ואמלל ונאמר על

ירעות שלמה חלק ג יריעה יח

על דבר שנכרת ונטל חשיבותו ותפארתו (עלענד) שחשיבות הדבר הוא ראשו ובהסמך חשיבותו הרי הוא כאלו נתחולל ונכרת ראשו . כמו ורבת נשים אמללה (ש"א ב' ה') שהנשים תפארת האם וע"י מיתתם היא אמללה . אמללו מרום עם הארץ (ישע' כ"ד ד') . וסרה לבנון אמלל (נחום א' ד') . מה אמולה לבחך (יחזקאל ט"ז ל') חגני ה' כי אמלל אני (תלים ו') ודומיהם :

ופעל קצץ . הוראתו הפרטית על הכריתה הנעשה ע"י הכאה . כל שאין פסוק בדבר הכורת . לחתוך בהולכה והוצאה כשהדבר הנכרת הוא דבר קשה או הוא מניף את כלי הכריתה למעלה ומכה על הדבר בחזקה היד וככה גדול עד שיוכרת . וכעין חטיבה עצים שאינו מושיל כשחולך את הגרון על העץ אבל צריך להניטו ולהכות על העץ כדי לגרף חריפות הגרון עם כובדה זה אופן הכריתה נקרא קצץ (אם האקון) כמו וקצץ פתילים (שמות ל"ט ו') שאחר שהיו מרדדין את הטם היו נחטיו אותו תחת סכין כבד וחריף ההלוי למעלה והוא נופל ומחתך מן הטם כפי"א פחילה באורך הטם . וקצתה את כפה (דברי"ה כ"ה י"ב) דהיינוג"כ ככה הכאה גרון או קוטיץ כד שחתך היד כפי"א מבלי שצריך לחתוך פעמים הרבה שהוא נער גדול . ויקצלו את בהמות ידיו ורגליו (שופטים א' ו') . נקצה רגלים (משלי כ"ו ו') וקצץ חגית (תלים מ"ו ו') . ופעל קצץ נגזר מן שם קץ לשון קזה (עק . ענד) כלומר שע"י הקצירה נהיה בדבר הנקצץ קזה חדש שלא הי' בו בתחלה כשהיה שלם ומחובר . וזה הענין שייך ג"כ בכל מיני כריתה לא בקצירה בלבד שכל דבר המתחלק ע"י כריתה יתהיה במקום החתך תמיד קזה חדש שלא היה . אלא שהשאל מן לשון קץ לפעל הקצירה בלבד לפי התולדה ההכרחית שנמשכת מן הקצירה ולא מסתם כריתה . כי סתם כריתה הוא העברת הסכין על הדבר כדי שיוחתך שהוא נעשה מתון מתון ואפשר לכרות לפסוק באמצע הכריתה ולא יחלק הדבר ולא יהי' כאן קזה חדש . משא"כ בקצירה שמיד שהונית הכורת את כל כמו לקצוץ שוב אין הכרירה בידו שלא לקצוץ . שהכריתה נעשית שוב מאליה ככה הכלי שקיבל את כל כח הכורת ונעשה ההמות הקזה בהכרח ע"י כח נפילת הכלי וחריפותו . ולא מן קץ בלבד כי גם מן סוף . ופאה שהם חברי קץ . הושאל כאלה הפעלים . מלשון סוף יאמר האף חספה צדיק עם רשע דהיינו

עשית סוף (עיינ ענד מאמן) . פן תסמו בכל חטאתם . וזכרם לא יסוף מורעם . ומן שם פאה יאמר אמרתי אפאיהם (דברי"ה ל"ב כ"ו) דהיינו אעשה אותם פאה ע"י שיוכרתו משאר האומות וכענין ותחלקם לפאה . ועל כל קצוני פאה (ירמי' ט' פ"ה) . ומן קזה בעצמו יאמר בלשון סוף כמו קצתי בחיי דהיינו שתהיה קץ בחיי . ויקצו מפני בני ישראל ונפשו קזה בלחם הקלקל . ולפעמים משמש ללשון נפילת הקזה (אם שפינו) כמו את העפר אשר הקצו ואחריו הקצות את הבית (ויקרא י"ד מ"א ומ"ג) דהיינו נפילת קצוום העפר הבולגות לחון ויהי' ענינו כענין חלילה שהוא נפילת ראש הדבר כמבואר למעלה :

וקטף . מורה על הפך מין כריתה של קצירה . שהקצירה מין כריתה הנריכה כח אמוץ כגון כריתה דברים קשים כעץ ואבן ועצמות ומתכות כמו שנתבאר בסמוך . וקטף הונח על מין כריתה קלה שאין כח מרובה צריך לה והיאצו כריתה דברים רכים וקלוישים כגון הדשאים והירקות וענפי אילן הדקים שהם נכרמים בקלות וכו' יקרא קטף (אם מעשהו) ואפשר שחששה ביד בלי כלי כמו וקטפת חלילת בידך (דברי"ה כ"ג כ"ו) . ראש יניקתיו קטף , רך אקטף (יחזקאל י"ז ד' וכ"ב) דהיינו ענפים הדקים הרכים . ואפשר ג"כ שחששה הקטיפה מאליה לא ביד ולא בכלי שלפי שהיא כריתה קלה אפשר שחששה מאליה ע"י נשיבת הרוח כמו עודנו באבן לא יקטף (איוב ח' י"ב) ר"ל כל זמן שהוא לח ואביב אי אפשר שיקטפנו הרוח שמפני לחותו הוא רק נכסף מן הרוח אבל לא יקטף ממנו אך לאחר שגם לחו הוא מתיבש ג"כ מיד אפי' קודם לכל שאר חציר וקל ביותר להקטף מפני רוח כן ארמות כל שוכחי אל שמזליחים בנערותם ונכשלים בזקנותם . וכן הקטפים מלוח עלי שיה (שם ל' ד') היינו מין צמח הנקרא מלוח הגדל על שיה שנכרת שאין מלוח עלי שיה שב על הקטפים כ"א על המלוח שגדל עלי שיה והוא מין כמקו או פטריות אותו הם קוטפים לאכילתם :

ופעל קצב . אין הנחתו העצמיית על פעל הכריתה כ"א על חלוקת הדבר באיו' מדה ושעור מוגבל שלא יעדף ולא יחסר (איינטיילנג) כמו מדה אחת וקצב אחד לשני הכרובים (מ"א ו' כ"ה) מדה , הוא מדה האורך . הרחב והעובי של כ"א . וקצב הוא מדה האיברים וחלקי הגוף וסדר הנחתם סימטרי

(סומטטריש) וכן שניך כעדר הקצובות (שה"ש ד' ב') קצובות שם התאר מיוחד למין עדר של זאן שכל א' מהם מיוסף בחמור אבריו ושיעורם וסדרם הגאה . הנפרד קצוב והרבו קצובות . ועושין אותם עדר בס"ע כדי שילדו כמותם וע"ז אמר שניך מסודרים בסדר וקצב נאה כעדר הקצובות גם הם לבנות כלבנותיות אותו העדר בשעה שעולה מן הרחבה . ואומר לקצבי הרים ירדתי (ונגה ב' ז') דהיינו מקום שכלה מדתם ושעור עמקם . אך בדרך השאלה מושאל מן קצב להוראת הכריתה של מדה ושעור כשנריך למדוד ולשער מחלה כמה הוא נריך לכרות , כמו ויקצב עץ ושלך שמה (מ"ב ו'ו') שה' מודד מדת עץ וכרתו לפי המדה שה' נריך שלפי שה' שם נורך להשלכת העץ ולא הי' הגם נעשה בזולתו הי' ג"כ מן הנורך שיהי' לעץ הגשלק איז' מדה ושעור קצוב כמדת הברזל שגפלו או כמדת שאר דבר . שכן בכל שאר מעשי נסים הי' נורך תמיד לעשות איז' מעשה מחוץ אל מעשה הגם כאלו הי' לשני המעשים נורך זה לזה אע"פ שהי' הגם נעשה בזולת המעשה המפורץ עמו . כענין שהי' נריך לנרוק פיה כבשן כדי שיהי' שחין במצרים שהי' אפשר ג"כ בזולת זריקה . ונטיה המטה על ארץ מצרים להביא שאר מכות ובקיעת הים וכדומה לזה . ובל' הש"ס ישמש לשון קצב לשתי הסודרות , ללשון מדה ושעור כמו , דבר שיש לו קצבה ושחין לו קיצבה . מונותיו של אדם קצובין . גם ללשון כריסה וחמור במדה . כמו לקצב עליו בשר . דהיינו כריתת חלק בשר לפי שעור הנריך .

ופעל קצט . ג"כ אינו לשון כריתה כ"א לשון התכוון ונמיתה דהיינו כוון הדבר והעשותו חריצין חריצין (רוגללען) כמו שכל' התלמוד . נקמט ונכוון . קמטים קמטים . אמר ומקמטני לעד היה (איוב ט"ו י"ח) כלומר שנעשה פני קמטים קמטים שלא בזמנו לזמן תהי' לי לעד שאני בעל חטא , וכן אשר קמטו ולא עת (שם כ"ב ט"ז) שנקמטו קודם זמנם זמן הקמיטה בשעת חוקיה , ומה שאמר אח"כ נהר יונק יסודם אינו ר"ל שהי' זה ע"כ הפולדה מן הקמיטה רק הוא מקרה בס"ע . שנקמטו בלא עת גם נשמדו ממקומם ועלה נהר על יסודם :

ופעל כסח . מורה לפי ענינו על כריתת ענפי האילן סביב כדי לשחחו (אומשניידן) . וברמך לא תומר (ויקרא כ"ה ד') ממורגס לא תכסס

והוא הנעשה לחקון הגפן ונקרא כל' הכתוב תומר . והנעשה לקלוקל הגפן או שאר אילן נקרא כל' הכתוב כסח . כמו שרופה בלש כסוחה (תלים ס' י"ז) . קוליס כסוחים (ישעי' ל"ג י"ב) :

ופעל קט או קמט . אינו מורה ג"כ על לשון כריתה כ"א על איז' תכונה

בנפש שהיא רואה א"ע קטנה ומזכנעת ירודה ומצטמרת בשביל איז' דבר (קליין מוהט) כי גזרת קט וקמט מן קמט לשון קטנות ומעוט כמו כמעט קט ותשחתי מן (יתוקאל ט"ו מ"ו) שהכו"ן במלת קטן נו"ן תאר המחנתי ו' כמבואר בבאור קטן . וזאת התכונה הנפשית דהיינו קטנות הנפש בזה מנמה גדלים . אם מזה שהאדם רוצה לעשות להביריו טובה שהיא טובה לו בחולמם וחביריו בעט בטובה ועושה דברים המתנגדים ומבטלים אותה אז תהקטן נפש המשפיע שהיתה דעתו לעשות דבר מגדול הנפש (אויגראם מוהט) ומצטמרת בשביל כך . וזה הענין ארבעים שנה אקוט בדור (תלים ז"ה י') ר"ל כל משך ארבעים שנה היתה נפשי קטנה וקצרה בשביל שהייתי רוצה תמיד להטיב להם והם בטלו רצוני הטוב בפועל ידיהם עד שהוצרכתי לומר עליהם עם תמי לבב הם והם לא ידעו דרכי ומי הם אלה הם כמה אשר נשבעתי באפי אם יבואון אל מנוחתו . או שיהי' מלת אשר הולדת של לא ידעו דרכי שלמי שלא ידעו דרכי נמשך מזה שנשבעתי באפי וכענין את הברכה אשר השמעו אל מצות ה' . וענין אקוט בדור היינו בשביל הדור כענין לא ידון רוחי באדם לעולם (בראשית ל' ג') דהייט בשביל האדם . וכשם שתקטן נפש המשפיע בראותו בטול רצוני הטוב בנרמת המקבל כך תקטן נפש המקבל כשיחברר לו אח"כ שהוא בעצמו הי' הגורם להעדר הטובה , וזוה הענין מה שאמר ונקטו בפניהם . ונקטתם בפניהם בכל הרעות אשר עשיתם (יתוקאל ו' ט' ו' כ"ג) דהיינו אז יכנע רוחם ויהי' קטן בעיני עצמו שהוא ענין בפניהם ובפניהם . כשיראו שהם עצמם היו בעובדיהם בכל הרעות שעשו שהתנגדו לקבלת הטובה . והוא הסך גדלות הנפש ורוממותו בשהטובה חלה עליו כח"ש ורם לבבך ושכחם (דברי' ח' י"ד) . ועוד מה שגורם קטנות הנפש כשהאדם רואה דבר מגונה ומתולקל ואין בידו למחות ולבטל הדבר אז ג"כ תכנס נפשו במעמד הקטנות והכניעה מחמת הסרון יכלתו לבטל הדבר הרע ההוא (קליין מוהט) וזוה הענין ראיתי בוגדים ואסקוטטה תלים

יריעות שלמה חלק ג יריעה יח

(האלף שלגון) וכולל כל המלאכות הנעשות בעץ כגון קליפת אילנות וביקיעה ענים להסקה ולכשול וחקון ענים לבנין ולכלים וזיווג זה כל העוסק באחת מאלה המלאכות או כגולם יקרא חטוב בדרך כלל (האלף ארבייטר) כמו שיקרא העוסק בעבודת האדמה בד"מ איבר בדרך כלל לכל עבודות האדמה המרובות והעוסק במיני המתכות עם כל אופני התכתם ומקום נקרא צורך. כך יקרא העסק במלאכת ענים חטב. אמר ואשר יבא אח רעהו ציער לחטב ענים (דברי י"ט ה') והיינו לעסוק בחטיבת ענים בדרך כלל אם להיסק או לבנין או לחקון מהם כלים או לשאר צורך (זו האלפן. האלף זו שלגון) ואח"כ פורט ואומר ונדהה ידו בגרון לכרת העץ (שם) דהיינו לכרות את האילן ממקום חבורו בקרקע - שהיא מלאכה פרטיית בחטיבה, וכן לחטבים לכרתי הענים (דה"ב ד' ט') הוא כלל ופרט לחטבים שם הכלל דהיינו לעוסקים במלאכת עץ ולכרתי הענים פרט דהיינו העוסקים בכריחת האילנות מן הקרקע בלבד (האלף פעללער) והוא מעשה הדיוט והפחות שבשאר מלאכות העץ שלקצוץ אילנות אין צריך מחשבה מרובה כ"א כח מרובה. למעלה מקצירת האילן הוא מלאכת כריתות האילן לחלקים וביקיעת החלקים שוב לחלקים קטנים שהוא צריך קצת יותר מחשבה מן הקוצץ אילן בלבד. ונקרא ג"כ חטב (האלף האקר) כמו מחטב ענף (דברי כ"ט י'). והיו חטבי ענים (יחזק ט' כ"א ופ"ג). ולמעלה מזה חטיבת ענים לבנין או לעשות מהם כלים (צימערער. שניצור) כמו בנותני כונית מחטבות (תלים קמ"ד י"ג) והוא עמוד של עץ שעושים אותו זוית לבנין שצריך שיהי מחוטב ומחוקק ביושר. וכן מרובדים רבדתי ערשי חטבות אטון מצרים (משלי ז' ט"ו) אין מלת חטובת תאר למרובדים שא"כ הי' צ"ל חטובים לשון זכר מרובדים. אך חטובת תאר לחטובת הכלתי נזכר כענין עדר הקצובות שגזר לפיל. האוכל בשר אבירים דהיינו אלים אבירים. גם כאן חטובת היינו זוית המטה החטובות בצורת אטון מצרים שגזרת אטון מן טגא מין סל העשוי מערבה קלופה או שאינה קלופה (קארב) ואפשר שהסלים העשויים במצרים היו עליהם צורות נאות ומבודדות ועל שם כך נקרא כל הקיקה צורות נאות על עץ בשם אטון מצרים (עגיפטישעם קארב ווערק) ומטובת אטון מצרים היינו זוית מחטבות אטון מצרים (עגיפטישעם שניץ ווערק) ואלה הויות נולטות

(תלים קי"ט קנ"ח) ובתקומיך אחקוטט (שם קל"ט ב"א) פעל עומד מהתפעל ור"ל שנעשה אני קטון נפש בעוד רשעים לנגדי ואני יכול להשמידם. שבי"ח בתקומיך אינה ב"ח הכלי ככית בחרבי ובקשתי (מית) ב"א ב"ת העור כב"ת ב"י זו בכס (אן) וכענין ושמחו בך. כך יברך ישראל והתברכו כזרעכם. מזה הענין ג"כ נקטה נפשי בחיי (איוב י' א') דהיינו קטנות רוח חפני בחיים כענין קלתי בחיי. ונפשו קנה בלחם הקלקל. ותקצר נפשו בעיני ישראל. ועוד משך קטנות הנפש מחמת התיאשות והרגש הטעות כשמצא א"ע מרומה בדבר שהי' סומך עליו כעל עמוד הברזל או תקצר רוחו ותקטן נפשו בעיניו כמו אשר יקוט כסלו (איוב ח' י"ד) כסל הוא מין בטחון המתחמם אל הכסלים כמו שיחמם שאר ענינים רוחניים אל הלב ואל הכליות כמו יסרוני כליותי נרסה כליותי וכליותי אשתונן וידובר ע"ז בחלק הרביעי בע"ה. ושם מלת יקוט שהוא פעל עומד כמו יסוב יסוד נהרים אקוט בדור. לא על בעל הכסל כ"א על הכסל עצמו שיהי קטן וקטן בעיני עצמו כשימצא א"ע אינו בר סמכה. וכענין יסרוני כליותי שמיחם פעל המוסר אל הכליות כך יחם פעל הנקיטה אל הכסלים. ופעל קמל. למעוט מציאותו במקרא ושם בשאר ספרים לא נמצא ממנו דבר לא ידעתי לפרשו אם הוא מענין כריתה או מענין התיבשות או מליה או שאר קלקול. ואם הוא מענין כריתה יחי' מורה על מין כריתה של ערבויות והעדר סדר כריתה. כשדברים הרבה כאן ורזים להשחיתם ע"י כריתה או כורתים אותם בערבויות באין חשש על אופן יכרתו ובאין סדר יפלו והם נוסלים וטובים וע"ז שלח בסדר זה יהי' ענין קמל (זו זאמן הויאטון) שאיננו בקצירת החבואה שמקשיד על אופן הקצירה ועל הסדר שינחו הסבלים זה אל זה. וזה ענין קנה וסוף קמלו (ישעי י"ט ו'). החפיר לבנון קמל (שם ל"ג ט') פעלים עומדים ופי' שזוכבים וע"ז שלח בסדר איכר שגכרתו בהשחיתו וקלקול שאין צורך שגכרתו בידו אדם שגם אם נכרתו מאלהים ע"י יבשות או נקירת חולעים יסול בהם ג"כ לשון קמל. וממה שנמצא בפייט של שבת הטובה נסע ויאסוף היונו להקטיל דהיינו להקמיל את ישראל משם ג"כ אינו מבורר אם קמל לשון כריתה או שאר לשון השחיתו. וחטב. הנחתו הפרעית על כריתת ענים בלבד

בולטות על המטה מלמעלה לפרוס עליהם אהל המטה
 ונקראים כל' החלמוד נקליטי המטה . ושעור הכתוב
 שהאזה מסבחה את נוי מטה שהמבודרת במרדדים
 גם בנקליטין מטובת אטון מזרים . או שיהי' מטובת
 אטון מזרים היינו זיית מטובות בצורת עמוד של מזרים
 דהיינו בעל ד' נלעות הדודות (פיראמידע) ששאר
 העמודים של שאר ארצות הן עגולות . ובשרשים
 בארתי אטון מזרים כמו שפירשו המפרשים עיי' שרש טן :
 ובעל קצר . הראתו על כריתת הכבואה והדשאים
 צמגל או במרעש . ורוב תשמתי קר
 וזה הענין כמו בחרים ובקצר . קציר הטיס . קציר
 ארץ , וכעמיר ונאחרי הקוצר , והוא מושאל מן שם
 הארץ קצר לשון קצור (קורץ) והיינו קצור אורך
 השבולת של הכבואה והחציר ובענין קציה מגזרת שם
 קץ וקצה כמבואר לעיל . ועל קוצר הגשם משמש 'ב'
 הלשונות . ונשטנו קצה . ונקצר נפש העם :
בך פעל זכר . מורה שוב בפרטות על כריתת
 צמורות הגפן בלבד כמו תומר
 כרמך . לא יומר ולא יעדר (ישעי' ה' ז') . וסכין
 המיוחד לכך נקרא תומר ומכאן היתה למזמורת (שם
 ז' ד') והוא מין סכין שפיה עגול כעין סכין המיוחד
 לבעלי פרס . ושאר גזרות זמר מבואר בחלק השני
 וזה החבור בבאור זמר :

יריעה יט

בקע . פלח . שפע . הבקוע , שהוא חלוקת
 הדבר לפי ארכו
שפאלטן הוא הענין המשחק באלה המלות . שחלוקת
 הדבר לפי רחבו יסול עליו לשון כריתה (שניידן)
 וחלוקת הדבר לפי ארכו יסול בו לשון בקיעה וכו'
(שפאלטן) . ואורך רחבו המזכר כאן אינו בבחינת
 המדה בנה שהאורך מחזיק ע"פ הרוב יותר מן הרחב
 כי ימלא ג"כ לפעמים שרוחב הדבר יותר מארכו או
 שזה בארכו ורחבו . אבל הרבה מה באורך ורחבו
 היינו לענין כתיבת הדבר וגיזולו שרחבו הדברים בגון
 הצמחים והבעלי חיים תחפשו בה הכתיבה רק לאורך
 הדבר לא לרחבו והיינו קו הכתיבה המוסיף והולך
 בשיטה אחת זהו אורך ומבור קוים הרבה באלה זה
 אצל זה זהו רוחב הדבר . שלסיק חס' ג"כ כריתת
 הדבר ע"פ רחבו יותר קשה כריתת הדבר לפי ארכו

דהיינו בקוע . שכריתתה הרוחב צריך לחלק גוף הקו
 של כתיבה והוא דבר קשה , משא"כ בבקוע שאין צריך
 לחתוך את גוף הקו לשנים רק להפריד בין הדבקים
 שקווי הכתיבה ארוקים ודבקים זה בזה ע"י איז' שרף
 ודבק והוא דבר שאין כח מרובה צריך לו שמשום כך
 ג"כ יודמן הרבה פעמים שבהבקע מקלת הדבר
 יתבקע השאר מאליו כגון בקיעת העץ בד"מ שאמר
 שנעשה בו בקיעה במקלת יתבקע השאר מאליו או בדרך
 קל . משא"כ בכריתה לפי הרוחב שאע"פ שחנך וקלת
 קוים עדיין השאר קיימים וצריך להחמיר בכריתה
 בכח שזה עד שיתחלק אורך הדבר לשנים :

ורדו ברל הפרטי בין בקע פלח ושפע . כי בקע
 הוא בדרך כלל על פעל הבקיעה דהיינו
 החלוקת הדבר בארכו . הן בכולו והן במקצתו .
 בכולו הוא שיתחלק הדבר על פני כל ארכו מראשו ועד
 סופו לחלקים נפרדים (צר שפאלטן) כמו ויבקע עני
 עולה (בראשית כ"ג ג') . ויבקעו המים (שמות י"ד
 כ"א) ובמקצתו הוא שנעשה הבקוע רק במקצת האורך
 ולא נתחלק האורך כולו לחלקים נפרדים (בשפאלטן)
 כמו ותבקע האדמה אשר תחתיהם (במדבר ט"ו ל"א)
 לא שיתבקע כל כדור הארץ רק השטח שתחתיהם .
 וכתיהם חבקע (מ"ז ח' י"ג) דהיינו בקיעת הכעץ
 לארכו שיצא הולד . וסכות הבקיעה שמים . אים וכה
 הבא מבחון בגון כח היר או כח כלי הכא על הדבר
 ומבקעהו כמו ויבקע עני עולה דהיינו בכח הגרון .
 נסה את ירך על הים ובקעהו דהיינו מכח הטיית היר .
 חדשים והנה התבקעו (יהושע ט' י"ג) דהיינו מכח
 מוס השמש הבא עליהם מבחון . ואם מכח הבא מבטנים
 שע"י התפטרותו כלפי חוץ יתבקע הדבר מכח
 התפטרותו כגון משקה מוסם שבכלי סחוס שהוא
 סחוס ומתנפח עד שיתבקע הכלי ויתבקע על הרוב
 במקום שהוא קל להתבקע דהיינו על פני ארכו . מזה
 הענין נבקעו כל מעיפת סחוס רבה (בראשית ז' י"א)
 שנתנפחו המים כ"כ עד שבקעה האדמה שעליהם
 (אויב בשפרובגן , צר טלאטנט) . וכן ולא נבקע עני
 תחתם (אויב כ"ו ח') שהענין כעין כלי למים ובשהם
 מרובים וכבדים יתבקע הענין וירדו בשטף והוא הנקרא
 בקוע העניים (וואלקן ברוד) . וכן בצורות יאורים
 בקע (שם כ"ח י') שיתבקעו הצורים . כאלו חדשים
 יבקע (שם ג"ב י"ט) כלומר כלים שהיו בהם מוסם
 ונבקעו בה הוסיס (זכרי' י"ד ד') והוא הנעשה ע"י

יריעות שלמה חלק נ יריעה יש

רעד סניווי של רוח ושל אש הנקרא וועה (ערד בעצמן)
 עד שיחבקעו הרים וגבעות והארץ נעשה בקעים בקעים
 (גבארסטן) . וכן פולח וזוקע בארץ (תליס קמ' א' ו')
 ויבואר עוד בכמוך , מזה הענין שם בקעה . ויתאלח
 בקעה בארץ שנער . בקעה ובהר . ארץ הרים
 ובקעות . והוא גיא ארוך האורך על פני כל אורך
 הגבעות שמטי נדיו (ברוך) שנראה שלשלת הגבעות
 כאלו היו גוף אחד שנתבקע לארכו ונעשה שם עמק
 כענין שנעשה לפעמים באמת ע' ירעד וחדרת הארץ
 והלשון בקוע ג"כ שם בקיע מין מטבע . בקע משקלו
 (בראשית כ"ד כ"ב) בקע לגלגלת מחצית השקל (שמות
 ל"ח) שנראה השקל שהוא מטבע שלם כאלו נתבקע
 לחצאים ונקרא מחציתו בקע (ברוך שטיק)
 ושם . הנחתו הפרטית על הבקוע לשני חלקים
 שווים . וכענין חנה שהוא חלוקה הדבר
 לב' חלקים שווים כך ענין שם הבקוע לשני חלקים
 שווים (עגטווייל שפאלטן) . ויש ג"כ ב' מיני שסוע .
 שסוע במקל הדבר כגון ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל
 (ויקרא ח' י"ז) דהיינו שישסענו רק מגבו והכרם נשאר
 שלם . וכן וישסעו כשסע הגדי (שופט' י"ד ו') שלא
 קרעו לשני חלקים כ"א כמו ששוסעין הגדי לזלות או
 פכרבו או מגבו וכענין ותבקעה מהם ארבעים (מ"ב
 ב' כ"ד) בקוע במקל . ויש שסוע בכל הדבר כולו
 דהיינו שסוע לב' חלקים נפרדים . כמו ושסעת שסע
 פרסות וסע אינגה שסעת (ויקרא י"א ג' ו') דהיינו
 חלוקה הפרסה מעבר לעבר לב' חלקים נפרדים לאורך
 הפרסה דהיינו חלומטה למעלה לא לרחבה . אלא שלפי
 שסע נוסל ג"כ על השסוע במקל דהיינו ג"כ שלא
 נתבקעה הפרסה רק חלומטה ולמטה היא שלמה
 בפרסת הגול . וכענין ושסע אתו בכנפיו . לפיכך
 בוסף במטה חורה לבאר הענין . יותר ואמר ושסעת
 שסע שתי פרסות (דברי י"ד ו') לומר לך שצריך
 שהיה הפרסה חלוקה מעבר לעבר . ובבחינה העיונית
 יקרא שסוע התחלקות הרצון כשהי' מוסכם בהסכמה
 שלמה בחיוב או בשלילה ונתבקע עד שהוא נוטה כמו
 כן אל החיוב כמו אל השלילה והו ג"כ ענין שסוע
 (שפאלטטן זינגטס או . צווייל דייטיג) הפך רצון
 שלם ודעת שלמה ולב שלם . מזה הענין וישסע דוד
 את אהשו בדברים ולא נתנם לקום אל שאול . (ש"א
 כ"ד ח') שכלי ספק לא הי' התגללות דוד במה שאמר
 חלילה לי אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח ה' .

כננס באזני השיקשהרי הויעדיין רוצים להרגו כמ"ש ולא
 כחנם לקום אל שאול והיכן נזכר שהיו הם רוצים להרגו
 שהרי לא אמרו רק לדוד שיהרגו הוא כמ"ש בסמוך ו'
 שם ויאמרו אנשי דוד אליו וכו' ועצית לו כאשר יעב
 בעיניך . אלא שאמר שהגלגל שאינו ראשי להרגו לפי
 שהוא אדוניו ומשיח ה' אז נתעוררו אל הרצון שיהרגוהו
 הם ואמרו לו אם אתה חושש להרגו במה שהוא אדונך
 אנו אין אנו חוששים לך ונהרגוהו אגמו . ובמבוכה
 הזאת הי' דוד צריך לחפש אחר שאר טענות נמרזות
 לקיים העדר ההרגה חף מצדם ובין כך ובין כך
 נחלט שאול . והיו שאמר וישסע דוד את אנשי בדברים .
 בדברים דייקא דהיינו בדברים אחרים לא בדבריו
 שהזכיר מחלה שהם לא נכנסו באזניהם . אבל הציב
 לפניהם טענות אחרות שלא נזכרו כאן שעל ידיהם
 הכנים שסוע ובקיעה ברצונם המוחלט על ההריוה עד
 שפלו בין צדדי החיוב והשלילה בשוה ובנתיים עמד
 רוח והללה לשאול והיו ענין וישסע (צווייל שפאלט
 במאכט) :

ופעל פלח . אין מחלת הנחתו על פעל הבקוע .
 כי הוא רק פעל הנגזר מן השם
 פלח . שהוראת שם פלח על חתיכה הנחתכה מדבר
 עגול שנשארת עגולה מן הצד וביכרת שנחלקה
 מדבר עגול כגון חתיכה מחתרוב ומסוה ומררה עגולה
 שכשאר חתיד על צד החזון חלק עגולה זה נקרא פלח
 (רוג' שטיק) כמו פלח רבב (שופט' ט' כ"ג . ש"ב
 י"א כ"ח) חתיכה מאבן דרכב של הרמים שהוא עגול .
 פלח דבלה (ש"א לע"ד י"ב) חתיכה מעגול של דבלה
 כפי מה שכובשין החמנים זו על זו ועוסיין מהם עגול
 כדי ליבטן ונקרא ג"כ בל' הש"ס עגולי דבלה . וכן
 כפלה הרמון רקחך (שה"ש ד' ג') כלומר כחתיכה
 של רמון שהוא עגול ואדמדס כך רקחך שהוא הלחי
 בעלת בשר עגול ואדום . ולא הי' שייך לדמות לרמון
 שלם שאין בליעת הלחי כרמון שלם כ"א כחלק ממנו
 הגראה לעינים . ונגזר מזה השם פעל פלח להוראת
 הבקוע של דבר עגול שאין לשער בו אורך ורחב כשהוא
 כדוריי ואין נוסל בו לשון בקוע ושסע שהם מורים על
 הבקיעה לארכו של דבר . והוא אל לבקוע של דבר
 עגול לשון פלח . כמו ויפלח אל סיר הגזיר (מ"ב ד'
 ל"ט) שהתקועת נזכר שם שהי' מפלח הוא מין דלעת
 וקשואין מדכריית (וויילדע קירבעס) וכן הוא בלשון
 המשנה ולא בשמן תקעות (שבת ס' ב') היינו דלעת
 מדכריי

שחיים . וכענין חנה שהוא חלוקה הדבר
 לב' חלקים שווים כך ענין שם הבקוע לשני חלקים
 שווים (עגטווייל שפאלטן) . ויש ג"כ ב' מיני שסוע .
 שסוע במקל הדבר כגון ושסע אתו בכנפיו לא יבדיל
 (ויקרא ח' י"ז) דהיינו שישסענו רק מגבו והכרם נשאר
 שלם . וכן וישסעו כשסע הגדי (שופט' י"ד ו') שלא
 קרעו לשני חלקים כ"א כמו ששוסעין הגדי לזלות או
 פכרבו או מגבו וכענין ותבקעה מהם ארבעים (מ"ב
 ב' כ"ד) בקוע במקל . ויש שסוע בכל הדבר כולו
 דהיינו שסוע לב' חלקים נפרדים . כמו ושסעת שסע
 פרסות וסע אינגה שסעת (ויקרא י"א ג' ו') דהיינו
 חלוקה הפרסה מעבר לעבר לב' חלקים נפרדים לאורך
 הפרסה דהיינו חלומטה למעלה לא לרחבה . אלא שלפי
 שסע נוסל ג"כ על השסוע במקל דהיינו ג"כ שלא
 נתבקעה הפרסה רק חלומטה ולמטה היא שלמה
 בפרסת הגול . וכענין ושסע אתו בכנפיו . לפיכך
 בוסף במטה חורה לבאר הענין . יותר ואמר ושסעת
 שסע שתי פרסות (דברי י"ד ו') לומר לך שצריך
 שהיה הפרסה חלוקה מעבר לעבר . ובבחינה העיונית
 יקרא שסוע התחלקות הרצון כשהי' מוסכם בהסכמה
 שלמה בחיוב או בשלילה ונתבקע עד שהוא נוטה כמו
 כן אל החיוב כמו אל השלילה והו ג"כ ענין שסוע
 (שפאלטטן זינגטס או . צווייל דייטיג) הפך רצון
 שלם ודעת שלמה ולב שלם . מזה הענין וישסע דוד
 את אהשו בדברים ולא נתנם לקום אל שאול . (ש"א
 כ"ד ח') שכלי ספק לא הי' התגללות דוד במה שאמר
 חלילה לי אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח ה' .

מדבריי שמוציאין ממנו שמו (קאלאחיטום) שלמי
 שהוא עגול חמר על בקועו והתחלקו לשון פלוח . וכן
 יפלה כלותי (אוזב ט"ו י"ג) שהכליות עגולות .
 תברענה ילדיהן תפלחה (סס ל"ט ג') שהרחם והשליא
 עגולים והאולה כורענה ומשהוחת כ"כ עד שתבקע
 השליא וסדקר הולד לחוצ . וכן יפלה חץ כבדו (משלי
 ז' כ"ג) שהכבד כפי שמוחת בבטן עושה צורת עגול
 גם היא עגולה בצד החצון . ואומר כמו פולה ובוקע
 בארץ (תלים קמ"א ז') כנוי לרעד המתהווה בבטן
 הארץ שמפלת הרים שהם עגולים ע"פ הרוב ועושה
 ג"כ הקרקע בקעים בקעים . ומלת בארץ אינו ר"ל
 על הארץ כ"א חוד הארץ כמו בבית בעיר דהיינו חוד
 הבית והעיר . ופלה ובוקע תאר שלא נוכר שם המתואר
 כמו חטובת אטון מזרים , עדר הקצובות , ואין א"כ
 פלה ובוקע שני פעלים מענין אחד כמו שחשבו המפרשים
 אבל הם ב פעלים חשני ענינים ובשני גופים , שפלה
 שב על ההרים טעשים ע"י הרעד פלחים וחתיכות
 ובוקע שב אל הקרקע הפשוטה השטחית טעשית ע"י
 הרעד בקעים וחריוץ לא לפלחים עגולים שהיא שטוחה
 בשוה עם שטח כל הארץ אבל ההר גוף נפרד ואפשר
 לו להתפרק לחתיכות :

ויש עוד מלות שמפרשים מלשון בקוע . כמו מלת
 שסוף ויסוף שמואל את אנב (ש"א ט"ו כ"ג) .
 ומלת פשרו כמו דרכי סורר ויפשמני (איכה ג' י"א) .
 אך לפי שאין לאלה התבות דמיון במקרא לא נדע
 פירושם ואם יש לחזרם עם לשון בקוע יהי ענין סוף
 מין הריגה כעשה ע"י בקוע שמכה בחרב על הראש
 ומבקעו לשנים (קאסף שאלטון) שיש בהריגת חרב
 כמה אופנים ע"י כריתה שחוקך את הראש מן הגוף
 וע"י דקירה שחוקק את המרב בבטן וכיוצא בזה . וכל
 שהוא מכה בחרב על הראש כדי לבקעו יקרא סוף .
 וענין פשה יהי בקוע המחשבה והרצון ורצון הדעת וכענין
 ויסע דוד את אגשו בדברים המצואר לעיל דהיינו
 בקיעת הדעת והרצון שקנהו נוטה אל הקיום וקנתו
 נוטה אל השלילה ואין כאן הסכמה שלמה ללד א' מאופני
 הסותר , הסך מה שנקרא לב שלם ודעת שלמה . אלא
 שסע לשון מושאל מן שסע של בקיעה גשמיית כמו
 ושסעת שסע פרסות . ושסח חללת הנחתו על בקיעת
 המחשבה והרצון . אלא שחז"ל עשו גם מן פשה שמוש
 ללשון בקיעה גשמיית כגון אילן שנפסח קושרין אותו
 (שביעית פ"ד) . ושעור המאמר דרכי סורר ויפשמני ,

ההישרה היא שאדם לוקח במחשבתו להשלים כל עניניו
 ע"כ התקון והתועלת נקרא דרך (סאר האבנים) ומלת
 סורר ענין עוות (אם שפעכטיג) כמו סורר ומורה .
 כתף סוררת . אלא שמלת סורר כאן פעל יונא ושב אל
 הקב"ה וכענין ושב את שבותך . והיינו שהקב"ה הסיר
 דרכי ולא נתנני להגיע אל התכלית המבוקש שהייתי
 מוסכם אליו (אם שפעכטיג גיזאגט) והוא הסך ממי
 שנאמר בו יחילו דרכי בכל עת וכל דרכי הסכנת .
 ויפשמני הוא שוב ענין בפ"ע שמלבד שהסיר דרכי
 שהייתי מוסכם להם כי גם את עצמי בלכל מחשבותי
 ורצוני והכנסני בתוכנת הספק תמיד מה לעשות שהוא
 שסוע ובקוע הרצון ע"כ שמני שומם דהיינו שמוה
 ומורצן הדעת כענין נתנני שוממה היו בני שוממים
 שאין שוממה גדולה משממת הדעת . כשאין האדם יודע
 מה לעשות . אך הפייטן בסליחות של שני קמח חיבר
 פשה ושסוף זה לזה ועשה מן שסוף נוסא ושסח נוסא
 באמרן שפלים ונבויס פשוטי שסוף . ואינו יודע לכוון
 הלשון . שלפי לשונו זה יהי' שסוף שם ושסח תאר
 כענין וחשופי שם . יצורי עולם . ולא נמצא בשום
 מקום שיהי' שסוף שם . ואולי הוא כפל לשון מענין
 אחד כמו אדמת עפר . והסבתם את העיר
 הקף :

יריעה כ

קרע . פרם . הנחת שניהם בשחוף על החלק
 הדבר שלא כסדרן (צר רייסן) .
 וההבדל ביניהם כי קרע מורה על פעל הקריעה כל
 שלא יתחלק הדבר כסדר המתחלקים ע"י סכין ושאר
 כלי שהחוד ישר הולך נקרא קריעה (רייסן) הן
 שיתקרע בכח היד כגון ויקרע שמלתיו . וקרע אהו מן
 הבגד (ויקרא י"ג) והן שיתקרע מאליו כמו הנס
 המזבח נקרע (מ"א י"ג ג') . ורוב לשון קריעה בדבר
 דך שנוה לקרעו כשחופשין בו בחזק כגון בגדים ומיני
 צמר ואומר לא קרעת שמים (ישעי' ס"ג י"ט) שהשמים
 דבר דך . ותקרעי צפוך עיניך (ירמי' ד' למ"ד) .
 אבל פרם , הנחתו על איכות הקריעה שאע"פ שעושין
 את הקריעה שלא במחכוון יש הפרש בקריעות כפי איכות
 הדבר שמתקרע . יש שלא נעשה בדבר רק קרע אחד
 וכל שיהי' נקרע לקרעים רבים צריך לחזור ולקרוע
 כענין ויקרעה שנים עשר קרעים (מ"א י"א ל') וכל
 חלק

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כ כא

חלק הקרע יקרא קרע . ויש דבר שבקריעה אחת
יתחלק הדבר לקרעים רבים כפי הרבנות הדבר וסדור
חלקיו ועל אופן זאת הקריעה ש"י קריעה אחת נעשו
הרבה קרעים לימין ושמאל כפ"א הונח פעל פרס (צר
שליסן) כמו בגדיו יהיו פרמים (ויקרא י"ג מ"ה)
ובגדיו לא יפרס (שם כ"א י"ד) וגורת פרס מן פר
לשון התפוררת והיינו חלוק לחלקים רבים שיתפורר
הדבר ע"י קריעות בהתפורר האבק ומ"ס פרס מ"ס
האמתי' ומוצא בשרשים שרש פר . והפרימה כוללת
לפ"י הקריעה בדרך כלל שכ"מ שנאמר לא יפרס נכלל
ג"כ שלא יקרע שא"ל לפרימה בלי קריעה אלא שחופס
לשון פרימה בדבר שבטבעו הוא מתקרע לקרעים הרבה
מוד בשמתחילין לקרעו אבל אין משש בדבר אם יתקרע
לשנים או להרבה חלקים וכענין שאמרו בש"ס (מכות
ס"ג וסוטה ס"א) אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו .
ור"ל שאינו צריך לדקדק אם נתקרעו רק לב' חלקים
או ליותר חלקים . ולהרב בהרמורה שם עוד פירושים
אחרים וכולם שווים לעונה :

יריעה כא

כתח . שף . כתש . שחק . טחן .

דך . הפעל הוא הנקרא בל' בני אדם שפשוף
היינו שמשפטים דבר בדבר שעי"כ התבטל
צורתו של אחד הוא שהונחו עליו אלה המלות בדרך
כלל (רייבן) וההבדלות שביניהם הם חלוסי אופני
השפשוף וחלוסי איכות הדברים שנעשה בהם השפשוף .
שם דבר שצריך שפשוף רב כשהוא דבר קשה ויש שאין
צריך רק שפשוף קל כגון דבר רך . ויש שפשוף שאינו נוגע
רק בחלק החזון של דבר ויש שנוגע בכל הדבר ומחלקו
לחלקים דקים . יש שפשוף בדבר יבש ויש בדבר לח
וכיוצא בזה . הונח פעל כרת . על השפשוף הנוצרה
ובדרך כלל בין בדבר קשה כגון ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' כ"א) . זכתה נחש הנחשת (מ"ב י"ח ד') .
ונחתו חרבנתם לאחים (ישעי' ז' ד') . ולא ימנע
בזכותו הרע (שם ל' י"ד) . זבין בדבר רך כגון
ומעון וכחות (ויקרא כ"ב כ"ד) היינו ששפשו
הביצים כ"כ עד שנעשו כמו ריר (צר ריבן) . ואמר
בשמן של חנרה ושל מנחות שמן וית וך כתיב (שמות
כ"ו כ') . בשמן כתיב דנע הסין (שם כ"ט מ') אמרו

חז"ל (מנחות ד' ס"ו) אין כתיב אלא כתח . אין
ר"ל שאלת כתיב אינו סובל רק לשון כתיבה שהרי
כתיבה לחוד וכתיבה לחוד . ועוד שהכתיבה היא מה
שנעשה במדוכה וכפי מה שיתבאר לפנינו ואלו הי' כותש
את הזמים במדוך הי' ג"כ השמרים ומתערבין עם
השמן מכה ההדכה ולא הי' שמן וך . וגם הי' צריך
לומר שמן וית כתח או נדוך ולמה אמר כתיב . אבל
כונת הש"ס שכתוב האמור כאן אינו אלא לשון כתיבה
שנלשון חכמים שנלשגוס ז"ל מורה שם כתיבה על כל
מיני פריכה והתפוררת דבר קשה בין במדוך בין שלא
ע"י מדוך וצ"ל לאבוקי שלא לטחון הזימים תחלה ברחים
כמו שטוחנין אותם אח"כ . רק ישפסם תחלה היטב
ביד או בכלי שיתחכו זה בזה עד שיתפתח העור ויאל
השמן הוך בלי דומק (פר רייבן) שגם התפרק עוד
הזית ע"י חכוך ושפשוף מרובה יקרא כתיב . וכן
ויכוס ויכתוס (במדבר י"ד מ"ה) . ויכתו אהכס בשעיר
(דברי' א' מ"ד) לשון כתיבה (אויף געריבן) . כי
מלת ויכוס הוא הריגת האנשים ומלת ויכתוס הוא
כתיבת מערכת הנצב שלא נשאר שנים זה אצל זה
רק נרמו זה לכאן וזה לכאן . והנה בפעל הכתיבה אין
בו התחלקות הדבר כולו לחלקים דקים כ"א התחלקות
השטח החזון של דבר והשתנות צורתו החזונה ע"י
שפשוף מרובה הרי הוא אומר ואכות אהו טחון היטב
(דברי' ט' ו') ואלו הי' צמובין ואכות חלוקה לחלקים
דקים לא הי' שוב צריך לומר טחון כ"א רק ואכות אהו
היטב א"ו שאין צלשון כמות רק הפסד השטח החזון
והונח על התחלק הדבר כולו לחלקי דקים פעל טחן
(מאהלען . צר מאלמען) כענין שטוחנין גרעיני התבואה
שיתחלקו הגרעין כולו לקמח ואבק דק . כמו ויטחן
עד אשר דק (שמות ל"ב כ') וענין דק לפי שיש טחינה
בטה שיטארו חלקי הגרעין גסים כחול הגם כשאין אבני
הרחים נפוסים ודחוקים זו על זו היטב ויש טחינה דקה
עד שיתחלקו הגרעין לאבק ויהי קמח כשאבני הרחים
חכופים יותר זו על זו לזה אמר עד אשר דק כלומר
טחינה דקה . וכן וטחנו ברחים (במדבר י"א ח') .
ובטלו הטחנות (קהלת י"ב ג') כלומר השיינים הטחנות
את המאכל אבל גוף הטחינה שפשוף מרובה עד
שיתחלק הדבר כולו :

והנחת שף . על השפשוף הקל . והיינו בדבר
רך שא"כ שפשוף רב ובקל יוספד
נורטו . כמו יוסף ראש ואתה שפוטט עקב (בראשית
ג' ט"ז)

ג' ט"ו) דהיינו שפסוק עוד הראש של נחש שהוא רך
 שאם לבד כבר מספיק למיתת הנחש (זר שיארן)
 שאע"פ שיש בראש איו' מיני נחשים עלם קשה אין צורך
 לכתתו כי רק קלקול עוד הראש וקרומיו עם החוטין
 והגידין מספיק להריגת הנחש. וכן ואתה תשופנו עקב
 ג"כ ע"י שפסוק קל שהנחש מושפף בלשונו בעור
 הבשר של אדם ומומיתתו בארם שבין שיניו הנכנסים בפנימי
 העור. וכן ושפו עלמתיו לא ראו (איוב ל"ג כ"א)
 דהיינו קלקול צורת העצם ותארו החלון שאין לו שוב
 מראה ותארו הראוי (ז"ס בעריבן) או שענין ושפו ר"ל
 ששפסוף העור הספוגי ההוא המלביש את העצם מבחון
 הנקרא (פערואסטעאום. ביון היטליין) שהוא עיקר
 חיות של העצם שאם נשפף ממנו שוב אין העצם יכול
 לחזור ולחיות וענין לא ראו מלשון פטום ושמיכות
 בענין הלכ מריאים ושור ומריא.

ומענין שפ פעל ג' שרף כמו גם נשף בהה ויבשו, אשר
 בשערה ישפני, אך חשך ישפני, נשפת ברומך. שכולם
 אינם לשון נשיבה (וועהען) או דחיקת הגשימה (הויבן)
 כ"א לשון שפסוף ונגיעה מזולעת שחוקה קלת מגיעה
 הקלה הפשוטה. ועושה קלת רושם (שטרייפן.
 שטרייבן) והיינו שפסוף מעט. ויהי' זה ג"כ ענין
 ואתה תשופנו עקב היינו נגיעה קלה בעור העקב
 (שטרייבן) שהוא עוד יותר קל מן השפסוף של עור
 הראש שאמר בו הוא ישפך ראש:

והוראת עחק. על התפוררות דברים קטנים
 דקים שנתדבקו יחד כגון סמים
 כתושים ומלח דק וזרע שומשמיין ועפר ואבק דק וכיוצא
 בהם שיתדבקו החלקים הדקים לפעמים זה בזה ע"י
 לחלוט ונעשים גוף אחד עד שצריך שוב למללס ולנכנס
 ביד או בכלי זה יקרא שחיקה (איוב איינאכדר רייבן)
 שנעשה ג"כ ע"י שפסוף ביד או בכלי להלק ולהפריד
 הדבקים ואין צורך לכתשן שכבר הם כתושין ועומדין.
 מזה הענין ושחקת ממנה הדק (שמות למ"ד ל"ז)
 שכפי עומק פשוטו של מקרא אין מלת ושחקת שב על
 הסמים השלמים שגוה ליקח שיהי' כותשם כשירצה
 להקטירם שהרי כבר נכתשו קודם לכן מיד בקניית
 הסמים במ"ש בפסוק הקודם ועשית אתה קטרת רקם
 מעשה רוקח ממלח שהוא כתישת הסמים וערובן דל"ג
 מאי מעשה רוקח יש כאן, ואמר שכבר נכתשו מקדם
 מזה זה שאמר שוב ושחקת? וכן באמת הי' הדבר
 בזמן המקדש שמיד שהיו מביאים את הסמים לצבור

לעבודת המקדש מיד היו ג"כ כותשים אותם ונותנים
 אותם בלשכה לאוצר להסתפק מהם כל השנה ושוב לא
 הי' צריך לכתשם עוד שנית בשעת הקטרה אלא
 שברבות הזמן נתדבקו יחד החלקים האבניים ע"י איו'
 לחלוטית שכנס עליהם מן האויר כמו שיזדמן תמיד
 בדברים הכתושים כשמוחים זמן ארוך והי' צריך שוב
 בשעת הקטרה למללס ולפרקם ביד או בכלי כדי שיהי'
 הקטרת הדק היטב והוא הגרזה האמתי במלת ושחקת
 דהיינו מליטה ופריקה של החלקים הכתושים שנתדבקו
 אלא שביה"ב שנאמר בו קטרת סמים דקה הי' צריך
 להחזיר הסמים הכתושים שוב שנית למכתשת כולם בין
 דבוקים בין שאינן דבוקים כדי שיוכתשו עוד שנית
 בדרך כתישה גמורה עד שיהי' דקה מן הדקה. וקנת
 ראה לדברנו ממה שאמרנו (בריתות ו') פעמים בשנה
 היו מחזירין את הקטרת למכתשת, שהעם ג"כ
 צהכרח כדי לפרר החלקי' הדבקים שנתדבקו באורך
 הזמן זה לזה אבל לא לכתשם שנית כי זה לא הי' רק
 ציוס הכפורים בלבד אבל הי' הצורך להחזירם למכתשת
 ב"פ בשנה כדי שלא יתקשו הדבקים הרבה כ"כ עד
 שיתקשו כאבן ויהי' אח"כ קשה למללן בשעת הקטרה
 לפיכך יתחזרו בהם הכתישה ב"פ בשנה אלא שלא ימלט
 שלא יהי' שוב נתיים מתדבקים קלת יחד והי' מן הצורך
 לשחקם עוד בזמן הקטרה ע"י הקפיד הכתוב בפרטות
 שיהיו דקים בשעת הקטרה. אלא שלפי שלא תמיד
 נודמן כך שיהיו כאן חלקים דבוקים אחר שהחזרו
 למכתשת לפיכך לא דברו מזה בחלמוד כלום שיהי' צריך
 לשחוק עוד בשעת הקטרה כשזדמן שישארו שם חלקים
 בושיים דבוקים שהוא דבר שאין צריך לומר כמו שאז"ל
 שאם נמצא שם צרור או אבן שהי' צריך לזרקו כי אחר
 שהקפיד הכתוב שיהי' הקטרת דקה שוב אז"ל שלא
 יקטיר מה שאיש דק. וכן ואשחקם כעטר ארץ כטיט
 חוצות אדיקס (ש"ב כ"ב מ"ג) ואשחקם כעפר (תלים
 י"ח מ"ג) שהעפר בעצמו בעל חלקים דקים ומה צורך
 לשחיקה בזולת שלפעמים מתדבקים ונעשו צרור אחד
 עד שצריך שוב למללס והוא מליצה נאה שמדמה
 המזורר דבוק האויבים כדבוק חלקי עפר שא"ל כתיבתה
 וכתישה בכח רב ב"א שחיקה בכח קל וזכאפס יד
 ישנרו. וכן אבנים שחקו מים (איוב י"ד י"ט) שאין
 במים הרכים כח לכתוש אבנים ולכתתן כמו שפועה
 המכתש רק שפין ומשפספין באבנים כשיעברו עליהם
 תמיד והם גמומים. והאבק הדק הנשחק מן הדבר

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כא כב

והוראת דך על הכתיבה שעל ידיה יתחלק הדבר כולו לחלקים קטנים דקים (שטאסן) כמו או דכו במדנה (במדבר י"א ח') יקרא הכלי שדכין בתימו מדנה (מערוז) והכלי שדכין בו יקרא מודך (שטעסל) הכלי שכותשין בתוכו יקרא מכתשת (שטאמטע) והכלי שכותשין בו יקרא מכתש (שטאמטער) ובמקום א' יקרא הכלי שכותשין בתוכו ג"כ מכתש כמו הילילו יושבי המכתש (כפניה א' י"א) אבל יותר נראה שהוא שם המושט כשם כתישה (דעה שטאמטע) שכולל שני הכלים יחד המכתשת והמכתש כמו מודה מלרים ומה שכללו פעל כתש ודך המונחות על הכתישה בתוך השמות המורות על השפוף היינו מטעם שלפעמים יש כתישה שלא נעשה רק ע"י שפוף כענין המצוי אלל רוקחי מרקחת שדכין הסממנים בתוך כלי חרש וזכויות שאינם מרימים האודך להדך רק מעבדים אותה נכה על הסממנים ומשפטים אותם סביב סביב עד שידוכו :

יריעה כב

מעך . מרח . עסה . ההוראה הכללת בהם משמוש היד בדבר דך שמד רכותו מתמעך במשמוש היד (דריקן) אלא שלשון מעך הוגה על המשמוש הקל שאינו ממשמש בחזק עד שיהי' הדבר קרוב לקבל הפסד אבל ממשמש ברסיון ונחת ואם אירע שניזוק הדבר ע"כ לא הי' במתכוון (דריקן) כמו ומעך וכתות ונתוק וכתות (ויקרא כ"ב כ"ד) מועד הוא שנתקלקלו הביצים במקצת שלא הי' המשמוש בהם חזק כ"כ עד שיתקלקלו לגמרי רק הי' המשמוש קל וגודמן שנתקלקלו קצת (גר דריקט) וכש"כ כתות שנתתו הביצים ונתקלקלו גמור . וכש"כ נתוק שנתקו משרשם וכש"כ כרות שנכרתו ונפרדו משרשם לגמרי שהכתוב מומטה למעלה קחשיב ממוס קללמוס גדול בדרך זו ואז"ל ו . וחניתו מעוכה בארץ (ש"א כ"ו ז') אין מלת מעוכה שב על הארץ ור"ל שהיתה הארץ מתמעכה מן החנית וכטעם אריק חרבי . אך הוא כפשוטו שהיתה החנית מתמעכת מן הארץ שבהכרח הי' נועמה בקרקע קשה כדי שתוכל לעמוד בקומה זקופה ולא בעפר תחות שאינה יכולה לעמוד . וע"י הנועמה בקרקע קשה הרי החנית כאלו היתה ממועכת מן הקרקע . וכן שמה מעכו שדיהן יחזקאל

ע"י משמוש ומלטול מדונה יקרא שוחק . וכשחק מחזקים נחשבו (ישעי' מ' ט"ו) והוא האבק הנדבק בכף מחזקים הנשחק מדברים הנשקלים בו שהוא קל כ"כ עד שאינו עושה הכרעה כלל במשקל ואינו חשוב כלום , ואפשר שלשם כך ג"כ נקרא השמים שחק ועד בשחק נאמן . ושחקים ירעפו טל כנוי לאותו השטח של האויר העליון שבו יתשפסו האידים המימיים זה בזה ע"י נשיבת הרוח ונעשים לטפות טל ומטר והוא ענין שאמרו (חגיגה י"ב) שחקים שבהם רמים עומדות ועומות מן לכדיקים דהיינו פירות הארץ הגדלים מטללים וגשמי ברכה :

אבנם כתש ודרך . אין הגמחת הראשנה על השפוף כ"א על הכתישה במודך

הנעשה ע"י הרמת המודך למעלה והורדתו בכו על דבר שרונים לכתשו אם נכה בגוף או נכה כבוד המודך (שטאמטען . שטאסן) . רק שיש כתישה במקצת כשאינו מתכוון לכתת גוף הדבר כ"א להסיר קליפתו החנוכה עליו יורה פעל כרש (שטאמטען) כמו אם תכתוש את האויל בתכתש בתוך הריפות בעלי לא תסור מעליו אולתו (משלי כ"ו כ"ב) כלומר אף אם תתן את האויל בעלי (אין דיא שטאמטע) לכתשו עם השעורים שנותנים שם לעשות מהם ריפות (גריוסן) שאינם מתכוונים רק להסיר קליפתם אפי"ה לא תסור מעליו אולתו אמר מעליו דהיינו קליפתו החנוכה שהיא האולת (אבר פלעכע) אבל חלקו הפנימי דהיינו הנפש השכלית אין בה אולת כל עיקר ואמרו בתוך הריפות שמשמע מעורב עם הריפות כדי לרמוז ענין נאה והוא שהוא מן הידוע שיש הרבה דברים שאינם נוחים להיכתש כ"א כשהם מעורבים עם דברים אחרים כגון דברים קטנים עגולים כקטניות ולווים וכיוצא בהם שגשגותם תמיד מתחת המכתש ומזדרקים לחוץ עד שצריך לערבעם עם שאר דברים שאינם עגולים כדי לכתשן כך הענין בבני אדם יש לך אדם שיש בו הכנות מדותיות טובות אלא שלפי שהוא חסר העסק עם הבריות הוא מתנהג כמנהג עיר פרא למוד מדבר וילך שוב בדרך לבו עד שצריך לערבו עם הבריות כדי שילוטשו עוקצי משבתו ע"י החכוך עם בני אדם שונים והיה לאיש . אבל לא יועיל זה לאויל שלבו חסר מתחלה מכל הכנה טובה ומעולה וכל מקום שהולך לבו חסר כלעמם שבא באוילות כך ילך באוילות ומה מועיל לו הסערובה עם הריפות דהיינו התערובת עם הבריות :

יריעות שלמה

חלק נ יריעה כנ

כד

(יחזקאל כ"ג ג') דהיינו ב"כ משמוש קל משמוש חזק
מביא לדי יסורים :

ומ"ח מורה על המשמוש הקשה שממנו בחזק וכח
רב עד שיתמרח הדבר ויתבקע (כ"ג קוועטשן)
כמו ומרוח אשך (ויקרא כ"א כ') שנמרחו הביצים
ונתקלקלו וכטטשו ע"י משמוש קשה והוא מוס גדול
ממעוך הזכר אלל מומי בהמה . וזה לפי פשוט ענין
מרח שגזר מן רח לשון רוח כמבואר אללנו בשרשים
ובשאר מקומות אבל בש"ס (בכורות מ"ד) יש עוד
פירושים אחרים על מרח אשך , וכן וימרחו על השחין
(ישעי' ל"ח כ"ח) שע"י משמוש החזק נתפצעה הדבילה
והגיחזה על השחין :

ופעל עסה . אינו מורה על המשמוש החזק כ"ח
על המשמוש המרובה שכולל ושוטה
משמוש אחר משמוש הרבה פעמים אבל לא בחזק
שיתפצע הדבר (גרייסן) כמו עשו דדי בתוליהן עשו
דדי בתוליה (יחזקאל כ"ג ג' ז"ח) , בעשות ממלרים
דדיך (שם שם כ"ח) שעל השדים שהם הגדולים שכבר
גדלו כל לורכן טופל לשון מעוך דהיינו משמוש מועט
שלפי גדלות השדים ורכותן מתמעכות בקל . ועל
השדים שהם כל שעדיין לא נגמרו כל לורכס כדדי
הבתולות שהם קשים קאת עליהם גופל לשון עשוי ,
והוא מגורת . עשה לשון מעשה ועסק רב שמתעסק
כדדים וכופל המשמוש הרבה פעמים , ומלא ג"כ
בסמ"ך ועממם רשעים (מלאכי ג' כ"ח) דהיינו עשות
בס מעשים ועסקים רבים במשמוש ומעוך (בדריקן)
ולסס כן יקרא מין הסרי היוצא ע"י מעוך ועשוי
עמים . מעסים רמוני (שה"ש ח' ז') , וכעסים
דמס ישכרון (ישעי' מ"ט כ"ז) . יטפו
ההרים עמים (יואל ד' י"ח) :

יריעה כנ

שבר . גרס . פרץ . הרס . רעץ . ערץ .

נתש . רצץ . נתץ . נתם . כלל הנחת אלס

המלות על קלקול
והשמחת דבר קשה ע"י שבירה , שהוא פעל ממוצע
בין קריעה לכריתה , שקלקול דבר רך והתחלקו בדרך
השמחה נוסף עליו לשון קריעה ופרימה . וקלקול דבר
קשה הנעשה ע"י כריתה והיו החלקים במקום החזק

שוים וחלק . אבל קלקול דבר קשה באופן שהחלקים
פבומים וגראים כקדושים נקרא שבירה (כ"ג ברענן) .
והוא הענין המסתף בכל לשונות השבירה וחלוטי
האופנים שבשבירה הם ההכילות ביניהם :

הונח פעל שבר על כל אופני השבירה בדרך
כלל , כל דבר קשה שנתקלקל

ונשחת בהתחלק לחלקים ע"י שבירה נקרא שבר (כ"ג
בראכנ) . והשם שבר נשש נקודות (איין ברוך) ונופל
בין על שבירת דבר מחובר כגון וכל עץ השדה שבר
(שמות ט' כ"ה) . ובין על שבירת דבר תלוש כגון
ועלם לא תשברו בו (שם י"ג מ"ו) . וכלי מרש אשר
תבשל בו ישבר (ויקרא ו' כ"ח) . וכן נופל בין על
שבר המוחלט שאינו יכול לחזור עוד לשלמותו ואין לו
תקנה כגון שבירת כלי מרש וחוכית ודומיהם . ובין
על שבירה שאפשר לדבר הגשבר שיהי' חוזר ונקשר
היטב שבר על שבר יחדו ידובקו כגון שבר רגל או שבר
יד (ויקרא כ"ח י"ט) ששבר האבר ונקשרו השברים
שוב יחד והרי הוא כאבר שלם . ויש שבירה במקצת
הדבר כגון ועלם לא תשברו בו בפסח , שא"ל לשבר
העלם לשברים רבים רק כל ששבר בו אך שבר אחד
חייב משום שבירת עגם . ויש שבירה בכל הדבר כולו
שמשברו לשברים רבים עד שיוספד כל זורתו כמו ואת
מזבתם תשברון (שמות ל"ד י"ג) שגריך לשברים שבר
על שבר עד שנתקלקל זורתם :

ב"לשון שבירה שם שבר לשון אכל כמו כי יש שבר
במלרים (בראשית מ"ג א') נקרא שבר
ע"ש ששבר את הרעב כענין ישברו פראים אמאם
(תליס ק"ד י"ח) . וכן שבר רעבון בתיכם (בראשית
ס"ט י"ט) וההסך כל מטה לחם שבר (תליס ק"ה
ט"ז) , והכסף שבעלת חבלי לידה יושבת עליו נקרא
משבר . באו בניס עד משבר (מ"ז י"ט ג') . לא
יעמד במשבר בניס (הושע י"ג י"ג) ע"ש

השבירה שהאשה משברת מתניה מחמת יסורים וחבלי
לידה וכענין האנח בשברון מתנים (יחזקאל כ"ח י"ח) .
ולומר האני אשביר ולא אוליד (ישעי' ס"ו ט') כלומר
האם אני מביא יצרי יולדה מבלי לידה . וכן יקרא
שבירת שטח היס משבר כמו כל משברך וגליך
(תליס מ"ז ח') , אדירים משברי יס (שם ל"ג ד')
מלשון שבירה שע"י התרוממות הגלים נשבר שטח היס
שהי' ישר ושוה יקרא הגל עצמו גל (וועללעט) ע"ש
שעגול וגבוה כגל והגל הגבוה עם האמוך שנלדו יקרא
משבר

יריעות שלמה חלק ג יריעה כג

משבר (זואאג) שע"י מצובה מכאן ומתוך מכאן נראה כשצורה או שענין משברי ים כענין משברי מות (ש"ב כ"ב ה') שהוא לשון חבלים וצירים הנאים ע"י רעת הבני מעים שנקפטים למעלה ולמטה (קרעמפונגן) שבענין הזה ג"כ הרמת גלי הים ונפיתתם ויהי ג"כ מה שהענין משבר בניס מענין חלחול וכפיתת הבני מעים הגורם ליסורין קשים שכשעת לידה ויאמר ג"כ על הגבלת הדבר לשון שבירה כמו ואשבר עליו חקי (איוב ל"ח י"ד) דהיינו שבירת ההתפשטות שכל דבר המוכן להתפשט לבני סוף ונעשה בו הגבלה עד שיכין יתפשט יפול על אותה ההגבלה לשון שבירה כלומר ששובר את ההתפשטות (ענטברעקן) מענין זה היה את מספר החלום ואת שברו (שופט' ז' ט"ו) דהיינו הגבלתו בהתפשטות לפתרונים הרבה האפשריים בו (אויס ברוד) :

מלת הרם . הוראתו הפרטית על קלקול ושבירת בנינו של דבר . כל מי שיש לו זורת בנין ומקלקלין אותה יקרא זה הקלקול הריסה (איינרייסן) והוא ענין סתירה בלשון הש"ס כגון הבונה והסותר בנין וסתירה מה שנקרא בל' חו"ל סתירה יקרא בל' הכתוב הריסה וכל דבר שאין לשון בנין נופל עליו אין נופל עליו ג"כ לשון הריסה . שלטיכך נמצא תמיד לשון הרם ע"כ הנגוד של לשון בנין . כמו הן יהרם ולא יבנה (איוב י"ב י"ד) , יהרסם ולא יבנם (תלים כ"ה ה') . ובניתיים ולא אהרום (ירמ' כ"ד ו') , אשר בניתי אני הורם (שם מ"ה ד') . בניתי הנהרסות (יחזקאל ל"ו ל"ו) ויבנו ואני אהרום (מלאכי א' ד') , וממילא יובן שאין לשון הריסה נופל כ"א בדבר המחובר אבל בדבר תלוש לא שייך לא בנין ולא סתירה וכמ"ס חו"ל אין בנין וסתירה בכלים אלא שעל נד המליצה יאמר לפעמים ג"כ על דבר המיטלטל לשון בנין וסתירה בבחינת תקונו וקלקולו כמו ויבן את הצלע (בראשית ב' כ"ב) אולי אבנה גם אנכי ממנה (שם ל' ג') אם תשוב עד שדי הבנה (איור כ"ב כ"ג) וכן בל' הריסה תהרם קמך (שמות ט"ו ז') כלומר הריסת מעמדם ומצבם , סן יהרסו אל ה' (שם י"ט כ"א) , וממעמדך יהרסך (ישעי' כ"ב י"ט) . מהרסך ומחריבך (שם מ"ט י"ז) ויש הריסה במקלת הדבר כגון וירפא את מוצח ה' ההרום (מ"א ו"ח ל') שלא נהרס המוצח כולו רק תקנתו וריפאו ואת המקלת ושבו וחי' בכתחלה . ויש הריסה בכל הדבר כולו והוא רוב ענין הריסה

שבמקרא כמו כי הרם תהרסם (שמות כ"ג כ"ד) שצריך להרסם עד היסוד (גידר ריוסן) . להאביד ולהרוס , ולנתן ולהרס (ירמ' א' ול"ד) . והפרודים הקטנים הנתפורים ונתזים מהריסת הדבר נקראו רסיסים (שפליטר) כמו הבית הגדול רסיסים (עמוס ו' י"א) מלשון הרם ויהי לפ"ז שם רסים נגזר מפעל הרם ואשבר ג"כ להיפך שפעל הרם נגזר משם רסים והענין צהרם עשות מדבר שלם רסיסים (צר שפליטרן) , מענין רסם נפתק שוב לקרא לנצונות הקטנות המולפות מדבר לה בשם רסים כמו רסיסי לילה (ש"ש ה' ג') והם הנצונות הלחות הנופלות מלמעלה לארץ בלילה שביום שורפת אותם החמה וכן לרם את הסלת (יחזקאל מ"ו י"ד) היינו נצוני שמן הנתזים בשעת זלוף השמן על הסלת שאינו לשון משיכה כ"א לשון זלוף (בשפריצן) :

ופער גרתי . מורה ג"כ על קלקול בנינו של דבר כמו הרם . אלא שהנתיבה קלקולו מרובה מן הקלקול הבא מן הריסה . שהריסה אינה רק קלקול זורת הבנין אבל לא קלקול חומר הבנין שלפעמים מהרם זורת הבנין ועם זה הוא חושש על קיום חלקיו שיאשרו שלמים ומוכשרים עוד לבנין אחר כגון הסותר את ביתו בשביל שזורת בנינו לא ישר בעיניו ודעתו לחזור לבנותו רק בתמונה אחרת שבדלתי הוא חושש על קיום קרתיו רהיטיו עניו ואבניו שלא יקבלו הפסד כדי לשמש מהם שוב בבנין השני שנופל על זאת הסתירה ג"כ לשון הרם אע"פ שהורם בנחת ובמלאכת אומן שלא יקר דבר ממנו לאבוד , אמנם ענין נתיבה הוא שאינו שובר בנחת ובסדר רק שובר והרם כמו שיודמן ואינו חושש אם יתקלקלו החלקים ע"כ אם לאו שאין בוונתו רק שיחלקלו זה הבנין וישאר בקלקולו שלא לשמש ממנו עוד לשום דבר (צר טרימורן) כמו את מוצחתם תתאון (שמות ל"ד י"ג) שישברם שבירה מופלגת שיאשרו מקולקלים ועומדין . תגור וכירים יתן (ויקרא י"א ל"ה) . ונתן את הבית (שם י"ד מ"ה) אע"פ שאין נתיבת התגור ונתיבת הבית שונים שהתגור אחר נתיבתו חלקיו טהורין וצבת המנוגע אע"פ שהותן חלקיו טמאים אפ"ה אמר בשניהם לשון נתיבה מהגד השוה שבהן שניהם נריכין . שצורה עד שלא יהיו ראויים עוד למלאכתם שזהו ענין נתיבה ולא אמר בשניהם לשון הריסה שהריסה סובל ג"כ שבירה לחלקים הראויים

יריעות שלמה חלק ג יריעה כג כה

עוד למלאכתם וכמבואר למעלה גם לא אמר בשניהם
 לשון שבירה לפי שבירה שייך ג"כ בדבר מלוש ומטלמל
 במ"ש בכלי חרס ואותו תשברו (שם י"א ל"ג) אבל
 התגור וכירים ונית דברים מחוברים לקרקע אין נופל
 בהם רק לשון נחירה, ונמצא ג"כ בסמ"ך נתמו
 נתיבתי (איוב ל' י"ג) היינו נתנו נתיבתי בחלוק
 זמשר"ך :

ופעל גתש - ענינו ג"כ תקול בנין של דבר
 מחובר - אלא שבנתיביה הקלוקל
 יותר מרובה מתקול של הריסה ונתיבה - בהוראת
 נתיב בטרטות על השבירה החוקה כ"כ עד שיעתק
 הדבר יותר מחוקו מכה השבירה (אר שמעטטרו)
 שלטיכך בא מלת נטש על הרוב עם מ"ס ההסרה כמו
 ויתסס ה' מעל אדמתס (דברי' ב"ט כ"ח) ששברס
 פ"כ בחזק עד שנתתקו מעל אדמתס (היבשמעטרט)
 כני נטש מעל אדמתס זאת בית יהודה אחוש מתוכס
 (ירמי' י"ב י"ד), ונתסתי אסירך מקרבך (מכה ה'
 י"ד), ונא ג"כ עם למ"ד הגבול סאליו כמו ותסס
 בחמה לארץ (יחזקאל י"ט י"ב) שהותס גובה לארץ
 (נידר בשמעטרט) בענין גדר אכניו נהרסס (משלי
 כ"ד ל"א) דהיינו הורד לארץ (נידר בעריסן) :

והנחת פריץ - על שבירת דבר לתכלית סיכ' בו
 מעבר - כשס כלן דבר קבוע
 המעכב את העוברים ושוברים בו חלל רחב או כולו
 כדי שיוכלו לעבור תקרא זאת השבירה פריץ (דורך
 ברוך) כמו מה פרצת עליך פריץ (בראשית ל"ח ב"ט)
 שהי' אחיו הראשון מעכבו מללאת ויהי' פורץ ויאל -
 וכן פן יפרץ דס (שמות י"ט) שיעשה במערכתס
 טרצה - כי עשה פריץ בשבטי ישראל (שופטי' כ"א
 ס"ו) - ויפרץ בחומת ירושלים (דס"ב כ"ה ל"ג) ופרץ
 חומת אבניהס (נחמי' ג' ל"ה) - כי חללו הסרצ'ס
 להסתס (שם ד' א') - למה טרצת גדריס (תלים פ'
 י"ג) - לא עליהס בפרצוס (יחזקאל י"ג ה') :

ולפי שלשון פריץ על הסרת דבר המעכב מלעבור
 ולהתפשט, כושאל ממו להוראת התפשטות
 יתור מדאי שישוער הדבר המתפשט כ"כ כאלו עשה
 פריץ בדבר רוביל לעכב (הרסאר גבראכן) כמו כן
 ירבה וכן יפרץ - ופרצת ימה וקדמה - ויפרץ לרב -
 אין חזון נסרץ (ש"א ג' א') כלומר הסר התפשטות
 ממה שהי' אח"כ שנתפשטה הנבואה ברבים - והשאל ג"כ
 ללשון לחיכה בשמירתו מקרב מלעשות דבר והוא לוחן בו

בדברים כדי שיתרצה לעשות תקרא זאת הלחיכה פריץ
 כמו ויפרץ בו אבשלום (ש"ב י"ג כ"ז), ויפרץ בו ויגר
 כברים כסף (מ"ב ה' כ"ג) ולשך פריץ בזה הענין מן
 שמות הנסיון (אסטאטיף) בענין סאל - נשה ושאר שמות
 הנסיון שהוכרנו כבר במקומות אחרים - שכשאר ויפרץ
 בו היינו כפי דעתו שרצה לעשות פריץ ברצונו הקסה
 המעכב שלל לעשות ובענין ויסכט דוד את אנשיו
 בדברים (ש"א כ"ד) כמבואר לעיל - אבל אינו מחיוב
 שתלס בונת הסורץ שהי' אמר ג"כ (ש"ב י"ג
 ב"ה) ויפרץ בו ולא אכה ללכת - שהי' רוצה לפרץ
 דעתו ולא עלתה לו - וכן יקרא העבריין הסורץ גדרות
 עולם או גדר הדת בשס פריץ (פר ברעכר) כמו
 המשרת פרויס (ירמי' ז' א') - והוליד בן פריץ
 (יחזקאל י"ח ה') - ונכי פרוצי עמך (דניאל י"א י"ד)
 ובענין עבירה לא עברתי ממנותיך עברו תורתך -
 עברו את בריתי דהיינו העברה חוץ לגדר ומוק הראוי
 (איבר ברעטונג) - ויתכן שבעל פריץ פעל הנגור מן
 קסס - שהשס הראשון פריץ בשס נקודות בשס חכל בצד
 קטר גדר - והנחתו על כל חלל הנשאר בדבר הסותס
 כגון בנין או גדר או מנב אנשים המעכבים לעבור
 ונשאר בס או' חלל ורווח שיבולין לעבור בו בין שנעשה
 מאליו בין שנעשה בכונה או שלא בכונה בין מעיקרו
 בין שלא מעיקרו כל שיש כלן חלל המתנגד לכונת
 הסתימה יקרא החלל הוא פריץ (איינע ליקקע) ועשה
 בעל הלשון ממש פעל פן יפרץ בס כלומר שיעשה בהס
 פריץ - ושס הסאר פריץ :

ומלת עריץ - אין הנחתו הראשנה על השבירה
 כ"א על שפע כח גדול וענוס
 (בוואללטיג - אללמאכט) כמו מוכטף פלרה במערכת
 (יער' י' ל"ג) והוא מין בלי כבד וחזק שמוטע ככס
 גדול פ"י חזק וכופדו כ"כ סכל מה שהוא מכה עליו איט
 נמלט משישבר (קיילט) הן משל עץ או משל מוכת
 ושס הסאר עריץ כמו פריץ - ונאמר לשבח ולגנאי
 שאס יקרא עריץ מנל כמו ועמומו המרובה שזכו בעלמו
 ענין משובח יחי' מאר עריץ לשבח מוס הענין והי'
 אוחי כגבור עריץ (ירמי' ב' י"א) סי' שעשה אותי לא
 כגבור פשוט כ"א כגבור עריץ שהוא נוסף כח על
 גבורתו עד שאין לשוס דבר הקומה לפניו על כן רדטי
 יכשלו וכו' - וכן ראיתי רשע עריץ (תלים ל"ז ל"ה)
 אין עריץ נאמר כאן לגנאי רק לשבח דהיינו מוטע
 ככס ענוס שאין גווח לתאר הרשע בתארים משובחים
 שס יג

יריעות שלמה חלק ג יריעה כג

שהם מאובנים בעצמם בכל מקום שהם בין לדיק ובין
 רשע . שגם על הרשע יצדק לומר שהוא גבור השם
 נשיר יפה עינים וטוב ראי וכיוצא בזה מן התארים
 שאין הפרש גם בין לדיק לרשע ואפי' במעלות המדות
 עצמם ראוי ליחס הרשע בהם אם הוא בר הכי שאם
 הוא בד"מ רחמן וכדיב לב אין ראוי לשלול ממנו אלה
 היוחסים הטובים בשביל שהוא רשע בשאר מעשיו . וזוה
 הענין שעריך לשבח יתואר הנורא ית' בתאר עריכות
 כמו ואת אלה ישראל יעריכו (ישעי' כ"ט כ"ג) היינו
 התיחס לו יחוס שהוא עריך בשל כח רב בענין והקדישו
 את קדוש יעקב (שם) דהיינו התיחס לו מעלת הקדושה .
 וכן אל נערך בסוד ק' ושים (תלים ט"ו ל"ח) דהיינו
 שיוחס ביוחס העריכות תקיפות ויכולת . ויאמר ג"כ
 עריך לגנאי והיינו בזמן שאינו סומך על מה שגורת
 הדיונות רק משלים לו כל דבר בכחו ועוצם ידו יהי'
 צושר או לא העושה כזה יקרא עריך ור"ל שפוסה
 תשמים מגונה מכחו כי רב הוא וכענין איש און ואיש
 און מחשבותיו דהיינו הסועל הכל בכחו ורב אונן
 (גוואלטס מאן) . אמר ומיד עריכות תפדוני (איוב' ו'
 ג"ג) . נכסנו לעריך (שם ט"ו כ') . ונחלה עריכות
 (שם כ"ד י"ג) ועריכות בקשו נפשי (תלים ל"ד ה')
 ונלקוח עריך ימלט (ישעי' מ"ט כ"ה) והוא שס' הסועל
 דהיינו עושה בעריכות ושמוש כמו הרב . ושם דבר
 עערוך נחלים לשכן (איוב ל' ו') שהוא חריך הכעשה
 בארץ מחמת מי נחלים ששטפו בכה רב ועשו גומא
 (גוואלטס רים) . ובפעלים העלה נדף הערך (שם י"ג
 פ"ה) טי' האם צריך אהה לשמש בעוצם כחך כדי לשבר
 עלה נדף . וכן לערוך אנוש מן הארץ (תלים י"ח)
 לערך הארץ (ישעי' צ' י"ט) . ומענין יחוס בעריכות
 לזולתו ענין מה שאמר לא תערונו ולא תיראונו מהם
 דבריי' ח' כ"ט) לא תערך מפניהם (שם ו' כ"א)
 אל תערך ואל תחת (יהושע א' ט') . והוא מעריככם
 (ישעי' ח' י"ד) כי אערון המון רבה (איוב ל"א ל"ד)
 ודומיהם כולם מענין יחוס העריכות לזולתו לומר עליו
 שהוא עריך ומשום בכה גדול לכן תמירא לעמוד לפניו
 והוא מן הפעלים שהוסב תאר הסועל אל הנעפל כמו
 לעולם בהם תעבדו לא תעבדו צו עבודת עבד שהענין
 נעבד מוננו . וכן תעיתי כשה אובד היינו נאכד . ארמי
 אובד אבי היינו מאביד , וכל' החכמים החולץ ליבמתו היינו
 נאכל החלוצה כן לא תערך מפניהם ר"ל לא תחשב שהם
 עריכים ומירא מפניהם (איירעס גוואלטס ניכט אכטן) :

ובעל רעין . למעוט מציאותו במקרא נראה
 שענין רעין וערן אחד כענין כבש
 וכשב . שחלה ושלמה . לעג ועלג . ודומיהם . ואשאר
 ג"כ שהוראת רעין על שצורת סדר הדבר וקלקול
 מערכתו (צריטוב) כשיש כאן דבר מסודר בחלקיו
 למעלה ולמטה לפנים ולאחור ונחלקלל הסדר והמערכת
 עד ששז למטה מה שהי' ראוי להיות למעלה ומן האמצע
 נעשה ראש או סוף זהו ענין רעין . כמו תרעין אויב
 (שמות ט"ו ו') דהיינו שצורת מערכת נכח האויבים
 וקלקול סדרם . שהעיקר בחלמה . הוא הסדר באישי
 הנכח שצריך שיהיו בד"מ הגבורים בראש הנכח ואחריהם
 החלשים . השרשים באמצע והרכב מן הנדדים ועיקר
 הנצחון הוא לקלקל זה הסדר ולהפכו . וכן וירענו וירצנו
 את ישראל (שופעי' י' ח') שלא הניחוס לבוא לשום
 סדר לא לסדר מדויני ולא לסדר מלחמתי עד ששארנו
 אומה מהומתה ומטורפת .
 פ'על רצין . מורה על מין שצורה שאין בה החלק
 הדבר לחלקים נפרדים אך ישאר
 הדבר שלם אלא שנתרפה ונחלש קשר חלקיו ע"י שצורה
 כעין שצורת קרום של ביצה כשמומטעין אותו שיחרוסם
 לזקעים רבים ועכ"ז ישאר שלם זהו ענין רצין (צר
 מארשן) והוא נקרא כל' התלמוד רסוק . יש בו משום
 רסוק אברים דהיינו התרפות וחלישות הקשר האברים
 זה לזה אע"פ ששאריו שלמים . ויוצא מזה שאין ענין
 רצון שייך כ"א בדבר קשה אבל בדבר רך שחלקיו
 בעצמם רכים כמו שלא שייך בו לשון שצורה לא שייך
 בו ג"כ לשון רצון . אלא מאמר שלם ד' קנת סוסקים
 שייך רסוק אברים גם בטמול . וכליות שהם
 דברים רכים צריכין אנו לומר שענין רסוק
 שכל' התלמוד לחוד . וענין רצון שכל' המקרא לחוד
 מענין רצונה אמרו עשוק ורצון (דברי' כ"ח ל"ג)
 כלומר שצורת קשר חלקי האומה כענין וירענו וירצנו
 את ישראל (שופעי' י' ח') שהרעיה קלקול סדר
 החלקים כמבואר לעיל והרעיה קלקול קשור החלקים .
 ותרץ את גלגלתו (שם ט' ג') דהיינו רסוק עזם
 הגלגלת . רצת ראשי לוייתן (תלים ע"ד י"ד) . קנה
 רצון לא יסבור (ישעי' מ"ב ג') כלומר הקנה שהוא
 רק רצון לא שבור לגמרי לא יסבור . ויותר נראה
 שענין עשוק ורצון שבקלותו שענין רצון לשון גזל ושוד
 כחבירו עשוק שבכ"מ שאמר לשון רצונה אלל עושק
 הוא מענין גולה וחוס . כמו את מי עשקתי ואת מי
 רצתי

רבותי (ש"א י"ב ג') שבעות ידוע מכו והרצון מין
 בזל שאינו מזומנם על דבר אחד מקניני האדם בלעד
 אבל הוא מתפשט על כל קניניו וזכר אופני הגזל
 פעם על המזון פעם על שאר הקנינים פעם בלונם
 פעם ברצון ופעם בחוקה (פליגדון) וכן על העסק
 ועל המרונה לעשות (ורמ' כ"ב י"ז) העסקות
 דלים הרצונות אביונים (פמוס ד' א') ודומיהם כולם
 ממין גזל שאין הגזל נשבר לגמרי רק שנעשה רצון
 בקצר חלקי קנינו וכן מתרפס פרצו כסף (תלים
 ס"ח ל"א) מתרפס לשון דבוכה ורמסה מענין ברבליס
 תרפסון ומרפס דבליס (יחזקאל ל"ד י"ח וי"ט) ורזי
 כסף הוא מה שגזל שנעשה הגזל רצון על ידו והוא
 מרובה כ"כ אלל הגזל עד שהוא לו למרמס וכן
 יאמר על עוה הדיו שאינו הולך כשורה לשון רצון
 כמו עשוק אכרים רצון משפט (הושע ה' י"א) ושלח
 רגזים חפשים (ישעי' נ"ח ו') והוא מין משפט שאינו
 מעוקל ומחוקף לגמרי מן הזכות לחיוב או להסך רק
 שאינו הולך ישר כדח וחוקף הדיו רק נוטה קצת
 לזכות וקצת לחיוב שע"פ שורת הדיו ה' נרדף להיות
 אם כולו זכאי או כולו חייב וכשאינו כן נקרא רצון
 (בראפירט) :

ופעל גרם . הגחתו בפרטות על שצרת גרעיני
 החבואה בגון חטים ושעורים
 שכותשין אותם לא בשביל להסיר קליפתם החלונה
 בלבד כ"א שיתחלקו לחלקים וגרעינים קטנים לשיהיו
 ריפות הנקראים בל' המטה חילקא טרגים וטפני
 (גבראכנע גרויפן) כמו גרש ברמל מברשה ומשמנה
 (ויקרא ב' י"ד וי"ז) ויגרם בחנץ שיני (איוב' ג' ט"ז)
 שהחנץ הוא גרעיני מול הגם דמיון גרעיני החבואה
 או שאר גרעינים קשים החוללים בין השונים ונותנים
 ביניהם געין גרוסות של תבואה בין המכהש . וכן
 גרסה נפשי לתאבה (תלים קי"ט כ') דהיינו כגרויסין
 של תבואה והוא פעל בינוני מן הקל במקום כד .

יריעה כד

פחה . פחק . הגחת שניהם בשחוף על
 המחיקה , שהוא השחתה
 וקלקול צורה הכראית על שטח הדבר ומחוץ שאר
 בנינו של דבר נשאר שלם . (לעשן) . וההבדל
 ביניהם , כי יש ב' מיני צורות , צורה בולגת הנקרא

בלשון פוסלי צורות (באם רעליף) וצורה שוקעת
 (הויטרעליף) הבולגת היא כמו שמוזיה על המטבעות
 שצורת המלך בולגת על שטח המטבע וכדומה לה .
 והשוקעת היא כעין הצורות של סחומי חותם ושאר
 צורות שחורקן בעצים ובאבנים וכיוצא בזה , הוגח
 פעל ממה על קלקול צורה הבולגת (אויש מערנן אויש
 שטרייכן) כגון וממה אל מי המורים (במדבר ה' כ"ג)
 שצורת הכתב בולט על הקלף וימחזו במים . ומחיתי
 את כל היקום מעל פני האדמה (בראשית ז' ד')
 שהיקום הוא כעין צורה הבולגת על שטח האדמה .
 אממה את זכר עמלק מתחת השמים (שמות י"ז ד')
 היינו משטח הארץ שחתה כל השמים . ומורה ממה
 ג"כ על הקנוח (אם וויששן) כמו ומחיתי את ירושלים
 כאשר ימחה הללחת (מ"ב כ"א י"ג) מחיתי כעב
 פשעך (פר ויששן) אכלה ומחיתה פיה (משלי ל' כ')
 דהיינו קנוח הקערה או הפה משיורי מאכל שהוא ג"כ
 ענין מחיאת הדבר הבולט על שטח הדבר וכן ומחה
 דמעה מעל כל פנים (ישעי' כ"ה ה') דהיינו קנוח .
 מזה הענין ימחאו כף (תלים נ"ח ח') יען מחאך יד
 (יחזקאל כ"ה ו') אינו לשון הכאה כ"א שפסוף הידים
 זו על זו מרוב שמחה שגראה במקנה את ידיו שמשפסס
 זו בזו להסיר הטופת והיינו מחיאה . ובגבולת הארץ
 אומר ומחה על כהף ים כגרת (במדבר ל"ד י"א)
 מלשון התמוזת והפסד צורה כלפי מה שאמר ותאר
 הגבול מראש ההר ותאר הגבול שכרונה (יהושע ט"ו
 ט' וי"א) ותאר מצפון ויאל עין שמש . (שם י"ח י"ז)
 וכלומר שהי' לו איז' תאר ממשי אם תאר עגול או
 דבוע או זזית נגד זה אמר כאן ומחה אל כהף ים
 כגרת דהיינו כשהגיע אל הים אז נמחה תאר הגבול
 שבמים א"א לעשות איז' צורה (ערלאששן) :

ופעל פחק . הוראתו על קלקול הצורה השוקעת
 דהיינו קלקול צורה החקוקה (פר
 לעששן) כי שרש מחק חק לשון חקיקה ומחקק .
 ונתוספה ת"ם האמנת'ו להורות על בטול המחוקק
 כמ"ם משך משך מורה על השבונה עיין שרש שך ומשך
 מורה על סלוק השבונה . ומ"ם מסד' דהיינו בטול
 האסור . וכענין דשנו את המוצת דהיינו סלוק הדשן
 חף מחק סלוק המחוקה . ולא נמצא במקרא מלת
 מחק רק ס"א מחקה ראשו (שופטי' ה' כ"ו) ר"ל
 קלקול צורה הראש שיש בו בליטות כגון החטם והאזניים
 אבל החקוקה שבראש מרובות תן הבליטות כגון חורי
 פעינים

יריעות שלמה חלק ג יריעה כה

הענינים והאזינים ונקבי החטם הכל נחמק ונעשה
הראש גולם בלי צורה אך בל' התלמוד שמוש מחק ג"כ
ללשון מחה כמו המוחק ע"מ לכתוב מוחק את
התגילה דהיינו תגילת סוטה שבל' הכתוב אשר ומטה
אל מי המרים (במדבר ה' כ"ג) :

יריעה כה

המית . הרג . רצח . קטל . הכאת הדבר
אל הקצה
האחרון של חולשה שאין סולמה למטה ממנה הוא התכוון
הכללי באלה החלות (טלדט' מאכן) והמטון הפרטי
כ"כ"א מהם . פעל המית פעל גזור מן השם
שהשם מות . והונח על אוחו המעמד שימצא הכ"ס
א"ע בתכלית החולשה בטול כל תנועה חיונית
המציאות בזה המעמד יקרא מת (טלד) והשם המופשט
מות בוא"ו נעש ולי אין משפט מות . רק את המות
הזה . והמקור אחרי מות אברהם . וסם מת ג"כ
לפעמים פעל אם פעל עבר כמו מתה עלי רחל , או
פעל עתיד כמו הכך מת . על האשה , ועוד את אביו
ומה . והם פעל בינוני בלאת נעשה כי מפת (בראשית
ל"ה י"ח) . אבל כל שאר מת הוא שם הפאר למי
שנמצא במעמד החולשה האחרונה כמו ויקם אברהם
מעל פני מתו . מקנר את מתך . אשר אין שם
מת . אל נא תתי כמת . את מצרים מת על
שפת הים . מזה השם בא פעל המית היינו עשית
הכ"ס מת (גטעדטעט) כענין לא טעולל . לא תלחם
לחם . וגם על דבר שאין בו ר"ח נוסל לשון מיתת
כמו ובטפר ימות גושן (איוב י"ד ח') כל בטול כח
המיתת מן המות זה מיתתו :

ודע ! לשון מיתת הנאתר בכ"מ אינו רק בתיבת
הצת חשינו הגשמיים . כשאין לנו מרגישים עוד
שום תנועה כדבר אז לנו שופטים עליו שהוא מת
דהיינו שנחבטל ממו בזה החיוני אע"פ שאפשר שהכח
הזה עדיין קיים והדבר עודנו חי אלא שלפי שאין לנו
עדות על קיומו מומה שא"א לנו להשיג את מציאות הכח
ההוא בזולת הצבת איכותו שהיא התנועה (עיון בהקדמת
זה החבור) וכשנחלקה התנועה לנו שופטים גם על
הפסד הכח הזה בעצמו . אבל מי לא ידע שמקור
העדר עדות וסימניו של דבר לא יחייב העדר הדבר
עצמו . כי התנועה אינה רק סימן של הכח החיוני

לא הכח החיוני עצמו . כי הכח החיוני (לעצמו
פרינציפ) אין לנו יודעים כלל מה הוא ואיפו הוא ואך
אפשר לנו א"כ לדעת שנחבטל ונעדר . אלא שכל זמן
שאנו מרגישים אין תנועה לנו יודעי' בדרור שהוא
קיים . אבל באופן השליטה כשאין לנו מרגישים עוד
אין תנועה עדיין הדבר בספק אם זה הכח עדיין קיים
או לא . והרי הוא אומר (איוב י"ד ח') ובטפר ימות
גושן מריח מים יפריח שהמכוון במלת ימות אינו רק
לפי הרגשת חושינו שאנו מוצאים סימנים שנחבטל בו
עבר בזה למיחתו ואפ"ה משפטנו שקר שהרי מריח מים
יפריח עוד וסוף הרואים שבה למיחתו לא נחבטל עדיין
לגמרי רק שנחבטל ב"כ עד שאינו יכול להתגלות
במיתתה וזלמ ע"י מים הנותנין בו כח לפרוח עוד .
וזוה הענין אלו צרכים להחיות טובה לטבע האנושית
שמסרה לנו סימנים מובהקים במיתת האדם שעל
פיהם אנו יכולים לסמוך עכ"פ לקבור את המת מיד
שנכנסו עליו הסימנים האלה , והם , בטול התנועה
והנשימה . פתיחת הפה . עצום העינים ומראיהם
כזכוכית , ומראה וצבע הפנים ואחר האיברים שנהפך
לבן וכיוצא בזה . שהם נכנסים על אדם המת מיד
אחר גסיסתו והם סימני מיתת השווים בכל אדם .
בכל זמן . ובכל מקום . שאע"פ שעם כל אלה
הסימנים עדיין הדבר בספק אם בלאת נחבטל הכח
החיוני לגמרי או לא בזה שהסימנים האלה אינם רק
איכות הכח החיוני לא הכח עצמו ובטול האיכות לא
יחייב בטול העצם . מ"מ אין לנו אחרת לך שאין
אנו מלאכי עליון כ"א בני אדם ואין לנו לסמוך בהצגת
חשינו הגשמיים כ"א על מה שאנו בכל נפש בכל זמן
ובכל מקום . ואילו היינו דו"כ להמתין עוד על
סימנים אחרים המסמכים במת אחר הסימני הראשונים .
בגון רקבון הכשר ומראה ירוקה וכיוצא בזה או להסקות
את המת ימים מספר כדי לעמוד עוד יותר על ברור
המיתת לפי הכלל שבידנו שכל מה דאפשר לברורי
מבררין . זה ה' טוב אלו ה' מספיק להוציא אותנו
מידי כל ספק אם הכח החיוני בעצמו עדיין קיים או
לא . אבל אחר שידענו ידיעה במורה שלא נגיע לעולם
אל ברור אחת זה הענין בדרור במורה מה יועיל לנו
טוב חוספת סימנים על סימנים וחוספת ימים על
ימים אם לא אחד בהם אף לא כולם יחד מעידים
עדות במורה שהכח החיוני כבר אכד וכלה לגמרי
וסמך לנו בספק אם אין לנו קורבין איש שיש בו כח
חיוני

חיוני עדיין אחר שאין לנו מכירין כלל עצמיות זה הכח ואין לנו יודעים כלל סבה קיומו עד שיהי' יכולים לדעת סבת העדרו . הא למה זה דומה לראובן שהבט את שמעון לבגס לו אלף וזו שהלוח לו בר"ח ניסן בחצי היום . ובאו עדים והעידו שראו שראובן הלוח בר"ח ניסן בחצות היום אלף וזו לאיש אחד אבל את האיש הלוח אינם מכירין . שוב באו עדים והעידו שראו שראובן הלוח לאדם אחד אלף וזו בר"ח ניסן בחצות היום והי' האיש ההוא לבגס בגדים כבגדי שמעון הנטען ושוב באו עדים והעידו שראו בר"ח ניסן בחצי היום ראובן הלוח לאיש א' אלף וזו שהי' לבגס בגדים כבגדי שמעון הנטען וגם הי' חגיג ברבגלו אחד כשמעון הזה שחגיג ברבגלו א' אלף לפי שלא ראו אותו בפניו כ"א מחוריו אינם יודעים ברור גמור אם אותו האיש הי' שמעון או לא . הנה עם כל העדויות הללו אע"פ שכל אחד מוסיף על חבירו בדאיות עכ"ז כל זמן שאין כאן עדים המכירים את הלוח בופו נשאר הדין לעולם בספק ההוא בעצמו שנסתפק בו בתחלה אם אותו האיש שראובן תוכנו הי' אותו האיש שהעידו עליו העדים והספק ההוא שהדין נסתפק בו בתחלה אם שמעון חייב כלום לראובן עדיין הוא נסתפקו כמו שהיה .

כך הענין בעדות סימני המיתה שאפי' ע"י אלף סימנים שכל א' מוסיף על חבירו אין לנו באים לעולם לידיעה ברורה שנפסד וכלה הכח החיוני ההוא שאין לנו מכירים אותו כלל . ומה יש לנו לעשות א"כ בכאלה הענינים שא"ל לעמוד על בירורן אם לא שנסמוך על מה שהכל האנושי הפשוט מגיד לנו והוא שנסמוך בכל אלה הענינים על מה שהוא ככל האדם בכל זמן ובכל מקום והם הם סימני המיתה שאנחנו עם בני ישראל כומכים עליהם . הגע בעצמך . אם באו עדים והעידו שאיש פלוגי שר וחשוב קלל את אלהי' ומלך והבטנו אותו לדין והודה בעצמו שאזק הדברים . הנה לנו הורגים אותו בני ספק וכאן אין לנו על מה לסמוך כ"א על חוש השמע בלבד ששמענו הגדת העדים ששמעו הקללה ושמענו הודאת פיו של המקלל . מכש"כ וק"ו שיש לנו לסמוך על סימני המיתה שהרבה חושים מעידים הראיה המשוש והשמיעה והריח . ומה לנו לעשות עוד אם גם ברבו סימנים ושהיה מרובה אין לנו יולאין מידי ספק . מנורף לזה שע"י שהיה המה זמן מרובה קרוב הדבר שימשך מזה הפסד גדול בצריאות בני אדם העוסקים בו . וכבר הרמנו הדבור

על זה הענין היקר במקומות אחרים מה שאין כאן מקומו . ונחזור אל הבאור ונאמר שלשון מה נוסף על כל מיני מיתה בין טבעיות שהגיע זמן הדבר למות בטבעו כמו וימת זקן ושבע , אם כמות כל האדם ימותו אלה . ובין בלתי טבעיות כמו מות יומת המכה . והמית איש או אשה . כל שבה במעמד העדר התועה החיונית בין בטבע בין שלא בטבע נקראת מה :

והגדת הרג , בפרטות על המיתה הכלתו טבעיות כשלא הגיע הזמן עדיין לשימות הדבר מצד הטבע אלא שיעשה בו מעשה שיע"כ בא לכלל מיתה יקרא עשית זה המעשה הרב (אומברייגן) ועדיין יש במשמעות לשון הריגה הן הריגה כדת וכמשפט כשהי' באיש חטא משפט מות והומת אע"פ שמצד טבעו עדיין לא הגיע זמנו למות כמו כי הרג תהרגנו והרגת את האשה ואת הבהמה תהרגו (הינריכטן) . והן הריגה שלא כדת כגון ויקס אל הכל אחיו ויהרגו . ועשה לנו ונהרגו . כי באפס הרגו איש (אומגבראכט) .

והרגת פער רצח . בפרטות על הריגה אשר לא כדת (מארדן) כמו , לא מרצח , אשר ירצח את רעהו . ורצחו נפש . מות יומת המכה רוצח הוא . ומשום כך לא יסול לשון רציחה כ"א צבני אדם שהם בריות שיש להם דין ומשפט ולא על שאר ב"ח שאינם בעלי חוק ומשפט וכשהרג בהמת חבירו שלא כדת לא יצדק עליו לומר שרצח את הבהמה ושיהי' נקרא רוצח עי"כ אך שייך עליו שהרג את הבהמה וחייב לשלמה כדון מויק תמון חבירו שהתשלומין מגיעים לאדם הנזק שהוא בעל דין ומשפט לא לבהמה . ואם הייתה הבהמה שלו פטור בלא כלום אלא שמשום צער ב"ח . אסור להרגם או לצערם אם לא פשעו כלום ואדרבה ראוי לרחם עליהם כמדת הקב"ה שמרחם עליהם כמ"ש ורחמיו על כל מעשיו ואפי' דבר שאין בו רוח חיים אסור לשחוקו ללא הועיל כמ"ש לא תשחית את עצה (דבריו' כ' י"ט) , וכן על הבהמה ההורגת את האדם לא יסול לשון רציחה לומר שהבהמה רצחה את האדם כי היא בהמה בהמה לה אין לה דעת וחכמה והשכל לא ידעה כללו של דבר . לשון מיתה כולל כל אופני מיתה בין טבעית בין שאינה טבעית בין כמשפט בין שלא כמשפט . והריגה אינו סובל כ"א מיתה בלתי טבעית וכולל בין שהיא כדת או שלא כדת .

יריעות שלמה חלק ג יריעה כה

וריעה איש סובל רק חיתה בלתי טבעית ושלא כדת .
אלא שלענין עונש אינו נענש כ"א שהרג בן קיימת
לאסוקי כשהרג את הסרפה אע"פ שקורב את
חיתו גם עשה שלא כדין אינו נדון בדין
רוצה :

ומלת קטל . אין הנחתה על הריגה גמורה כ"א

על הריגה במקרה דהיינו הכאת
מכת מות שלא יראה הגשמה ע"י ההכאה אבל הוא
קרוב למות מחמת ההכאה ונשחת כ"כ עד שאין לו
חקומה בפני מכה מין זאת ההשחתה של ב"ח ע"י
הכאה נקרא בל' העברי קטל (קאפוט מאכן . נידר
מעלעטן) והראיה על זה הפירוש ממה שאמר אם
חקטל אלוה רשע (תלים קל"ט י"ט) ואלו ה' קטל
כריגה ממש היתה תפלתו זאת כותרת למה שהתפלל
למעלה אל תהרגם פן ישכחו עמי (שם כ"ט י"ב) אלא
ודאי שאין קטל הריגה גמורה רק השחתה מדובה
והורדה לארץ ע"י הכאה עצומה והוא נענשו מה
שהתפלל חמלה אל תהרגם ממש אך הניעמו בחילך
והורידמו (שם שס) . וכן ממה שאמר וחתו גבורך
חיתן למשן יכרת איש מהר עשו מקטל (עובדי' א' ט')
אלו ה' קטל הריגה ממש לא ה' שייך לומר על גבורי
תלחמה שהם חמים ויראים מן ההריגה שהלא על זה
באים אם להרוג או ליהרג והוא כבוד הגבור כי ימות
במלחמה אולם אם קטל רק השחתה והשפלה ממכת
הרב והו לבד שאין הגבור יכול לסבול וחת ומחירא
ומתנו כשהי' מוטל לארץ מה ולא חת ולראות א"ע
במשמד גרוע כזה ויותר ה' נוח לו למות . ומלת
חקטל שם המופשט ע"מ כבוד עון (דאש גמעלל) או
חאר הפעל ע"מ עול ואון (דאש מעלעטן) . וכן הן
יקטלני לא איהל (איוב י"ג ט"ו) אם מלת לו בוי"ו
כפי פרושו . כי הנכ ה' איוב ידע שאין הקב"ה הפך
להמיתו רק ליסרו ולהכותו הכות ופגוע שאילו ה'
חפץ להמיתו מי מוחה בידו . לזה אמר ממה אירא
שלא אוכיח דרכי על פניו אם בשביל שלא יקטלני
ויורידני עוד יותר הלא לזה אני מיחל וממתין כענין
וייחל עוד שבעת ימים לשון המהנה . ומלת לו שב
על פעל ההכאה לא על הקב"ה ור"ל לו על פעל ההכאה
וההורדה אני מיחל וממתין כי ידעתי שבדואי עתיד
לבוא ומרגומו (דאש ערווארטע אך יא) ונמ"ש ידעתי
כי לא תנקי (שם ט' כ"ח) וא"כ אינו מססיד כלום
במחמתי . ואם מלת לא באל"ף יא' ק' פירושו .

הן יקטלני , מלת יקטלני מעל בינוני כמו או יסד
משה לו ידבר יהושע . ור"ל הן יורידני ניסורין
במכלית הירודה עד שלא איהל ומקוה עוד לחזור
ולחיות ומה יועיל לו א"כ מוחמתי או יפסיד
אך אפ"ה אוכיח דרכי א פניו לאקרורי דעתא שאתקחם
עכ"פ במקנת כשאדע שיראה דרכי כניס ואמתים
ויהי' גם זה לי לטועה כי לא לפניו חנף יבוא (שם
י"ג ט"ו) והוא מקבל האמת ממי שאמר . וכן לאור
יקום רוצח יקטל פני ואציון (שם כ"ד י"ד) העני
ואציון הגזברים כאן הם הגומרים הסובבים בעיר
להשגיח על שמירת העיר מגנבה ודליקה ושאר נזקים
וכשהרוצח רוצה לגנוב בלילה הבאה הוא משכים בבקר
שלכיה לאור היום בשעת שהגומרים כבר חלוטי כה
מחמת שלא ראו שניה בעיניהם כל הלילה ומכה אותם
הכות ופגוע עד שיחלש כחם לשמור עוד בלילה הבאה
ורוח לו לגנוב ככל אוח נסשו וכענין שאמר (שם כ"ד
ד') יטו אציונים מדרך דהיינו שחסלקים אוחס מן
הדרך כדי שיקל עליהם גזלת ימוס ואלמנה ואין
מחריד . לפיכך אמר יקטל לא ירצה שאינו מושש
לשימותו כ"א לשיחלשו ע"י הכאה רבה וכל כוחם
להסטינו בנעשה גנבתו :

ומלת קטל מורכבת מן קט . קטל . קט לשון

כריחה והשפלה כמו אשר יקוט
כסלו . וטל ענין השלכה והורדה גמורה כמו והטלתי
אתכם הוטלתי הוא ורעו (ירמי' ט"ו וכ"ב) כי יכול
לא יוטל (תלים ל"ו כ"ד) וזהו ענין קטל דהיינו נקיטה
והטלה (נידר שטירצן) . אך בל' ארמי קטל לשון
הריגה ממש כמו גברא קטילא קטל מה לי קטליה
כולי' מה לי קטליה סגא ולשון סורה לאור ולשון
מחמים לאור :

יריעה כו

סקל . רגם . השלכת אבנים הרבה על בעל חיים
כדי להמיתו הוא הענין הכולל
באלה המלות לפי ההוראה השניה והוא רוב שמושי אלה
המלות במקרא כמו וסקלתו באבנים ומת . ורגמו
אחו כל העדה (שטייגן) אבל לפי הכתוב הראשונה
יש הפרש ביניהם . כי פעל סקל הנחתו הראשונה על
טירת השדות . כרמים ודרכים מן האבנים המטורים
בהם המפסידים את היריעה ומעבדים את עובדי
הדרכים

ירעות שלמה חלק ג יריעה כו כח

הדרכים ולעצור כראוי . לקיטת אותן האבנים
 והשלכתם ליקום אחד וקרא סקילה (שטיינגן) כלומר
 עשיית עסק באבנים להשליכם ליקום אחד כמו ויסקל
 באבנים את דוד ויסקל באבנים לעמחו (ש"ב ס"ו וי"ג)
 שאין ר"ל שהרגו כ"א שליטת אבנים והשליכם למקום
 אחד שהוא דוד . וכן ויעקבו ויסקלוהו (ישעי' ה' ב')
 דהיינו לקיטת האבנים מהבזבז וזריקתם למקום א'
 סלו המסלה סקלו מאבן (שס ס"ב') היינו הפגעה
 אבנים מן המסלה למקום אחד . והושאל מזה הפנין
 להוראת סקילה הב"ח כדי להמיתם שהוא בעצמו
 לקיטת אבנים והשלכתם למקום אחד שהוא הנסקל
 (שטיינגן) ולפיכך הוסיף בלשון סקילה על הרוב פעל
 המיתה כמו וסקלוהו באבנים ומת . וסקלתם אתם
 באבנים ומתו . וסקלוהו באבנים ומתה ודומיהם כי
 אין בלשון סקילה לשון תמותה כ"א לשון השלכת אבנים
 למקום אחד והנזכר להוסיף שהיה השלכת האבנים
 באופן שימשך ממנה מיתה הב"ח . אלא שמשום קצור
 לשון אמר ג"כ לפעמים סקילה סתם בלי הוספת מיתה
 כמו כי סקול וסקל . סקול וסקל הסור שהוא
 מוצן מאליו שהכוונה להמית . ולפי שקרוי אבנים
 ומתותם במקום אחד אחר שהושלכו הוא גמר של
 מעשה הסקילה שבכרמים והשדות ושארין עוד אחריו
 מעשה לפיכך לא יסול על סקילה הב"ח לומר וסקלת
 בו או עליו בדאטיף שהרי מיד שנקצו האבנים במקום
 א' כבר נגמר מעשה הסקילה וע"י מלת בו ועליו הו'
 נשמע שהנסקל הוא חלק מפעל הסקילה וזה שקר
 שאינו רק מקבל הסקילה לא חלק מהגוף המעשה .
 משום כך בא תמיד בסימן אקוזאטיף וסקלתו באבנים
 וסקלתם אוחם באבנים . ויסקל באבנים את דוד
 שענין כולם רק קבלת פעל הסקילה :
 זמלת רגם . הגמתו הראשנה על ורית אבנים
 בצוונה שיפגעו בדבר (שטיין
 ווירסן) . כמו כנורה . אבן במרגמה כן נותן לכסיל
 צבד (משלי כ"ו ח') מרגמה הוא מין כלי משחית
 הנעשה לזריקת אבנים (שטיין ווירסן) ואינו כלי הקלע
 הנזכר בהרבה מקומות כמו קולע נאבן אל השערה
 (שופטי' כ' ט"ז) . וקלעו בידו (ש"א י"ז מ') ויסבו
 הקלעים ויכה (מ"ב ג' כ"ה) כי הקלע הוא שנותנין
 בו רק אבן אחד במ"ש וקח משם אבן וקלע (ש"א י"ז
 מ"ט) שאע"פ שהי' לו המשה חלוקי אבנים לא לקח
 רק א' עד' הנותרים הכונו שאם לא ינלח האחד יקח

השני . ופעל הקליעה הוא אומנות יתירה שקולע
 בא"ן אחד אל השערה ולא יחטיא . אצל המרגמה כלי
 שנותנים בו אבנים הרבה כדי שיפוצרו הגה והגה ע"י
 זריקה והוא מלאכת הדיוט שאין הזורק מתכוון למקוש
 אחד בנמצום רק זורק כסומא בארובה יסלו האבנים
 במקום שיסלו שמשום כך נותן אבנים הרבה שאם לא
 יפגע האחד יפגעו האחרים ויפה פירש"י כנרוד אבן
 במרגמה היינו כמו שאין האבן במרגמה נכנס לקיום
 להשאר שם כך הכבוד לכסיל אינו של קיימא לפי שמוסר
 א"ע בציוון והכבוד מוטל באשפה ומה שאמר כנרוד
 אבן לפי שבשעת נתינת האבנים אל המרגמה זוררים
 אותם בחוט ובחשימה שיהיו נאגדים יחד ובשעת
 היריה נשמטים מן החוט ומחפזים . ואפשר עוד
 לפרש כנרוד אבן הנכנס למרגמה אינו רק גוף אחד
 שע"י האגדה בחוט הם כולם כאבן אחד . וכשינלח
 הנרוד הוא לחוץ מהפזר לחלקים רבים כך נותן
 לכסיל כבוד שהכבוד הנכנס עליו הוא באחד אך הכסיל
 חפזו אח"כ ע"י שמתהלל ומתפאר בו בכל מקום
 ברחבות ובשווקים ובין יושבי קרנות מכבוד הנעשה לו
 וכמה מיני כבוד שנעשו לו . וכן שרי יהודה רגמתם
 (תלים ס"ח כ"ח) שם המופשט והנפרד רגמה ע"פ
 רקמה . ופי' . מעשה זריקתם במרגמות (איסר וואורף
 שפיהל) . והושאל מענין רגם המורה על ורית אבנים
 ללשון רגמה וסקילה של הב"ח והיינו ורית אבנים אל
 הנסקל (בוורסן) ולפי שאין מרית אבנים תולדה
 מחויבת בהכרח שימות הנרגם לפיכך הוסיף ג"כ
 לפעמים מלת ומה כמו וירגמו אתו באבנים וימת
 (במדבר ט"ו ל"ו) . ורגמו כל אנשי עירו ומה
 (דברים כ"א כ"א) . ולפי שפעל רגם לא הוגח רק
 על ורית אבנים שהוא רק תחלת המעשה ולא הוגח על
 סוף המעשה כלל שהוא מנחת האבנים באו' מקום
 משום כך ילדק זה הפעל בשני הסימנים באקוזאטיף
 כמו וירגמו אתו באבנים . והבמזהו באבנים . גם
 בדאטיף כמו רגום ורגמו בו כל העדה (ויקרא כ"ד
 ט"ז) דהיינו שזרקו בו אבנים ויהיו מהכוונים מיד
 אליו בתחלת היריה . וכן וירגמו כל ישראל בו אבן
 (מ"א י"ב י"ח) . ורגמו עליהם אבן (יחזקאל כ"ב
 מ"ז) . שהכוונה בזריקתם לשיפלו האבנים עליהם .
 וכל' המשנה ורגמוהו כל העם באחרונה (סוזה מ"ח)
 ר"ל שזרקו עליו אחרונים שהיו בדיהם כדי לבזוזו
 ולגרשו מעל המזבח . לא שהרגו אותו ונדון הנסקלים
 כי לא

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כז

כי לא מצינו שיהי' הצדוקי חייב מיתה בידי אדם ומכ"ס סקילה וכלי עדים והתראה גם אי אפשר להמית באחרונים שהם רכים אבל הענין שזרקו רק עליו אחרונים ולא המיתוהו . ועל הזריקה היה אמרו ורגמוהו כל העם :

יריעה כז

פת . חלל . פגר . נבלה . גוף הכ"ח שאין בו חיים ר"ל

שנעדר סימני החיות או שימצאו בו סימנים שאינו חי (עיי' לעיל באור המית) יקרא באלה השמות בדרך כלל . ובהבדל יורה כל אחד על אחד מן השניים שהיו בגוף המת . הנהגה שם בזה כמבואר למעלה על מהות המיתה בדרך כלל בין שמת בטבע או שנהרג ונרצח כל שאין בו סימני חיים או שיש בו סימנים שאינו חי יקרא מת (לייכע . קאלאוור) . והשניים המתהוים בגוף הנקרא מת הם שלשה . הא' . החולשה הימירה שאין כמוה הבא מחד הסתלקות כח וקשור הנפש החיוני עם הגוף (קראפט לאזיקייט) . הב' . העדר התנועה הבוסיית שאינו נמשך מחד חולשת הכח החיוני רק מפאת בטול הכח התנעיי (מאטום) לפי משקל וכובד הכח המושך והדוחה ומיץ ושומן מיתרי הגוף (בוועג לאזיגקייט) . והג' . הפסד מציגת והרכבת הגוף שהוא ג"כ בלתי נמשך מחולשת הגוף אף לא מבטול תנועתו כ"א מחד השחתת המציגה של הדם ושאריו להלוחיות שבגוף החי שעי"כ נחבטל קשור הכחות החיוניות שבין זה לזה (אויף לעזונג . פרו וועזונג) . המשל בזה . הוולד במעי אמו הנה הוא בעל תנועה גם מציגתו טובה אבל הוא חלוש ביותר עד שבחינת חולשתו הרי הוא כמת . כנגד זה האדם בשעה שיטן שאין מציגתו נפסדת גם אינו חלוש כי השינה מוסיף בו כח . אבל הוא מבטול התנועה עד שיש בני אדם שכשהם ישנים אין מורגש מהם אפי' שנועת הנשימה . כנגד זה בעל השגטון . שהוא אינו חלש כי רוב המשוגעים בעלי כח אמיץ . גם הוא בעל תנועה מרובש אך מציגתו נפסדת ביותר . ובחינת אלה ג' השניים המצויים בגוף המת הנהגה ג' השמות חלל . פגר . ונבלה . בפרטות . נקרא גוף המת חלל . בבחינת גודל חולשתו . ששם חלל מגזרת אל לשון חולי וחולשה (שוועכע . אהנמאכט)

בענין שאמר וחליתו והייתי ככל האדם (שופעי' ט"ו ו' וי"ז) שאין ר"ל שיהי' חולה ככל האדם שאין כל האדם חולים אבל שיסוד כמו הרב ויהי' חלוש בשאר כל אדם . וכן וימל מאד מהמורים (ש"א ל"א ג') דהיינו חלש . וכפל הלמ"ד של חלל לאוראת הפלגת החולשה ורבויה שכן דרך בעל הלשון להכפיל אותיות ומיכות להורות על עוצם ורבויו הדבר כמו סביב . כסף . שחם ערער קרקר וכמבואר אצלנו כבר בהרבה מקומות . ורוב שמושי חלל על הרובי חרב . כמו בחלל חרב . חללי חרב . הרבו על חלליהם שבזולת כריתת הראש או פטיעת המוח או דקירה בזכרון און החרב ממיית אך ע"י הבאות רבות בחרב יחלש המוח וימות . ונמצא ג"כ חלל מבלי מכת חרב כמו חללים שכבי קבר (תלים פ"ח ו') ולבי חלל בקרבי (שם ק"ט כ"ב) . מחללי רעב (איכ"ד ט')

ובבחינת הפסד התנועה ובטולה נקרא גוף המת פגר (לוהדר) והוא שם מורכב מן פה-גר . לשון דירה ותפיסת מקום שאינו זו מכאן מחמת הפסד התנועה וגשאר חמיד פה בזיקותו . כמו את פגריכם על פגרי גלולכם (ויקרא כ"ו לח"ד) דהיינו חלילים שאין בהם תנועה מעיקרו . מזה הענין אשר פגרו מלכת אחר דוד (ש"א ל' י' וכ"א) שהיו מבוסלים התנועה מחמת טיפות וטורח הדרך ולא יכלו לזוז ממקומם . וכענין כל הנחשלים אחריו (דברי כ"ה י"ח) שלפיכך הי' ג"כ מן הדין שיעלו חלק בבזיה כמ"ש שם בחלק היורד בחלק היושב יחדו יחלקו באשר שהיו אנוסים שאילו הי' שושעים בהעדר הליכה לא הי' דוד אומר לחלק להם שלל :

ובבחינת הפסד מציגת הגוף נקרא גוף המת נבלה . לא מאכלו כל נבלה . לא תלין נבלתו על הפץ . נבלת עבדך למאכל . וגזרת נבלה מן בל לשון בלוי שהוא בעלמו הפסד מציגת הדבר והרכבתו כמו אחרי בלותי היתה לי עדנה . נבל חבל . בני נכר יבלו . ועלהו לא יבול (פר וועזן) ועון נבלה ט"ן נעל האמת"ו והיינו נפסד המציגה (אחס-לוהדר) ומיד שמת הכ"ח נקרא נבלה כמ"ש לא הלץ נבלתו על הפץ אע"פ שהומת בו ביום ולא נרקב הבשר עדין . כי אי אפשר לזייתה בלי הפסד המציגה מחלה שהוא והחולשה העצומה הם סבות המיתה אבל העדר התנועה והדקונו הם רק סימני מיתה לא המיתה עצמה :

יריעה כח

צרה . צוקה . רחק . לחץ . השחוף באלה השמות הות

הדבר מנומנס במקומו וענינו מה שצער הוא לו (צדרענגניס) . וההבדל ביניהם כי שם צרה מגזרת צר לשון צרירה שהוא אגידת הדבר בצמזום שלא יתפור כמו וצרה הכסף צידך . צרור המור .

ויקרא המקום המנומנס שאינו מספיק להחזיק את הדבר כפי התפשטותו הטבעית . מקום צר (ענג) שגראה המקום ההוא כאלו הוא צרור עד שהתפשטותו קצרה מהתפשטות הדבר שגאלה בו . כמ"ש ויעמד במקום צר . צר לי המקום . והמסכה צרה בהתכנס .

ותאר השם ב' צר . מן המצר קראתי יה . רדפיה הציבה בין המצרים . (איכ' א' ג') דהיינו מעברות צרות (ענגע פטסטע) שאין העוברים יכולים לעבור זה אל זה כ"א בזמנ"ו וצריכים לעכב זמן מרובה עד שיצטרו כולם לפיכך ישיגום הרודפים . ומנומנס המקומי הואל לצמזום הענייני והאיכותי כשהי'

הדבר מנומנס בענינו הבלתי מספיק למלאות רצונו כפי התפשטותו הטבעית ואמר עליו לשון צר . שהוא כאלו הוא במקום צר שאין דרך לנטות ימין והמאל כמו אשר ראינו צרה נפשו . צר לך ומצאוך . צר לי אקרא ה' . וכן ויירא יעקב ויצר לו . ויאמר דוד אל גד צר לי מאד (ש"ב כ"ד י"ד) שהי' דוד מנומנס בענינו מכולק מלבחור דרך כרצונו כ"א שלש אלה שהטיל עליו הכזיב . וכן צר לי עליך אחי יהונתן (ש"ב א' כ"ו) פי' שדעתי קצרה וצרה מלהחזיק תנחומין הראויים בשבילך (ענגמיהטיג) . ושם הפעל צר או צורר . הצר הצורר אהבם (צמדבר יו"ד ט') . יאכל גוים צרו . איש צר ואויב המן הרע הזה . צורר היהודים . היו צריה לראש . וכפל הרי"ש של צורר להוראת ההפלה היינו שומר הרבה וכלל הענינים .

ובפעלים והצר לך בכל עטריך . דהיינו הבאה בענין מנומנס . ה' תצר את מואב . (אין דיה ענגע צרינגן . ענגכטיגן) . והשם המופשט צרה . (ענגניס . אנגסט) ויגלני מכל צרה . הענה אותי ביום צרתי . פדה את נפשי מכל צרה ודומיהם :

ושם צוקה . הוראתו על הקשור החזק של דבר עם מקומו עד שאינו יכול לזוז משם . והוא מגזרת צק , לשון הצקה ויציקה . כל דבר

דבר האדוק יותר במקומו עד שקשה לפרוש ממנו יכנה הכתוב בלשון הצקה . שגראה כאלו הוצק לשם כעין שיוצקין מחמת לחוד האבן שנעשה שם אדוק ביותר (איינגהסן) כענין שאמר מוצקי ארץ (ש"א ב' ח') . ואבן יצוק נחשה (איוב כ"ב ב') . חוקים כראי מוצק (גם ל"ז י"ח) בצקה עפר למוצק (שם ל"ח ל"ח) יצוק עליו כל ימוט (שם מ"א ט"ו) . יצוק כמו אבן (שם שם ט"ו) וישמש בלשון הצקה לשבח ולגריעות . מציאות הדבר במקום טוב ומנומנס ומאדוק שם כ"כ שאין יכולים להזיזו משם בלי רצונו הרי זה לשבח שעליו נאמר וכיית מוצק ולא תירא (איוב י"א ט"ו) ויהי ענין מוצק בצחינה אל רצון אחרים שאינם יכולים להניעו משם כרצונם . ומקום שנאמר לגריעות הוא כל מקום שיאמר צוק צוקה ומצוק . שהוא בזמן שנקשר הדבר במקום רע וגרוע בחזק כ"כ עד שאינו יכול לזוז משם כרצונו אבל אחרים יכולים להזיזו משם והי' ההצקה היא נאמרת בצחינה אל רצון עצמו שאינו יכול לפרוש משם כרצונו . וצוקה שם המקרה המופשט . ותאר הפעל מצוק במצור ובמצוק . צר ומצוק . ושם הפועל או התאר מציק ואיך חמת המציק . והפעל אשר יציק לך אויבך . והציקותי לצוראל (ישעי' כ"ט ב') . ואין לפ"ו הפרש גדול בין צרה לצוקה שבשניהם מצומס הדבר מלהתפשט כרצונו אלא שהצרה גרועה מן הצוקה . שבצוקה אין הצער כ"א שאינו יכול לזוז מן המקומו אבל המקום בעצמו גדול ורחב ידים . אולם בענין צרה מלבד שאינו יכול להתפשט מן המקומו הנה המקום ג"כ צר בעצמו וקטן מהכילו :

ופעל רחק . מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

ופעל לחץ . מורה על ענין הגרוע מכולם . שכוונת על דחית הדבר ממקומו והבאתו במקום צר (דרעינגן) והרי הוא כולל ענין צרה , צוקה , ודחק שלשן יחד . לא חונה ולא תלחצנו

מורה על דחית הדבר ממקומו כדי שימלאוהו אחרים (פר דרעינגן) שעי"כ הוא מנומנס ג"כ בענינו שאינו יכול להיות במקום שהוא רוצה וצער הוא לו . כמו ואיש אחיו לא ידחקו גבר במסלתו ילכו (יואל ב' ח') כי כשרבים הולכים זה אל זה בערבוביא הנה כל אחד דוחה את חברו ממקומו וממלאהו ע"ז אחר אע"פ שרבים הם לא ידחקו זה את זה רק כל אחד ישאר במסלתו . וכן מפני לוחציהם ודחיקהם (שופטי' ב' י"ח) :

יריעות שלמה

חלק ג יריעה כה

תלחצנו וגר לא תלחץ (שמות כ"ג ו"ג) . והשם לחץ
 בשני פתחין (דרהגזאל) וגם ראיתי את הלחץ (שם
 ג' ע') לחם לחץ ומים לחץ (מ"א כ"ב כ"ז) . לחם
 צר ומים לחץ (ישעי' ל' כ') פי' מנומנס ביוהר שאפי'
 כשעור אין צו . שאם יש בדבר רק כשעור ולא יומר
 יקרא מנומנס (בגויא) וכשאין בו אפי' כשעור יקרא
 צר ולחץ (קנאש קערבלך) . ואומר ותלחץ אל הקיר
 ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר (במדבר כ"ב כ"ה)
 שלפי שיש בענין לחץ שני מששים דחית הדבר ממקומו
 (פר דרעיגן) והבאתו במקום צר (איינענגען .
 איינקלעמן) עד המעשה הראשון אחר ותלחץ אל
 הקיר בנפעל דהיינו שדחית ממסלמה והוצרכה לנסות
 לצד הקיר אך היא בעצמה לא הייתה במקום צר שלא
 חסי' יכולה לעבור שהרי הי' עדיין רגל בלעם מפסיק
 צונה לבין הקיר . וגד מעשה השני דהיינו הבאת
 הדבר במקום צר אחר ותלחץ את רגל בלעם שע"י
 שדחית לצד הקיר הביאה את רגל בלעם במקום צר
 שגשאר מנומנס בין הקיר לאהון וכבש במקומו (אין
 דיא קלעממע גזעט) , וכה"א ולחצתם י"ו בלדת
 (מ"ב ו' ל"ב) ג"כ הבאת דבר במקום צר כשיפתח
 הדלת לעבור ברחבה ויפסו את הדלת עליו ויהי במקום
 צר ולא יכול לנכנס , ומה שאמר בהגדה של פסח ואת
 לחצנו זו דחק כמ"ש וגם ראיתי את הלחץ וכו' .
 לכאורה הוא תמוה . שאם דעת המסדר לפרש מהו
 ענין לחץ הי' צריך לפרש תחלה מהו ענין דחק . כי
 האיני יודע מהו לחץ אינו יודע ג"כ מהו דחק שהרי
 מלת לחץ נמצא במקרא יומר ממלת דחק גם זה ראייה
 היא זו שהביא על שלחן זהו הדחק מזה שנאמר וגם
 ראיתי את הלחץ . מאי אולמיה דהאי לחץ מהאי לחצנו
 ומי יעיד על הראשון שהוא דחק , ועוד שלחן ודחק
 הם ב' לשונות מורים על ב' ענינים , ועוד שדביא
 ראייה לפירוש מלת לחץ שנמצאה פעמים הרבה ממלת
 דחק שלא נמצאה רק ב"פ בכתוב , אבל שעור המאמר
 ר"ל שלשון לחצנו הנאמר בפ' ביכורים אינו מענין שאר
 לחץ שבמקרא שהוא דחית ממקומו והבאה במקום
 צר . רק הוא מענין דחק בלבד שהוא רק דחית הדבר
 ממקומו לבד ולא הכבישה ג"כ במקום צר . ומביא
 ראיה לזה ממה שאמר בשעת הסעבוד וגם ראיתי את
 הלחץ וכו' שבהכרח אין המובן במלת הלחץ שהיו ישראל
 ג"כ כבושים ומנומנסים במקום צר מנועים תלהתפסט
 כרונס שהרי הוא אומר ויסך העם בכל ארץ מצרים

(שמות ה' י"ב) שלא כבשום המצריים רק שלא ללחץ
 חוץ לארץ מצרים אבל במדינה עצמה היו יושבים
 ברוחה ואלו לא נשתעבדו לעבודה קשה ושאר מיני
 שעבוד לא הי' מפנים לעולם ללחץ משם כי מושב
 הארץ טוב כמ"ש כגן ה' בארץ מצרים . גם לא עבדו
 המצרים ללחץ חוץ למדינה רק האומה הישראלית כולה
 אבל יהודים היו יכולין ללחץ שהרי אהרן ומשה הלכו
 הלוך ושוב ואין מעכב . אלא וודאי שלחן האומר
 בשעבוד אין ענינו כ"א ענין דחק בלבד דהיינו דחית
 הדבר ממקומו וענינו בלבד שדחוהו הישראל מפני
 המצריים בכל מקום ובכל ענין שהי' למצרי לעולם
 קדימה על ישראל בכל האופנים שאם הישראל הי'
 בד"מ רוצה לקנות בית והי' גם המצרי רוצה לקנותו
 הי' הישראל נדחה מפני המצרי או שהי' רוצה לקנות
 חפץ שבס המצרי עמד עליו לקנותו הי' המצרי קודם
 וכדומה לזה . אבל בזולת זה היו ישראל יושבים ברוחה
 ובכל מקום שהיו רוצים גם לעשות סחורה בכל מיני
 סחורה שהיו רוצים וכמ"ש זכרנו את הדגה אשר נאכל
 במצרים חנם שהי' להם רשות לצוד דגים ולעבוד את
 האדמה לנטיעת קשואים ואבטיחים ושאר ירקות ואומר
 בשבתנו על סיר הבשר נאכלנו לחם לשבע (שמות
 ט"ז) והיינו ע"י מה שהרוויחו במו"מ כי המצריים לא
 היו נוהגים להם לחם ובשר רק לחם עני , והבשר
 והלחם הרוויחו בנפעל דם . והיתה לפ"ז כוונת מסדר
 ההגדה רק לשלול שלא נאמר בפ' ביכורים דבר שקר
 כשנבין מלות ואת לחצנו שהיינו ג"כ במקום צר דבר
 שלא היה והכחוש הקפיד ביוהר על כך במקרא
 ביכורים לדקדק במה שנאמר עד שהגר מביא בכורים
 ואינו קורא לפי שאין יכול לומר ואת האדמה אשר
 נשבעת לאבותנו . ומביא המסדר ראיה לדבריו ממה
 שלחצנו מרמו אל מה שאמר וגם ראיתי את הלחץ וזה
 הלחץ לא הי' רק דחק כמבואר כאן :

יריעה כט

עזב . נמש . זנח . בטול העסק והתקשרות
 שבין ב' דברים יקרא
 עזיבה נטישה וזנח בדרך כלל יקרא המבטל עוזב
 נוטש וזנח ויקרא תקבל בטול נעזב נטוש וזנח . אך
 בהבדל יורה פעל עזב על בטול העסק שבין דבר
 לדבר בלבד אבל לא ג"כ על בטול כל שאר התקשרות
 ודנקות

ולדקות ימוסיי שיש לו עם חבירו כי הוא נשאר כמו
 שה' רק העסק לבד נתבטל ביניהם זה יקרא עזיבה
 (פר נאמן) אמר על כן יעזב איש את אביו ואמו
 ודבק באשתו (בר"ה ש' כ"ד) שאין הכוונה שיפסיק
 כל יחוס ודבקות שבין אדם לחבירו שזה לא יתכן אבל
 ר"ל בטול העסק וההשתדלות עם אבותיו שה' עד
 עכשיו ויהי' מאן ולהבא עיקר עסקו והשתדלותו עם
 אשתו ושאר הדבקות עם האבות ישאר כמו שהיה וכן
 יעזוב כל אשר לו ביד יוסף (שם ל"ט ו') שאין הכוונה
 רק בטול ההשתדלות עם קניניו שמסר הכל ביד יוסף
 (איבר לאמן) וכן ונאמ' ובקרא עזבו בארץ גשן
 (שם ל' ח') אין ר"ל שהיחוס המקר רק שפסקו
 מלהתעסק עמוס ומסך זמן שעלו לארץ כנען ויקרא
 ג"כ עזיבה כשיבטל העסק הולך לו וינתיב את הנעזב
 במקומו (לו רוק לאון) כמו ויעזב בגדו בידה (שם
 ל"ט י"ב) שהניח והשאיר הבגד בידה לאמ' ובקרא
 עזבו בארץ גשן (שם ל' ח') למה זה עזבתן את
 האיש (שמות ב' כ') אין ר"ל שלא הי' להם לפרוש
 מאתו אך להישאר עמו אבל ר"ל שלא הי' להם
 להשאירו במקומו כ"א לאסכו עמו אל הבית וכן
 יעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה (שם ט' כ"א)
 וכן לעני ולגר העזב אתם (ויקרא י"ט ו') שישאיר
 הלקט במקומו ולא יקחנו ויעזבו את העיר פתוחה
 (יהושע ח' י') שהניחו אחריהם פתוחה שלא כענין
 ויעזבו את הערים וינטו (ש"א ל"א ו') שהוא עזיבה
 לבמרי (פר לאון) והנה נמצא לפעמים ישמש הכתוב
 מלת רפה ג"כ ללשון עזיבה כמו מעשה ידך אל
 תרף (תלים קל"ח ח') דהיינו אל העזב אחותיו
 ולא ארפנו (שה"ש ג' ד') המלאכה כאשר ארפנו
 (נחמ' ו' ג') כלומר כאשר אעזבנה וכן נמצא ברוב
 פעמים לשון התרפות אלל עזיבה כמו לא ירפך ולא
 יעזבך (דברי' ל"א ו' ח') הרף מאף ועזב חימה
 (תלים ל"ז ח') ודומיהם מזה הענין נמשך לבטל
 הלשון לשמש ג"כ להפך מלת עזב ללשון רפיון והתרפות
 כמו עזב העזב עמו (שמות כ"ג ה') דהיינו שהסייע
 אוחז בהתרפות המשא מעל החמוד (לאהז מאמן) אם
 לעזן ואינו מענין עזיבה שבראש הספוק וחלוקת מעזב
 לו שהוא מל' עזיבה ממש שלא יעזב על חבירו המלאכה
 כולה וילך לו (איבר לאון) וישמש עזב ג"כ ללשון
 כלות המלאכה והשלמתה שהוא בעצמו ג"כ אינו כ"א
 בטול העסק עם דבר שאחר השלמתו מניחין אותו

ופוסקין מלהתעסק עמו עוד כמו ויעזבו את ירושלים
 פד החומה הרחבה (נחמ' ג' ח') דהיינו שהשלימו
 חלק העיר עד החומה ולא הוצרכו לעסוק בו עוד
 וכן היעזבו להם היזבחו (שם ג' ל"ד) אך לא
 עזבה עיר תהלה (ירמ' מ"ט כ"ה) שמחמיה ואומר
 אך לא עזבה דהיינו נגמרה בכל הענינים הצריכים
 לעיר תהלה והדברים שעושין בהם סחורה
 יקראו עזבין כמו נפנו עזבויך (יחזקאל כ"ז
 י"ב) נתנו עזבויך האך ועזבויך בנאמ'
 עזבויך מימים (שם שם ט"ז כ"ו ול"ג) כולם מלשון
 עזיבה ובטול עסק עם הדבר שהמוכר עוזב את
 החפץ ואת הסחורה מלהיות לו עוד עסק עמו כי
 מניחו ברשות אחרים במחיר יבאו וכן יאמר בלה"ע
 על מכירת חפצים בלשון עזיבה (פר לאון) מזה
 הענין עזור ועזוב ואשם עזור ועזוב (דברי' ל"ב
 ל"ו) עזור ועזוב בישראל (מ"א י"ד ו"ד) ואשם
 עזור ואשם עזוב (מ"ב י"ד) והיינו משולל מכל דבר
 חפץ בין דברים שעושין בהם סחורה ובין דברים שאין
 עושין בהם סחורה הדברים שאין עושין בהם סחורה
 יקראו בשם עזור מענין עזירה שעוזרין אותם תחת יד
 שאין עושין בהם מסחרת לעזבם לרשות אחרים כגון
 בתים שדות וברמיהם וכלי בית ושאר חפצים שהאדם
 יורש ולוקח לעבדם לעצמו ושלא למכרם והדברים
 שעושין בהם סחורה יכונן בשם עזוב ע"ש שעזבין
 אותם ומניחים אותם לכנס ברשות אחרים וראוי
 לתרגם עזור ועזוב (דאש הלכא ארע אונג פ"ל
 בארע) ולפי שאלה ב' מיני החפצים הם כוללים
 כל הפני האדם וקניניו והוגו לפיכך יכנה בעל הלשון
 ענינה האומה ולותה בלשון אשם עזור ועזוב כי גם
 עשירות האומה ועזב מעשדה חלוי הכל על מה שהוציא
 הארץ בשפע לצורכי היושבים בה והוא נקרא עזור
 ובמשא ומתן והמסחרת המרובה שהיא עושה עם שאר
 האומות השכנות והוא נקרא עזוב ובלשון אשכנז יש
 בענין עשית המסחר ג' לשונות של עזיבה בזמן
 שהמוכר רוצה למכור והלוקח רוצה לקנות יאמר
 האשכנזי בל' עזיבה בסתם (פר לאון) כי המוכר
 עוזב את החפץ ומוציאו מרשותו בחפץ נפשו כשהלוקח
 נותן לו כמו שהי' המוכר רוצה ובזמן שאין רוצה
 המוכר למכור הדבר אלא שהלוקח מפזיר בו למכרו לו
 אז יאמר בל' עזיבה מן הרשות (אם לאון) ובזמן
 שהקונה נרץ מאד אל החפץ הוא והמוכר אינו דחוק
 כ"כ

יריעות שלמה

הרק ג יריעה כט

כ"כ למכור אע"פ שהוא דבר העומד לסחורה וימכרו
למסוף אלא שעכשו הינו דחוק עדין למכרו אז יאמר
הקונה בל' עזיבה אל רשות (לו לאזן) :
אמנם בעל נמיש . מורה על ענין הגרוע מן
העזיבה , והוא בטול כל
יחוס ודבקות והתקשרות עם דבר שאינו מבטל העסק
עמו בלבד אך מבטל כל ענין שעל ידו אפשר שיהי' לו
עוד חיזה יחוס והקשרות עם הדבר והוא ענין היסח
הדעת שכל' חז"ל שמסית דעתו מן הדבר לבלתי
הסתכל בו עוד כלל (אוישר אכט לאזן) כמו והשביעית
השמטנה ונטשה (שמות כ"ג י"א) שמלבד שלא יהי'
לך עסק בעבודה האדמה צריך ג"כ שחסיח דעתך ממנה
כל עקר כאלו אינה שלך . ויטש אלוה עשהו (דברים
ל"ג ט"ו) . לא יטוש ה' את עמו (ש"א י"ב כ"ג)
היינו שלא יעזבם לגמרי אם גם הוא כמסתיר פנים
במקצת . ועל מי נטשה מעט האזן (שם י"ז כ"ח) .
גם זה שאמר שם ויטש את האזן על שומר . ויטש
דוד את הכלים מעליו (שם כ"ו ו"א) מלשון נטישה
ממש שמחמת שקיחתו אל המחנה לא מסר את האזן
במנין ובמקד כדרך שמוסרין כלים רק מסר הכל בניחיה
דבה ובהיסח דעתו מהם כאלו לא הי' שוב חוזר
אליהם . וכן אל הנטשי ואל העוזבי (הלים כ"ז ט')
בדרך לא יז אף זו . ובמקום אחר אומר אל יעזבו
ואל יטשנו (מ"א ח' נ"ז) והוא בדרך זו ואז"ל זו .
ואפשר להבליץ הדבר והוא . כי המבקש מוולתו ליתן
לו דבר מבקש על הקל הקל החלה ונתתה אח"כ לבקש
מתנו דבר גדול . ובהפך כשנבקש את זולתו לקבל
מתנו דבר מבקשו החל לקחת מתנו דבר גדול ואם
לאו יקח מתנו עכ"פ דבר קטן . המשל בזה שמבקש
מן השר ליתן לו רשות לגור במדינה ואח"כ מבקש
ליתן לו רגה לגור בעיר של השר . שמבקש חמלה
על דבר הקל ואח"כ על החמור . ובהפך כשמבקש
לגבד את השר הוא מבקשו שיסעוד אללו ואם לאו
יטשה פכ"פ אללו כוס יין . והוא ענין שנוי הלשונות
שנזכרו . כי דוד המע"ה ביקש מן השם ב"ה ליתן לו
עזרה מר לכן הקדים נטישה לעזיבה וביקש על הקל
חמלה בלא יטשנו ולא יסיה דערו מתנו בניכול מכל
וכל אף אלו דערו לעזבו ואח"כ נתתה לבקש על דבר
הגדול שג' לא יעזבו אבל יחפסק עמו עסק גמור
לטיבך אמר אל הנשי ואל העוזבי . אף שלשה המע"ה

ביקש על הדבקות בזה כמ"ש שם להטות לבבנו אליו
וכו' שהוא העבודה שנותנים לו י"ח והיתה נקשטו
שיקבל השם ב"ה עבודה לבס הקדים שוב עזיבה
לנטישה וביקש חמלה על דבר הגדול שיקבל השם ב"ה
העבודה ברוץ שטשה לו עסק והשתדלות עמה והוא
ענין אל יעזבו ולכל הפחות יקח עכ"פ דבר קטן שאף
אם יעזב העסק גם העבודה לא יטשה עכ"פ ולא יסיה
דעתו מהם לגמרי והוא ענין אל יטשנו . וכן ונטש
אביך דברי האמתות (ש"א י' י"ג) היינו שהסית
דעתו מהם :

ועיקר הגית נטש על ההתפשטות הימירה כשיחפשט
הדבר כ"כ עד שאין הראיה שולטת עליו יקרא נטש
(אויש גשטרעקט) כמו ויטש על המחנה כדרך יוס
(במדבר י"א ל"א) . ונטש המלחמה (ש"א ד' ב') .
נטשים על פני כל הארץ (בס ל' ט"ז) . נטשו עברו
יס (ישעי' ט"ז ח') . מפני חרב נטשה (שם כ"א
ט"ז) דהיינו מתפשטת בכל הארץ . שלשם כך נקראו
הענפים המתפשטים ביוזר . נטישות . כמו
הנטישות הסור הנו (ישעי' י"ח ח') . הסירו נטישתיה
כי לא לה' המה (ירמי' ה' י') דהיינו הענפים שיש
להם התפשטות ימירה שאין צורך בהם אך כלה אל
העשו בענפים שהאילן צריך להם . וכן נטישותך
עברו ים (שם מ"ח ל"ב) . עיין לקמן בנאור ענף .
ומזה הענין ולא נטשתי לנשק לבני ולבנותי (בראשית
ל"א כ"ח) כלומר שלא נתתי לי מקום להפשט אל
נשוק הבנים (כיבט איינגריימוט) וכענין וינטשו בעמק
רפאים (ש"ב ה' י"ז) דהיינו התפשטות על מקום רחב
ומפלב . או שיהי' ענין ולא נטשתי לבן עזיבה סתם
והיינו שלא עזבתי כלומר שלא סלקת השביתך עלי
לנאחי' יכול לנשק הבנים . ומזה שורה נטש על
התפשטות המרובה שאין העין שולט עליו הושאל ללשון
נטישה של היסח הדעת שזכר לעיל . שזה שמסית
דעתו מן דבר ומסלק א"ע מלהסתכל בו בעיני מחשבתו
הרי הוא עושה את הדבר האזן כאלו הי' רחוק מתנו
מרחק עצום שאין העין שולט עליו והוא ענין הרחקה
ימרה שבכ"מ שיאמר נטש ענינו הרחיק וכענין הרחיק
מתנו את פשעינו (הלי' ק"ג י"ב) שאין ענינו שהרחיק
את הפשעים משנתדבק אליהם ונחטא אך נשארנו
נקיים מן החטא . שהרי אמר שם בפסוק יו"ד לא
כחטאינו עשה לנו ולא כעונותינו גמל עלינו . אבל
ענין הרחיק ג"כ לשון נטישה והיסח הדעת והיינו
שהביח

יריעות שלמה חלק נ יריעה כט לא

שם"ח דעמו חלהתכל בזה שפסעו . אלא שלשון
הרחקה שם"ח מורה על הרחקה יתירה כ"א על
הסך משי"ח קרוב ולהפליג בהרחקה הולך לומר
כרחק מורה ממערב הרחוק ומנו פשעו . אבל נטש
שם"ח מורה בעצמו על הרחקה יתירה :
ופעל זנח . מורה ג"כ על בטול כל הדבקות עם
דבר והסתת הדעת ממנו כענין
נטישה , אך מצד אחר . כי ענין נטש הוא הרחקה
הדבר מן ההסתכלות כמבואר למעלה , וענין זנח
הוא העתקת הדבר לזמן הכד לשי"ח נמנע מן ההסתכלות
כי כל ב' דברים המזוונים להתקשר ולהתדבק זע"ז
אם דבוק מחשבו או חושי רריך שיה' עם אלו' נקודה
המזרפת אותם הנקרא נקודת הפגישה שבו הם פוגשים
זא"ז ומהקשרים זע"ז (בנענונגם פוקט) אכן
כשנעמקה זאת הנקודה מאחד מהם דהיינו שא' מהם
לקח לו דרך אחר הנוטה לזמן הכד שוב אי אפשר
שיפגע את חבירו ויקרא זה המעתיק זנח וחבירו נקרא
זנח , וכשנטיש יחד העתיק את נקודת הפגישה שזה
פונה לכד זה וזה פונה לכד אחר יפול על שניהם תאר
זנח . והזניחה לפ"ז גרוש מן הנטישה . ששנטישה
שהוא הרחקה הדבר לא נתבטלה יכולת ההסתכלות
במחלט שאפשר שילפוש עינו וידקדק היטב לראות
ויראה הדבר אע"פ שרחוק ממנו אבל כשנעמקה
נקודת הפגישה לזמן הכד שוב אי אפשר לו לראות עוד
הדבר אע"פ שמדקדק יותר ויותר לראות . על סלוק
הדבקות בזה האופן הוגח פעל זנח והוא אמתות הלשון
של היסח הדעת שכל' חז"ל דהיינו העתקה ונחוק כמו
ונסתחם מעל האדמה (דברי' כ"ח ס"ג) דהיינו
העתקה (אפ גרוקט) . את משמרת הבית מסת
(ע"ב י"א ו') דהיינו תלהי"ח ולהעתיק המחשבה
ממנו . וכמו זה נמצא ענין זנח מלשון העתקה
המקומיית כמו ולא יזח החסן מעל האכוד (שמות כ"ח
כ"ח) היינו שלא יזנח ולא יעתיק ממקומו (אפ רוקן)
כי דגשות הו"ן מורה על חסרון הו"ן של זנח וכאלו
כתוב ולא יזנח החסן . כו"ן ענת בשם עת . וט"ן
בנת בשם בת ועוד הרבה נוי"ן חסרים כו"ן . עיין
באר ענין . ובצניגה המחשבת אחר כי הזניחם
ירבעם ובניו (דה"ב י"א י"ד) שהעתיקם מעבודת
הכהנים . אשר הזניח המלך אחז במעלו (שם כ"ט
י"ט) שהעתיק אותם מקדושתם . והוא ענין כל שאר
זנח שנמקרא , כי לא יזנח לעולם (איכ"ב ג' ל"א) .

יריעה ל

חטב . חצב . פסל . הוראת שלשון בשחוק
על ההכאה בכלי החותך
על דבר קשה לחלקו ולהפריד ממנו דבר (הוי"אען) .
ובהבדל מורה פעל **חטב** על כריחת עצים בלכד .
ההכאה בגרון על העץ בחוק כדי לחלקו לארכו או
לרחבו יקרא חטב (האקו) ומדובר עליו כנר למעלה
בבואר כרת והטב ע"ס :

והנחת חצב בפרטות על ההכאה באצנים בחוק
כדי לחלקם . כל הכאה באבן
בדבר הכורת יקרא חטב (הוי"א) כמו ולגדרים ולחצני
האבן וחצני מחטב (ת"ב י"ב י"ג) . לחצב חצני גזית
(דה"א כ"ב ב') . לעד כנור וחצבון (איוב י"ט כ"ד)
הביטו אל צור חצבסם (ישעי' כ"א א') . וזה ענין
חצב בדרך כלל דהיינו ההכאה בדבר חד על האבן
זהו חציבה . וישמש ג"כ בפרטות על החכלית המנוקש
בהכאת אצנים . והתכליות בהכאה זו הם ב' . והייט
אם לעשות חלל באבן המחובר לקרקע עגון צור או
באר או מערה ודומיהם יקרא חציבה (איינהויאען)
כמו וצורות חצבים אשר לא חצבת (דברי' ו' י"א)
דהיינו בארות במקום סלעים וערשים שבהם המים
ללולים יותר מבאר בארות החפורים בחמר ואדמה
רכה שיש בהם מערובת עפר וחול . וגם יקב חצב בו
(ישעי' ה' ב') . כי חצבת לך פה קבר (שם כ"ב
ט"ו) . לחצב להם בארות כשברים (ירמי' ב' י"ג) .
והחכלית הב' בחציבה הוא כדי לעשות תשמיש מן
חלקי האבן הנחצבים מן הסלע והצור המחובר לקרקע
זה יקרא ג"כ חציבה (אויש הוי"א) כמו ומחרריה
תחצב נחשת (דברי' ח' ט') שחומר הנחשת הוא אבן
כחומר שאר המתכות שצורפין אותו באש ונעשה נחשת

יריעות שלמה חלק ג יריעה ל

גמור . וכן ואמנים אלף חזב כהר (מ"ח ח' ט"ו)
 שחזבו מן ההר אבנים לבנין . ואבני מחזב (מ"ב ז"ב
 י"ג) . הביטו אל גור חלבתם (ישעי' ג"א א') .
 חלבה עמודים שבעה (משלי ט' א') . דהיינו חזיבת
 צורת עמודים מאבנים . וכן חזב להבות אש (תלים
 כ"ט ז') רחו להרים וסלעים הגבוהים היותה עדים
 לפעמים חלליהם וזורקים חלקי אבנים ואמר ולהבות
 אש עד לב השמים והם הנקראים הרים מקיחו אש
 (פייאר שטיאלדע בערגע) בגון הר (אעטנא)
 שדניילטן . (פעזופיום) שדארץ נעאפל . (העקלא)
 על אי היסלאנד . וכדומהם בארץ אהעריקא . ויש
 ג"כ כמוהם בארץ ישראל בגון ציני הר הברזל הגזר
 בש"ס (סוכה ל"ב) . על זה אמר חזב להבות אש
 שהלהבות הגורקות מאותן הסלעים הם כעין חלקים
 חזבים מהם ומסכים זה המאמר לשאר המאמרות
 שכתומור זה המסליג גדול גבורתו י"ח בשמים הגוראים
 והטעמים המתחמים בעולם שברא . בארבע
 היסודות . ביסוד המים הוא בקיעת העננים (וואלקן
 ברוך) המתהווה מן הרעם ע"ז ירמו באמרו קול ה' על
 המים הרעים ה' על מים רבים . ביסוד הרוח הוא
 הסער הגדול המפיל את הכתים ומשבר את האילנות
 עליו אמר קול ה' שובר ארזים וישבר את ארזי הלצנון .
 ביסוד האש הוא הקאת אש להבות מן ההרים כגזר
 (פולקאן) עליו אמר קול ה' חזב להבות אש . ביסוד
 העפר הוא הוועות ומדת הארץ (ערד בעבן) עליו
 הוא אמר קול ה' יחיל מדבר יחיל מדבר קדש .
 ולפעמים יסמש לשון חזב ג"כ לענין חקיקה דהיינו
 צורת אותיות שחוקקין ביבן שחונבין מן האבן חלקים
 עד שפעם החללים בצורת אותיות או שאר צורות עיין
 בצור חקק . מזה הענין לעד צור יחצנון (איוב י"ט
 כ"ד) . ובדרך חושאל יאמר על סרוד בני אדם
 האדוקים זה צור ביותר והתקשרותם חזק כצור בלשון
 חזיבה כמו המצבת רהב (ישעי' כ"א ט"ו) דהיינו
 קצר גאים הדבוקים זה לזה ברלקי הסלע . וכן חלבתו
 צביאים (ישעי' ו' ה') והם נבואי שקר שהסכימו זה
 לזה הסכמה חזקה שלא יתגדדו זה לזה וכענין שאמר
 למטה חזר כהנים (שם שם ט') והעוכק במלחכת
 החזיבה יקרא חזב (שמיין הויאער . שמיין מפעמר)
 כמו להצנים ולחרשים (עורא ב' ז') חזבים וחרשים
 (דק"ב כ"ד י"ב) :

ובלת פסל . פעל הגזר מן השם . שהשם פסל
 בשש נקודות . שהנחתו הראשונה
 על כל דבר שנעשה לו צורה כצורת אחד מן הדברים
 הנמצאים בטבע הן שהיה הצורה צורת אדם או שאר
 צ"ח או צומח או כוכב וכענף בזה . והן שהיה החומר
 אבן או עץ או מתכת או צבוע ככותל או ארוג ורקום
 צבדד וכדומה לזה כל זה יקרא פסל (היין בילד) . וכל
 שם כסל הגזר ככתוב הוא הצורה הנעשה לשם ע"ז
 שעשתו בלאו ועבודתו במיתה . אבל פסל הנעשה
 שלא לשם עכו"ם רק לגוי מותר לעשות אולת קצת
 צורות שאבדו לעשות אפי' לגוי בגון צורת חרבע חיות
 ואשר צורות הגזרות בהלימוד (ר"ה וע"ז) . ומשם
 פסל גזר פעל פסל להוראת הפעל של עשיה פסל
 (בילדן) בגון פסל לך שני לוחת אבנים (שמות ל"ד
 א') . ופסל שני לוחת (שם שם ד') דהיינו עשיה
 פסל בצורה לוח וטבול מרובעת מאבן גולס (איוב
 בילדן) וכן ויפסלו בני שלמה (מ"א ה' לב) דהיינו
 אחר שחזבו אבנים גולמים מן ההר היו פוסלים לוחם
 ונותנים להם צורה אם רבוע או עגול או זווית כפי
 שהם מוצרכים לבנין . אך לפירש"י ואשר מפרשים
 שישו לא תעשה לך פסל (שמות כ"ד) . שיקרא
 פסל ע"ש שפסל יהי' שם פסל שם הגזר מן הפעל
 שהוא הפך דברנו והמזבין יבחר הדרך הישר בעיניו .
 אלא שלדברי המפרשים צריכין אנו לומר שלא דיבר
 הכתוב אלא צהיה שפסל פסל הוא צורה הנפסלת
 מגולם של עץ ואבן שאל"כ לא יהי' אסור רק צורה
 הנפסלת אבל שאינה נפסלת בגון שנעשה ע"י יניקה
 ביניקה מתכות בדפוס או מעשה יוצר יהי' מותר . אך
 לדברנו אין אנו צריכין לכך כי שם פסל לפי דברנו
 כולל בהנחה ראשונה כל מין צורה שאפשר . והמותרות
 ההוא שמפרידין מן הגולם כדי שהיה הנשאר צעל
 צורה . נקרא בל' החכמים בפסולת (שניטעל) בגון
 שאמרו ז"ל פסל לך הפסולת יהי' שלך . ומזה הענין
 נשתק אלס ז"ל לקרא כל דבר פסול המחזר עם דבר
 מעולה בשם פסולת . בגון צורר אוכל מחוך הפסולת
 ופסולת מחוך האוכל . פסולת גרן ויקב . שהדבר
 הפסול והגרוע כעין פסולת של פסל שמפרידין מן
 הגולם שאינו ראוי לכלום וישאר להשאר צורה ראויה
 כך תערוכת הגרוע עם המעולה כגולם ובהפך
 הגרוע ישאר המעולה צעל צורה ראויה . וזהו ענין
 כל

כל פסול שזלשו' ז"ל כגון כזו בכשר ולא בפסול . סוכה
 פסולה לזית כסולין . פסולין ומכשירין . ר"ל סוכה
 בפסולת ודבר גרוע שאין ראוי שיחזר עס המעולה
 המכוון בדבר ולהיות עמו ביחוס אחד . וההקד
 כשוד דהיינו ראוי וכשר להיות ביחוס עם המעולה
 המכוון :

ושיחבטל ברבות הימים מאחר שלא נודע טעמו של
 דבר . או שיחכה ע"י תוספת וגרעון . וכדי להציל
 מן השכחה והשנוי ה"י צריך מיד בשעה נתינתו שיהי'
 נכתב בספר לזכרון ולמשמרת לדורות הבאים . ועדיין
 ה"י אפשר שיזמחק הכתב ברבות הזמן לפיכך היו
 חוקקין את דברי החק על לוח אבן ובכתיבה שוקעת
 שהיא כתב המתקיים ביותר מכל מיני הכתיבות שכל
 אות ואות הנחקק הרי הוא כמונה בקופסא מושמר מן
 ההפסד . משום כך נקרא כל דבר חזוב שלא נתגלה
 טעמו בשם חק ע"ש ההצטרפות שיהי' חקוק בספר
 לזכר עולם וכמ"ש ועל ספר חקה וזהו ליום אחרון
 לעד עד עולם (ישעי' למ"ד ח') . מי יתן בספר
 ויחקו לעד בצור יתבונן (איוב י"ט כ"ג כ"ד) . ומענין
 חק של דבר הבלתי מבורר בטעמו נשתרשב הלשון
 לקרא ג"כ בשם חק כל דבר כמותי ומשפרי' שלא
 מבורר מעינו שיהי' דוקא כך וכך לא פחות ולא יותר
 רק הגוהן המגביל שיעורו הוא לבדו יודע טעם
 השיעור שיהי' כך לא כך נקרא חק (איוב ואך) כמו
 מדוע לא כליתם חקכם ללכן (שמות ה' י"ד) שהי'
 אפשר להוסיף או לגרוע שיעור הלכנים אך עוקן החוק
 הגביל שיעורם על כך מוגבל . וכן כי חקך וחק בניך
 נתנו (ויקרא י' ג') . בעשותו למחר חק (איוב
 כ"ח כ"ו) . ואשבר עליו חקי (שם ל"ח י') דהיינו
 עד היכן יתפשט . הידעת חקות שמים (שם שם
 ל"ג) . חקות ירח וכוכבים . חקות שמים וארץ
 (ירמי' ל"א ול"ג) ודומיהם . ובהלק הרביעי מזה
 החבור יתבאר ההבדל בין חק ומשפט עדות מורה
 ומנה וכו' אם יגור ה' בחיים .

יריעה רא

חקק . פתח . חרת . קעקע . הוראתם

על רשימת אותיות ושאר צורות בעט ברזל על א"ז
 שטח . והוא חלק מן האומנות הנקרא (פלאסטיק)
 ובדרך הפרטי יורה פעל דוקק על עשית אותיות
 וצורות חלולות דהיינו שוקעות . שמוצב מן שטח העץ
 והאבן חלקים קטנים ע"י עט ברזל (גרופל . מייסל)
 ועושה חלולים חלולים בצורת האותיות והצורות שרונה
 לצייר . זהו מין הכתיבה נקרא חקיקה (טיהפע
 זייכנונג) ובל' האומנים נקרא (טיטרעליף) . כמו
 מישר על המחקה (מ"א ו' ל"ח) פי' שלא לפה זהב
 את השטח כולו רק בחוד חלל הצורות החקוקות
 השוקעות לפה זהב עד שהיו הצורות נראות כאלו היו
 חקוקים בחתיכה של זהב . וכן חקקי כבלע משכן לו
 (ישעי' כ"ב ט"ז) דהיינו חלל בצורת קבר . ועל
 סכר חקה (שם ל' ח') כעין שרשמים בצפורן על
 הדף שהרשימה שוקעת . על כפיס חקתך (שם מ"ט
 י"ז) וחקות עליה עיר (יחזקאל ד' א') מחקה על
 על הקיר ללמי כשדים חקוקים (שם כ"ג י"ד) ודומיהם .
 מענין חקק שם חק . כמו חק עולם . חקת
 משפט . העדות והחקים . חזוב דבר הבלתי
 מבורר מעינו שהוא מחזוב מלך הטבע או מלך המוסר
 או מלך השכל רק המצוה על החזוב ההוא הוא בלבדו
 יודע טעמו של זה החזוב אף שמתעם הכמוס עמו אינו
 רונה לגלות טעמו של דבר זה הנקרא בלשון עברי
 חק (גזעטץ) ונותן חק יקרא מחקק (גזעץ געבר)
 והוא שם מושאל מלשון חקיקה ורשימה על לוח אבן
 ועץ או שאר דבר . והענין בזה כי כל דבר שחזובו
 מבורר מלך החזוב הטבעי או המוסר והשכל אי אפשר
 שיהי' נשכח לעולם שכל זמן שנני אדם חיים על
 האדמה נתברר להם תמיד חזוב זה הדבר משא"כ
 דבר שלא נתברר חזובו למקבלים הוא קל שישתכח

ומלת פתח . מורה על הרשימה והכתיבה
 הכוללת (ערהאנגע זייכנונג .
 באפרעליף) והוא נעשה בדרך זה שרושם תחלה על
 הלוח תמונת אותיות או שאר צורות וגורד סביבות
 אותן הרשימות גם באויר שביניהם מגוף הלוח כעובי
 אצבע או פחות ויותר עד שיושאר האותיות בולטות
 על שטח הלוח מאחר שכל מה שסביבותם נגרד וכחצב .
 והוא ג"כ כתב המתקיים יותר מן הכתב הנכתב
 בקולתם בדיו או בשאר צבע על שטחו של דבר אלא
 שאינו מתקיים כ"כ ככתב של חקיקה ושקיעה שקדם
 זכרו לפי שדבר השוקע רחוק יותר מן ההפסד מן כתב
 הכולט שאפשר שיפושף ויומחק באורך הזמן . והוא
 ענין פתוחי חוקים הפתח את האבנים (שמות כ"ח ט')
 פתוחי

יריעות שלמה חלק ג יריעה רא

פתוחי חותם איש על שמו (שם שם כ"א) שהיו שמות
השבעים בולטות ושטח האבן סביב הי' נגדד ושוקע .
וכן ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה' (שם שם ל"ו)
שהיו אותיות הציץ בולטות מלשניו כמ"ש (ביטון כ')
אלא הי' כתב הציץ שוקע אלא בולט כדיגרי זהב . אך
שהיו האותיות של אבני האפוד והחשן ג"כ בולטות לא
נוכר בשום מקום אלא שכן הש"ס (סוטה מ"ח) יש
בדמות ראייה שהיו האותיות של חשן ואפוד שוקעות לא
בולטות ממה שאמרו שם שכותב על האבנים בדיו
ומראה להן שמור והן נבקעות מחליהן וסירש"י שהי'
מראה את השמיר על פני הדיו כחרץ האות . אך אין
ראיה גמורה משם שיש לומר שהי' רושם בדיו צורת
אות חלול ומעבור השמיר על רשימת הדיו ונעשה
בקוט סביב האות והאות נשאר בולט . ואינו כחך
חוכות שזכיר בסמוך שהרי לא הוזכר שם כתיבה
באבני חשן ואפוד כ"א פתוח . אלא בין שהיו האותיות
שוקעות או בולטות הי' בזולת השמיר צריך לחסר
לעולם מן האבנים אם כשעור האותיות כשהיו שוקעות
או כשעור סביבות האותיות כשהיו בולטות אבל ע"י
השמיר לא הי' צריך לחסר כלום בכל שני האופנים
שהבקוע נעשה בלי חסרון כמ"ש שם שנקבעו כחאה
המתבקעת . גם משאר הלשונות של פתוח כגון ופתח
על הלוחות כרובים (מ"א ז' ל"ו) ופתח כרובים על
הקירות (ד"ב ג' ז') ועתה פתוחים יחד (תלים
פ"ד ו') אין ג"כ הכרע אם היו הצורות בולטות או
שוקעות . אולם ממה שנאמר באבני חשן ואפוד פתוחי
חותם . ונאמר בציץ פתוחי חותם הסברא לומר שכשם
שצניץ היו האותיות בולטות כך היו בחשן ואפוד
בולטות . גם לשון פתח מורה על זה שהוא מענין
התפתחות דבר ממוסגרתו שבא תמיד בל' כד כי פתח
בל' קל כמו ופתח נח היא פתיחה פשוטה (עפענן)
ופתוח בל' הכבד הוצאת הדבר ממוסגרתו . כמו מושל
עמים ופתחהו (תלים ק"ה כ') . פתחה למוסרי
(תלים קט"ז ט"ז) . ויורה ג"כ על התגלות הדבר
מהיות מכוסה כמו פתח הסדר (שה"ש ז' י"ג) ופתח
וישדד אמתו (ישעי' כ"ח כ"ד) . חרב פתחו רשעים
(תלים ל"ז י"ד) והמה פתיחות (שם נ"ה כ"ב) כלומר
חריבות מגולות מן העבר . פתחת שקי (שם ל' י"ב)
שנתגלה הגוף שחתת השק . ואלה הענינים בלשון
פתח הוא בעצמו ענין של פתוחי חותם דהיינו התגלות
האותיות ובליתם אחר שהיו סגורים ומובלעים בעצם

החומר של הלוח והאבן זהו פתיחה ממש שנפתחו
האותיות היינו שנעשה להם פתח להתגלות ע"י
הגרידה שסביב להם אבל לא הי' נוכל לשון פתיחה
באותיות שוקעות ולומר שנפתחו האותיות לפי מה
שהפתח והחלל עצמו הוא האות ובזולת החלל אין שם
רושם אות ועל החלל גופו שהוא דבר שאין בו ממש לא
שיך לשון פתיחה כ"א לשון כריה אבל פתיחה לא שיך
כ"א בבחינת הדבר המכסה . כמו כי יפתח איש בור
(שמות כ"א ל"ג) דהיינו שיטול כסוי הבור מעליו
שהי' כאן בור מתחלה ונחבסה . ובעשית בור
מתחלה לא שיך לשון פתיחה כ"א כריה או כי יכרה
איש בור (שם) :

ואלה שני מיני הכתיבות דהיינו החקיקה של צורות
שוקעות (הויארעליף) והפתחה של צורות בולטות
(בארעליף) יש להם ג"כ שמות בל' הש"ס (ביטון
כ') . מה שנקרא בל' הכתוב חקיקה נקרא אלס ז"ל
חק ירכות וזה מין הכתיבה כשר בכ"מ שנאמר שם
לשון כתיבה . לפי שהוא עושה מעשה בגוף האות הנכתב
הנחקק כמו שהוא עושה מעשה בגוף האות הנכתב
בדיו . ומה שנקרא בל' הכתוב פתיחה נקרא אלס
ז"ל חק חוכות ולא נקרא כתיבה כלל שהרי אינו עושה
מעשה כלל בגוף האות כ"א במה שסביבו :

ומלת ח"ת , מורה לפי ענינו על עשית צורות
מנוקבות מעבר לעבר עד שנראו
פנים ואחור (דורך זיכטיג--דורך בראבן) אלא מה
שבעבר הא' נראית הצורה מימין לשמאל כד"מ נראית
בעבר השני מהופכת משמאל לימין , ולא נמצא מלת
חרת כ"א ס"א במקרא . חרות על הלוחות (שמות
ל"ב ט"ז) שהי' חקיקת האותיות מנוע מעבר לעבר
והיו נראות משני הצדדים כמ"ש מזה ומזה הם כתובים
(שם שם ט"ו) דהיינו כפי מה שצא בקבלה מנוקבות
מעבר לעבר . שעי' אמרו בש"ס (שבת ק"ד) מ"ס
וסמ"ך שכלוחות כנס היו עומדין שלפי שהי' שם
חקיקה מעבר לעבר לא הי' לשתי אלה האותיות
שכתומים סביב שום חבור בשאר השטח של הלוח .
ומסכים לזה הפירוש ג"כ ענין חרות שהוא כפי דרכנו
מגזרת חר לשון חור ונקב כמו ויקב חר בדלתו (מ"ב
י"ב י') והנה חר אחד בקיר (יחזקאל ח' ז') וחריר
מורה בעצם ובהבדל משם בקב על הנקב המסולס
מעבר לעבר בפרטות . ואין צורך למה שפירשנו שם
חור בענין אחר בחלק הראשון מזה החבור בבאור אחר .
ותי'

ותי' חרות או שהיא שרשית נוספת להוראת דבר
 המנוקב מעבר לעבר וכענין כרות מן כר כמבואר
 אללנו בשרשים שרש כר . או שהיא תיו תקון שם
 המופשט ע"מ בלות וכדומה לזו (דורך לעכרט) .
 ומלאכת ניוז כזה המפושט מעבר לעבר ג"כ אפשר על
 צ' אופנים . אם בדרך חק חוכות שנוכר לעיל כשהוא
 חורת וחוקק בלוח סביבות הגורה מזה וזזה והגורה
 נגמרת מאלהי אלה שבדוקה קנת כאן וכאן בגוף הלוח
 כדי שלא תפול מתוך החלל . או בדרך חק ירכות
 שנושה חלולים בלוח כחבנית הגורה שרונה לחקוק
 שבאופן הזה תהי' הגורה חוריות לא משושיית שנראה
 על שטח הלוח אורה וחלל שיש לו נורת אור או שאר
 צורה , אך ממה שנאמר בלוחות לשון כתיבה והמכתב
 מכתב אלהי הוא (שמות ל"ב ט"ז) שאין לשון כתיבה
 שייך כ"א בחק ירכות כנזכר לעיל . וכן ממה שאמר
 ז"ל שמ"ס וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין מכל זה
 נזכר שהיו אותיות הלוחות חוריות לא ממשיות אלא
 היו ג"כ שארי האותיות עומדין בנס לא המ"ס וסמ"ך
 בלבד שהרי הי' צריך לחקוק סביבת כל אות ואות כדי
 שישאר נורת אור עומד בפ"ע והי' ג"כ גופל מתוך
 החלל בזולת נס . ואח"ל שהיו האותיות דבוקות באין
 קצוות נקודיות עם עצם הלוח הרי זה הי' ג"כ אפשר
 בנס וסמ"ך ולא היו צריכים לעמוד בנס אלא ודאי
 שנחקקו גוף האותיות מן הלוח עד שנשאר חלל וריקות
 שהי' לו נורת אור וזה הי' אפשר בלא נס בכל שאר
 האותיות וזולת בנס וסמ"ך שהי' צריך לחקוק גם
 החוכות שלהן ולא נשאר נורת אור כלל בזולה שהיו
 החוכות נשארין במקומן והי' נס שלא נפלו . וכן הי'
 ג"כ מן הדין ומנ"ד הראוי שהיו אותיות הלוחות
 שהם מכתב אלהי לשהיו חוריות דומיות לא
 גשמיות :

ישם קעקע . לא נמצא ג"כ בכחוד רק פ"א
 וכתיבת קעקע לא תתנו בנס
 (ויקרי' ע"כ"ה) והוא מלשון שקיעה וחתיבה (איינשטעקן)
 מענין ויתקעה ימה סוף (שמות י"ט) ויתקעה
 בבענו (שופט' ג' כ"א) שהתי' מן חקע נוספת
 שהורש קע . כתי' האב מן אבה ונמצא ג"כ בלי
 הי' ותקע כף ירך יעקב (בראשית ל"ב כ"ה) והוקע
 אותם לה' (במדבר כ"ה ד') עצמות המוקעים
 (ש"ב כ"א י"ג) וכן פירש' מלת קעקע מענין חתבה .
 זיהי' לט"ז ענין קעקע ענין כתיבה הנהוג עוד היום

שעשין במחט על פני הנייר או על הקלף נקבים
 נקבים כמובנים זה לזה עד שיפשו צורת אות או שאר
 צורה ותקרא זאת המלאכה (בשטאכנע שריפט .
 שקאלפטורא או אנאגליפא) והוא ג"כ ענין קעקע
 שמוכח מחט או קוץ בעור הבשר בזה שם שלח יוצר דם
 ועושה נקב קטן וזמנא אחרת דיו או שאר צבע ושוב
 עושה נקבים נקבים עד שגעשה מכלול צורת אות או
 שאר צורה וזה כתיבת קעקע . דהיינו כתיבת הגעשה
 ע"י החיבת מחט או שאר דבר הנקב . אלא שאפשר
 לעשות כתיבה כזאת בלי נקיבת מחט וזיינו שעושה
 בקולמוס נקודות נקודות זו אלל זו בדיו ושאר צבע
 בצורה אות הנקרא (פונקטיבן) וזה מותר לעשות
 על עור הבשר ואינו חייב כ"א על עשית שני המעשים
 שיקעקע במחט ויעשה נקבים ויכתוב דהיינו שימצא אותם
 בדיו או בשאר צבע וזהו ענין אמרם ז"ל כתב ולא קעקע
 וכו' דהיינו כתיבה לבד והיינו עשית פונקטן אינו חייב :

יריעה לב

שרט . גדר . הגמח שניהם בדרך כלל על עשית
 חרוץ על אור' שמה אם ביד או ע"י
 כלי (ריטון) . וההבדל ביניהם כי שרט כפי
 השמוש שעשו בעלי הש"ס מוזאת המלה תהי' מורה על
 עשית חרוץ קל הבלתי עמוק (קרינן) כענין שאמר'
 (שבת ק"ד) הכותב על כשרו המשרט על כשרו היינו
 חרוץ במקצת דומיא דכתיבה שאינו יורד בעומק
 הבשר . וכן שרט לו סריטה בזכות היינו חרוץ על
 שהוא לסימן . וכן תפלין אין צריבין שרטוט (מגשות
 ל"ב) היינו קנת רזס על הקלף בקריש . וכל'
 הכתוב ישמש לשון שרט תמיד על עשית חרוץ בבשר
 כמו ושרט לנפש לא תמנו בבשרים (ויקרי' י"ט כ"ה) .
 ובבשרם לא ישרטו שרטט (שם כ"ה ה') כל שחפיה
 שרטו ישרטו (זכרי' י"ג ג') כלומר כאבן ומשפחה
 הכבדה שהמחשקין בה למלטלה ידיהם מהסלעין
 ונעשו בהם חריטין :

ומלת גדר . מורה על עשית חרוץ עמוק שהוא
 יתבר מן השריטה (אענין .
 איינשניידן) כמו לא תגדלו (דברים י"ד א') דהיינו
 חריטה עמוקה ביד או בכלי . ויתגדלו במשפט
 במצות ונרמזים (ת"א י"ח כ"ח) שפלטו בשרם ב"כ
 בעומק עד שסך דם עליהם . נחת גדודה (הלים פ"א
 י"א 27

יריעות שלמה חלק ג יריעה רג

י"א) היינו מריצת המחרישה היורדת בעבי האדמה .
 וכל הש"ס ראוהו מביד או ללוב (יבמות ק"כ) ואפי'
 מגווד ואפי' גוסס (שם ובכזיר מ"ג) והיינו פלעים
 שמוקים ביותר לא שמתוך לחיכות שאו אפשר עוד
 לחיות בשום אופן בין שיהי' מתוך בסכין טונת בין
 במלובנת הכל הענין שנפגע ומחבל ביוהר בעומק
 הכשר ולא אם געשה בסכין מלובנת אפשר עוד שיתרפא
 כמ"ש שם . וענין גדד הוא כפי מה שבארנו בחלק
 הראשון בכאור גדד . מגורת גיד (אהדר) כמו גיד
 הגשה . ור"ל בלשון גדד היינו מריץ בעומק הכשר
 עד שמיגע לגידון שמוי בהם הדם ביותר וכמ"ס
 ויתגדדו עד שסך דם עליהם (מ"א י"ח כ"ח) שפגעו
 את עצמן כ"כ בעומק עד שהגיעו לגידי הדם ושסך
 הדם עליהם והענין בגדד היינו עשית עסק עם הגידון
 כענין אל תלחם לחם . לא המולל . וע"מ גדד שמואל
 ביד כמו ויגיד שפתי (איוב ט"ו ה') . לגידה היא
 (אי"כ א' ח') ונחמא ג"כ כפול הפעל גדד מהגודד
 יתגודדו כל רואי כס כך מן גיד מהגודד . ומה
 שאמרו בש"ס (מכות כ"א) ששריטה וגדידה אחת
 היא . היינו לענין ששניהם בין ביד בין בכלי גם לענין
 מלקות והמראה הם שווים שאם החרו משום שריטה
 ולא שרט אבל גדד או שהחרו בו משום גדידה ולא גדד
 אבל שרט חייב מלקות שלא הקפיד הכתוב רק שלא
 יפגיע גופו כל עיקר ולא חילק בין פגע עמוק לשאינו
 עמוק כמו שלא חילק הכתוב בהריסה בשבת בין מורס
 בעומק הקרקע או לא . וכן בין קריעה לפרימה
 שלא חילק בין קורע לפורס אפי"ס שיש הפרש ביניהם
 בהנה' ראש' כמובא' לעיל באור טרם . כך בגדידה ושריט'
 לענין עונשם שווים ובחצינת הגמתי' הפרש ביניה' :

יריעה רג

ג"ח . גזו . כריתת שערות או שאר דברים דקים
 הבולטים על שטח הדבר הוא הענין
 המשתף אלה הפעלים (אם פוגן) . וכדרך שרט הנה
 פעל ג"ח כפי שמושו בל' הכתוב על כריתות שערות
 של בני אדם (בארבין . ראשירן) כמו ויגלה ויחלף
 שמתיו . יגלה את כל שעריו . ויגלה את ראשו .
 ופאת זקנם לא יגלחו ועוד הרבה דומיהם . וכדרך
 מליצה אמר על הכרתת בני אדם ועשות שטח הארץ
 קרחה מהם בלשון גלות כמו יגלה ה' בתער השפיר

בעברי נטר את הראש ושער הדגלים (שעי' ו' כ')
 שהמשיל הכ"א לשערות שגזו לגלחם . וכונת הגלות
 פעמים לשם תקון הגוף כמו ויגלה ויחלף שמתיו כרי
 שיהי' גראה גאה בעמדו לפני המלך . כי כבד עליו ויגלה
 (ש"ב י"ד כ"ו) . ופעמים לשם קלקול הגוף כמו ויגלה
 את ראשה (דברים כ"א י"ב) ויגלה את חזי זקנם
 (ש"ב י' ד') מגלחו זקן (ירמי' מ"א ה') . ונא פעל
 גלה תמיד בל' כבד ויגלה ויחלף שמתיו ואת
 הנתק לא יגלה . ויגלה הנזיר . העעם בזה לפי שאין
 תכלית המכוון בגלות לעשות תמיש מן השער הנכרת
 רק הכוונה לעשות השטה קרה מן השער ואין מוששין
 לשערות כלל מה יתהוה כס . והוא כענין שר"ח .
 שאם הכוונה לעשות שמוס מדבר הנשלה בא תמיד
 צדקין הקל וישלח יעקב . ואת יהודה שלח לפניו .
 שלחתי את הגדי הזה . ואם הכוונה לפטור את היצר
 הנשלה ולא לעשות עוד שמוס ממנו אז הוא בא בל'
 כבד בשלח טרעה . ולא שלח את העם . שלח תשלח
 את האם . כך ענין גלה שאינו רק לעשות השטס
 קרחה ולא לעשו שמוס מן השער לפיכך בא בל' כבד :
 ופעל גזו . הוראתו הפרטית על כריתת השער
 של בהמות (שערין) כמו לגזו את
 צאנו . לגזו את צאנו . וראשית גז צאנך . ומורה
 ג"כ על כריתת שאר דברים דקים הבולטים על שטח
 הדבר כמו לא תבנה אהבן גזית (שמות כ' כ"ח) אבני
 גזית (מ"א ה' י"ו) שלשה טורי גזית (שם ו' ל"ט)
 והיינו אבנים שגזזו מעוקצין הבולטים ונשאו קרחים
 וחלוקים . וכן ירד כמטר על גז (תלים ע"ב ו')
 דהיינו שדה גזזוה שגזזו הדשאים ממנה ואין מלת גז
 כאן כמלת גז צאנך (דברי' י"ח ד') ששם מלת גז שב
 על הצמר הנגזו והוא שם המופשט כמו גזח (שורה)
 שלטיכך הוא סמוך למלת צאנך ור"ל ראשית הגזוה של
 צאנך . שאין לפרש שראשית שב על הצמר הנגזו
 חמלה וגז שב על הצאן הנגזו שא"כ הי' צריך ליתן לכהן
 הצמר הריא שגזו חמלה והוא אינו מן הצורך שיכול
 ליתן לו אף מן הצמר שגזו לבסוף . אמנם שם גז
 של כמטר על גז הוא שם תאר או שם הפועל ושב על
 שטח הנגזו לא על הדשא שגזו ממנו כל שטח הנגזו
 נקרא ג"כ גז (בשאהרן) או שענין כמטר על גז היינו
 אילנות הסרסם שגזזין אותם במספרים שיהיו מיושרים
 ונאים כידוע במלאכת הגנים שמחמת הגזוה אפשר
 שיתכשו האילנות ועוד להם צדפת המטר עליהם .
 ולפעמים

ולפעמים ואמר בדרך מושאל גם על גלוח שער של
 אדם בלשון גזיזה כמו ויגז את ראשו (איוב א' כ')
 והטעם שאמר כל' גזיזה לא בלשון גלוח לפי שרוב לשון
 גלוח הוא לתקון הגוף משום נוי והדור וכו' לא הי'
 הכוונה לתקן כ"א להיות מכוער וכזה ויפול בו לשון
 גזיזה כמו בגזיזת האין שהם ג"כ אחר הגזיזה מכוערים
 ומאוסים כשיטל תפארת צמרם מעליהם . וכן הרמי
 וגוי (מיכ' א' ט"ו) . גזי נורד והשליכי (ירמיה' ו'
 כ"ט) דהיינו לקלקל והשתתת הגוי . וזלת שם גזיזת
 ששם הגזיזה לתקון האבנים שיהיו מיושרים . ואמר
 ג"כ גזיזה בדרך מליצה על סלוק הדבר מתקומו כענין
 יגלה ה' כתער השכירה . כמו ויגז שלום מן הים
 (כמדבר י"א ל"א) וכן גבוז ועבר (נחום א' י"ב) .
 כי גז חים וטעם (הלים ל' י') . ממעי אמי אתה
 גווי (שם ע"א ו') רמו לגזיזה חוט הטבור שהולך
 קשור בו ממעי אמו שגוזין אותו במספרים כשיוולד
 וכענין לא כרת שרד (יחזקאל ט"ז ד') וברוב שמושי
 בזו אין כוונת הגוויז שיהי' השטח מופנה וקרה כמו
 בענין גלוח אך הכונה לעשות תשמיש מושיל מדבר
 כגוויז כענין כל גוויז של גזיזה האין שהוא לעשות
 תשמיש מן הגמר . וכן ויגז שלום מן הים והיינו לא
 תשום שיהי' שטח הים מופנה מן השלו כ"א לעשות
 תשמיש מן השלו . ובמאמר ממעי אמי אתה גוויז תהי'
 הגזיזה לשתי הכוונות יחד שיהי' הרחם מופנה מן
 הולד ויהי' הולד מסולק מן הרחם ויהי' לאדם גמור .
 וזלת במקומות משוטות כוונת הגוויז שיהי' השטח
 מופנה ונתרוקן . כמו גזי נורד . ויגז שערו .
 ושם גזיזת שהמכוון שיהיו האבנים מופנים מן העוקצין
 הנולטים :

יריעה רד

פשוט . חלץ . שלף . הפרדת שני דברים
 המקיפים זה את זה
 הוא הענין המשחק באלה הכנויים (אויש איינזאנדער
 זיהען) וההפרש ביניהם כי בהפרדת דברים המקיפי'
 וא"ו יש ב' אופנים . אם להסיר את המקיף מעל
 הניקף . או להגזיז את הניקף מתוך המקיף . הנה
 פעל פשוט על הסרת המקיף מעל הניקף (אם
 זיהען) שלפיכך נמצא רוב שמושי פשוט בהסרת הכבדים
 כמו ושפט את גדיו . ויפשיטו את יוסף את כתנתו .

לפשוט החללים . פשטתי את כתמי . מן אפשיטופ
 ערומה וחזמיהם . שהבגדים מקיפין את הגוף והגוף
 מוקף מהם ויאמר על הפרחם לשון פשוט . וכן והפשיט
 את העלה שעור הכהונה הוא מלבושה ונפול על הסרמו
 לשון פשוט . והנה פעל חלץ על הוצאת הניקף
 מתוך המקיף (אויש זיהען) כמו וחלצו את האבנים
 (ויקרא י"ד מ') שהאבנים המנוגעים מוקשים מאמר
 האבנים שאין בהם הנגע אמר על הוצאת המנוגעים
 מתוך הכלתי מנוגעים לשון חליצה . וכן על ההוצאה
 מתוך לרה ורעה המקפת באדם יאמר בלשון חלץ כמו
 יחלצני כי חפץ בי . בצרה קראת ואחלצך . חלצת
 נפשי ממות (הלים) לדיק מצרה נחלץ (משלי י"א
 ח') . ולפי שהוצאה הניקף מתוך דבר המקיף יומר
 קשה מהסרת המקיף מעל הניקף שהוא קל לעשות
 לפיכך נמצא פעל חלץ ע"פ הרוב בבנין הכבד הדגוש
 כמו וחלצו את האבנים . אחר חלץ את האבנים .
 יחלצני . אחלצך . חלצת נפשי ממות . כולם לשון
 כבד הנעשה בקושי (הדוים זיהען) . ומצא ג"כ
 בלשון קל כמו גם חנין חלצו עד (איכה ד' ג') שהוצאת
 השד ג"כ הוצאת הניקף מתוך דבר המקיף ואמר כל'
 קל לרמו גודל האכזריות של אמהות בת עמו שלא
 היקו ילדיהם שאפי' חנין שקשה לו לחלץ השד לפי
 שהוא משוקע יותר בגוף אפי' חלץ השד בקלות נמרץ
 מגודל החפץ להניק גוריו . והוא ג"כ הטעם אחרו
 וחלצה נעלו מעל רגלו (דברי' כ"ה ט') בלשון קל
 לומר לך שרד שחיי' חליצת המנעל בקלות וכנחת
 שלא תחלץ המנעל בכבדות ככה גדול וביד חזקה עד
 ששקדע הרגשות והקשרים שהוא מחזק בהם כדי
 להסירו מן הרגל אבל צריכה לחלצו מתוך מחון להסיר
 תחלה את הרגשות ואח' הקשרים כנחת עד שיוסר
 המנעל בקלות . אך ממה שהנחת חלץ על הוצאת
 ניקב מן המקיף הי' ראוי שיאמר כאן ג"כ וחלצה רגלו
 מן נעלו מאחר שהנעל מקיף את הרגל . אבל אמר
 וחלצה נעלו מעל רגלו לפי שהרגל יותר גדול מן הנעל
 ואין דרך להגזיז הגדול מן הקטן כ"א הקטן מן הגדול
 לפיכך אמר וחלצה נעלו דהיינו הקטן מן הגדול בדרך
 המוגזיזת והוא כענין אריק חרבי שמלת אריק שב על
 הגדן המתרוקן לא על המרוב כך מלת וחלצה שב על
 הרגל הנחלץ מן הנעל . גם שהוא כפי הנראה העיקר
 המכוון בחליצת הנעל שיהי' הרגל נשאר ערום ויוסף
 מבלי נעל ולא שיהי' הנעל מוסר מן הרגל אפי' שפי'
 אפשר

יריעות שלמה חלק ג וריעה לר

אפשר לזה בלי זה מ"מ עיקר ההקפד על הרגל
שישאר בלי נעל והכוונה לבנות את היבס כלומר שאינו
ראוי ללבוש נעל כחשובים רק ראוי לליך וחף
הדיוטות הבוים ההולכים יחף שהליכת יחף דבר
בווי כח"ס כאשר הלך ערום ויחף (ישעי' כ' ב')
מנעי רגלך מיחף (ירמי' ב' כ"ח) וזוה חבו לו היבמה
ליבס לעשות רגלו משולל מן הנעל כאחד הסמוכים
אחד שאינו רוצה בהקנת אחיו המת . ויסה תרגם
שממרגס האשכנזי בית חלון הנעל (היוז דעם
צריסרם) שזהו ג"כ עיקר הכוונה בחליצה שיהי'
היבס יחף רגלו (בארסום) שאין ההקפד על המנעל
שלא יהי' על רגלו כ"א על הרגל שלא יהי' עליו
מנעל , אלא לפי שזה בלי זה אי אפשר אחר וחלצה
נעלו . ! עוד מענין חליצה דהיינו הוצאת
הניקף מן המקיף ענין החלצו מאחכס אנשים לצנח
(במדבר ל"א ג') והיינו ג"כ הוצאת סך קטן ממחך
סך גדול של אנשים והוא נעשה ג"כ בקושי כענין חלון
אזנים מן הקיר , שקשה על המועטים לצאת למלחמה
לצדס והמרוצים ישארו במקומם וצריך להוניה את
המועטים בעל כרחם לפיכך אמר כל חליצה והוא
ענין כל חלוצי צבא שבמקרא והיינו אנשים מעט
הנחלצים מהוך המחנה הגדולה (אויש גהאבנע .
דטטאשירטע) ויקראו חלוצי צבא צין אותן שמיועדים
לצאת לצדס למלחמה ושאר החיל ישאר במקומו כענין
חלוצי צבא שבמלחמת מדין שמתוך ח"ר אלף לא יצאו
רק י"ב אלף . ובין אותן שיוצאים בראש הצבא אע"פ
שכל שאר הצבא יוצא אחריהם ג"כ בקראו היוצאים
בראש ג"כ חלוצים מצד שניפדיים ג"כ בקושי כשצריכים
לעבור בראש המלחמה והוא ענין לחלץ חשים לפני
צני ישראל (במדבר ל"ב י"ז) והיינו שצאו בראש וכל
ישראל אחריהם . וכן נחמו נעדר חלוצים (שם שם
ל"ב) חלוצים מעברו (דברי' ג' י"ח) . לפיכך נקרא
אזרו החלק מן החיל היוצא בראש כולם חלון (אוואגע
גירדע . פאר טרום) כמו והחלון יעבר לפני הארון
והחלון הלך לפני הכהנים (יהושע ו' ז' וט') בלאת
לפני החלון (דה"ב כ' כ"א) שהיו המשוררים יוצאים
לפני החלון והחלון לפני העם . כנגד זה יקרא החלק
הצא אחרון במלחמה בשם באבאף (נאך טרום
אריבר גירדע) כמו מאסף לכל המחנות (במדבר י'
כ"ה) והחלון הלך לפני הכהנים והמאסף הלך
אחרי הארון (יהושע ו' ט') שהחלון בראש ואחריו

הכהנים ואחריהם גוף המחנה ואחריהם המאסף . וכן
יקרא מין מלבוש כרוז ציה המחלצות והמעטפות
(ישעי' ג' כ"ב) . ובלבד אוחך מחלצות (זכרי' ג'
ד') מלשון חליצה והפסע והוא מין לבוש שיש לו בית
יד שאבר הגוף נכנס בו שמהודק יפה על הגוף ויש
עורה להפשיטו הפך המעטפות שהם מלבושים שאין
להם בית יד רק עיטפים אותם כטלית ובמשיל שהם
נוחים לפשוט (עיין לקמן באור עטף) . ומענין זה
שם חר"צים . ומלכים מחלדין יצאו (בראשית ל"ה
י"א) אזור חלציו (ישעי' ה' כ"ז) . אם לא ברכוני
חלציו (איוב ל"א כ') ג"כ מענין חליצה ע"ש הבגד
שנצטן עליהם שיש לו בית יד הנקרא מחלצה והוא
היקרא בפרט מכנסיים כמו מכנסי צד (שמות כ"ח
מ"ב) מלשון כניסה שהחלצים נכנסין בו . שלפי שיש
לזה המלבוש בית קבול שמהודק יפה על המתנס ויש
עורה בהפשיטו יקראו המתנים חלצים ע"ש המלבוש
שצריך חליצה בדרך כלל כל שיש עורה בהפשיטו יקרא
מחלצה כמו המחלצות והמעטפות ויקח את חלצותם
(שופטי' י"ד י"ט) ולהבדיל משאר המחלצות יקרא
לבוש המתנים בפרטות בשם מכנסיים . ובדרך חליצה
אמר ועצמוחך יחליץ (ישעי' נ"ח י"א) היינו
שילביש אותם צמר וגידון מהודקים בהם היטב
כמחלצות :

ודע . שזה שאמרנו למעלה שפעל פשט מורה על
הפשט בגדים ודומיהם . אינו לפי ההנחה
הראשנה כי מלת פשט בהנחה ראשנה מורה על
ההתפשטות (אויש דפיהונג) כמו ופשעת על העור
(שופטי' ט' ל"ג) ויפשטו על הגבעה (שם כ' ל"ז) כי
פשטו פלשתיים (ש"א כ"ג כ"ז) ויפשטו על רגמלים
(איוב א' י"ז) אך בדרך השאלה הוסיף להוראת הפשטת
הבגדים לפי שעי' הפשט נפשט הבגד בשטחו אחר
שהי' כרוך ומקופל על הגוף והתפשטות הבגד א"כ
תולדת ההפשטה וכן והפשיט את העלה שהי' העור
כרוך ומקופל סביב הבשר ופי' ההפשט נעשה העור
מופשט בשטחו . וכן יאמר האשכנזי על צ' הלשונות
של פשט בלשון משיכה (ציהען) יאמר על הפשט בגדים
(אויש ציהען) ויאמר על התפשטות הדבר (אויש
ציהען) . ובת"א מתרגם ויפשטו את יוסף ואשלחו
ית יוסף . והפשיט את העלה וישלח ית עלתא . וכן
בל' הש"ס משלחי גלימא דאישי . כי מלת שלוח ג"כ
מענין התפשטות כמו וישלח וזו ויקחה שלח גא יתך
דהיינו

יריעות שלמה חלה ג יריעה לה לה

המקח ע"ג המוקדם כדי שלא יתחרט אחד מהם
 ביניהם לפיכך נחרו לקיים המקח דבר המצוי ביותר
 אלמלא והיינו או' מלבוש שעל הגוף והוא בעצמו ה'
 לרדך ג"כ שיהי' רפוי ביותר שלא יחי' ענוב בהפשטות
 והוא אם חנעל רפוי או בית היד (האגד שזה) או
 שאר מלבוש רפוי טלית או סודר וכיוצא בזה. ולפיכך
 ג"כ אמר כאן בלשון שליפה שלף איש נעלו ובחליצה
 היצמה אמר לשון חליצה וחליצה נעלו לפי שבחליצה
 הי' המנעל לרדך להיות קבוע בחוץ על הרגל ע"י
 רצועות וקשרים שיש עורח בהפשטתו נוסף בו לשון
 חליצה אבל הנעל של קנין חלוטין דכל מה שהוא רפוי
 עדיף עמי אמר בו לשון שליפה שהוא ענין משיכה
 פשוטה (זיהען) וחרבו שלטה (גניקטעם שווערדט) :

יריעה לה

רחץ כבס. הודחת שניהם ככולל על ביאת
 הדבר כולו או מקצתו במים או
 שאר דבר לה אם משום נקיט להעביר הזוהמא ואם
 משום טהרה להטהר מן הזוהמא (באדן וואשן)
 וההבדל ביניהם שלשון רחץ יאמר על מין דבר
 שאין המים עוזרים רק על שטחו החצון ואין נכנסים
 לפנים הדבר לעבור בו מעבר לעבר. שלטיכך לא
 נמצא לשון רחיצה כ"א בגוף הב"ח שהוא דבר שאין מן
 הרחיצה נכנסים לפנים כ"א על שטחו החצון. ויאמר
 לשון רחץ בין על רחיצת כל הגוף כמו לרחץ על היאר
 (שמות ב' ה') ורחץ בשרו במים (ויקרא י"ד
 וט"ו) דהיינו רחיצת הגוף כולו (באהדן). ובין על
 רחיצת מקצת הגוף כמו ורחצו רגליכם. וירחץ סניז
 ויאלא. וקרבו וכרעיו ירחץ במים (ויקרא א'). גם
 אין תפיש אם הרחיצה בשביל להעביר את הזוהמא
 והטומפת (אם וואשן) כמו ורחצו רגליכם. רחץ ה'
 את לואת בנות ציון (ישעי' ד' ד') רחצו הזכו (סס
 א' ט"ז). ומזוהמא לא רחץ (משלי ל' י"ג). או
 שהרחיזה בשביל להטהר מן הזוהמא כמו ורחץ במים
 וטהר וכן ישמש לשון רחץ בין על הרחיצה במים כמו
 ורחץ בשרו במים. ובין על הרחיצה בשאר משקין כמו
 פעמנו ירחץ בדם (תלויס ג"ח י"א). רחצות כחלב
 (שה"ש ה' י"ב) :

ולשון כבס. הונח על ביאת דבר רך וספוגי
 בגון בגדים ומיני טורות במים או
 יח 18 נשאר

דהיינו התפשטות אורך היד. מזה הענין וישלחו את
 כחית הפסים (בראשית ל"ז ל"ב) שאין ר"ל שלחוהו
 ע"י שליח שהרי אמר ויביאו אל רביהם המוסב על מה
 שגאיר החלה ויקחו ויטבטו ויטבטו ויטבטו הם בעצמם
 אבל ענין וישלחו היינו התפשטות שהפשיטו את הכתנת
 דהיינו שטשו אותה מתוח ומופשט בשטחו אחר שהי'
 בשעת הטבילה בדם כרוך ומקופל ביותר שאילו לא הי'
 כרוך הי' הכתנת כולו על פני כל שטחו נבוע בדם
 כשהטבילוהו והי' נראה לעין שלא נעשה ע"י חיה רעה
 לזה היו צריכים לקבלו היטב כדי שלא יפגם הדם
 בקבלים ורק השטח החצון יקלוט הדם ואחר הטבילה
 שוב פשטו אותו ולא נשאר רושם הדם רק באן ובאן
 ונראה היטב כאלו טרפו החיה. וראוי א"כ להרגם
 וישלחו מלבן התפשטות שעת הכתנת (אויס איינלאנד
 גלענט). ובלשון הש"ס שמשו במלת פשט ג"כ לזה
 הענין בגון פשט העני את ידו. כל הפושט יד.
 פשטה ידה וקיבל קידושין כענין וישלח ידו ויקחה. ועוד
 ישמשו בו לשני ענינים עיוניים. הא' מענין התפשטות
 והא' מענין הפשטה. מענין התפשטות? הוא המצוי
 בלשונם. זהו פשוטו אין מקרא יוצא מידו פשוטו.
 דבר פשוט. וכלומר שטוח ככל שטחו וכולו גלוי לעין
 ההכרה שאין בו ענין נעלם ומקופל (אויסגלענט).
 ומעגף הפשטה הוא המצוי בלשונם ז"ל. מהא לא
 תפשוט. תפשוט לך מההיא. בחר דבעי' הדר פשטה
 וכלומר הפשטה דבר עיוני מדבר שני (אם גלאגן.
 אבשטראקציאן) ומצוי כזה הלשון ג"כ הרבה בל'
 המחברים. צוור מופשט (אבגלאגנד בגרין).
 שכל מופשט. שם המופשט דהיינו שם שהופשט
 מיעורו השרשי ושם להיות צוור מחשבי (נאמען
 אבשטראקטיווס).

ומלת שלף, מורה על ההפרדה הקלה כשאין
 המקיף והטיקף אדוקים זה בזה
 הרבה ובמשיכה קלה נפרדים זה מזה יקרא ההפרדה
 היתה שליפה. ושמוש זאת המלה ברוב על הפרדת
 החרב מן החער כמו וחרבו שלפה בידו. שלף חרב.
 ושלף חרב. לפי שזריך שלא תהי' פחרב אדוקה
 הרבה בחוץ החער אך תהי' קלה לגלח. וכן שלף
 איש נעלו (רות ד' ז') היינו מין נעל שאינו קבוע
 בחוץ על הרגל בגון סנדל שאין לו עקב (פאנטאפל)
 וכמוהו שאר דבר הקבוע ברגליו ואין טורח להוציאו
 והטעם לפי שהמוכר והקונה שניהם רוצים שיגמר

יריעות שלמה חלק ג יריעה דו

ושאר דברים שהתקפה שבהם כנוס ועומד ומוכן ללאות
מיד שמעטין ועושין סתם לקליפה הסוגרת בעדו .
זהו נקרא בל' הכתוב סמיטה (אויש דריקן) . ואפשר
ששטט בסי' ומענין שטט בסי' לשון שמיטה . שהסמיטה
להוציא המשקה הכנוס כעין שמיטת הב"ח בתוך
סימנים להוציא הדם הכנוס . ובש"ס (גידה י"ג)
אמרו שזמני הילדים בגמלים (ישע' כ"ז ה') אל
תקרי שזמני אלא כזמני . שגם שכבה הזרע כנוס
ועומד במקומו :

אמנם פעל מצה . מורה על הוצאת משקה
הבלתי כנוס יחד רק
מובלע בכל הדבר כולו עד שצריך לחיפה חזקה להוציאו
(אויש קוועטשן) כגון המשקה המובלע בלגנים
תפוחים וירקות ודם האיברים וכיוצא בזה שאינו יוצא
כ"א במעוך חזק לפי שהוא מפוזר ומסדר בין חלקי
הגסס . אמר ונמצא דמו והשאר דם ימנה (ויקרא
א' ט"ז זה ט') שלפי שאינו מתחיל בסמימיה רק מצד
העורף ובין כך וכך יבלע הדם באברים צריך מצוי
ודחיקה חזקה בגוף העוף כדי שיצא דמו . וכן וימין
טל מן הגזה (שופט' ו' ל"ח) שלש"פ שהי' הטל
מבולה לא הי' זכ מן הגיזה בזולת מצוי ולחיה . וכן
מין חלב יוציא ממאה ומוין חף יוציא דם (משלי ל'
ל"ג) ששמוניות הממאה ג"כ אינו כנוס ועומד בעין
רק מחולק בכל חלקי ההלב וצריך מצוי ועבה דז' וכן
הלימה שצחק מובלע בזורדין שצחק וצריך מצוי מרובה
להוציאה וכל שמתנים יותר מדלי יצא דם עמו .
והמשקה היוצא ע"י מצוי יקרא בוי' . כי אפס המין
(ישע' ט"ז ד') ע"מ גז כמטר על גז . ומגורת שם
בוין כמין הרים לפני רוח (ישעיה י"ז י"ג) כמין
יסער מרגן (הושע י"ג ג') כמין עבר יום
(צפניה ב' ב') כמין אשר מדענו רוח (תלים ל"א ד')

וכמין גנבתו כופה (אויב כ"א י"ח) והם החלקים
הדקים האפריים המובלעים בחדקי הסבלים של חבואה
ושאר נחמים (שפרי"ח) והם מתמזים ע"י חבטת
כלי הדישה ונקרא מין מענין מצוי והוא שם התאר
ע"מ מוט מן מטה וישאורו בתוס' . וכן מן חלה פעל
הכפל בציץ לשון עיקה שהוא הוצאת משקה מתוך
הגסס בכח הסה מצוי השפמים והלשון וס' יצת הנשימה
ל ענמו שמתוך כך יודחק המשקה מתוך האוכל ונכנס
אל הסה ויקרא זה המעשה מליצה (זויגן) וזה בכפל
הפעל לאורחת הסלגה והכפל המשקה שצריך שיעשה
ק

בשאר משקין שעוצרין בדבר הרך מעבר לעבר . כל
אופן הדברים המקילים את המים מביא ומחזק
וממעטטים בהם מעבר לעבר יפול בהם לשון כנוס
(וואששן) . בין על כנוס הדבר כולו כמו וכנסו
שמלתם . יכנס בגדיו . ובין על כנוס מקצת הדבר
כגון אשר יזה עליה תכנס במקום קדוש (ויקרא ו' כ')
דהיינו רק המקום הכלוע מדם המעטת . וכן וכנסו
את אשר בו הגע (שם י"ג כ"ד) דהיינו מקום הגע
ומקצת מן הבגד עמו . וכן יאמר בין על הכביסה
לשם סהרה מן הטומאה שהוא ענין כל כנוס בגדים
הנאמר בטמאים . ובין על הכנוס להעביר הוזהמא
והלכלוך (אויש וואששן) כמו ואת בגדיו לא כנס (ש"ב
י"ט כ"ה) אם תכנסו בנתר (ירמי' ב' ב"ב) תכנסני
ומשלג אלבין (תלים כ"א ט') . וכן יאמר בין על
הכביסה במים . כמו וכנס במים . ובין על הכנוס
בשאר משקין כמו כנס ביון לבושו (בראשית מ"ט
י"א) אם תכנסו בנתר (ירמי' ב' כ"ב) ועם שאינו
מוכרע מכאן אם בנתר לבד או בנתר עם מים מ"מ
מוכח שיפול לשון כנוס גם אם המים מעורבים עם
אין דבר . ואונקלוס תרגם כל לשון רחינה ואסמי .
לרחץ על היאר למסמי . ורחץ במים ואסמי במיא .
ולשון כנס תרגם וינטבע . יכנס בגדיו וינטבע
לבושו . אלא שבענין רחינה מן הטנופת תרגם
ויחלל . הקרב והכרעים רחץ במים ויחלל במיא .
ובענין כנוס מן הטנופת תרגם ויחזור . וכנסו
שמלתם ויחזרו לבושיהן . הכנס במקום קדוש תחור
באתר קדים :

יריעה דו

פחמ . מצה . בדרך כלל מורים שיהם על
הוצאת דבר לח המובלע בדבר .
פ"י מעיכה ודחיקה (אויש דריקן) . אך פעל
פחמ שלא נמצא במקרא רק פ"ח ואכל סמיטת
עגבים בלמד נראה שהגתו על הוצאת משקה
הכנוס ועומד במקומו ואינו מובלע בין חלקי הגסס
התחזיקו כמו ואשהט את העגבים (בראשית מ' י"א)
שהיון בעגבים כנוס ועומד כס"ע בלתי מובלע בקליפה
החלונה אך כנוס ועומד כמשקה בתוך כלי ואין צריך
כח רב להוציאו כי במעיכה קלה הוא יוצא ממקומו
לפי שהוא כנוס ומאוסף . וכן הענין בשאר פירות

כן פעמים הרבה עד שיא המסקה המובלט . ואע"פ
 שכל הכתוב לא מצאנו כפול הנה מצאנו כל
 ה"ט' מוהלן ופורעין ומולין (סכה) גם לשון א'
 שמקרא מורה על כפלו כמו למען תונו והתענגתם
 (ישעי' ס"ז י"א) שהוא ע"ת תכסו על השה מן כסם .
 אבל משאר הלשונות אין הכרע כגון שמים מצי' (שם
 כ"א י"ז) ושת ת אותה ומצי' (יחזקאל כ"ג ל"ד) .
 אך שמריה ומנו ישמו כל רשעי ארץ (תלים ע"ה ט')
 שימנו כמו ישמו מן שמה . ואגב כפרם ב"כ זה
 המקרא וכאמר כי מלך ארץ לשון ר"ק כמו אך בואת
 יתהלל המחללה כלומר רק בואת (אדושרזאטוף)
 ופי' . רק השמרים ישמו הרשעים לא היין אף על פי
 שהכוס מלא יין חמר עד שיגר ממנו אפי' בלתי
 שותים רק השמרים דהיינו הרעות המזויות בעולם
 המשיבות אותם מאת האלהי' . ומה נאווה זאת
 המליצה שהמשיל טובות ורעות העולם הבאות מלם
 מאת ה' לכוס מלא שיש בו יין גם שמרים . ורמוז בזה
 לשני ענינים יקרים הא' . שטובות העולם מרובות
 על הרעות כשם שהיין מרובה תמיד מן השמרים וכמ"ס
 ז"ל מדה טובה מרובה ממדת פורענות . ובב' .
 כשם שהיין אין בו הערבות שמרים הורדים לשולי
 הכלי אבל השמרים יש בהם הערבות יין קד טובות
 הבורא י"ח אין בהם הערבות רע אך הם שלמות
 וטובות במהללם . אבל הרעות יש בהם ג"כ הערבות
 טובה ואינם רעות במהללם כ"א לפי מקומם ושעתם
 וכמ"ס ז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך
 על הטובה לפי שגם נרעה יש תמיד טובה נסתרת
 המתגלה לאחר זמן . ובעור הכתוב כי כוס ביד ה'
 ויגר מזה היין הכלול שהוא עליון על השמרים ויסייע
 בו לטוב לפניו ית' רק השמרים ישארו שימרו אותם
 הרשעים ולפיכך הקדים כאן המליצה לשמיה ומנו ישמו
 שהי' ראוי לומר ישמו ימנו שבתחלה שותים ואח"כ
 מוצי'ם כשלא נשאר עוד רק מעט וכענין שאמר בשאר
 מקומות שותו מצי' . הטעם לפי שגם הרשעים אינם
 מפלים ברעה עצמה אך רוצים למנוץ היין הטוב
 שבשמרים וזה אי אפשר מבלי שימנו ג"כ השמרים
 מאחר שהיין והשמרים מעורבים יחד והרי א"כ כוונתם
 רק למנוץ לא לשחות אלא שאגב המליצה מוכרחים
 ג"כ לשחות השמרים שהיא חולדה מוכרתת מן המליצה
 לסיכך הקדים כאן מליצה לשמיה :
 מזה שאמרנו שלשון מנץ מענין מנוי ודחיקה קשה

יאל לנו ג"כ ההבדל שבין מנץ . לניק . ששניהם
 מורים שמתוך על הוצאת משקה בכח הפה . אמנם
 פעל ינק הונח על הוצאת משקה הכנוס ועומד
 במקומו בעין שא"צ רק מעיכה קצת וכענין שחיטה
 שזכרנו לא שהחיטה ביד ובתפוצת הקליפה הסוגרת
 על המשקה . והניקה בפה ובלי תפוצת קליפת הדבר
 כי הוא פתוח מחד אחד מהחלתו רק שהחיטה היא
 מנומלתת ואינה מניחה את המשקה לזאת בוולת
 היניקה ושאיפת הרוח (זויגן) כמו יונקי פדים .
 היניקה בניס שרה' . גמלים מיניקות . שהחלב בלתי
 מובלט בבשר השד רק כנוס ועומד בעין בתוך ביד
 השד . אבל מנץ הונח על הוצאת משקה המובלט בכל
 חלקי הגשם שאינו כנוס ועומד ונריך מנוי ודחיקה
 רבה בכח הפה להוציא חלקי המשקה המסוורים כאן
 זכאן (גוהטשן) וכזכור לעיל באור מנה . וכל' הש"ס
 שמשו לשון סחיטה בין על הוצאת משקה הכנוס כגון
 סחיטת זתים ועקבים . ובין על הוצאת משקה המובלט
 כגון סחיטת בגדים וכלים למים (איז דרענגן) כי
 כן הוא משוש דרכם ז"ל לשמש תמיד במלה הכלתי
 מצי'ה כ"כ כל הכתוב וכפי ההמון ולפי שלשון סחט
 לא נמצא רק ס"א במקרא לקחוהו ג"כ לשמש לשון
 מנוי במה שיש לשני הלשונות שמוך בהוראת הוצאת
 משקה מן הגשם בדרך כלל :

יריעה לז

לח . רטב . המשותף בהוראתם הוא לחלוח דבר
 היבש . דהיינו התדבק בדבר יבש
 מים או שאר משקה (גנעלט) ואין הפרש ביניהם כ"א
 ברב ובמעט . שאם יתדבקו בדבר יבש רק מעט מים
 עד שאין בו ספוק לחלוח טוב גשם אחר הנוגע בוולת
 נרגש לחלוחו רק במשוש או ע"י מוש הראיה זה נקרא
 לח (פייכט) כמו מקל לבנה לה (בראשית ל' ל"ו)
 דהיינו שלא נתיבש עדיין לבמרי כשאר עצי'ם
 אחר שנכרתו אך הי' בו עדיין לחלוחית הצמיחה .
 וענבים למים ויבשים (במדבר ו' ג') לא למים מבחוץ
 כ"א שהי' בהם עוד לחלוחית יין הפך היבשים שהם
 הצמוקים שאין בהם לחות כל עיקר . ולא גם לחם
 (דברי' ל"ד ז') גם ענין פריחה כמו ונסו יגון ואנחה
 ונסו הכללים (סר פלאגן) ור"ל שלא פרח לחמו
 נדשו המחיה את הגוף ונזקן לו תאר נאה . וכן
 בשבועה

יריעות שלמה חקק ג יריעה לה לט

מלהדבק בדבר הנוגע בו היפך דבר לה שמעט שיגע
 בו דבר מיד יס לו ג"כ דכקות עמו מבואר למעלה
 ויש עוד שם אחד המורה על היוצא והוא שם צ"ח
 כמו נחל נחל (ישעי' ה' י"ג) . והשביעי בנחלחות
 כפסד (שם נ"ח י"א) . על נחיה סלע (יחזקאל כ"ד
 ז') אלא שהשם הזה מושאל מן נח לשון נחות
 ונכות כמו נח ואדום . כמו מחלב . לדבר נחות .
 שענינו סלק מכל הערובה מקריי שמתוך כך הוא נח
 ובהיר והשאל מזה הענין להוראת היוצא בעמוד והיינו
 שמתולק הדבר מכל שום נחות . הן מקריי . הן עממי
 המוצי' בכל דבר מורכב אך נשאר מכל הערובה נחות
 נח ונקי (דיסטרן) :

יריעה לט

צמק . צרב . מורים בדרך כלל על השנוי
 המתהווה בעצם הדבר כשיסתלק
 ממנו לחותו . (אוינסראקטן) . ונדלים כשי
 חלוסי הגוים המתהוים בדבר ע"י החיבשותו .
 והשנוים הם על שני דרכים . הא' . הוא התקטנות
 הדבר מנחותו שהי' קודם שמיצב כי הלחות הי' חלק
 ממנו וכשיסתלק נעשה הדבר בככרות קטן מנחות
 שהי' שהרי חסר ממנו החלק הלחותי . והב' . הוא
 התכווצות העור החזון המכסה על הדבר ונעשו בו
 קמטים וכפלים (פאלטן) וזה ג"כ מטעם חסרון
 הלחות שהלחות הי' מוסק את עור הדבר ועושה אותו
 שטוח ובהסתלקו נשאר פנימיות הדבר קטן ממה שהי'
 ואין העור שוב מלא ממנו לסיכך הוא נקמט ונכפל
 מאליו בדרך כלל דבר רך הנקמט ונקמט כשיסתלק
 הדבר מוחמו . וזה השנוי הוא הכיכר יותר מן
 הראשון אש"ס שאינה באים מסכת חסרון לחות . כי
 הקטנת הדבר מתחת חסרון לחות הוא חסרון שאינו
 ניכר כי מי שלא ראה את הדבר קודם שנתקטן אינו
 יכול להכיר שנתקטן הדבר אחר שהי' גדול כי אולי
 הי' כך מתחלת דרייתו . משא"כ התכווץ עור הדבר
 איכר מיד לכל הרואה אותו שגם למו מאחר שמתכנס
 כל דבר להיות נפשו ומתחת וזה שנקמט הוא מעיד
 על שפחת לחותו . והנה תאר ציבך על התקטנות
 הדבר מתחת יבשותו (אוינשרומפטן) כמו שהדים
 צמקים (הושע ט' י"ד) שיתקטנו שהדים ט"י חסרון
 הסלע המתפחם ועושה אותן גדולים . וכן שם
 צמוקים

ששנה יתרים לחים (שופט' ט"ז ז') שנשאר בהם
 עדיין לחותיהם הוא שהאומן משפסף בס בשעת טויה
 שהם יותר חזקים . או שהיתרים שנאמרו כאן הם
 מין חללים שגודלן ופוחלץ משרשי אילנות הרכים
 שהם חזקים ביותר ויותר כשהם עדיין לחים . וכל
 לה שאלה המקראות תאר ע"מ רע ומר ושה עינים .
 והשם לה צ"ר"י הלמ"ד וז"מ פתוחה ע"מ רוח ולא
 נס לחו"ע"מ ריחו נרדי נתן ריחו והנה על כל דבר
 המתדבק מיד בנשם אחר הנוגע בו כגון המים ושאר
 חסרון והמנויות שהם המתדבקים מיד בגוף הנוגע בו
 ודנה בתאר לה דבר שיש בו מן הדברים המתדבקים
 כנגישה בהם .

אמנם שם רטב הוראתו על דבר שמתדבק בו
 לחות הרבה כ"כ עד שנראה
 הלחות ההוא בעין על פני שטחו של דבר ומתדבק
 ג"כ מיד בכל הנוגע בלחותו דבר (גאס) והוא מה
 שנקרא בל"ה ש"ס טופח על מנת להטפוח . כמו רטוב
 הוא לפני שמש (איוב ה' ט"ז) כלומר מפוסע בלחותיה
 שפע רב בטרם תחא עליו השמש ומיבשתו . מורס
 הרים ירושבו (שם כ"ד ח') שנופל עליהם זרם הגשם
 היורד מן ההרים וניכר בהם שהם מלוחלים . ובל'
 הגמ' נקרא המשקה ששם המכשיל ר"טב שהוא מה
 שנקרא בל' עברי מרק והמרק שם בטרור (שופט'
 ז' י"ט) ושני השמות התארים ענין א' גם שניהם לשון
 עברי אלא ששם מרק מענין מריקה שנתמרק מן
 המכשיל (ויחט) ושם רטב מענין רטיבה שלוחו
 שומד בעין בלתי מובלט בתכשיל הגם . (זופפט) :

יריעה לה

יבש . חרב . הכולל בהם הסתלק לחות הדבר
 או העדרו מתחלה (טרראקיהיס)
 היפך של לח ורטב גם ההבדל ביניהם כהבדל של לח
 רטב . מה שיוצא שם לח על לחות מועט יורה שם
חרב על יבשות מועט (טרראקו) . ומה שיוצא שם
 רטב על לחות מרובה יורה שם **יבש** על
 יבשות מרובה (דיררע) וכבר מבואר זה אללנו
 בשרשים שרש נש . אך מה שאמרנו שם שיש מענין
 נושה ובשישה שבושש הדבר מללחות מתחת העדר
 לחותו הי' זה שייך רק בצמחים . מזה נראה לנו
 יותר לומר שנקרא הדבר יבש בכחית שהוא נושש

צמוקים , ומאה צמוקים (ש"ה כ"ה י"ח) . ושני צמוקים ויאכל (שס ל' י"ב) והם פירות יבשים שנסחלק לחותם כגון ענבים תאנים אגסים ותפוחים וכיוצא בהם המחזיקים לחות כל שתיבשו יקראו צמוקים ובל' הס"ם מצטמק ורע לו מצטמק ויפה לו והיונו ג"כ התקטנות והתמסרות שעור הכבשיל מחמת חום האש :

והנחת צרב . על כוונת העור והעשומו בעל קמטים מחמת יובש (ברונללט) כמו צרבת השחין צרבת המכוה (ויקרא י"ג כ"ג וכו') דהיינו קמט המתכוה מחמת סלוק לחות השחין והמכוה . ונצרכו בה כל פנים (יחזקאל כ"א ג') שמחמת חום האש יתיבש הלחות ויקמט פני הדבר דהיינו השטח החגון של דבר המכוה תמיד בשם פנים . וכן על שפתיו כאש צרבת (משלי ט"ז כ"ו) צרבת שם התאר כמו צרבת השחין או שם דבר . והוקמץ להיוותו ס"פ בשם שרפת ישרשו שרפת . ואינו פעל כדעת המפרשים שא"כ הו' ג"ל צורבת בחולם כמשפט הנקבה בינונית דוברת יושבת אוכלת יסביה . וסעור הכחוב שעל שפתי בליעל כאש של צרבת השחין והמכוה או שאר מכה שיש בה חום שהחום והאש של המכה מחמת ולפטים . ועליו הצרבת כאלו נרפא המכה ולא ניכר שדיין תחתיו מכות אש כך דברי הבליעל נראים ישרים ונכמים ומחמיהם זדון ופפע רב . וזה מסכים לראש הסוק איש בליעל כורה רעה (שם) שהוא ג"כ עשית רעה בתחבולה שלא יהו מעשה הרעה ניכר כפיין הכורה צור במחשך כדי להכשיל הצריות :

יריעה מ

שחת . חרב . שמם . שאה . הנחת ארבעתן על הדבר המקולקל המחוטר שלמות הראוי לו בטבע (פר דארב) . אלא שלשון שחת נופל על כל מיני קלקול צדך כלל . הן קלקול גשמי כמו והנני משחיתם את הארץ . את עין אמתו ושחיה . ולא תשחית את פאת זקנך (ויקרא י"ט כ"ו) שגורת שלמות הזקן של איש מקולקל כל שלא נשאר שם רושם שהי' כאן שער שזמו שהעדר השער שלמות בזקן האשה כך מציאות השער שלמות בזקן האיש והעדר רושם שהי'

כאן שער הוא קלקול . והן קלקול רוחני כמו כי השחית כל בשר את דרכו . לך רד כי שחת עמך . והשחתם ועשיתם פסל . ונפול לשון השחית בין על קלקול הדבר כולו כמו לשחת כל בשר . כי משחיתים אנחנו את המקום הזה . ובין על קלקול מקצת הדבר כמו תשחת הארץ מפני הערב (שזו"מ כ') . כי משחיתם בהם מוס דם (ויקרא כ"ב כ"ה) על כל אלה הענינים ודומיהם נופל לשון השחית (פר דארבן) . וגבור מזה שם שחת לשון גומא . ויפול בשחת יפעל . טבעו גויס בשחת עשו . תורידם לבאר שחת . כרו לי זדים שיחות וימלט משחיתותם . והוא בור הנעשה אך לקלקול לפול הנופל בו לא ג"כ לתקון כשאר צורות להטמין בו דבר או למקוה מים . וגורת שחת מן שח . לשון כפיפה ועקימת קו הישר (בייגן) כמו ידכה ישח (תלים י' י') מה תשחוחתי נפשי (שם מ"ב ו') היינו עקימה (קרימון) ונבנה מן שח שחת לכוראת ההשחית שהיא בעלמו ענין כפיפת ועקימת הענין הטבעי שהדבר מוטבע עליו ונמלא שחת שמענין גומא ג"כ בלי חיו"ו כמו כרו לפני שיחה (תלים כ"ז ז') . כרו לי זדים שיחות (שם קי"ט פ"ה) שוחה עמוקה (משלי כ"ב מ"ד) :

והנחת חרב . על קלקול השלמות המקריי כשהדבר בעלמו לא נעשה בו קלקול רק שמחוטר דבקות דבר העושה אותו בעל שלמות זהו קלקולו והוא ענין מצטרף שהקלקול אינו בעלם כ"א בבחינת הצרוף עם דבר . המשל בזה . בית המבונה בכל טוב כשאין דרים בו ושומד ריקס נאמר עליו שהוא חרב (שהדע) וכן בית הכנסת נאה כשאין נכנסין להתפלל בו . או בית המקדש שאין בו עבודת אלהי' ובית המדרש שאין בו תלמוד . ובית האוצר שאין בו פירות על כל אלה הבנינים כשעומדו ריקס יפול לשון חרבן אע"פ שהבנין בעלמו אין בו קלקול רק שחסר ממנו השלמות המקריי המבוקש בו כשבונה . וממילא יובן שלא יפול כנוי חרבן כ"א מומן ההוא ואילך שהי' ראוי הדבר שיתדבק בו השלמות המכוון . או שכבר נחדבק בו ושזב נסחלק ממנו אבל כל שלא הביע עדיין הזמן לשיחידבק בו זה השלמות לא ידק בו כנוי חרבן כגון בית חדש בד"מ שכבר נבמר במלואו וטובו אלא שלא הביע הזמן עדיין שיהיו בו דוירין שחוששין חלדור בבית חדש מחמת רטיבות הבתלים הצורים לחלאים רבים . לא שידך לומר עליו

יריעות שלמה

חלק ג יריעה מ

שהוא חרב כ"א שהוא עומד ריקס . וכן ביה האוצר
 שלא הגיע הזמן עדיין לתת בתוכו פירות שמחוברים
 עדיין בקרקע . או שנתרוקן האוצר מן הפירות בצורך
 הבית לא יקרא חרב כ"א ריקן . וכן כיוצא בזה .
 לפיכך נמצא רוב שמושי חרב אלל בנינים . ועריכס
 יהיו חרבה (ויקרא כ"ו ל"ג) . הבונים חרבות לחן
 (איוב ג' י"ד) היינו שיחרבו לעתיד או שלא יוכו
 להחישב . ככוס חרבות (תלים ק"ב ז') . והערים
 הנושבות מחרבנה (יחזקאל י"ב ב') . אמלאה החרבה
 (שם כ"ו ז') כי שלמות כל בנין אינו רק בצחינת
 היסודים בו . וישמש ג"כ לשאר מיני חרבן כמו אחריב
 הרים וגבעות (ישעי' מ"ב ט"ו) דהיינו הסתלק מהם
 מרעה הבהמות . והגוים חרב יחרבו (שם ס' י"ב)
 שיפסק מהם חזרת השכנים ומסחרת העמים . וזה
 שנמצא לפעמים אלל חרבה לשון בנין כמו וכו' חרבות
 עולם ומדשו ערי חרב (שם ס"א ד') והחרבות
 חבנינה ונכנו החרבות (יחזקאל ל"ו ו' ול"ג) שזה
 מזה שורה שנתקלקל הבנין עצמו . אין הדבר כך כי
 הבנין המקולקל נקרא הרוס פרוץ וגמון ודומיהם לא
 חרב אלל חרב נקרא הבנין שאין בו יסודים אע"פ שהוא
 בעצמו קיים וענין בנין הנאמר בו אינו בנין בשמיי
 כ"א בנין השלמות המקריי שנסתלק מוכו ובענין
 ואכנה גם אנכי ממנה (בראשית ל' ג') דהיינו קנין
 שלמות בקצבה . וענין חרב ומרבן לשון מושאל מן
 חרב לשון יבשות וסלוק הלחות (טראקון) שהלחות הוא
 ברוב הדברים המעמיד והמקיים את הדבר גם בסלוק
 הלחות העצמי ימלא הלחות המקריי את מקומו כאלו
 נאמר הצמחים ד"ח שעצמיותם הוא אשר דבר יבש
 אלל שהלחות העצמי שבהם מעמידם ומקיימם בצורת
 צמח ובהתמועט זה הלחות ימלא הלחות המקריי את
 מקומו דהיינו מי המטר ובהחסר זה הלחות המקריי
 יתיבש הצמח ויתקלקל צורתו והושאל מזה הענין לשון
 חורבן שבהסרון השלמות המקריי הראוי להתדבק בדבר
 ישוב להיות כדבר יבש וחרב מבלי לחות . ואומר סת
 חרבה ושלוה בה (משלי י"ד א') אין ר"ל פת יבש
 כעין לחם יבש הי' נקדים (יהושע ט') שלחם כזה
 כמעט אינו ראוי לאכילה . אלל ר"ל פת חרבה
 דהיינו שאין עוד שאר מזון עמו כגון חמאה או לפתן
 שהוא שלמות המקריי של פת (בלאסעם בראד) ואף
 כשיאמר האשכנזי על פת חרבה (טראקעס בראד)
 יכוון ג"כ לשיהי' הלחם משולל מהצטרף עמו עוד שאר

מזון אלל לא לשיהי' הלחם יבש ומסולק מכל לחות
 ונמצא ענין חרבן ג"כ בלשון יבשות גמור כמו כי הוביש
 שאון הוביש דגן (יואל א' י"ב ו"ז) דהיינו חורבן
 וסלוק שלמות :
 וישם שמם . או שומה . הונח על היכר
 קלקולו של דבר כל שקלקול
 הדבר ניכר וגלוי ביותר לעין כל זה אופן הקלקול יקרא
 שמש או שמה (ווייסט) והוא א"כ ממאמר המצטרף
 שלא נקרא שום כ"א בצחינת הרואה המכיר קלקולו .
 שלפעמים יתקלקל הדבר מבפנים אלל מבחוץ נראה
 נאה ומאודר כגון בנין מפואר בד"מ שנתקלקל מבפנים
 או שאין בו דיוורין ומבחוץ לא נראה קלקולו לא נאמר
 עליו שהוא שמש כ"א שהוא חרב ונשמה . אולם
 כשנתקלקל גם מבחוץ שנפרצו כהלו ונסתתמו
 חלונותיו וכיוצא בזה עד שקלקולו גלוי וניכר לכל אז
 יפול עליו תאר שמש . שמה ונשמה . כמו והאדמה
 לא תשם (בראשית ת"ו י"ט) שעי' שמה' בורה וריק
 מבלי זרע ורוע יוכר שזממה לכל . מן מהי' הארץ
 שמה (שמות כ"ג כ"ט) שקלקול המדינה שאין בה
 יושבים גלוי ומפורסם . והשמתו את מקדשכם . אך
 היו לשמה . תהי טירחם נשמה ודומיהם . ולפי שלשון
 שמש לא נאמר כ"א בצחינת ההגלות שהוא מחבלה
 לעין הרואה חרב ומקולקל לפיכך יפול ג"כ על הרואה
 לשון שממון כמו ושמומו עליה אויביכם (ויקרא כ"ו
 ל"ב) שהאויבים הם המקבלים שממון הארץ ועושה
 בהם רושם כ"כ כאלו היו הם בעצמם שוממים . וכן
 והייה לשמה למשל ולשגינה (דברי' כ"ח ל"ז) דהיינו
 כל רואך ילכש שממון בראותו אותך בזה המעמד
 הגדוש . כל עובר עליך ישם ושרק (מ"א ט' ח') .
 ולשמה ושרקה (ירמי' כ"ט י"ח) . ונשיא ילכש שמה
 (יחזקאל ז' כ"ז) ודומיהם . וזה הלשון כענין אריק
 חרבי שרקיות הגדן הוסב אל החרב ובענין שמן חורק
 שזך שהשמן המקבל פעל הרקת הכלי ועוד לשונות
 הרבה כיוצא בהם שהוסב תאר הפעל אל המתפעל
 כגון ושב ה' את שבוךך (דברים ל' ג') שתשובת שבוה
 יעקב נחשב לו כאלו הוא בעצמו שב . בני ילאוני
 ואינס (ירמי' י' כ') שאני מתפעל מיציאתם כאלו
 יצאתי בעצמי . כך ענין שמש על הרואה השממון
 שהוא מתפעל כ"כ כאלו הי' הוא בעצמו שמש ורושם
 השממון ניכר על פניו כענין על שבר בת עמי הסברתי
 (ירמי' ח' כ"א) . וכוה הענין בעצמו פירש"י

תהו ובהו (בראשית א' ב') לשון תהו ושמואל שאדם
הוא ומשמואל על כהו כבה . ובפי' המזרחי .
ויהי' עס תהו כשם רפאים ואמים שנקראו כן מפני
רואיהם וכן אמרו בס' הבכיר מאי תהו דבר המתקה
כני אדם . וכזה הענין בל' החכמים החולקן ליבמתו
ע"ש התפעלות הינם מפעל החליצה :

והגחה שאה . אינו על החורבן בלבד כ"א על
כל דבר שאין בו שגוים ותמורות
אך כולו ענין אחד שזה (איינפערמיג) והוא מגזרת
שם שורה מענין שווי והעדר חלוק ענינים (גלייך
פערמיג) יאמר על עמידת המחשבה בתוכה אחת
מבלי חלוק והמורה לשון שאה (שעויעטן) כמו והאיש
משחאה לה אחרים (בראשית כ"ד כ"א) שחמת פלא
הענין שראה נשאר במחשבתו עומד ומחריש מופטט
מכל מעשה היקש ומפנט שללי רק מסתכל הכל על
הענין שהשגהו וכענין המצוי בכל הרואה דבר פלא .
ומזה הענין שם דבר 'שואה' . תבואה לא שואה ידע
בשואה יפל בה (תלים ל"ה ח') דהיינו רעה פתאומית
שהמחשבה עומדת ומשחאה כל ידעה מה לעשות .
ויאמר לשון שאה ג"כ על שווי ההבגלות לפני וולתו
אם בדבור או במעשה באופן השווי שאי אפשר להכיר
ממנו פנימיות דעתו ומחשבתו (איינפערלטיג) כמו
תכסה שואה במשאון הגלה רעהו בקהל (משלי כ"ו כ"ו)
כלומר שמכסה ומטמין שנאמר ע"י שווי דבריו ומעשו
שאי אפשר לשפוט מהם שגיה תרועה בלבד . ומכסים
זה הפירוש לפסוקים שלפניו ושלאחריו המדברים בענין
העלמת השגחה והתחבולה לעשות רע לפניו אחר
בשפתיו יכבד שגח כי שבע תועבות בלבו . ולאחריו
אמר כרה שחת בה יפול . ויאמר לשון שאה ג"כ על
קבוץ קולות רבות ששבו כולם קול אחד כזה שאין בו
חלוק יבנות ונלילות מסתלפות הרגיל במנגנים
ומשוררים שגם בזמן שהם מריבים נשמע כל אחד
בס"ע . וכשיסתוו כל הקולות הרבות ונשמעו כולם
רק כקול אחד זה יקרא שאון (בריוון) כמו כשאון
מים כבירים ישאון (ישעי' י"ז י"ב) . שאון עלתים
(שם כ"ד ח') שאון ימים שאון גליהם (תלים ס"ה
ח') . ושאון קמיד (שם ע"ד כ"ב) . וכן להפך .
הגמול תמיד במעמד הראוי מבלי שגוים ותמורות
מקרויות המתרגשות בעולם אך מעמדו בעל הכונות
שוות יקרא 'שואה' מענין שאה ושווי (איינפאך) כמו
ושקט ושאנן (ירמי' ל' י') שאנן מואב מנעוריו (שם

מ"ח י"א) . מחוך אלה הענינים נקרא ג"כ החורבן
שואה והיינו מלד שווי עניניו בבחינת חסרון השגוים
של יוסי והדור . שהיופי וההדור של הרבה דברים
הוא חלוק הענינים והצורות שבהם . כגון הפרדס
בד"מ שתנאי הפרדס כל שיהי' יקרא יפה שימצאו בו
פרחים מחולפים ומחיים ואילנות מחולפים כדי
שמתענג העין תמיד בראות דבר חדש ובהעדר זה
החלוק כשהפרדס כולו מלא רק ממין אחד של פרחים
ואילנות כבר בטל יסיו שמיד שראה הרואה אך מקנתו
כבר שנעה עינו וקנה נפשו לראות שוב מה שכבר
ראה ומגבל נפשו לראות תמיד דבר אחד זה הענין
של חסרון השגוים ומחולפים הראוים יקרא שואה וג"כ
מענין שווי (איינפערדע) כמו אם שאו ערים מאין
יושב ונתים מאין אדם והאדמה תראה שמה (ישעי'
ו' י"א) שתפארת הערים והבתים יושביהם . וגוי
האדמה שדות ומחיים מחולפים . ולפעמים נגמול
כפול . אמש שואה ומשואה (איוב ל' ג') מלת
שואה נאמר בבחינת עצמו שהוא עצמו חרב ושם
ומלת משואה נאמר בבחינת המקבל שע"י ההסתכלות
בשואה היא נעשה הוא ג"כ שואה ושם וכענין
שום שנוכר לעיל . וכן יוס שואה ומשואה (לפניה
ח' ט"ו) . ועיין על אלה הענינים בפרשים שלנו שרש
שא ושס :

יריעה מא

מכשול . מוקש . אבון . ע"צ השחוף יורו
אלה השמות על
הרעה הנאה במקרה מבלי שהי' המקבל מוכן אליה
(איבלר נו פאל . אונגליק) סיפק ההללחה והשגח
טובה מקריית מבלי הבנה אליה . והוא הענין הנקרא
בל' החכמים תבקררה . אין הקב"ה מביא תקלה
דהיינו מכשול (אונפאלל) . וההבדל ביניהם . שלשון
ב'שד'ון נופל על השגח הרע מלד חסרון ידיעה
שלא ידע שיש כאן מזיק ולא ידע להזהר אך
הלך לתומו והשגחו הרע (איין אנשטאם) כמו ולפני
עור לא תתן מכשל (ויקרא י"ט י"ד) שדרך שהסומא
הולך הוא מובטח מתחמא שאין בה מזיק אם לא
שכותנין אותו לשם בידים והסומא לא ידע וכוונק .
וכן וכשלו איש באחיו כמפני חרב (שם כ"ו ל"ו) שהגם
מפני חרב הוא מביט יומר לאחריו ממלפניו כדי
לראות

יריעות שלמה חלק ג יריעה מא

לראות אם הרודף כבר קרוב אליו או לא ומחוך הסתכלותו לאחריו הוא נהקל בחבירו שלפניו ומפילו או נופל הוא בעצמו . וכן ואם תרוץ לא תכשל (משלי ד' י"ב) שמחת המרוצה נקל יתעלם ממנו שיש כאן מכשול . וכן בבחינת המדות והדעות כשהולך לפי תומו במחשבתו או בזמטו ובבלי דעת נפל בעינו רע יקרא כשלו (שטרובלען) כמו כי כשלה צרחוב אמת (ישעי' נ"ט י"ד) יגשאו להעמיד חזון ונכשלו (דניאל י"א י"ד) דהיינו טעות ההקש השכלי (מיסגריף) . כי כשלה בעוניך (הושע י"ד ב') . הכשלתם רבים בצורה (מלאכי ב' ח') . ולפי שהעיקר המכוון במכשול הוא הנזק שיוזק הנכשל לפיכך ישמש ג"כ ללשון נזק סתם עד שיאמר על כל יוזק והפסד לשון כשלו (פר אוגליקון) בין שהי' הדבר מוכן לכך או לא . כמו וינהלום בממורים לכל כושל (דה"ב כ"ח ט"ו) והיינו אהון שזוקו במלממה אע"פ שכל היוצא במלממה מוכן א"ע אל הסיזוק . כשל כח הסבל (נחמי' ד' ד') שנחלש מרוב הסבלות . הכשיל כמו (איוב' א' י"ד) . ברכי כשלו מנוס (תלי' ק"ט כ"ד) . ובבחינה העיונית והמכשלה הואת תחת ידיך (ישעיה ג' ו') פי' תקון המכשלה . ור"ל תקון המכשלה הואת והקלקול המדומתי שפרץ בארץ יהי' מסור תחת ידך ורשוך . מענין הכשלת כח יקרא שם כלי כשייר . ככשיל וכילפות יהלמון (תלים ע"ו) והוא מין כלי עץ או ברזל שראשו עב הרבה ודק בסופו כדי אחיזת יד (אייגע קיילע) והוא שולט ע"י הכאתו החזקה והכבדה לסתור לגחוש ולנתץ כל דבר חזק במקום שאין הגרון ושאר כלים שולטים וע"ש שהוא מכשיל ומחליש כח הדבר יקרא כשיל כענין כשל כח הסבל . ובל' המשנה וכשילין כל ברזל בידם (סוטה מ"ד) :

ישם בוקש . הנחתו על השגת הרעה מנזר חסרון זהירות והשגחה במקום ששכיח היוזק כשהי' לו לשער שמנוי כאן דבר רע ולא נזהר ונלכד בו יקרא מוקש . כמו יהי' זה לנו למוקש (שמות י' ז') . כי יהי' לך למוקש (שם כ"ג ל"ג) . כי גורם המלה מן יקש לשון מצודה ורשת כמו פח יקוש . נמלטה מפת יוקשים . וירצה בשם מוקש הנפילה והלכידה במצודה רעה (אין דיא פאללע קומן) שהרע המצוי כענין מצודה פרוסה ללכוד כל מי שאינו נזהר בה . ובשרשים שרש קש מכואר אללנו ששם יקש

בעצמו שם התאר מענין קושי וקשיות (הארע) ומורה על מין מצודה הנעשה מדבר קשה כגון עץ או ברזל . שסחם רשת הוא הנעשה מפחילים וחבלים רכים של קנבוס ללכוד בהם חיות שאין שיניהם חריכות כ"כ לנשוך ברשת ולנקבה . אבל חיות הנושכות כגון החולדות והעכברים והשועלים ודומיהם לא יספיק להם רשת של דבר רך שמנקיין אותה בשניהם המריפוס וצריך להם מצודה מדבר קשה שאין השינים שולטים בה ויש לזה מין המצודה שני שמות . יקיש . ונקיש . יקש נקרא מנזר שנעשה מדבר קשה (פאללע) ונקש נקרא מנזר הקשקוש והשמעת הקול מענין מקשה תיעשה המגרה וארכבתיה דא לדא נקשן . שנכפילת דבר קשה על דבר קשה הוא משמע קול כי המצודה נעשית על זה האופן שיפול קשה על קשה ונלכד בה"ח ע"כ (קלאפפס) . מזה שנקרא המצודה יקש אמר . פן חוקש בו (דברים ז' כ"ח) ר"ל שתהי' נלכד בו כנלכד בפח יקוש וע"מ פן שורש למען הורא מן היום הוסדה מבנין כפעל . ומזה שנקרא המצודה נקש נז"ן אמר פן הנקש אחרים (שם י"ב ל') ג"כ פן תפול במצודה הנקרא נקש וג"כ מבנין נפעל . עיין בפירש"י שם . מזה הענין ינקש נושה לכל אשר לו (תלים ק"ט י"א) דהיינו שיחפסנו במצודתו וכענין שיאמר בל' א' (אין בשלאב נעמחו) . ולזה נמצא ברוב שמושי מוקש מנזרף עמו לשון לכידה כמו ונוקשו ונלכדו (ישעי' ח' וכ"ח) יקשת לך וגם נלכדת (ירמי' ל' כ"ד) נוקשה באמרי פך נלכדת (משלי ו' ב') :

ישם אבון . מורה על השגת מקרה מות מבלי הבנה אליו (טאדעם פאלל) כמו פן יקראנו אבון (בראשית מ"ב ד') . ולא יהי' אבון (שמות כ"א כ"ב) עיין בשרשים שרש סן .

יריעה מב

רפואה . ארובה . תעלה . חביש .
 מזור . הכד השוה שבהן עשית איו' מעשה להסיר מולי הגוף (היילטן) . וע"כ ההבדל יהי' ענין רפואה בדרך כלל על התולדה הנמשכת ממעשה הרפואה כשנחלק החלי וחזר החולה לבריאותו והוא הדין . כשלא נעשה שום מעשה והחולי נסתלק מאליו

מאליו כל סלוק חולי יקרא רפואה (בענינוג . בער
 שטעלונג) כמו ורפא ירפא (שמות כ"א) שהוא פ"י
 מעשה . כי יהי בו שחין ונרפא (ויקרא י"ג י"ח)
 והוא שלא פ"י מעשה נרפא מאליו גם יאמר בין על
 החולי הפנימי כמו וירפא אלפי את אבימלך ואמהתיו
 וילדו (בראש' כ' י"ז) שהי' החולי בחלל הגוף . ובין
 על החולי החיצוי שנראה על שטח הגוף כגון הנרשע
 מכות חבורות ופגעים וכדומה כמ"ס כי נרפא נע
 הנרשע כי נרפא הנהק (ויקרא י"ג) ויאמר ג"כ
 בדרך כלל על שני מיני החוליים פנימי וחיצון יחד כמו
 כל המחלה אשר שמתי במצרים וכו' כי אפי ה' רפאך
 (שמות ט"ו כ"ו) שהיו המצרים לוקין מכות פנימיות
 כגון מכת בכורות גם מכות חיצוניות כגון שחין .
 ואומר הרופא לכל תחלואיכי (תלים ק"ג ג') . גם
 לאו דווקא על חולי הכ"ח כי גם על חולי של דברים
 שאין בהם ר"ח יאמר לשון רפואה כמו ורפא את מזבח
 ה' ההרוס (מ"א י"ח ל') . רפאתי למים האלה (מ"ב
 ז' כ"א) כל דבר המקולקל כששכב וחזר לתקונו יפול
 בו לשון רפואה כי קלקול הדבר והסרונו זהו חליו .
 ויאמר בין על קלקול הגשמי ובין על הקלקול והסרונו
 המדות והמושכלות כמו רפאה נפשי כי מטאתי לך
 (תלים מ"א ה') . ארפא משוכתיכם (ירמי' ג' כ"ב) .
 ולשון חכמים מרפא (משלי י"ב י"ח) . וענין לשון
 רפואה מענין רפיה בה"א לשון רפיון והיינו הרפפות
 סווק וקושי החולי (לינדלונג) שהחולי המתדבק הוא
 כמי שהוקף על דבר ומחויקו בחוקה שאינו יכול
 לעשות כלום ויפול על הסתלקו לשון הרפפות כענין
 וירף ממנו (שמות ד' כ"ו) . משום כך נמצא לשון
 רפואה ג"כ בה"א . רפה שנריה כי מטע (תלים ס'
 ד') . לפע מרפה והנה בעתה (ירמי' ח' ט"ו) שהוא
 בעצמו מה שאמר (שם י"ד י"ט) לפע מרפא בא"ק .
 וכן ועלהו לחרופה (יחזקאל מ"ז י"ב) כלומר לרפואה
 חלה שרפואה שם הפעל (דאש היילען) ומרופה שם
 המופשט (הייל) . וענין רפא ורפא כענין קרא וקרה
 ששניהם ענין מקרה והסרונו הזמנה :
 זרה ענין שם רפואה . וענין שאר השמות של רפואה
 הנזכרים לעיל כמו ארוכה העלה וכו' מורים
 ביחד על המעשה ההוא שפושין כדי שיסתלק החולי
 ויחזור הדבר לקדמוכו ומובדלים זה מזה כפי הכדל
 וחלוק המעשים והסיועות הנצרכות לרפואה (הילפס
 פיטעל) והם משמשים על הדוב על רפואת החוליים

החזוניים שעל שטח הגוף תכחוך (חידורנישע מיטעל)
 שהם כפי הענין הרגיל ברפואת המכות שעל הגוף .
 המשימה במיני שחין . זרית סתמיים במוסר .
 לרכך המכה להוציא הארס ולעשות לה מחול וכדומה
 לזה :
 הונח שם ארובה . על אותה הפעולה הנעשית
 כדי לרכך את המכה שפתי'
 עלולה לפלוט את הארס והתרפא (פרווייכונגס
 מיטעל) והוא מגזרת רך לשון רכוך והאל"ף מוספת
 כאל"ף אגרוף והזרוס . והימח שם העללה .
 על החכלית הזכרון ברכוך המכה שהוא שפ"י הרכוך
 התבקע המכה ויצא הארס והוא מלשון עליה וסלוק
 כמו ונעלה העץ . כעלות גדיש בעתו . אל תעלני
 בחצי ימי וכן יכנה האשכנזי הבקעות המכה בלשון
 עליה (אויס גנאנגן) שמשום כך ג"כ ירף עם שם
 ארוכה תמיד לשון עליה כמו ותפל ארוכה למלאכה
 בידם (דה"ב כ"ד י"ג) . כי עלתה ארוכה לחומת
 ירושלים (נחמ' ד' א') . מדוע לא עלתה ארוכה בת
 עמי (ירמי' ח' כ"ב) כי אעלה ארוכה לך (שם ל'
 י"ו) . הנני מעלה לה ארוכה (שם ל"ג ה') לפי
 שחכלית הארוכה עליה המכה וסלעיתה הארס .
 ומצא ג"כ ארוכה בזולת נרוף עם תעלה כמו
 וארוכתך מברה הנמיה (ישעי' כ"ח ח') . גם תעלה
 בלי נרוף עם ארוכה כמו רפאות תעלה אין לך (ירמי'
 ל' י"ג) . תעלה אין לך (שם מ"ו י"א) .
 והנחת שם מזור . על הסמים השחוקים
 שספורים על המכה
 לשום רפואה (בשטר"יאונגס מיטעל) כמו אין דן דיך
 למזור (ירמי' ל' י"ג) . ולא יגהה מכס מזור (הושע
 ה' י"ב) . ישימו מזור תחתיך (עובדי' א' ז') כי
 מזור מלשון זריה ונסוך (שטרייאן) כמו ויזר על שני
 כמים . יזרע על נוכו גפרית :
 והונח פעל חבש . על החמול שפושין על
 המכה שכורכין אותה
 במרטוטין וברצועות (באלדאשן) שלא ישלט בה
 האויר ושתתחמם ממנו הגוף ותרפא . כמו כי הוא
 יכאוב ויחפש (איוב ח' י"ח) והנה לא חבשה לאדם
 חמול לחבשה (יחזקאל ל' כ"א) . יך ויחבשו (הושע
 ו' א') ותחפש לפגעתם (תלים קמ"ז ג') וענין חבוש
 כמשומו מלשון חבוש וכריכת דבר על דבר (וייקלען)
 כמו ויחבש להם מגבעות . עאלך חבוש עליך :
 כ עקלים

יריעות שלמה

חלק ג יריעה מג

במצבים הנכסים (יחזקאל כ"ד וכ"ז) . ובסבוק אחד
גמלא שלש חלה מיני הרפואה לא זרו ולא חבשו ולא
רכבה בשמן (ישעי' א' ו') דהיינו זרית סממנים .
חבישת החכוש . ורכך בשמן שהוא הארוכה :

יריעה מג

עזרה . ישועה . האוראה המשחפת בשניהם
הוא השאלת כח לזולתו להשיב
אין דבר שלא הי' זולתו יכול להשיב ככה עצמו
(העלמן . הילף לייסעונג) . והמבדיל ביניהם כי
עם עזר או עזרה הגחתו הראשונה על הצטרף כמו
לכה חבירו להשלים דבר שלא הי' כח חבירו לבדו
מספיק להשלימו אך מכה שניהם יחד השגת הדבר
והוא הענין הנקרא בל' הסמנים ביוע (ביוא הילפע .
ביוא שטאנד) . ויצא מזה שבנין עזרה אין הפרש בין
הסיוע להגלל מן הרעה כמו אלהי אבי בעזרי ויילגני
מחרב פרעה . ועזר מצריו חבי' . כשלו ואין עזר .
ובין הסיוע כדי להשיג דבר טוב כמו מל' אביך ויעזרך
רכב שמים בעזרך . ויעזרו אחרי אדניה (מ"א א' ז') .
וכן אין הפרש בין שהסיוע כדי להיות משומר ובה מן
הרעה מעיקרו כי סיועו זולתו שלא יפול כלל ברעה
כמו מגן עזרך . עזרם ומגינם הוא . לא לעזר ולא
להועיל (ישעי' ל' ה') . ובין שבכר חלה הרעה עליו
וסיועו חבירו לנצח ממנה כמו והושיעה לנו ועזרנו
(יהושע י' ד') . עד הגה עזרנו הי' (ש"א ז' י"ב) .
ויעזרם הי' ויפלטם (חלים ל"ז מ') . שניה היוצא
מזה הוא שבנין העזרה וסיוע , גם כח העזר עוסק
בהשלמת המבוקש אלא בשאין כמו לבד מספיק צריך
לסיוע חבירו אבל אינו עוזב הכל על כח זולתו
המסויע לבד עד שיהי' הוא יושב ובטל כי כשאמר
אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב' י"ח) אין ר"ל שיהי'
האשה לבד משלמת הגהגת הבית רק הכוונה שיהי'
מסויעה אותו שלא יהי' הכל מונח על שכמו של האיש
אך יעסוק הוא בפרנסת הבית ומעסוק היא בעבודת
הבית . וכן תהי' לנו מעיר לעזר (ש"ב י"ח ב') .
איש את רעהו יעזרו (ישעי' מ"א ו') . וגם כאן אין
הפרש בין שיהי' כח עצמו הוא העיקר וכח חבירו
המסויע הוא המכל כענין מי שצריך אלף זוז ואין לו
אלא אלף חכר אחד וחבירו משלמו יקרא ג"כ עזר
כמו באתם אלי לעזרי והמה עזרו עם דוד (דה"א

י"ב) שדוד הי' העיקר והם המכל . ובין שיהי' כח
העזר עיקר וכח העזר מכל כגון שצריך הי' דינרין
ואין לו אלא א' וחבירו מלווהו ארבע הקרא זאת
ההולאה ג"כ רק עזרה . שמוח הענין ענין כל לשון
עזרה הנאמר אלל הצורה ית' כמו עזרי ומגיני . כי
היית עזרתה לי . חושה לעזרתי . עזרם ומגינם
הוא ודומיהם . שבכולם כמו ית' הוא המרובה ועיקר
הכופל וכח העזר רק טפל לו . ואע"פ שבבחינת הכל
יכול ית' אין צורך כלל לכה העזר כי הכל מידו
ית' ? מ"מ למדך הכתוב דרך ארץ שלא יסמך האדם
את הכל על הצורה ית' והוא יהי' יושב בטל ודומם .
אבל צריך שיסתדל ג"כ במעט כמו להשיג מבוקשו אם
בתפלה וצניקה או בשאר מעשה וכענין שאמרו חז"ל
יכול אפי' יושב ובטל ח"ל בכל אשר תעשה . שכן לנצח
מן הרעה או להיות שמור ממנה ובין להשיג אין טובה
צריך האדם בטולם לצרף גם כח ומעוט מילו עם כח
הגדול ית' אלא שבבחינת הבטחון שיושלם המבוקש אין
האדם ראוי למחך רק על עזרת הצורה ית' בלבד
שהוא מה שאמר השלך על הי' והבך . אבל בבחינת
העסק והשתדלות בדבר צריך ג"כ פעולה בעל העסק
עם פעולתו ית' שזהו ענין כל התפלות וכל המעשים
של הבריאים ע"ה שעשו תמיד אין' מעשה כשהי' הצורך
להוציא אין' גם מן הניסים אל הכופל . כגון תפלת
משה רבינו ע"ה שהחלל להכריח הצרדעים והבדר .
ומעשה השלכת עץ אל האים להמתיקם . וטבילת
נעמן במי ירדן להטהר מצרעתו . ומרוח דבלת
חאנים על שמים חזקיה המלך וכיוצא בזה שקד גורה
חכמתו ית' בשעת בריאת העולם שיהיו שני העולמות
הרוחניים והגשמיים משולבות זו בזו כמו שנספ האדם
וגופו משולבים זה בזה . עד שכל מעשה הנעשה
בעולם החמחון עושה שניו בעולם העליון וכן להיפך
עד ששני העולמות עולם אחד ואין כל אחד מהם
עולם בפ"ע :

ישם ישע . או ישועה והשועה . אין הוראתו
כ"א על ההולאה מתוך הצרה
בלבד , כל שהי' הדבר כבר נחפס ברעה ובה חבירו
והוציאו זהו ישועה (אויש העלפן) . כי גזרת ישע מן
ש"ע לשון השעות ושפשוט כמו וישע הי' אל הכל .
ואל ישעו בדברי סקר . ושעשע יוגק על חור
פתן . ילד שעשועים . לשון מציאת נחם ורווחה
(בבאליכקייט) עיין שרשים שרש שע . ולפי גזרתו
זאת

ואח לא יטול ג"כ לשון ישועה כ"א כשכבר נתפס
 בצרה וטעם כבר טעמה המד או ימצא קורת רוח
 והשתעשעות בצלחתו ממנה לאפוקי כשפדיון לא טעם
 טעם הרעה אלא שהי' מסתוד לסול בה ולא נפל על
 זה לא שיד לשון ישועה והשתעשעות שאין לו רק הגאה
 בעלמא שגשאר במעמדו . כמו כן לא יטול לשון ישועה
 על השגת טובה ע"י כח אחר נוספה על הטוב ההוא
 שכבר יש לו עכשיו שגם כזה האופן אין לו השתעשעות
 במור מאחר שלא הי' גם עכשיו בצער ולא יטול בו
 כ"א לשון עזרה וסיוע שמשמיע מחבירו להשיג טובה
 המבוקשת לו ע"צ החוסמת . וכן לא יטול לשון ישועה
 כ"א בזמן שהוא מצוטל מכל הכחות של עצמו שאין בו
 יכולת כלל לשמש בכח עצמו בעסק ההלכה רק ניצול
 בכח אחרים בלבד . הנך ענין העזרה שגשעה בצרף
 כמו עם כח אחרים . כגון ההולה בד"מ שאין כח
 עצמו מועיל כלום בשהוא משולל ממנו ותלוי הכל בכח
 הרופא בלבד . וכן המנוש בבית האסורין אסור
 באזיקים וכבלי ברזל שכן עצמו כלל היה ואי אפשר
 להנצל כ"א מכח אחר' בלבד וכדומה לזה . על זה
 הענין בלבד נופל לשון ישועה אבל כשגם כח עצמו
 מסייע כפדיונו זהו ענין עזרה . לזה כשהזכיר המשורר
 ד' דברים שצריכין להודות (הלים ק"ו) לא הזכיר
 לשון ישועה רק אצל החולה והמנוש בבית האסורין
 שאחר בשניהם ממזוקותיהם וישיעם וישנים הגשאר'
 שהם הולכי מדבר ויורדי הים לא אמר לשון ישועה
 כ"א לשון הוצאה והללה ממזוקותיהם ויילם ויזיחם
 לפי שבא שני המקרים הרעים אפשר לו לאדם לשמש
 בכח עצמו להמלט שהולך במדבר תועה ונדוד אפשר
 לו לחפש כאן וכאן עד שימצא הדרך הישר ויורד הים
 אפשר לו לאמץ כמו אל הנהגת הספינה שלא תיכשל .
 משא"כ החולה והמנוש שכל כחותיהם מצוטלים וכח"ש
 אין הכוונת ממיר עצמו מבית האסורין לפיכך אמר
 בהללחת לשון ישועה שלא נגולו כ"א בכח הקב"ה
 בלבד . ומטעם זה בעצמו נמצא כמעט כל לשון
 ישועה רק אצל הבורא ית' דוק ומשכח . וג"כ מטעם
 שהוא ית' בלבד הוא המושיע האמתי המוחלט כשהאדם
 במדרגת החולשה שלא גשאר בו כל כח והוא במחלתו
 ית' מנילו בכחו בלבד . אמר ומבלעדי און מושיע
 (ישעי' מ"ג י"א) , ומושיע אין זולתי (שם מ"ה כ"א)
 מחוך זה נמשך לקרא מין תפלה ישועה כמו והעל
 שועתם . הקשיבה לקול שועי שהגדלה בשועה היינו

בקשת ישועה (הילפס גוד) והוא משמות הנסיון
 (אפסאטיוף) שמנסה בהפלתו לקבל ישועה וכענין
 תחנה ותחנן אל ה' התפלה ותחנה דהיינו בקשת
 תחינה . וכענין תפלה דהיינו בקשת פליה עיין חלק
 ב' באור תפלה . כך שם שועה בקשת ישועה ואומר
 ואח שועה ישמע וישיעם (תלים קמ"ה י"ט) ישוע
 ואין מושיע (שם י"ח מ"ב) ובמקום אחר אמר על זה
 הענין בעצמו ישעו ואין מושיע (ש"ב כ"ב מ"ד) בלא
 וי' שמה מוכח ששופה מגורת ישע דהיינו בקשת
 ישועה . והמתבאר מכל זה שעזרה הוא רק ההגשר
 אל הישועה ואפשר שהי' כאן עזרה ואי"ה לא וי"ה
 מספיק להשיג הישועה אלא שכ"מ לשון עזרה שמש
 כולל עמו השלמת הישועה ג"כ . אך אמר ג"כ
 ויעזרם ה' ויפלטם (תלים ל"ו מ') שהשליטה תכלית
 המכוון בעזרה :

יריעה מד

גבול . תאוה . מצר . פרק . שמוף . הזרחתם
 על הקו המפסיק בין שני רשויות הממוכות או הפנין
 המפסיק בין שני ענינים מחולטים יקרא הקו ההוא או
 הענין ההוא המפסיק . בשם גבול ותאוה וכו'
 (ברכמנע) והם כולם שמות מצטרפות (רעלאטיוות)
 שלא נאמרו כ"א בבחינת דבר הסמוך לדבר
 (אנגרעגנונג) שבולת זאת ההצטרפות יקרא כל קו
 חגון של דבר בשם קצה וסוף (פנדע) . וההבדל
 ביניהם :

שם גבול . יקרא בטרעות הקו ההוא ההנדסוי
 ר"ל הקו המחשבי שכלתי נחפס כ"א
 במחשבה ואין בו ממש המבדיל בין רשות לרשות באופן
 שהוא בעצמו סוף רשות א' והתחלת רשות ב' כשיוצאין
 מן א' אל ב' . או סוף רשות ב' והתחלת רשות א'
 כשיוצאין מן ב' אל א' . עד ששני הכניס תחלה וסוף
 חלים על הקו המבדיל ההוא בבת אחת שהוא בפ"א
 החלה של שניהם וסוף של שניהם . וכענין שמות מורת
 ומערב בד"מ שכל נקודה ונקודה בשטח הארץ נקרא
 מורת ומערב בד"א שבבחינת מה שלאחריו לגד מערב
 נקרא מורת . ובבחינת מה שלפניו לגד מורת יקרא
 מערב . כך שם גבול נופל בד"א על סוף רשות זה
 ועל תחלת רשות זה שהוא סוף בבחינת האחד ותחלת
 בבחינת

ירעות שלמה חלק ג יריעה מד

בעצמו תחלת גבול ישראל והרי משמש כלן שם גבול של סוף ההר להוראת תחלת גבול של ישראל ומה שאמר הקב"ה והגבלת את העם ולא אמר תיד בתחלה והגבלת את ההר היינו משמע שמוצת הגבלה לא הי' חל רק על ישראל לא על ההר שהישראל היו מצויים שלא לעלות אבל אין ההר הי' מצוה שלא יגיע לעלות לכך היסב מצות הגבלה אל העם שהי' העם מצוה ועושה ומקבל שכר כמה שבטעם הגבלת ההר והעם אחד וגבול א' עולה לשיהם ורמוז מזה הענין קצת בפי' הראב"ע :

ובבחינת הכניסה לרשות דבר ילול שם גבול לפעמים כל שם הדבר שמו הגבול לנד כנים עד שיקרא שם הדבר כולו והתפשטותו לנד פנים בשם גבול (טעריטוריום . דיסטרקט) כמו הנני מביא מחר ארצה גבולך (שמות י' ד') שאין הבוונה על הגבול לבד לא בקרב הארץ ג"כ . לא נשאר ארצה בכל גבול מצרים (שם שם י"ט) לאו דוקא על הגבול לבד . וכן ולא יראה לך שאור בכל גבולך (שם י"ג ז') דהיינו בכל הרשות של ישראל לא על הגבול בלבד . וכן וכל גבולך לאבני חשן (ישעי' ג"ד י"ב) , ולא ישמע עוד עוד ושבר גבולך (שם ס' י"ח) ושבו בנים לגבולם (ירמי' ל"א י"ו) :

ישם תאורה . אין הנחתו הראשונה על גבול הדבר כ"א על הקו החזון של דבר (אוישן לייניע) והוא בזאת ההנחה אינו מצטרף בבחינה אל רשות אחר הסמוך לו כשם גבול , רק הוא מצטרף בבחינה א כל מה שלפניו תמנו באותו הרשות עצמו שהוא החזון של כל השטח כולו . וכדלל זה השם עי' במשמו קנה וסוף שמוצת קנה וסוף כל א' שם גפרד תורה על קנהו של דבר כפי מה שהוא נתפס תיד על החוש שהוא קנה לא אמצע . אבל ענין תאורה שם מצטרף מצוינות דבר עם פנימיותו ואין ציור מצוינות נשלם בזולת הבחינה אל הפימיות כ"כ להיפך אין הפימיות ניכר כ"א בהשגחה א המצוינות . ושם תאורה שם המופשט מן שם העצם תא כי שם תא הנחתו על הבנין הקטן החזון התוקדם לבנין הגדול שכל הנכנס לבית פוגע בו תחלה וכל היולא מן הבית פוגע בו באחרונה (אוישן גמאך) כמו והשיכוס אל תא הרצים (מ"א י"ד כ"ח) דהיינו המדר הקטן החזון ששם הרצים שומרים את משמרת הבית . וכן והתא קנה אחד ובין התא' (יחזקאל מ' ו') . וכשם , תא , עצמו אין שרש רק הת"ו בלבד שהנחתו בעצם

בבחינת השני לסיכך ישמש בשם גבול לפעמים בבחינת שהוא התחלת רשות כגון ויהי גבול הכנעני מנידן (בראשית ו' ט') דהיינו מקום שהתחיל רשות הכנעני ולפנים . בקדש עיר קנה גבולך (במדבר כ' ט"ו) שהי' חן קדש ולפנים רשות אדום ועיר קדש בכלל והיא תחלת הרשות . ולפעמים יאמר גבול בבחינת שהוא סוף הרשות כגון עד אשר נעבר גבולך (שם כ' י"ו) דהיינו עד שגאל מסוף רשותך . וכן והי' לכם גבול נעב . וגבול יס והי' לכם הים הגדול וגבול וזה הי' לכם גבול צפון (שם ל"ד) שכל גבול הנזכר כאן היינו סוף רשות הארץ בבחינת הליאה תמנה שיהו ענין אמרו והי' לכם הים הגדול וגבול שהוסיף חלת גבול לומר לך שאין הים הגדול תחלת רשות של אחר אבל הוא בבחינת הארץ סוף רשות הארץ ותופס בקרבנו ג"כ הנגסין והאיים שבשטח ההוא הסמוך לארץ עד שאותן האיים הם הגבול האמתי סוף רשות הארץ והתחלת רשות הים וכמו שדרשו חז"ל (גיטין ד' ח') , ומן הטעם הזה בעצמו ישמש לפעמים מן התחלת רשות של זה להוראת סוף הרשות של שני כגון אתם עבדים בגבול אחיכם בני עשו (דברי' ב' ד') והם לא נכנסו כלל בגבול בני עשו אפי' מדרך כף רגל אלא מסוף הגבול שלהם הי' נמשך לתחלת רשות של בני עשו . וכן והירדן יגבול אוחו לפאת קדמה (יהושע י"ח כ') דהיינו תחלת רשות הירדן הוא סוף רשות בנימין . וכן להפך ישמש מן סוף רשות הדבר להוראת התחלת רשות השני . כמו והגבלת את ההר (שמות י"ט י"ב) שהמוכן האמתי בזה שיגביל את ההר סביב ויהי סוף רשות ההר התחלת רשות וגבול ישראל . שאי אפשר לומר הדברים כששטן שיגביל את העם ממש כי מה לשון סביב הי' שייך בזה שלשון סביב אינו סובל כ"א שישי' תקיף את מחנה ישראל מכל הדומות סביב וזה לא הי' מן הנורך שהרי האחרונים שלא היו סמוכים אל ההר לא היו צריכים הגבלה ועשיה מחוס גס לא הי' נאמר להם משיאלו מן התחיה אל מן הצד ובהכרח שענין והגבלת את העם היינו הגבלת מחוס ההר והוא בעצמו געשה גבול העם שלסיכך טוב אין זה קומר לתה שאמר משה כי אתה בעדות לאמר הגבל את ההר וקדשתו (שם שם כ"ג) שזה הי' באמת המוכן האמתי במאמר השם שאמר והגבלת את העם שהגבלת ההר הוא בעצמו הגבלת העם ומחוס א' לשיהם אלא מסוף מחוס ההר הוא

בעלם על הצוניות הדבר לפי מה שאות התי"ו הוא
החזון של אל"ף ב"ת (עיין בחלק הראשון באור אות
ובשרשים שרש הא) ונגזר מן הא שם המופשט תאזה
להוראת קו החזון של דבר . ותי"ו תאזה לפ"ז שרשיית
מגזרת תא לא כתי"ו תאזה של לשון אווי וחסק שהיא
תי"ו הקון המלה כתי"ו תרומה תנופה תשועה . אבל
תי"ו תאזה של לשון הצוניות שרשית ושבו הוי"ו שבו
הקון השם כשם ועזה מן וע . גאזה מן גא . אמר
עד תאזה גבעות עולם (בראשית מ"ט כ"ו) דהיינו
עד הקו החזון של גבעות עולם . אלא שלפי שכל קו
החזון הוא בעצמו גבול הדבר בבחינת רכות אחר
הסמוך לו ומחוק לפי מה שזה הקו הוא היותר סמוך
לאותו הרשות שמוזה לו עשה בעל הלשון משם תאזה
שמוש להוראת סימן הגבול כמו תאזה לכס הר הכר
תהאו לבא חמה (במדבר ל"ד ח) . והתאוויתם לכם
לגבול קדמה (שם שם י) דהיינו הגבלת קו החזון של
הנחלה הסמוך לשטח פלוני שחוק ממנו (דיא אייסרע
ליניע זיהען) :

והנה הקו המפסיק בין שתי רשויות ששם גבול
מורה עליו אינו רק קו מחשבי שאין בו
הפיסה חושיית ולא יודק בבחינת השייכות לומר עליו
שהוא שייך לאחד מן ב' הרשויות שהרי אין בו שום
עצמיות ומשווער רק בדמיון כמבואר למעלה . וכן הקו
החזון של דבר ששם תאזה מורה עליו שהוא דבר שיש
בו ממש ונתפס בחוש אפע"כ בבחינת השייכות אינו
שייך כ"א לרשות אחד בלבד . והנה שם מצר על
הקו הממשי המפסיק בין שתי רשויות שיש לשניהם
חלק בו . והוא הקו השמשי הדק המושך לארכו בין
ב' רשויות כאלו תאמר בין ב' שדות השייכות לשני
בעלים והוא מה שעשו ב' הבעלים סימן ביניהם לדעת
שכל אחד משני השדות שייך לבעל בפ"ע שלא יבוא
הא' בתחומו של חבירו וממלו כל אחד משדה שלו חצי
הקו המפסיק שלא יעבד בו ולא יורע כדי שישאיר
היכר ששני השדות מחולקות לשני בעלים . וזה הקו
המפסיק הממשי נקרא מצר (רעון) ומלשון צר
(ענג) כמו צר לי המקום פ"ש שהקו ההוא צר בלתי
רחב . ואמר כל רדפיה השיגה בין המצרים (איכה
א' ג') דהיינו במעברות ששם צר לא רחבות שהם בין
ההרים או בין נהר לנהר שאין העוברים כשהם מרובים
יכולים לעבור רק בזאח"ז שנים יאז שלשה בב"א
וצריכים להתעכב הרבה עד שיצברו כולם ובוין כך

השיגום הרודפים ומרגום המצרי' לפ"ו מעיני מעברות
צרות (ענגע פעסכע) (עיין לעיל באור צר) ומה
שאמר המצרים לשון רבים היינו בבחינת הרודפים
שהיו רבים באים מכל רוח לרדוף את ישראל כמ"ש כל
רדפיה לרבים וכל רודף צמד לו מצר בפ"ע כדי
להשיגם . או ג"כ שתשסום בין שני מצרים שהא'
מלפניהם והא' מלאחריהם עד שלא היו להרדפים
מקום לנוס לא לפנייהם ולא לאחרייהם ולפירוש זה
מסכים מלה בין שאמר בין המצרים ולא אמר במצרים
או על המצרים . והיינו שהמתינו להם עד שיבואו
בין ב' מצרים כדי להשיגם בקלות . ולפי שהמצר
ממצע בין ב' שטחים האשאל ג"כ ללשון גבול שהוא
גבולו של זה מכאן וגבולו של זה מכאן . הן אמר
שבמקרא לא נמצא בפירוש ששם מצר לשון גבול רק
בלשון הש"ס הוא שנקרא כך כמ"ש דינא דבר מצר
היינו דין השכן שבולו סמוך לרשות חבירו . והוא
דקאי אמצרא . היינו על הגבול . אם לא שגם
זה שאמר ומצרי שאול מצאוני (פלים קט"ז א') ג"כ
מלשון גבול ותחום ור"ל שהגיע לתחום של שאול עד
שכמעט נפל בה ומסכים לראש הפסוק אפסוני חבלי
מוט מעיני חבל ארצו . יעקב חבל נחלתו . חבל
הים (לפניה ב' ה') היינו הקו החזון המקיף שהוא
נמדד בחבל . אלא שבמקום מצאוני הו' ראוי לומר
מצאחי מצרי שאול מצאחי שהרי הו' הוא מתקרב אל
השאול לא השאול אליו אך הוא דרך המליצה בכל
השגת דבר רע ליחס התנועה אל הרע ולא ל המקבל
שמשמתא אין המקבל הולך אל הרע אך הרע הולך אל
המקבל וכה"א ומצאונו רעות רבות וצרות (דברי'
ל"א י"ז) ובהפך בהשגת הטובה מיחס התנועה שוב
אל המקבל ימצא חיים . מצא טוב . שמשמתא כל

אדם הולך ומחפש אחר דבר טוב :
ישם פרק . ג"כ אין הנחתו בלל על לשון גבול
כ"א על חלק דבר המחובר מחלקים
באופן שכל חלק וחלק שבו דבר שלם בפ"ע כמו שם
אבר (גליהד) אלא ששם אבר נוסף על חלק של
בעלי חיים כשהוא דבר שלם נקרא אבר כמו אבר מן
החי . רמ"ס איברים . ושם פרק נוסף על חלק
מדברים שאין בהם רוח חיים כגון מנורה של פרקים .
פרקי אבות . יודע פרק בשיר . ושני השמות פרק
ואבר לא נמצאו במקרא מזהם ההוראה שזכרנו כ"א
מהוראה אחרת . נקרא הזרוע והקנה העב שבכנף
העוף

יריעות שלמה חלק ג יריעה מד

יריעה מה

בותרל קיר . שיהיה מורים על הכנין השטמי
 המחפשת באורך ורוחב וגובה אבל
 אינו בנין שלם כ"א חלק בנין (איינע וואנדט)
 והוא הנקרא בל' חו"ל דופן . אלא ששם בותרל
 שלא נמצא בל' המקרא רק פ"א . הנה זה עומד אחר
 כחלנו (שה"ש ב' ט') . וכנגד זה נמצא שם קיר
 הרבה פעמים במקרא כגון קיר המזבח . הגבע
 בקירות הבית מקיר העיר ומזבחה . כי בימה בקיר
 החמה ועוד הרבה . מזה נראה לנו לומר שהכות' אינו
 מין דופן המצוי בכל הבנינים שאין בנין בלי דופן שהוא
 השטח המקיף הסוגר על החלל . אך הוא מין דופן
 העומד יסודי בלי זווית ואינו סוגר סוס חלל ואייר
 וכעשה רק להגן מפני החמה או שאר דבר (שטן
 וואנדט) ויושבים בני הבית תחתיה בעת הצורך ומורה
 על זה מלת כחלנו לשון רבים לפי שהוא משותף
 לכל בני הבית כולם שכל הרוצה לישב תחתיו יושב
 ואינו מיוחד לאחד בלבד . אלא מזה שיש למין כותל
 זה דמיון לשאר כתלים של בנין עשו חו"ל ממנו שמוש
 לכל מיני כותל וקראו לכל אלע ודופן של כל בנין בשם
 כותל כדרכם ז"ל לומר תמיד מלה הכלתי מצויה
 ושכיחה כ"כ בל' המקרא כמו שהודענו זה כבר פעמים
 רבות . ואף גם בלשונם ז"ל יש הפרש בין כותל
 לדופן . שהכותל בנין עב וחזק כמ"ס (ב"ב ב') הוי
 אמינא מסיפס בעלמא דהיינו דופן ארעי קמ"ל כותל
 דהיינו דופן עב וחזק . ודופן הוא כותל דק אפי' כל
 שהוא יקרא דופן כמו דפנות הסוכה . יוצא דופן .
 הדגל ושתי הדפנות ויתכן ששם כותל שבמקרא הוא
 הנקרא בלשונם ז"ל מסיפס שזכרנו . שהוא ג"כ דופן
 ארעי ומחיצה בעלמא ולפי שהמסיפס מלא חלונות כמו
 שפי' הערוך לפיכך אחר עומד אחר כחלנו משצית מן
 החלונות מנין מן המרכים אלא שהי' נוסף לומר בעד
 החלונות לא מן החלונות כמו בעד החלון נשקפה
 (שופט' ה' כ"ח) . יעלו בעד החלונות (יואל ב' ט')
 שאם היא יושבת תחת הכותל והוא עומד אחר הכותל
 להצטיח בעד החלונות נוסף יומר לשון בעד . אבל
 כשאמר

הטוף בשם אבר (פיטטיג) כמו מי יתן לי אבר כיונה
 ואברתיה בירקרק מרוך (תלים) ארך האבר (יחזקאל
 י"ז ג') . יסארו על אברתו (דברי' ל"ב) וכפעלים
 המביינתן ואבר נך (איוב ל"ט כ"ו) כלומר יסרוש
 אברתו . ושם פרק בל' המקרא שם הפועל חלשון
 פריקה כמו כלה כהש פרק מלאה (נחום ג' א') דהיינו
 פריקה חפנים מרשות בעליהם והיינו גול . וכן אל
 העמד על הפרק להכריח סליטיו (עובדי' א' י"ד)
 דהיינו במקום שהוא שפורקין מלבושי השבויים שנשעה
 שנשבו היו מלובשים כל אחד לפי כבודו ויכלתו
 ומקבלין אותם למקום מיוחד ושם פורקין מעליהם
 בגדיהם ונותנים עליהם כלי גולה . ובפעלים ופרקת
 עלו מעל צוארך (בראשית כ"ז) . פרקו נומי הזהב
 ויחפרקו כל העם (שמות ל"ב ב' ג') מפרק הדיס
 (מ"א י"ט) פרק ואין מניל (תלים ו' ג') . אך לפי
 שמוש שם פרק בל' החכמים יהי' פרק שם העצם כשם
 בגד . חבל . ומורה על חלק דבר המחובר מחלקים
 שכל אחד ואחד דבר שלם . כגון מנרה של פרקים .
 בין הפרקים שואל מפני הכבוד . נטילת ידיים לחולין
 ולתרותה עד הפרק . ובחקירת לשון עברי ראו
 ומחויב לנו ליתך אחר לשון דבריהם ז"ל שהם ידעו
 לשון עברי על צוריו היטב יותר ממנו וידעו בלי ספק
 ששם פרק בל' הוא שם העצם וממנו נגזרו הפעלים
 שבמקרא כגון ופרקת עלו מעל צוארך שנראה העול
 והצואר המחוברים יחד ועושים דבר אחד כאלו הם
 כלי אחד של ב' פרקים וכל חלק דבר שלם כמ"ס
 ויאמר על ההתחלק זה מזה לשון פריקה (ענטגלידרין)
 וכענין ודשנו את המזבח . דהיינו הסרת הדשן . וכן
 ענין פרקו נומי הזהב שהאון והגוס ככלי א' בעל ב'
 פרקים וחלקים וכן כל שאר הפעלים של פריקה כולם
 פעלים נגזרים מן השם אכל שיהי' פרק לשון
 גבול . זה לא נמצא במקרא אם לא שנאמר שזה
 שנאמר ואל העמד על הפרק (עובדי' א' י"ד) הוא
 אענין גבול ופי' שלא יעמד על הגבול שבין ארץ ישראל
 לארדוס לפגוש שם הפליטים ונקרא פרק היינו חלק
 משני החומין וגבולות הסמוכים יחד וכ"א מהם רשות
 כמ"ס ונופל על כ"א מהם לשון פרק דהיינו מקום
 שיחפרקו הרשויות זו מזו :

יריעה מז

יריעה . קלע . פרכת . מסך . הנחת אלה השמות
 בשחף על כלים ארוגים שמשתים מהם במקום
 דפנות או תקרות בשאין בונים כותלים ותקרות
 חזקות קצועות מהנורות לקרקע לוקחין
 תמיהם כלים כאלה בדרך ארעי שהם נוחים להטלטל
 ממקום למקום . וההבדל ביניהם .
 שם יריעה . הנחתו העצמית על מין כלי בגד
 שאין עושין ממנו כותל רק אהל וגב
 על הבנין למחסה ממטר ומפני החמה (טעפך) והוא
 מה שעושין להם הרועים שאין להם דירה קדושה בשדה
 אך נוסעים עם בהמתם ממקום למקו' ובמקו' שחונים
 עושים להם איז' דירת ארעי מענפים וקנים ופורסים
 עליהם סדין מפני החמה והגשם וזה הסדין הפרוס
 יהי' מאיז' מין שיהי' יקרא יריעה ע"ש שהרועים
 משתשים בה והיינו גג הרועים (הירטן דאך) וע"מ
 יחידה מן חדר כך שם יריעה מן רע . לשון
 רטיה ומרעה . ואומר דודי נסע וגבלה מני כאהל
 רעי (ישעי' ל"ח י"ג) לפי שאהל הרועים אינו קבוע
 במקומו . ואומר יקחו יריעותיהם וכל כליהם וגמליהם
 (ירמי' מ"ט כ"ט) דהיינו תבני קדר ששוקר עסקם
 במרעה הבהמות וכמ"ש באהלי קדר כיריעת שלמה
 (שה"ש א' ה') . ואומר ירגזון יריעת ארץ מדין
 (חבקוק ג' ז') שהמדינים ג"כ כולם רועי בהמות
 כמ"ש בכרי מדין ועיפה (ישעי' ס' ו') . ונעמק
 מזה לקרא לכל אהל הגארב הפרוס על איז' בנין ג"כ
 בשם יריעה כמו יריעות המשכן יריעה עוים לאהל על
 המשכן (שמות כ"ז) . נוטה שמים כיריעה (תלים ק"ד
 ב') דהיינו כגג ואהל שהרועים פורסים על משכנותם
 וכטעם שם צדרה שהנחתו הראשונה על המזונות של
 הצידים שלוקחים עמם ל השדה כשהולכי' לצוד ציד
 שמעבדים שם כל היום ואין להם פנאי ללכת לביתם
 לסעוד ויושם צדה שהוראתו הראשונה על מזונות הצידים
 נעמק לקרא למזון של כל הולכי דרכים בשם צדה כמו
 ויתן להם צדה לדרך . כך שם יריעה שבכל מקום
 מושאל מן אהל רועים . וזה הדרך יותר נכון מחה
 שפירשתי

כשאר מן החלונות אינו שב על החלונות של כותל
 כ"א על חלונות דעלמא ושעור המחמר שמשחל בכל
 מיני אופנים להרגיש דבר תינה פעם עומד אחורי
 הכותל לשמוע קולה ופעם משגיח מן החלונות פעם
 מחלון זה ופעם מחלון אחר בכל מקום שתפנה לשם
 כדי שיראה וכן מן המרכים .
 אמנם שם קיר . הנחתו באחתות על כל כותל
 סתם המחוויבת בכל בנין שאין
 בנין בלי כותלים שהכתלים בלבד הם עיקר הבנין .
 ואין הפרש בחומר הכותל מה הוא אם עץ או אבן או
 מתכות הכל יקרא קיר כמו את גבו ואת קירתי
 (שמות ל' ג') וקירות מוצה החלון היו של עץ . והנה
 הנגע בקירח הבית (ויקרא י"ד ל"ז) וכן של אבנים
 כמ"ש וחללו את האבנים אשר בהן הנגע' וכן וחרשי
 אבן קיר (ש"ב ה' י"א) . ועל של מתכת אחר ונתת
 אותה קיר ברזל (יחזקאל ד' ג') . וגזרת קיר מן
 קר לשון קורה (באלקן) ויהי האחד מפול הקורה
 (ת"כ ו' ה') קרות בתינו ארוים (שה"ש א' י"ז) .
 וקיר שם התאר המופשט וכלומר בנין של סדור קורות
 (בבעלק) וע"מ ציר גיל , ניב שפטים . כי סדור
 קורות זו אלל זו על הבנין למעלה להיות גג ואהל
 יקרא במקרה כמו בעלגלים יתך המקרה (קהלת י'
 י"ח) וכל' התכמים יקרא תקרה . תקרה שאין עליה
 מעויבה (סוכה) . ובעלגלים המקרה במים עליותו
 (תלים ק"ד ג') לקרות את שערי הבירה (נחמ' ב' ח')
 אבל סדור קורות זו על זו לעשות כותל יקרא קיר .
 והרי לפ"ז עיקר הנחת קיר על כותל של קורות
 בגזרתו והוא ג"כ בנין הרגיל הסשוט שאין צריך לחומות
 יתירה שלסדר קורות זו ע"ב זו ולחוקם במסמרות
 שלא יפלו זהו מה שכל אדם יכול לעשות משא"כ כותל
 של אבנים שיונה תלויה כ"כ שהיא מלאכת מחשבת
 וצריכה אומן לחבר האבנים בסיד וחול לישרם
 ולטוחם . ומכש"כ כותל של מתכת שבלתי שכיח
 כלל . אלא שכן שם קיר שהנחתו הראשונה על כותל
 של קורות הושאל לקרא ג"כ כותל של אבנים ומתכות
 בשם קיר . ובעלגלים וקרקר כל בני שח (במדבר
 כ"ד י"ז) . מקרקר קיר (ישעי' כ"ב ה') היינו
 הריסת הקיר ובלבול סדור הקורות (ענטבעלקן)
 בענין ודעו את המזבח . וככל תנאמי תשרש :

יריעות שלמה חלק ג יריעה מז

שמירשתי בשרשים שרש רע שם יריעה מענין התרועעו' שהוא בדרך רחוק :

ושם קלע . שם הגנור מן השעל קלע לשון קליעה (שליידרן) שהוא מין זריקה שאין זורקין את הגורק על קו ישר כמו זריקה החץ שזה נקרא יריה (שיהסן) אבל הקליעה הוא שזורקין את הגורק בדרך עיגול והקף ועושה איוה עיגול קודם שיגיע אל המקום המכוון שעי"כ הוא מוסיף כח לעשות פעולה יתירה והוא אומנות גדולה שהגורק צריך לעקם הלוכו והפ"ה כוגע במקום המכוון . אמר קלע אל השערה ולא יחטא (שופטים כ' ט"ז) והוא שבה לבני בנימין שהיו אומנים כ"כ שלא היו צריכים לירות במים רק קולעים באבן ופוגעים ג"כ היעב . וכליקוט וקלעו בידו (ש"א י"ז מ') ויקלע והטבע האבן במצחו (שם) שאלו הי' זורק את האבן בדרך שזורקין על קו ישר לא הי' לאבן כח לטבוע במצח הקשה שאין כמו של דוד שהי' נער ורך לא הי' מספיק לכך . אבל הי' זה אפשר ע"י הקליעה ששיקר הפעולה עשה כח וככדות האבן שע"י הקליעה נתוספה כובדו ודוד לא הי' רק האומן שידע לכוון שהגיע האבן אל המצח (עיין לעיל באור רגס) והוא מין יריה שזורק הדבר ממרכו בדרך קליעה עד שהי' הולך ומוסיף בכח הנועתו נקרא אבל הטבעיים (לשעטרי סוגאל) . מלשון קליעה יקרא מין אריגה קלע . והוא הכלתי נעשה ע"י יריה חוט הערב על קו ישר הנקרא (שום) אבל נעשה ע"י קליעת החוט או הפנים העגולים הנקשרים בחוטין שמקלעים אותם בערכוביה ונעשה מהם בגד ארוג (קליפתן . ששריקן) והוא ענין שם קרעים . קלעים לחצר שם השור (שמות כ"ז ט') והיינו סדינים ארוגים מעשה קליעה לא באריגה פשוטה . והוא ג"כ ענין מקלעם סקעים . מוכז קלע . וקלע עליהם מקלעות כרובים (מ"א ו') דהיינו ציורים שיש להם צורת אריגה של קליעה . והקלעים עצמם אינם ראויים רק לעשות מהם כותל לשם נגיעות אבל בלתי ראויים להיות אהל וגג כי הם מלאים נקבים ואין תעבדין הגשה ואם השמש :

ושם פרכת . למה שלא נמצא ממנו כ"א בעבודת המזבח והמקדש . כמו ועשית פרכה תכלת וארגמן (שמות כ"ו) . וישש את הפרכת (דה"ב ג' י"ד) נראה שהפרכת הוא מה שנקרא בל' במקמים פרגוד . שהוא וילון המולה בין המלך

והעם מפני כבוד המלך שלא יתערב רשות המלך עם רשות העם (פאר האנג) וכמו שפירש"י ות"י ועשית פרכת פרגודא . ונעשה במשכן ובמקדש מפני כבוד השכינה שלא יתערב רשות הדביר ששם משכן השכינה עם רשות ההיכל וכמ"ס והכדילה הפרכת לכס בין הקדש ובין קדש הקדשים (שמות כ"ו ל"ג) . ושרש פרכת פרך . שהנחתו על עשית הפסק והשבתה לדבר אחד כדי להתחיל דבר שני (אונטר ברעכונג — או . דארצווטן קונפט) שזהו ענין ויעבדו את בני ישראל בפרך (שמות א') לא תרדה בו בפרך (ויקרא כ"ה מ"ג) דהיינו להפסיקו מתורתה מלאכה שהוא עוסק בה כדי להתחיל מלאכה אחרת שהוא מעבודות הקשות שאין אדם יכול לסבול שהי' מופסק תמיד ממלאכה שעוסק בה ולא השלימה עדיין כדי לעסוק שוב במלאכה אחרת והוא לעבד יותר ענין נפש ממה שיעבוד עבודה כבדה כי עבודה כבדה מחליט רק את הגוף וההפסקה ממלאכה למלאכה מחליט גם את הנפש . שזהו ג"כ ענין אמרו את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך (שמות א') והיינו ששמים רעות עשו המצרים שזה שמררו את חייכם בעבודה קשה בחמר ולבנים הי' מזורף לו שאר עבודתם שאע"פ שלא היו ככדות הגם היו בפרך והיינו שתי רעות . עבודה קשה ועבודת פרך . ששייך ג"כ בעבודות הקלות . ואין צורך למה שדחקו המפרשים בפי' זה הפסוק . ומזה הענין של פרך המורה על הפסקת דבר בשביל דבר אחר נבנה שם פרכת וע"מ קשרת . להוראת הילון המפסיק רשות אחד כדי שיתחיל רשות אחר (שיידע וואנד) שבזולת הילון הי' אובו הרשות שהתחיל מושך והולך וע"י הילון נשבר ונפרך והתחיל רשות אחר ובחמינה הזאת יכול שם פרכת לאו דוקא על מין וילון בלבד כ"א גם על כל מחיצה וכותל של בנין כל מחיצה אפי' של בנין יקרא פרכת כל שנעשה כדי להפסיק בין רשות לרשות . ומה שמרגמין פרכת מענין וילון התנוי באויר (פאר האנג) אינו נכון לפ"ו כי לאו דוקא וילון התלוי כי גם כותל בנין נקרא פרכת וראוי להרגמו (שיידע וואנד או צווישן וואנד) שכך הי' באמת במקדש ראשון שלא הי' שם שום פרכת כ"א מחיצה של בנין שעוביה אמה אע"פ שכתוב ועשית פרכת . שגם המחיצה ההיא היתה פרכת . (אלא שקצת תימוא לי מה שהוסכס בש"ס (ב"ב ג') שלא הי' פרכת במקדש ראשון והרי מבואר בקרא (דה"ב ג' י"ד) בדיא

יריעה מז

בגד . כסות . לבוש . סד . שמלה

מעטה . מעטף . הוראת השמות הללו בשוא
 על כל מה שעולה על הגוף
 כדי לכסותו (קלידוגם שטיקע) ואינם שמות פרטיות
 למוצי בגדים עד שתאמר שהעשה באופן כך . יקרא
 בגד . והעשה באופן כך יקרא כסות וכו' כמו שאמר
 יכול לומר שהעשה באופן כך יקרא מעיל והעשה
 באופן כך יקרא כהנת או מכנסים ואפוד . שהמעיל
 כהנת ואפוד ומכנסים ודומיהם בגדים מיוחדים עשויים
 באופן זולת אופן במדה זולת מדה ולתשמיש זולת
 תשמיש . אבל בגד כסות ולבוש וכו' הם תארים
 כלליים לכל מיני הבגדי באין הפרשמה שיהיו אם מעיל
 או כהנת וכו' כל שעולה על הגוף לכסותו יקרא בגד
 או כסות ולבוש וכו' עד שיפול לומר על המעיל בד"מ
 שהוא בגד . גם יכול לומר עליו שהוא כסות או
 לבוש . או מעטה וכו' וכענין שחובל לומר על הפת
 בד"מ שהוא לחם . שהוא מזון . שהוא מאכל :
 אך הענינים המדילים באלה השמות הן הן אופני
 הקיבולות וההצטרפות שבבגדים והתארים
 המיוחדים בהם . שהתנאי הראשי שבבגד שיהי מחוקק
 ומנומנם על מדה הגוף כולו או על האבר שהוא
 מכסה שלא יהי גדול או קטן רווח או מצומצם ביותר
 ממדת מעוקבו של גוף או של אבר המלובש ממנו .
 והוא ענין מה שנקרא הבגד מה . כמו ולבש הכהן
 מדו בד (ויקרא ו' ג') אמרו חז"ל שיהא כמדתו לא
 גדול ולא קטן ממנו שבגדי כהנים המרושלים והתפושלי'
 פסולים . (זבחים י"ח) . וכן ויחגר אתה מתחת
 למדיו (שופטים כ"ו ד') . וילבש שאלו הם דוד מדיו
 (ש"א י"ז ל"ח) היינו העשויים במדת גופו של שאלו
 (גוואנד) . ובוא"ו נעה ויכרת את מדוייהם בחצי עד
 שמותייהם (ש"צ י' ד') ע"מ קצוי ארץ מצוי סלע .
 אך תועלות הבגד הוא להחזיק תבנית הגוף וקשור
 אבריו שלא יופסד נורתם ותמונתם מכת
 התנועה התמידית שיתנועע הגוף ושלא יתפרקו כדבר
 המשומש הרבה שיחפרק באורך הזמן וצריך אגד
 להחזיקו . בנחיתת זאת התועלת יקרא המלבוש

בהדיא ויעש את הפרכת חללת וארגמן וכרמיל ובוך
 וכו' שזה מה שורה שבו' שם פרכת מין וילון שאין
 חללת וארגמן אין שייך לעשות ציין . וגם הרמב"ם
 הל' בית הבחירה (פ"ד הל' ב') כתב בהדיא וז"ל .
 אבל במקדש ראשון לא היו שם אלא פרכת אחת
 בלבד : והיינו כפי מה שזכר בד"ה . אלא שהרב
 בעל כ"מ הגיה דלמשכן קרי מקדש ע"ש . ולא אדע
 מדוע לא הגיה דברי הרמב"ם בפשטן ? גם הראב"ע
 בפ' הכתוב ועשית פרכת (שמות כ"ו ל"א) כתב
 וז"ל : ככה מלאנו שיעשה שלמה לפתח הדביר אולי
 הקיר הי' עץ : ולא ידעתי כוונתו אם לא שהתכוון לתרוץ
 שלא יהיו דברי הש"ס שהי' שם כותל ודברי הכתוב
 שבד"ה שהי' שם פרכת סותרים אהדי לזה אמר
 שבאמת הי' שם פרכת של חללת וכו' וגם קיר של
 עץ :

מענין פרך המורה על דבר המדיל ענין כל
 לשון פירבא שבלשון הש"ס . כמו כרך
 רב אחאי . איכא למסרך . פירבא כל דהו . והיינו
 עשית הפסק בין הענינים שהש"ס רוצה לדמות שהם
 ענין אחד . אלא שמה שזענין פרך שגירת דבר
 שהפסקת דבר שלא נשלם עדיין זהו שבירתו שמשו
 ממנו ג"כ ללשון שבירה גרידא (ברעקן) כמו אבוי
 פרך . מפרכין באבויים . נפרכת בצפורן . דהבא
 פריבא :

ושם מוסך . הנחתו על מין בגד עב וגם . שעי'
 שהוא עב וגם ראוי הוא לכל מיני
 תשמישים בין מלמעלה לשם אהל בין מן האד לשם
 כותל . ושם מוסך סך . לשון סוכך והגנה (שופטים
 שירם) כמו באצרתו יסך לך . כי אהיה שכת בעדו
 (איוב א') . על השמוש מלמעלה אחר ותפרש את
 המוסך על פני הבאר (ש"צ י"ז י"ט) פרש ענין למסך
 (סלים ק"ה ל"ט) . ועל השמוש מן האד אמר ועשית
 מוסך לפתח האהל (שמות כ"ו ל"ו) . מוסך שער
 ההצר (שם ל"ה י"ז) ואלל הפרכת אחר זאת פרכת
 המוסך (שם ת' כ"א) שהיתה משמשת לשני דברים .
 להבדיל בין הקדש וקה"ק נקראת פרכת . ולהגין על
 קדש הקדשים שלא יבוא בו אבק מדרוסת רגלי הכהנים
 שבהיכל נקראת מוסך מלשון הגנה וסכך . ויקרא ג"כ
 מוסך סתם כמו והמסך וכל עבודתו (במדבר ג' ל"א)
 דהיינו פרכת המוסך :

יריעות שלמה חלק ג יריעה מז

בגד . מורכב מן בא"גד . לשון אגד שמאגד
 אה חוליות בגוף ופרקיו (עיין שרש גד .
 ובחלק ראשון באור נגד) . עוד מה שהוא מתועלות
 כבד הוא לכסות את הגוף , אם מפני הכבוד דהיינו
 כבוד הנריות שלא יהי' הגוף עירם ועריה ויגולה .
 ואם כדי להגין על הגוף מפני הקור והאנה ומפני
 החמה ועקינת הזכובים והיתושים וכדומה לזה .
 צמיתה כפוי הגוף מפני כבוד הנריות נקרא הבגד
 לבוש . והוא שם נגזר מפעל לבש המורה על
 הלבשה דהיינו הכאת הבגד על הגוף
 (אנשיהען) וענין לבש מלשון בושא (שארם) כי מערומים
 הגוף זהו בושמו כמ"ס ויהיו שניהם ערומים ולא
 יתבוששו (בראשית ז' כ"ה) . והחזיקה במצוה
 (דברי' כ"ה י"א) דהיינו צלותו מקום שהאדם מקבץ
 בשבוא נגלה . עריה בשת לא יאנה (מיכה א' י"א) .
 ולמ"ד לבש למ"ד למען כלומר למען ומפני הבושה .
 ושם לבוש שם התאר והיינו דבר שלושין (אנצוג) .
 ובצמינת שהבגד מגין על הגוף מפני קור וחום ושאר
 מזיק יקרא הבגד כהור . מלשון כסוי (דעקן) והוא
 שם המופשט (בדעקונג) וע"מ שבות יעקב . ואינו
 כשם כסוי כמו עור חמש (במדבר ד' ו') שהוא
 שם התאר (דעקע) שהרי הוא נקרא בעצמו מכסה
 עור חמש (שם) :

ועוד מהועלת הבגד שראוי לשכב עליו כלילה כגון
 העניים והולכי דרכים שאין להם שאר מצעות לשכב
 עליהם אך שוכבים על בגדיהם שלושין ביום ובצמינת
 זאת המועלת יקרא הבגד שובל . והוא שם מושאל
 מן שמלה שהנחה הראשנה בו הוא המצט והסדין
 שפורסין על הכרים והכסות ששוכבין עליהן והוא
 הנקרא שמלה (בעטט טוך . ליילאך) כמו ופרשו
 השמלה לפני זקני העיר (דברי' כ"ז י"ז) ולפי שהשמלה
 הוא הראשון הטובע בגוף השוכב השאל לקרא כל דבר
 העולה על הגוף לכסותו בשם שמלה (טוך) . ושם
 שובל . ושם שלבה ענין אחד לפעמים יקרא
 הבגד שמלה ולפעמי' שלמה
 כמו כבש וכבש . רעץ וערץ . ערץ ורעץ ודומיהם .
 ובראיה על זה ממה שיקרא לדבר א' בעצמו פעם
 שמלה ופעם שלמה . כמו אם חבל תחבל שלוח רעץ
 וכו' היא שמלתו לערו (שמות כ"ז כ"ה כ"ו) . שמלתך
 לא בלחה מעליך (דברי' ח' ד') . לא בלו שלמתיכם
 (שם ג' ע"ה) :

ואופגי לבישת הבגדים שלשה . הא' שלוש
 הבגד כסדרו ומקומו וקובע אהו על גופו
 כמו שראוי זה נקרא לבישה (אנקליידן) . הב' בשאין
 לו פנאי ללבוש הבגד כראוי כי נחפו וכחוף ללכת והוא
 רק הוליה את הבגד על גופו שלא יאנה ערום אבל אינו
 מושש אם הבגד קבוע על גופו כסדרן או לא זה מין
 הלבשה יקרא עמדה (אומשלנגן) . אמר כאשר
 יעטה הרועה את בגדו ולא חשש בשלום (ירמי' מ"ג
 י"ג) דהיינו שהאנא אש דדיר האן יחטף הרועה את
 בגדו ויעטנו כמו שהוא ואינו מושש ללבושו כראוי כי
 הדבר נחוף ללכת מן הדליקה . והשם מעמדה
 (אומשלנג) מעטה תהלה (ישעי' ס"א ג') . והאופן
 הג' בלבישה הוא הסך העטיה שזכר כאן . והיינו
 חלכד שלוש הבגד כסדרו הנה הוא עוד חוזר וכורכו
 וקופלו סביב הגוף עד שהגוף שקוע בו כאלו הי'
 מקופל בשמלה וזה מין הלבשה יקרא עמף
 (אוינהילן) . כמו ועמקים יעטפו בר (תלים ס"ה
 י"ד) יעטף שית חמש לחו . (שם ע"ג ו') ומה הפעל
 נגזר שם מעמף (היללע) כמו המחלצות והמעטפות
 (ישעי' ג' כ"א) . ועפל עטף פעמים יוצא כמו
 יעטפו בר . יעטף שית חמש . אבל ברוב פעמים
 פעל עומד כמו ובהעטף האן (בראשית ל' מ"ב)
 כלומר שמתעטפות בעד עצמן מקנת הגוף במקלות
 (רעיערראקוס) כמו שמתעטף בכסותו מפני האנה
 (אין איינאלנדר-ווינדן) . וכן תפלה לעי כי יעטף .
 בהעטף עלי נפשי . העטופים ברעב . נפסס בהם
 תעטף כולם ענין עטוף וכריכה מחמת צער ויגון
 ובענין תשחומחי נפשי . ומה שאמרו (מ"ק כ"ד) כל
 עטיפה שאינה בעטיפה ישמעאלים אינה עטיפה .
 היינו שאינה עטיפה הנריכה באבל השוא למצורע שנאמ'
 בו צפירוש ועל שפס יעטה . אבל שאר עטיפות כגון
 עטיפת העלית ודומה לזה אין צריך לכסות הראש אבל
 די שכורך בו גופו . וכמ"ס המוספת ושאר פוסקים .
 גם לשון עטוף אינו סובל כ"א עטיפת הגוף לא עטיפת
 הראש כמו שצארנו :

ורגה שבע שמות הללו שזכרו כאן . יש בהן שלשה
 כגון שם בגד . מד . שמלה או שלמה . שהן
 שמות עצמיות מנרות על הדבר ההוא בעצמו העולה
 על הגוף (קלייד) ולא נא מהם בעטלים . ושאר ד'
 השמות כגון כסות . לבוש . מעטה . מעטף . שמות
 תארים נגזרות מן פעל הלבשה שהוא העלאת הבגד
 על

יריעה מח

ארץ ארמה . שני השמות האלה מורים בשמות
 על כדור הארץ שהוא בגשם העב
 המקשיי שאנו דורכים עליו שהוא במרכז הכפפה היא
 האוירית שאנו רואים סביבתנו (ערד באדן) אך שם
 ארץ הונח על זה הגשם בבחינת זורח ותבניתו
 (פיגור) . ושם ארמה הונח עליו בבחינת
 איכותו (בשפניהיו) . כי שם ארץ שרשו רץ לשון
 רצינה (צר שמטרט) כמו ומרץ את גלגלתו (שופט)
 ט' ג) . וגשם הארץ כשאנו מהלקים ממנו חלק
 המים שבו כגון הימים והנהרות המשלימים כדורות
 הארץ או ישאר זורח החלק העפריי שבו בגשם מרוץ
 חלק בקעים וחללים שכלכד פ"י הצרוף עם חלק המים
 הממלא הבקעים ההם נהווה לו זורח כדור . וע"ש
 כך נקרא ארץ בחו' האל"ף כשם אלכע אגרוף ואורופ
 מלשון רצינה שזורתו בזולת הימים והחללים בזורת
 בשם רעון . שזהו ענין אמרו (בראשית א') ויקרא
 אלהי ליבשה ארץ ולחוקה המים קרא ימים והייט
 לחלק המקשיי העפריי שבכדור שהוא היבשה קרא ארץ
 ע"ש זורתו שהוא בגשם מרוץ ולחלק המים שבו
 הממלא את בקיעו הרצינה קרא ימים :
 ושם ארמה . שרשו דם מענין דומיה שקיטה
 והעדר הגועה כמו דמה כאבן .
 טיני נגרה ולא תדמה . יקם סערה לדממה לאבן
 דומם . תקרא הארץ אדמה ע"ש איכותה שהיא גשם
 דומם ומשני אופנים . הא' שהיא דוממה ושוקטת על
 מקומה בלתי מהנועעת וזהו ממקומה בגרמי השמים
 השמש והירח והכוכבים שמתנועעים ומיטלטלים
 ממקום למקום . ואע"פ שיש ג"כ כוכבים הגלתי
 מתנועעים הנשארים תמיד במקומם הנקראים אצל
 ההוכניים (פיקס שטערנע) הלה הם רחוקים ממנו
 כ"כ עד שכמעט אין לנו הרגשה מהם ושם אדמה לא
 כופה רק כפי הרגשת ותפיסת חושנו שבחוש ראייתנו
 אנו מרגישים שהארץ שוקטת וגרמי השמים מתנועעים
 שבואת הבחינה אין הפרש ג"כ באחרנו שהארץ שוקטת
 אע"פ שלטי דעת הרבה חוכניים השמש שוקטת והארץ
 מתנועעת בעד השמש כי לא נאמר זה רק כפי הרגשת
 חוץ

על הגוף והיינו המעשה הנעשה בבגד (אנקלידן)
 שהטלחה הבגד על הגוף יקרא לבישה . או כסוי .
 עטיה ועטיפה . ולפיכך ישמשו אלה הפעלים זה את
 זה כדרך שאר פעלים המשמשים זא"ז ברוב פעמים .
 ואמר על הטלחה הבגד פעמים בלשון לבישה כמו ובגד
 ללבוש ללבוש את הבגדים . ופעמים בל' כסוי כמו
 ותכס בבגד (ש"א י"ט י"ג) ויכסו בבגדים (מ"א א')
 וערום יכסה בגד (יחזקאל י"ח ז') . ופעמים בלשון
 עטיה כמו בבגד יעטה (תלים ק"ט י"ט) יעטה הרועה
 את בגדו (ירמיה' מ"ג י"ב) . וכן שם שמלה ושלמה
 בא לפעמים בלשון לבישה לא ילבש גבר שמלת אשה .
 ושלמתנו ללבש (ישעי' ד' א') ולפעמים בלשון כסוי .
 מהכסה בשמלה חדשה (מ"א י"א כ"ט) . ופעמים
 בלשון עטיה כמו עטה אור כשלמה (תלים ק"ד ב') .
 וכן בשאר בגדים חוץ מחלה יאמר עליהם לפעמים
 בל' לבישה וילבש שק ואמר (אסתר) ולפעמים בל'
 כסוי ויכס שק (איוב א') ויחכסו שקים (יונה ג') .
 וילבש אתו את המעיל (ויקרא ח' ו') . והוא עטה
 מעיל (ש"א כ"ח י"ד) . מעיל זדקה יעטני (ישעי'
 ס"א י') . ויש עוד מין לבישה הנקרא חגירה
 (אומגירטן) כמו חגרו שקים (ש"ב ג') חגור אפוד
 בד (שם ו' י"ד) חגור חדו ללבוש (שם כ' ח') .
 והוא מושאל מן חברה (גירטל) והיינו צמחום ימירה
 של הבגד על הגוף כמגורה :
 ובשרשיים הרש ע"מ בארנו שמלת ע"מ מלשון
 קימוץ כמו ותעט אהשלל .
 וירד העיט על הפגרים והיינו שקידה להשלים דבר
 (ניינן) והושאל ממנו ללשון עטיה של בגד שהוא ג"כ
 קימוץ הזמן של לבישה כראוי והשקידה ללאת חוץ
 שלפיכך ג"כ נמצא רוב לשון עטיה אצל מעיל לפי
 שהמעיל בגד שאין לו בית יד ונוח ללבוש ולהעטות בו
 במהירות כי שרש מעיל על . וכלומר בגד שעל כל
 הבגדים ממעל (אבר קלייד . מאנטל) :
 ורע . שזה שאמרו בש"ס (שבת כ"ז) שסתם
 בגד הוא הנעשה מזמר ופשתים אינו ענין
 למה שדברנו בבאו' בגד כאן . כי כאן לא ירדנו
 להבדיל בבגדי' בבחינת' החמר שנעשו ממנו אם מזמר
 ופשת' או משאר מינים כ"א בבחינת מה שהם משמשי'
 ואופן לבישתם :

יריעות שלמה חלק ג יריעה מא

מוש ראונו שאלו ראים השמש מתנועע והארץ שוקעת
 ויקרא אותה אדמה ע"ס השגתנו אותה במצב הדומיה
 והסקיטה וכענין כל שאר קריאת שמות שאין לנו
 קוראין שם לדבר כפי מה שהוא בעצם כ"א כפי מה
 שהוא באיכות שאנו מרגישים ממנו בחוש (עיין בהקדמ')
 והאופן הב' של דומיה ושקיעת הארץ שעליה תקרא
 הארץ אדמה . היינו שהיא גשם דומם אין בה תנועת
 הצמיחה כמו שיש לכל שאר הגשמים מתחת השמים
 כגון הצ"ח הצמחים והמחיות שכולם יש בהם כח
 הצמיחה שאפי' האבנים והסלעים שבארץ הם צומחים
 ונדלים ומתרכים כשאר מחיות שבארץ לא שגזיחתם
 נמשך זמן רב ולא ניכר צמיחת הדברים הרכים כגון
 הצ"ח וצמחי שדה שמתהרס לזנוח . אבל האדמה
 שצמחה דהיינו החלק העפרוי שבארץ המורכב מחול
 ועפר אין בו כח צמיחה כל עיקר שהוא רק מעלה
 צמחים והוא עצמו אינו צומח :

ולא ידוקא כל דבור הארץ כולו כי גם חלק ממנו
 יקרא ארץ ואדמה . כמו ארץ מצרים .
 ארץ ישראל אדמת מצרים אדמת ישראל . והיינו מדינה .
 וגם על חלק קטן מן המדינה יכול שם ארץ ואדמה
 כמו בעוד כבוד ארץ . קנה אותנו ואת אדמתנו
 כלחם . וזה דוקא כשהחלק עדיין מחובר לקרקע אבל
 על חלק עפר ההלוש מן הקרקע לא יצדק שם ארץ
 כ"א שם אדמה כמ"ס מוצח אדמה תעשה לי . ואדמה
 על ראשו . אבל לא יצדק לומר מוצח ארץ תעשה לי
 וארץ על ראשו . והטעם כי לפי מה שהגתה ארץ
 בצמיחת הגורה המרוצלת שיש לכדור הארץ כמבואר
 לעיל כבר לא יתכן לקרא לחלק קטן ממנו בשם ארץ
 רק בזמן שהוא מחובר עם הגורה היא והוא עם שאר
 הכדור עושים יחד צורת הארץ ולא בזמן שהוא חלוש
 שעי' שנתלש נעשה גשם בפ"ע והפסיד כגוי הארציות
 והגורה הרצונה . משא"כ בשם אדמה שהונח ג"כ לפי
 איכות האדמה שאין לה תנועה צמחית זה לודק ג"כ
 על חלק אדמה החלוש שעדיין נשאר עליו האיכות
 שהוא שאינו צומח כמו שהוא בכל האדמה כולה . עיין
 לקמן שאור עפר :

יריעה מט

עפר . אבק . אפר . דשן . מורים דדרך
 כלל על קנז

וההבדל הפרטי שבין עפר לדשן . שם אפ"י
 מורה על החלקים הדקים העפריים
 והמלחיים הנשארים אחר שרפת הגשם (אששע) .
 ושרש אפר פ"י מלשון התפוררת (אר שטייבונג)
 שבאמת אין הגשם כלה ואבד לגמרי מכח השרפה אך
 חלקי

שם כש"א אין מכסין לא בעפר וכה"א מנינו אשר שקרוי עכר . וב"ש עפר שרפה אקרי עפר סתמא דהיינו עפר קרקע לא אקרי :

יריעה נ

אבן . סלע . צור . חלמיש . מורים בשחוף על מין גשם

קשה מחלח ברייתו וכשהוא באש אינו נשרף לאשר כעץ גם אינו מתמוגג כמתכת אך הוא נימוח ומתפורר לחלקים אפריים ומשתנה קצת במראהו (שטיין) . וההבדל כי שם אבן שם הסוג של כל דבר קשה שיש בו כל המדות שזכרו כאן . כי גם הצור והסלע והחלמיש יקראו אבן ע"כ הכלל . גם אין הפרש בין אבני השדה ובין אבני יקר ואבני שיש הכל יקרא אבן . כמו אבני שהם ואבני מלואים . ובלשון מושאל יקרא הברד הגדול ג"כ אבן כמו אבני ברד (יהוש' י' י"א) . ואבני אלגזים (יחזקאל ל"ח כ"ג) והוא הברד היותר גדול וע"ש שדומה לאבן נקרא אבן . ושם אבן בין לשון בנין . כי רוב האבנים אבני השדה והסלעים ורוב תשמישן שלוקחין אותם לבנין אמר ומהי להם הלבנה לאבן (בראשית י' א' ג') דהיינו במקום אבן הנצרך לבנין . והיתה לפ"ז החלת הנחת שם אבן על האבנים הפשוטים כגון אבני השדה המצויים ביותר ושדוב תשמישם לבנין . ובשחוף השם קראו אח"כ כל דבר קשה שיש לו התדמות ואיכות כאיכות אבני שדה כגון אבנים היקרות ואבני שיש וברד כשם אבן :

והנה רוב אבני השדה מורכבות מן חול ועפר ונקראים אבני חול (ואגד שטיין) שמשמשים מהם לאבני הרמים למשקוף ומוזוזות ולשאר תשמישים בבנין . והם לפי הרכבתם זאת נוחות להישבר ולהתפוצץ ע"י הכאת הפטיש ובשעת שיתפוצצו אין חלקיהם נחזים למרחוק לפי שאין חלקי הרכבתם אדוקים כ"כ בחוזק שהם שני מינים חול ועפר שנטרדי זה מזה בקלות שע"י שהם רכים מוכשרות ג"כ ביותר לחבוב בהם אומיות ושאר נורות : ויש שוב מין אחר של אבנים שאין בהם הרכבת חול ועפר אך יש בהם איכות סידיי (קאלק ארטיג) ונקראים אבני סיד (קאלק שטיינע) שאם יושרפו באש יעשה מהם סיד . והם אותן האבנים שיש להם מראה לבנה ומרובעים כשיחולצו מן המחלב וכששורפין אותן בכבשן

חלקי הרכבתו מתפוררים מכת האש קצתם עולים למעלה באויר מנוד עולם קלותם והוא העשן . וקצתם נשארים למטה מחמת כובדם והוא האפר . ושם דישן מורה על החלקים הדקים השמיים שנשארו אחר שרפת מין גשם שיש בו שמוניות וזה נקרא דשן (פעטטאשע) והוא ענין כל דשן הנזכר אלל הקרבנות שכל ב"ח יש בו שמוניות כמו והרים את הדשן אשר האכל האש את העלה . (ויקרא ו' ג') שהוא הנשאר מן הקרבנות הגשרפות ע"ג המזבח שהי' חותה מן המאכלות הפנימיות והיינו האפר הנשאר מן הקרבנות ולא מן האפר הנשאר מן העניים שנמטרכה . אלא טיה שאמר ודשנו את המזבח (במדבר ד' י"ג) כולל את הדשן והאפר ביחד שהי' לר"ך לסלק הכל בשעת המסעות שלא יתענף הבדל שהיו מכסין בו את המזבח ומשום קצור לשון נקש חד מנייהו . ושם דשן מוש"ל מן דשן המורה בהנחה ראשונה על השמוניות כמו ואכל ושבע ודשן . דשנת בשמן ראשי (עין בפרשים שרש דס) .

אולם . כל מה שדברנו כאן בהוראת השמות שזכרו היינו רק לפי הוראתם הראשונה . אמנם בדרך מושאל יקראו דברים הדקים אע"פ שאינם עפר ארץ ג"כ כשם עפר כמו ועפרות זהב לו (איוב כ"ח ו') שהוא לעפר ארץ בבחינת הקטנות . וכן יקרא עפר מה שהי' להקראות אבן כמו ואכת אתו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דברי ט' כ"א) שהנשטן טחון היטב הוא דק כאבן . גם יקרא עפר מה שהי' ראוי לקרות אפר ממה שהוא מדבר הנשרף כמו ואשליך את עפרו (שם) וישרפם מחוץ לירושלים וישא את עפרם בית אל (מ"ב כ"ג ד') . ה'זרה וישרף אותה וישלך את עפרה (שם שם ו') ויקרא ג"כ עפר מה שהי' לקראות דשן כשהוא משרפת דבר של שמוניות כמו מעפר שרכת החטאת (במדבר י"ט י"ז) . שוב יקרא אבן אע"פ שאינו אבן ארץ . כמו אבנת רובל (שה"ש ג' ו') . שוב יקרא אשר מה שהי' להקראות דשן כמו את אשר הפרי (במדבר י"ט ט') .

זה שאמרנו כאן שסתם עפר בהנחה ראשונה הוא דוקא עפר ארץ . וכן מה שאמרנו שגם אפר נקרא עפר הוא ענין מה שאמרו בש"ס (מולין פ"ח סוטה ע"ז) ושפך את דמו וכסהו בעפר (ויקרא י"ז י"ג) אין לי אלא בעפר (כלומר עפר ארץ) מנין לרבות זבל וחול הדק שחיקת אבנים ונעורת וסיד ומרסית וכו' ועוד

יריעות שלמה הרק ג יריעה נ

פסעה מהם סוד וכלל זה ג"כ אכן השיט (מהרמאר) שארף ג"כ לסידי . וזה מין האבנים דהיינו אבני סיד הרכבתו יותר קשה וחזק ממיני אבני השדה ואינו כסוגי כ"כ שלטיך קשה לשברו בהכרח הפטיש אם לא ביד חזקה ואז יתפוצצו חלקי השבירה למרחוק ממדת חזק הדוק שחלקי הרכבתו מהדוקים זה בזה . והוא מין אבן הקרא בפרטות של ע (פעלו) . ויקרא גם החלק הקיץ ממנו החלוש מן הקרקע סלע . כמו חזקו פניהם מסלע (ירמי' ה' ג') וכפטיש יפוצץ סלע (שם כ"ג כ"ט) וגפץ עוללך אל הסלע (תלים קל"ז ט') אך רוב סלע שבמקרא הוא הסלע הגדול המחובר לקרקע וצולט למעלה כהר גבוה ותלול וגב רום ההרים הם סלע (פעלו) כמו ודברתם אל הסלע . ושם בסלע קיך . ויביאום אל ראש הסלע שן סלע . סלעים מחסה לשפטים . בנקיפי הסלעים ודומיהם . ולפי שזה מין האבן קשה להתקלקל ולהשבר גם הוא חלק וישר לוקחים אותו לאבן המשקל שהוא ענין שם סלע של מטבע שכלשון החכמים כמו משקל חמש סלעים . הסלע ד' דינרין . והוא מין מטבע של כסף שמשקלה משקל חתיכת סלע שיש לו אותו המשקל המוסכם אצל בני המדינה וכענין שם אבן של משקל כמו לא יהי' לך בכיסק אבן ואבן . אבן שלמה וזקק דהיינו חתיכת אבן שמשקלה מוסכם במדינה . וכן יאמר האשכנזי על משקל מיוחד של כ"ד ליטריין צמר כד"מ בשם אבן סתם (איין שטיין וואללש) : ויש עורר מין אבן היומר חזק וקשה מן הסלע . והוא מין אבן הבלתי מורכב לא מן חול ועפר אף לא מחלקים סדיים כ"א מן חלקי עפר בלבד אלא שהעפר הוא אינו עכור וחשוך כשאר עפר אצל הוא זך ומצוחצח וכפירוי (דורכויכטיג) שלטיך חלקי זה האבן אדוקים ומדובקים ביותר זה לזה כשהוא מורכב רק ממין ומחלק המובחר שנעפר . משום כך ג"כ מובלעים וכגורים בו הרבה חלקי אש שלפי שהוא אדוק ביותר אינו מניח את חלקי האש שהם בו בטבע לפלוט כ"כ כמו שהם נפלטים משאר בשמים רכים . אם לא ע"י הכאה עליו בדבר קשה כצדל ואז נפלטים בשפע רב כמו שהם בחוף האבן בשפע רב . וזה מין האבן יקרא צור . והוא מלשון צרירה ואגידה חזקה כמו עיר מצור (פעסט) או (עג) עיין לעיל באור צרר . נקרא צור ע"ש שחלקי הרכבתו צרורים ומדובקים זה לזה ביותר (פעסט) והוא ג"כ

בטבעו יבש מאד שע"י עוצם אדוק חלקיו אינו מקבל שום ליחות מבחוץ משא"כ הסלע שאינו אדוק כ"כ בהרכבתו מקבל ג"כ בקל ליחות מימיו מבחוץ ויותר שאר אבני שדה המורכבים מחול ועפר שהם עוד יותר ספיגיים ומקבלים המים בקלות נמרץ שלטיך הם כמעט תמיד רטובים ולמים : ע"פ זה ההבדל שבין סלע לצור יתישב לנו ענין נפלא מה שאמר (במדבר כ' ח') ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו . שאמר מימיו עם וא"ו הכינו והקנין דהיינו מים שלו כלומר מים שהם בו בטבעו . ולמעלה בהכרח הצור (שמות י"ז ו') אמר והכית בצור ויאלו ממנו מים דהיינו מים סתם ולא אמר מימיו . גם מה שאמר אצל צור לשון הכאה והכית בצור . ובסלע אמר לשון דבור ודברתם אל הסלע . אך הכל מטעם אחד והוא . כי לפי מה שהצור אינו בעל ליחות מימיו בטבע לא יהי' שייך ג"כ לומר עליו ונתן מימיו דהיינו מים שלו שהרי אין בו מים בקנינו הטבעי לפיכך אמר ויאלו ממנו מים סתם והיינו בדרך נס שיאלו מים מדבר יבש שאפי' ע"י הכאה יהי' יציאת מים פלא ודבר גדול . משא"כ בסלע שהוא בעל מים בטבע הרכבתו המוכשרה לקבל מים הגוזלים מתחת לארץ יצדק בו היטב לומר ונתן מימיו דהיינו מים שלו המכוסין בו תמיד בטבעו . ולא יהי' לפ"ז שוב דבר פלא כ"כ כשיאלו ממנו ע"י הכאה כמו שאינו דבר פלא כשיאלו נגזלי אש מן הצור ע"י הכאה והי' א"כ עיקר הגם הוא הדבור שע"י דבור בעלמא מבלי נגיעה בסלע יפלוט מימיו לזה אמר ודברתם אל הסלע שיתכרסם שיציאת המים הוא בדרך נס לא בדרך הטבע . ויחשב עפ"ז ג"כ מה שיש בענין מטא מי מריבה מן הקושי . בחלוף הלשונות של ענין זה החטא . במקום אחד הוא אומר יען לא ראבנתם די להקדישי בניים (במדבר כ' י"ג) וארי יהי' החטא חסרון אמונה . שוב אמר על אשר ברייתם את פי למי מריבה (שם שם כ"ד) וארי יהי' החטא מרי . ושוב אמר על אשר בוערתם די בניי מריבה קדש על אשר לא קדחתם אותי (דברים ל"ב ג"א) וארי שוב ענין החטא מעילה . וארי היו כאן ג' מיני חטא . חסרון אמונה . מרי . ומעילה . מה שאינו מפורש בהדיא גם לא נשמע ומוכח מגוף המעשה של מי מריבה שהיו שם ג' מיני חטא . מצורף לזה מה שיקשה אם משה חטא אהרן מה חטא ? אך לפי ההסתכלות הראוי

הראוי הכל נכון . שבאמת היתה כוונתו ית' להראות
 גם שפ"י דבור אל הסלע יתן מימיו . אך משה ואהרן
 נסתפקו בדברי השם ב"ה אם מלת ודברתם דבור
 ממש או הכאה שהכאה הוא הדבור בדבר שאינו
 שומע ואינו מדבר . וכזה הספק נועזו לב יחזו
 והסכימו שניהם להכות בסלע עכ"פ כי אולי היתה
 כוונת השם להכות ואם ידברו דבור בעלמא אולי לא
 ילאו מים ויתחלל שם שמים אבל כהכאה ילאו מים
 עכ"פ ממה שבטבע הסלע להוציא מים כהכאה . ודנו
 ק"ו בטעמן שאם מן הצור ילאו מים ע"י הכאה מכש"כ
 שילאו מים מן הסלע ע"י הכאה . והוא ענין הסרוך
 אמונה שאמר וען לא האמנהם כי ר"ל אחר שהי' ספק
 בידכם מהו הפירוש של ודברתם הי' לכם לנסות
 תחלה ע"י דבור שלא להוציא מלת ודברתם מפשוטו
 והי' לכם לבטוח כי שאמלא דבריהם והאן מים ג"כ
 ע"י דבור אלו ג"כ לא היתה כוונתי לכך בזה שאיני
 כוהר לעולם דברי שלוחי כי הלא ראיתם שאע"פ שלא
 היתה דעתי להכות כ"א לדבר אל הסלע שאפ"ה
 מלאתי דבריהם ונתתי מים ע"י הכאה והרי אתם
 מחוסרי אמונה כי . דהיינו מחוסרים הבטחון כי .
 שכל אמונה עם ב"ת היינו בטחון (או טרויאען) ומה
 למוך מזה התקרן האמונה ? שלא הי' יציאת המים
 עוד שום גם ופלא מה שכוונתי להראות וזאת עוד
 שנית שעשיתם הוא מה שנסתפקתם כלל מהו הפירוש
 של ודברתם כי הי' לכם להוכיח מדעתי בודאוי לדבר
 הסלע לא להכותו מאחר שאמרתי ודברתם לשון רבים
 ואלו הי' דעתי להכות הייתי אומר ודברת או והכית
 לשון יחיד כמו שכבר אמרתי מקודם והכית בצור לשון
 יחיד שהרי אין שניכם ראויים להכות כ"א משה בלבד
 שהמטה בידו וזכרתי מה שאמרתי ודברתם לשון רבים
 שהיתה כוונתי אל שניכם שתדברו שניכם אל הסלע
 שהדבור אפשר בשניכם אך אתם לא חשבתם לדייק
 בלשוני כמו שראוי לדייק תמיד בדברי גדול שאומר לנו
 דבר והסכמתם יחד בשאט כפפש להכות . וזהו ענין
 אשר מעלתם כי . כי ענין מעילה הוא העדר חשאה
 ודיוק אם המעשה הזה מגונה או לא או אם יקפיד
 עליו וזאתו אם לא . ששם מעילה שרשו על . לשון
 העלאה שזעלה מחשבתו למעלה מן הדבר ואינו חושש
 לדייק בו (דריבר וועק) ואינו ענין בזיון שבזיון
 מכוון לבנות אבל במעילה אינו מכוון לבנות רק שאינו
 חושש בדבר . והרי א"כ גם אהרן חטא שהסכים עם

משה אל ההכאה ולא הי' חושש לדייק היטב בדברי
 הקב"ה שאמר ודברתם ל' רבים . וענין אהרן על
 אשר מריתם פי . הוא כפשוטו . שכל דבר שנעשה
 היסך ממה שהי' ראוי להעשות ופול עליו לשון מרי .
 בן שיטתו במויד או בשוגג באונס או ברצון שהרי
 עכ"פ נעשה היסך ממה שהי' ראוי . שעיני מרי מן מר
 לשון תמוהה והתנגדות (דער ווידר) כי גם ע"י העדר
 הדיוק בלשוני יחב' נעשה הדבר כפשיעה ומרי גמור .
 וזהו מה שנלע"ד בענין חטא מריבה ואולי נמצא מזה
 כבר בדברי איז' משרש שמכורו לא נמצא אתי ונשוב
 לדברנו והאמר :

אבן הצור יש בו שני מינים . המין האחד אפ"פ
 שהוא ספירי הגה הוא עכור וחשך
 צמראהו שמראהו בעין קרן השור ונקרא אבן קרני
 (האררן ארטיגר שטיין) שיש בו ג"כ קליפין קליפין
 בעין שינוי בקרן השור ומתחלק לחלקים דקים שחמיים
 נקשקשים והוא האבן הפשוט המצוי ביותר שמשמטין
 אותו להוציא ממנו אש להדלקה לפי שהוא מחזיק
 הרבה חלקי אש בקרבו (פיאר שטיין) כמבואר לעיל .
 והוא הנקרא צור סהס . ולפי שהוא קשה וחזק
 ביותר אפשר שישושו ויעשה חד ומריף כבדין . כמ"ס
 ותקח לפרה צור ותכרת את ערלת בנה (שמות) .
 עשה לך חרבות צורים (יהושע ה' ב') גם אפשר
 להשמיוז עד שלא תהי' בו פגימה כל עיקר וכמ"ס
 בש"ס חולין בכל שומטין בצור בזכוכית וכו' . ועוד
 היום נמצאו אומות שאין להם ברזל וחוזקין הכל בצור .
 והגין השני מן הצור הוא שמראהו לבן וזהו וספירי
 ביותר כזכוכית ונקרא זה מין הצור אבן זכוכי
 (גלאז ארטיגר שטיין) והוא על הרוב עגול וכשהוא
 קטן כגדעני שמשמטין או מרדל יקרא חול (זאנד)
 וכשהוא ממוצע בגדלו יקרא בל' החכמים חול הגס
 (קיהז) וכשהוא גדול הרבה כאגוז ויותר יקרא
 חל"ביש (קיהזל) וימצ' ממנו ג"כ שגבו' כהר כמו הסלע .
 והחלמים הוא עוד יותר חזק וקשה מן הצור
 הקרני . שהוא כולל ג"כ אבן הדיאמאנט שהוא הגשם
 היותר חזק מכל הגשמים הגודעים לנו . והרי א"כ
 לחלמים ב' שמות נקרא צור בדרך כלל ע"ש צרית
 ואדיקת חלקיו . ונקרא חלמים בדרך פרט . ושם
 חלמים לפי הנראה הוא שם מורכב מן חל"ם מיש .
 והיינו עגול בחלמון ומישושו בחלמון כינה שהוא עגול
 וחלק במישושו . שהרייר הלבן שבנינה יקרא חל"בן
 ע"ש

ע"ש שלבן כאלב . ובענין ציון חלבון (יחזקאל כ"ז י"ח) דהיינו יין לבן . וזכר הקשה הטבול שחך החלבון יקרא דה"ל כיון מענין חיוני ובריאות כמו ותחלמני ותחייני (ישעי' ל"ח ט"ו) יחלמו בנייהם (איוב ל"ט ד') שעקר חיות ויגרת העוף הוא מן החלמון וז"ל חלמון כנו"ן חלבון וכשאר נו"ני האחר כמו ראשון ואחרון . ועם ששם חלמון לא נמצא במקרא כ"א בל' החכמים אפ"ה הוא לשון עברי ממש כשם חלבון ובענין עוד שאר מלות שלא נמצאו במקרא רק בל' חו"ל ואפ"ה הם עבריות כי גם הכרת פניהם בנינים ונטייתם ענינה גם שהן עבריות כמו שדברנו על זה כבר במקומות אחרים . בשם לפי דעת קצת מפרשים יהי' ענין אם יש טעם בריר חלמות (איוב ו' ו') היינו ריר הלבן המקיף את החלמון שהחלמון יש בו קצת טעם אבל הריר הלבן המקיף אותו אין בו טעם . ועי' החלמון בינה עגול וחלק במישור המשיל אליו בעל הלשון לקרא לצור הטבול והחלק בשם חליזים . תצורף לזה שמראה החלמים נוטה קצת למראה הירוק (בעל) כמראה החלמון . ואפשר גם מין אבן טוב הנקרא חלמה כמו שבו ואחלמה (שמות כ"ח י"ט) מענין חלמון ע"ש שהאבן הכהה חלק ירוק ועגול כחלמון בינה והוא הנקרא בל"א (טאפארו) שירוק כזהב . או הנקרא (היאניע) שירקותו נוטה לאדמית . ושם חלמים לפעמים נפרד כמו חלמים למעיני מים (תלים קי"ד) . בחלמים שלה ידו (איוב כ"ח ט') ושמהי פני בחלמים (ישעי' נון ו') ולפעמים הוא האר לצור שם הסוג כמו מצור החלמים (דברי' ח' ט"ו) דהיינו אותו מין צור שהוא חלמים . ולפעמים שם הסוג צור האר לשם המין חלמים כמו מחלמים צור (שם ל"ב י"ג) דהיינו חלמים פרטיי הגלגל בשם צור כלליי' ויש בכמו זה הרבה שמות שלפעמים האחד האר לבני ולפעמים השני האר להאחד כמו חרבות צורים וגור חרבו . אבני מלואי' מלואת אבן . מבטח עוז עוז מבטחה . אחזת נחלה מנחלת אחזתן . ור"ב שסבור והסלע היותר חזקים שבמיני הנמצאים לסיך יתאר בעל הלשון בהם את הצורה ית' בבחינת חזקו ותוקפו . כמו צור ישועתי . כי סלעי ומטודתי אתה . ואולם אין כל צור הנאמר אלל הכורא ית' מענין אבן הצור שהרי אמר הצור תמים פעלו (דברים ל"ב ד') ומה ענין אבן הצור אל שליוות המדות ? שאבן הצור רק חזק לא בעל מדות מוסריות . ואלו אמר הסלע תמים פעלו לא הי' לזה מובן כלל

אע"פ שהוא ית' מתואר ג"כ בתאר סלע . והי' יותר ראוי לומר האל תמים פעלו כמ"ס האל תמים דרשו (תלים י"ח) שאע"פ ששם אל ג"כ מענין חזק ומקוף הכה הוא שם טעם של הקב"ה וכל שם טעם שלו ית' כולל כל מעלות תשובות המתעלמות בו ית' מושא"כ שם צור שהוא רק האר מושאל מן הנמצאים השפלים כמ"ס הראב"ע בס' קהלת . אבל לדעתי יהי' ענין צור שבו המוקם ועוד בשאר מקומות לא מענין אבן צור כ"א מענין צורה ואגד וקשירה (פרבינדונג) ונקרא הקב"ה צור בשתי בחינות הא' שהוא צור ומקשר כל פרטיי הברואים יחד לשיהיו צורים וקשורים זה בזה באופן שכולם יחד טעם אחד שלם בחלית השלמות ויהי' צורת הבחינה שם צור שם הפועל (דער אלבעט פר צינדדע) כשם נוס' לנזם אל עיר מקלטו (במדבר ל"ה ל"ב) והבחינה הב' הוא שכל הנמצאים כולם צורים ואגודים בו ית' שהוא המקור והסבה לכל ויהי' צורת הבחינה שם צור שם האר והיינו טעם שהוא הטעם הכללי של כל הנמצאים שכל הנמצאים נשואים עליו וכמ"ס הפייטן הכל יכול וכוללם יחד (אללער אינגריוף) וכשם סוג לב (משלי י"ד י"ד) . גם באגדה (ברכות י') פירשו שם צור מענין הצטיירות ועשית צורה אמרו ואין צור באלקינו אין צייר באלקינו :

יריעה נא

בקעה . עמק . גיא . ככר . שבלה .

שרון . מורים כולם על שטח ארץ השפל הכלמי בולט למעלה היפך ההר והגבעה שבולטים למעלה ומראים למרחוק (גרונד) . ובהבדל יורה שם בקעה על שטח ארץ העמוק ומוך משאר השטחים שסביבו אע"פ שגם סביבו אינו הר וגבעה אפ"ה הוא בעלמו נמוך מכל סביבו ועמוק כמו צור אלא כשהוא קטן במדת היקפו נקרא ביר וכשהוא גדול בשטחו במדת שדה ויותר יקרא בקעה (צרוך) והיא מענין בקיעה שראש כלנו נחבקה שם הארץ ונחבקה זה השטח העמוק כמו שיחיהו באחת לשעמים ע"י זיעת ומרדת הארץ שתחבקה האדמה ויעשה שטח גדול מקום מדרון ומנוי זה הענין ביותר בהרים וגבעות שלפי שצומדים יחידים ואין שטח סביב להם מחזיק

מחזיק אותם הם קלים להתקע לחלאן
 ויתחבב בין החלאים לפעמים שטח גדול נמוך
 המפסיק ביניהם כענין שאמר (זכרי' י"ד') ונקע
 הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאד . והוא
 נקרא בהנחה ראשנה בקעה ע"ש הנקוע וקראו הכתוב
 גיא ע"ש איכותו שהי' לו איכות הגיא שיחבאר בסמוך .
 והראיה שהבקעה יותר נמוך מן העמק והגיא והשפלה
 אמרו ארץ הרים ובקעות (דברי' י"א י"א) ואלו הי'
 הבקעה עמק פשוט מה נורד לומר ובקעות כי אחר
 שאמר הרים מחויב מומילא שיש שם בקעות דהיינו
 שטחים נמוכים שכל שטח שאלל הר נמוך בהכרח .
 א"ו שהבקעה נמוכה ושפלה ביותר מן העמק הפשוט
 והרי הוא א"כ דבר הבלתי מחויב תמיד במציאות
 הרים . ומשבח את הארץ בשני מעלות שיש בה הרים
 גם יש בקעות להחזיק מי מטר הסוחף מן ההרים
 שאינו הולך משם במהירות כמו שהוא בארץ מישור
 ששטף הגשם היורד עליו מן ההרים בלתי נשאר
 במקומו שום זמן אבל רץ משם והלחה למקום נהרות
 ונחלים . וכה"א (מיכה א' ד') והעמקים יתבקעו
 והיינו שיחבבה מן העמק בקעה . והוא ג"כ ראיה
 שהבקעה נמוך מן העמק . וכן מה שאמר וימלאו
 בקעה בארץ שנער וישבו שם (בראשית י"א ב') שעל
 הגיא הפשוט לא שייך לשון מציאה שכל מקום הרים
 יש גיא ועמק אבל הבקעה אינה מצייה בכ"מ וצריכה
 חפז ואחר שחפזו מלאוה ובחרו שם ישיבתם כדי
 לישב בטח שלא תמוט הארץ תחתם כמו שמוצי'
 במקומות הגבוהים . ומה שאמר את הגב ואת הכר
 בקעת ירחו (דברי' ל"ד ג') אין מלת בקעת שב אל
 הכר שאין הכר בקעה אך חסר מלת ואל ור"ל ואת
 בקעת ירחו וכו"ש רש"י ותרגונו יונתן . או שר"ל
 שהוא ככר בצחינת עמקו . ובצחינת ירחו הוא
 בקעה :

אך יש גיא . מורה על השטח הנמוך הפשוט
 המצוי בהכרח אלל כל הר והר
 שלא יצויר מציאות הר בלעזו (אין עואהל) והוא שם
 המזערף שלא יקרא גיא כ"א בצחינת ההר שאללו וכן
 להיפך לא יקרא הר כ"א בצחינת הגיא שאללו . אך
 יש גיא שאין אללו הר רק מנה אחד והוא כל סתם
 גיא שבמקרא כמו ונשכ בגיא מול בית פעור (דברים
 ג' כ"ט) . ויש גיא שאללו הרים מכל צד והוא ביניהם
 כמו ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הספגה

(במדבר כ"א כ"א) שהבמות מנה א' וראש הספגה
 מנה השני . וכן אל ההר מזה ואל ההר מזה והגיא
 ביניהם (ש"א י"ז ג') . ושרש גיא גא . מלשון גדול
 וצמיחה כמו היגאה גמא בלא בצה (איוב ח' י"א) לפי
 שהמקום הנמוך שאלל מקום גבוה הוא היותר מוכשר
 לגדל צמחים . דשאים ועשבים שמלוחלח תמיד במים
 הנקווים בו ממי ההר . ובשרשים שרש גא בארנו שאין
 שרש במיכה כ"א הגימ"ל בלבד שאות הגימ"ל הוראתו
 הראשנה על התגלות הדבר וגבהותו שהוא ענין שם
 גאוה ושם גג מענין גבהות . לפיכך נמצא שם גיא
 לפעמים חסר אל"ף כמו גי העברים גיא המון גוג
 (יחזקאל ל"ט י"א) . גיא הרי כי יגיע גי הרים
 (זכרי' י"ד ה') . ולפעמים חסר יו"ד כמו כינוי
 הגאיות (יחזקאל ז' ט"ו) ובכל גאיות נכלו (שם ל"א
 י"ב) . והלחתי בגאיות רמתך (שם ל"ב ה') שמה
 מוכח שאין היו"ד והאל"ף ששם גיא שרשיות ואין שרש
 רק הגימ"ל בלבד :

ושם כבר . ענינו כענין גיא דהיינו שטח נמוך
 פשוט אלל שגדל מן הגיא בצחינת
 הלחות והרטיבות . שהגיא הוא לח ורטוב צווי' ואינו
 ראוי לזריעה ולמרעה הבהמות מחמת רטיבתו היתירה
 רק הוא מגדל דשאים ועשבים הרבה וספוגי' ביותר
 (לחקר) . אבל הכר אין בו כ"כ רבוי לחות מומי'
 אך הוא ממוזג היטב וקרקעיתו דשנה ושונה וקשה
 קצת שפי"כ הוא מוכשר ביותר גם לזריעה תבואה גם
 למרעה בהמות . ושרש כבר . שהנחתו ראשנה
 על שטח דשן ושמן שהבהמות הרועות בו מתפטמות
 ביותר כמו כר נחש (ישעי' ל' כ"ג) . לבשו כרים
 האן (תלים ס"ה י"ד) . והלאן הרועות בו נקראו
 בשם התאר כרים . עם חלב כרים (דברי' ל"ב י"ז)
 מדם כרים ועתודים (ישעי' ל"ד ו') ע"ש שרועים
 על כר . ובשרשים שרש כר בארנו שנקרא השטח
 הטוב והדשן כר מלשון כריה ופירה ע"ש שחפרין
 וכורין כביבו חריץ עמוק להפליט ממנו לחלוחית המים
 המעופפים והחמוצים המפסידים את הזרע לפיכך
 נקרא כר (אפגטאכין) אלל כשהוא קטן במדת שטחו
 יקרא כר . והעוסק בעבודת הכרים יקרא איכר כמו
 אכר וצמדו (ירמי' ג"א כ"ג) אכרים וכורמים (דה"ב
 כ"ו) . אמנם כשהכר גדול הרבה ומחפשת לארכו
 ולרחבו ביותר אז נקרא כבר (אויפע) כי כפלת
 הכ"ף של כבר להוראת ההפלגה והרבוי כדרך כל
 הכתולים

יריעות שרמה חלק ג יריעה נא

הקפולים שהכפתם מורה על רבוי הדבר והפלתו
 כגון כרכר, מרחר "גלגל" . שפשע ודומיהם .
 ולפעמים נכפלו העי"ן והלמ"ד כמו פחלתל .
 סחרחר . ירקרק . אדמדס . ולפעמים לא נכפלה
 רק הלמ"ד בלבד כגון, סככ . כפף . כלל .
 ולפעמים נכפלה רק הפ"א לבד . כגון ככל מן כל
 והיינו בלכול רב . בכת עינו כת עין טטף לטטפות
 בין עיניך מפנין נטיפה והטפה . ככב כככי השמים
 מן כבה לשון ככוי . כך שם ככר להוראת גודל הכר
 וקבוץ כרים הרבה כמו ככר הירדן שהי' כל שטח
 הירדן שהירדן מושך כולו כר נרחב . ואת הגב ואת
 הככר (דברי ל"ד ג') . וירץ אחימען דרך הככר
 (ש"ב י"ח כ"ד) ומן הככר סביבות ירושלים (נחמיה
 י"ב כ"ח) . ומה שיסתעף עוד מן כר וככר מבואר
 בשרשים שרש כר :

ישש שרון . מורה על השטח הנמוך שהוא
 בפרטות אלל הר וגבעה ושהוא ישר
 ושוה שאין בו תלוליות וגומות ושטחים (איינע
 עבנע - סלאן) והוא תגורת ישר וכענין מישור
 בארץ בנישור אלא ששם ביישור בודד נאמר על
 שטח ישר ושוה בבחינת עצמו שהוא שטח ישר בלי
 הרים ובקעות (פלאך לאנד) כמו הנחתי בארץ מישור
 (תלים) הר הגדול לפני ורובלל למישור (זכריה)
 בשפלה ובמישור (דה"ב) . אך שם שרון שם מצטרף
 בבחינת ההר שאצלו המשופע והוא ישר בלתי משופע .
 ויש ב' מיני שרון . הא' שמלבד שהוא שטח ישר הוא
 ג"כ דשן ושמן ומשובח מאד לפי שראוי לזריעה גם
 למרעה . מזה המין אמרו חכמני השרון (שה"ש ב'
 א') . ועל הכקר הרוטים בשרון (דה"א כ"ו כ"ט) .
 היה השרון בערבה (ישעי' ל"ג ט') . הדר הכרמל
 והשרון (שם ל"ה ב') . ובל' המשנה מלא העול
 השרוני (כלאים ב' ו') . ויש מין שרון שאין בו
 חשיבות כי אם שהוא ישר אבל בעצמו יבש וחורב ומלא
 חול כמו והי' השרון לנוה גאן (ישעי' ס"ה י') כלומר
 השטח הישר הבעל חול שאינו ראוי לכלום וגרוע מן
 הר של חול שההר אם אינו ג"כ מוכשר לזריעה ולמרע'
 ראוי עכ"ס להביט ממנו למרחוק אבל שטח נמוך של
 חול אינו ראוי לכלום ועכ"ז מוכשר הנביא שיהיה לו
 לטוב גאן וכסיפא דקרא ועמק עכור לרובן בקר .
 ובפייט מוסף של יה"כ ועל אנשי השרון הי' אומריה"ר
 שלא יעשו בתיהם קבריהם . דהיינו שלא ישיב הרוח

את החול המרובה שבשרון על הצמים שיפלו ויהרגו
 היושבים בהם . ובפי' הערוך יש מקום בא"י ששמו
 שרון ויושב בעמק ובחול והוא כפי הגירסא שבמדרש
 רבה ס' אחרי מות ועל אחינו שבשרון שלא יעשו
 בתיהם קבריהם :

ישש עמק . הכתו על השטח הנמוך של הר
 שעדיין שייך להר ומשופע קצת אלא
 שאינו משופע הרבה כמו ההר והוא כשר לזריעה
 ומרעה . והוא שם מצטרף שלא נקרא עמק כ"א
 בבחינת ההר שהוא עומקו של ההר (פר טיהפונג .
 אש האנג) אבל הוא נחשב עם ההר ששם הר כולל
 ראש ההר ואמצעו גם אותו השופע האורך ומתרחב
 כלפי הארץ . נקרא אמצע ההר כלע כמו ושמי הולך
 בלע ההר (ש"ב ט"ז י"ג) ונקרא שפולי ההר הסמוך
 לארץ עמק בבחינת החלק העליון של הר . ובבחינת
 שהוא אעפ"כ גבוה משטח הארץ שאצלו יקרא ג"כ הר .
 ויקרא ג"כ גבב מלשון גובה ובבחינת (ערהאבן)
 שבכ"מ שזכר שם גבב אלל שטחי הארץ אין ענינו שאת
 דרום כדעת המפרשים כ"א לשון גובה . כמו ארץ
 הגבב נחתני דהיינו שטח ארץ המונח גבוה ובלתי
 מחזיק תימין (האיהעם לאנד) וכן בגבב ובשפלה .
 בשפלה ובגבב . ואת הגבב ואת הככר . ומבואר זה
 הענין למספיק בחלק הראשון באור גבב ע"ש . והארכתי
 בזה הענין כדי לישב סתירת המקראות שאמר והעמלקי
 והכנעני יושב בעמק (במדבר י"ד כ"ה) אם שם עמק
 הוא כפשוטו דהיינו שטח עמוק היפך הר . הוא סותר
 למה שאמר אח"כ (שם שם מ"ה) וירד העמלקי
 והכנעני היושב בהר ההוא והרי ישבו בהר לא בעמק .
 ואמר עוד וינח האמרי היושב בהר ויכתו אתכם (דברי'
 א' מ"ד) . אך אם שם עמק הוא עומק ההר כמו
 שפירשנו שאינו שולל רק ראש ואמצע ההר אבל הוא
 בעצמו עדיין מקום גבוה ונחשב עם ההר שוב אין כאן
 סתירה שזה שאמר יושב בעמק הוא בעצמו שאמר יושב
 בהר . אלא שבעמק היינו בשפול ההר במקום שמשפע
 והולך ומתרחב כלפי הארץ שהוא מקום המוכשר
 ביותר לאנשי מלחמה שאינו גבוה הרבה ולא נמוך
 הרבה אבל יש לו יחוס הר והוא ענין אמרו היושב
 בהר ההוא , ג"כ ענין אמרו עמלק יושב בארץ הגבב
 (במדבר י"ג ל') דהיינו בשטח הגבוה שהוא הוא
 בעצמו העמק הנוכח כאן גם ההר הנוכח כאן . ולפיכך
 נמצא תמיד שם עמק אלל חגיית צבא המלחמה . כמו
 בעמק

בעמ' שלח דרגליו וכל בני קדם כפלים בעמק (שופטו'
 ה' ו') ויהנו בעמק האלה . וינטשו בעמק רפאים
 (ש"א ז') כולם ענין עומק ההר כמו שצריך בטכסיסי
 מלחמה לחנות במקום גבוה כדי לירות היטב על האד
 שכנגדו ולא להנות במקום שפל להיות יותר מוכשר
 לקבל החצים והצני הקלע הבאים מלמעלה . ואומר
 אם ישדר עמקים אחרים (איב ל"ט י') היינו בעמקי
 ההרים שהחריטה בהם קשה על הבמה המורשת
 שאינה יכולה לילך ישר כ"א בשפוע גם הוא על הרוב
 מקום טרשים וסלעים . וכן מה שאמר ועמקים
 יעטפו בר (תלים ס"ה י"ד) הנה על שטח שוכב לא
 יפול לשון עטיפה רק לשון כסוי כשטח שוכב מלא
 תבואה הנה הוא מכוסה לא מעוטף . אך על שטח
 נכב כשפוע ההר יפול היטב לשון עטיפה שהוא עם
 התבואה שעליו מחבלה האדם נכב המעוטף בטליתו
 ושולחו . גם כמו שהטלית והשמלה נראים בסקירה
 אחת כולם על פני כל מדת שטחם כשיעוטפו כך
 נראית התבואה כולה העומדת בשפוע ההר בסקירה
 אחת מש"כ התבואה שבמישור שהעומד אלה אין עיני
 שולטת על פני כולה . והוא ג"כ ענין וישלחו מעמק
 חדרון (בראשית ל"ז י"ד) וכלומר משפולי של אותו
 הר שחדרון בניו עליו ואינו סותר טוב למה שאמר
 במ"א ויעלו בנגב ויבא עד חדרון (במדבר י"ג כ"ב)
 שחדרון בהר כמ"ס ויעלו בנגב דהיינו בארץ הגבוהה
 כמבואר והעמק הוא שיפולי אותו ההר . וכן לפי פשוטו
 ומדרשו הביאו רש"י שם ענין מעמק היינו מענה
 עמוקה של הקבור בחדרון . והוא ג"כ נודק לפי מה שיש
 ג"כ עמק מענין עומק ממש . כמו ועמק השדים בארות
 חמר אל עמק שוה הוא עמק המלך (בראשית י"ד י'
 וי"ז) והוא הי' שוה וישר לא משופע . וכן ולא אלהי
 העמקים הוא (מ"א כ' כ"ח) והיינו עמקים ממש
 כמ"ס שם ואולם נלחם אחס במישור (שם שם כ"ג)
 וכן עובדי בעמק הבכא וכיוצא בזה . אלא שבכ"מ
 שורה שם עמק על העווק ממש והי' שם נפרד
 (טיהפע) וע"מ עדר עדר לבדו . ויקרא שם הבאר
 עסק . ככלי אין ספק בו . אולם כשהוא מורה על
 שיפול ההר אז הוא שם מצטרף שלא נקרא עמק כ"א
 בבחינה אל ההר גם שם התאר המופשט (פר טיהפיג)
 ומשמות התאר שחבר המתואר שהי' צריך להיות עמק
 ההר כמו עמק הבכא . חק שלמה . הכל בית יוסף .
 וגול משפט . אך חקר המתואר כמו עדר הקצובות

חטובות אטון מזרים . כשר אבירים :
 ושם שפלה . מורה על שטח נמוך גדול
 המתפשט מלא רחב ארץ או
 מדינה כולה . ואינו צריך צורך אל ההרים והגבעות
 שאצלו כבקעה וביא ועמק אך הוא צריך צורך אל
 האופק השמימי (הארץ האנט) כשהאופק שלו יותר
 נעלה מן האופק של שאר שטחי המדינה הגליל והמחוז
 הקרובים אליו או הרחוקים ממנו או יקרא שפלה
 (נידרונג) . כי הארץ כולה אע"פ שהיא כדורית
 איננה שוה בשטחיה וגלילותיה שיש גליל שכולט יותר
 כלפי השמים מגליל אחר כמו שההר הפרטי בולט יותר
 כלפי השמים מן השטח הנמוך שאצלו . אך בגשם
 גדול ככדור הארץ אי אפשר להכיר שהי' גליל א' בולט
 יותר מחבירו כלפי השמים בזולת ההערכה אל
 האופק שהגליל הגבוה הבולט ואזקו השמימי יותר
 עמוק תחת כדור הארץ מאופק הגליל השפל ממנו
 ורואה השמש והכוכבים יותר מוקדם בעליהם ויותר
 מאוחר בשקיעותם ממה שיראה אותם השוכן בגליל
 השפל אע"פ ששני הגלילות יש להם אורך אחד באורך
 העולם . ויכל זה השני וחלוק הגובה של הגלילות
 והידיעות להתברר ג"כ ע"י ההערכה עם שטח הים
 הגדול שהוא שטח מישור בזולת הרים ובקשות וגדול
 ג"כ יותר ויותר משטח היבשה וכל שטח ארץ הגבוה
 משטח הים יותר משטח אחר הוא ג"כ גבוה יותר
 מחבירו אע"פ ששני השטחים רחוקים זה מזה כרחק
 מורה ממערב עד שוכל להכיר ע"י כך שאיז' מדינה
 בארץ אמערוקא גבוהה מאיז' מדינה שבארץ אייראשא .
 אלא שזה הברור ע"י שטח הים צריך מדידות ומשכונות
 רבים משא"כ ההערכה אל האופק השמימי שהוא דבר
 היראה לעינים לכל אדם . יקרא כל חלק ארץ הבולט
 יותר מחבירו כלפי מעלה נגב (אבר לאנד) ויקרא
 כל חלק ארץ שאינו בולט כ"כ שפלה (נידר לאנד)
 וכענין גליל העליון וגליל התחתון שזכרו בש"ס .
 והוא ענין אמרו (דברי א' ז') ובאו הר האמרי ואל
 כל שכנו בערבה בהר ובשפלה ובנגב וכו' והם כולם
 שמו' הסוג או המין לא שמות האיש ור"ל בערבה של
 כל ארץ האמרי דהיינו בכ"מ שיש שם שטח ערבה
 ובכ"מ שיש שם הר או שפלה או נגב . ומרגום בשפלה
 (אין דוא נידר לאנדע) ובנגב (אין דוא אבר לאנדע)
 והוכיז שני מיני מתנגדים שהערבה וההר מתנגדים
 שהערבה רוב גדולתה במקום נמוך . וכן השפלה
 והנגב

יריעות שלמה

חלק ג יריעה נא

ה' יתח גבוה שעי"כ הוא ג"כ יתח קרוב אל השמש
והיו חולים סבת החום בקירוב אל השמש . ונעתק
מזה לקרא לכל מה שהוא בצד דרום בשם נגב . כמו
על ירך המשכן נגבה . נגב ירושלים והוא כולו מושל מן
נגב כללי המורה על דרום העולם והוא שוב מושל
מן נגב המורה על גבוהת השמש . עיין בחלק הראשון
באר נגב :

יריעה נב

חג . גקיק . נקר . הנחת שלשון על הנקבים
והחלולים שבסלעים

(העלונגן) ונדלים לפי חלוק היותן . שם חג מורה
על אותן החלולים שהן טבעיות בסלע שהסלע כמו
שהוא עושה הר ונגבה אינו הולך על קו ישר ומטה
למעלה כנגדל אך יש בו בליטות וסקינות מראשו ועד
רגליו כפי מה שנבדל כך בטבע יקרא כל חלל וחלל
שבין בליטה לבליטה בשם חג (קלוט . צווישן רוים)
שליכך יומא תמיד שם חג בלשון רבים חגוי עם לשון
יחיד סלע . כמו שכני בחגוי הסלע (ירמי' י"ט ט"ו) .
שכני בחגוי סלע (עובדי' א' ג') ונתי בחגוי הסלע
(שה"ש ב' י"ד) לפי שיש בסלע אחד בליטות הרבה .
ובשרשים שרש חג בארנו ששם חג הנחתו הראשנה על
ההפסק הסדריי שבין הדברים שהיו יחד דבר אחד אלו
לא נעשה הפסק ביניהם . יקרא המועד חג הגמנות
חג הסוכה ע"ש שעושה הפסק בימי המעשה שלפניו
ושלאחריו (פעריוען . אינער וואללע) אך יום השבת
אינו נערך כלל עם הימים שלאחריו כ"א עם מה
שלפניו שהוא סוף ושביחת ימי המעשה שלפניו . וימי
המעשה שלאחריו הם שוב התחלת זמן חדש . ויקרא
מין כלי ההגדסה מדרוג (זירקל) ע"ש ההפסק שבין
השמים שהוא עושה ע"י ההפסק שבין ירכויו .
ויקראו החלולי' שבסלע חגוי ע"ש ההפסק שבין בליטות
הסלע עיין שרשים שרש חג :

ושם גקיק הוראתו על אותן החלולים שבסלע
שנעשו בו במקרה ע"י גשם ומטר
סוחף כענין מה שנמצא תמיד בין חלקי הסלע הגדול
שבת חול ועפר והוא נשטף משם בשטף וזרם גשם
עד שיאחר חלל במקומו ויקרא זה החלל גקיק .
מלשון נקיון והיינו שנעשה מקום החול והעפר שבסלע
נק נשמו ע"י שטף הגשם בעין שימקה הכלי מן
החול

ואגב מחנגדים וכן מוכיח הטעם שבספלה ונגב
דבוקים ומלת בהר מוסק בטעם הבר . ומשום כך
ג"כ לא הזכיר שיבאו ג"כ בעמק צביא ובנקעה כמו
שהזכיר שיבאו בשפלה ונגב . כי העמק והציא
והנקעה וכו' אינם רק שמות קטנים פרטיים הבלתי
מתפשטים על חלק גדול מן הארץ ולא יכול בהם ענין
ביאה וכנוש . וכן כשמוע כל המלכים אשר בהר
ובשפלה (יהושע ט' א') . כל ארץ הגשן ואת השפלה
(שם י"א ט"ז) ובערי השפלה (ירמי' ל"ב מ"ד) .
ומן הפלא שבכ"מ שהזכיר שם שפלה הזכיר על הרוב
כנגדו שם נגב . כמו ובשפלה ונגב (דברים א')
הנגב והשפלה (יהושע י' מ"ס) נגב כנרות ובשפלה
(שם י"א ב') . יושב ההר הנגב והשפלה (שופטים
א' ט') . בערי השפלה והנגב (דה"ב כ"ח י"ח) .
ובערי השפלה ובערי הנגב (ירמי' ל"ב מ"ד) ועוד
הרבה דומיהם . ואלו הי' ענין שם נגב צד דרום כמו
שחשבו המפרשים אינו ענין להיותו המיד המתנגד
לשפלה כי מי מונע מהיות שפלה ג"כ בצד דרום ? א"ו
שנגב ענינו נגב ובגבונית ומתנגד היטב לשם שפלה .
ומה שאמר בהר ונגב ובשפלה אין מלת ונגב מיותר
אחר שכבר אמר בהר כי הר לחוד ונגב לחוד שההר
הוא הר ממש שגלוי וידוע לכל שהוא הר אך אין שם
הר כאן שם האיש של הר אחד פרטיי כ"א שם המין
כ"מ שיש הר כמו ויהי לי שור וממור . והנגב שוב
דבר בפ"ע שהיינו שטח גדול שטחיי המתפשט באורך
המדינה וכן השפלה . אך בשחוף השם יקרא ג"כ חלק
נמוך קטן הבלתי מתפשט כ"כ ג"כ בשם שפלה כמו
כשקמים אשר בשפלה לרוב (מ"א י' כ"ז) . והשקמים
אשר בשפלה (דה"א כ"ו כ"ח) . וכן יקרא בשחוף
השם פאת דרום נגב . כמו לפנה ונגבה . נגב
תימנה . והי' לכם פאת נגב . וזה ג"כ מלשון גובה
וגבוניות שלפי שהי' ההלח ישוב העולם בצד צפון הי'
גבוניות קשת חצי היום שצד דרום מתגלה ליושבי
צפון בגובה וגבוניות בדמינת שהוא מפקיק בנייהם
לבין השמש הנשחרת להם תמיד בצד דרום וכמו שהוא
באמת כל השמש הולכת ומתרחקת מהם לצד דרום
כך יתקצרו להם מדת הימים כי קשת הדרומי חוצץ
בבניהם מלראות השמש . ועוד מטעם אחר לפי שפאת
דרום יותר מתחמם מפאת צפון שבו רוב הישוב והוא
בא המנת תיודת מציאות החמה בצד דרום בערך
כל יושבי צפון למיכר הי' נראה להם צד דרום כאלו

החול ועפר ע"י שטיפת מים (אם גשוויפט) ונו"ן
 נקיק נז"ן נפעל האמת"ו כנו"ן נקי . שרש המלה
 הקו"ף בלבד שהנחמה על התרוקנות הדבר והתנקותו
 מן המזמות שהוא ג"כ ענין קא . ותקרא הארץ
 כאשר קאה . ושכרו וקו" (ירמ"ו כ"ה) דהיינו התרוקן
 והנשקות נקי מן המזמות המקריי (פורגירן) . ונא
 בפעל הכפל נקיק דהיינו נקיון הנעשה בחזק ע"י
 סף גסס מרובה וע"מ ריק . שניב אש . יחמר
 על סלע היחיד נקק לשון יחיד . כמו בנקיק הסלע
 (ירמ"ו ג"ד) לפי שהסלע אינו מעורב עם חול ועפר
 במקומות הרבה עד שיבי' נודק לומר נקיקי סלע לשון
 רבים כמו שיחמר גבוי הסלע לפי שהסלע יש בו
 בליטות רבות ופנימות מראשו ועד רגליו כפי מה שאי
 אפשר לגשם גדול כסלע שיבי' הולך על קו ישר מראשו
 ועד סופו אבל תערובת חול ועפר רק ענין מקריי
 בסלע ואינו בכל הסלעים ויתדבק זה המקריי אך
 במקום א' מן הסלע לא על פני כולו . חכן על
 סלעים הרבה יפול ג"כ לשון רבים בנקיקים כמו
 ובנקיקי הסלעים (ישע"ו ז' י"ט) . ומנקיקי הסלעים
 (ירמ"ו ט"ז ט"ז) . והיינו נקיקים של סלעים רבים
 שיש בכל אחד נקיק :

יריעה נב

בור . באר . מורים שיחס על חסירה וחלל
 שצקרקע ההולך על קו נב (וענק
 רענק) דהיינו בזמן שפי החלל מכוון על קו ישר
 ממעלה למטה כנגד הזולים . כי כשהחלל מושך למן
 הצד אע"פ שהפה והשולים מכוונים זה לזה יקרא אותו
 החלל חזר (לאך) . וכשיש בזה החזר רחבת ידים
 לגור בו בני אדם יקרא מ"ע"ה (העלע) . וכשיהיה
 הולכת בכפיפה ועקימה לצדדין זה יקרא כף
 (קריומוג) מלשון כפיפה ועקימה שצריך הכנס בו
 לכסוף ולעקום הליכתו כמו חורי עפר וכפיס (איוז
 ל' ל') . ובכפיס עלו (ירמ"ו ד' כ"ט) או שנקרא
 כף אותו הנעשה בחסירה כפיפה עגולה למעלה
 שכהוא למעלה בצנין שטל הקרקע נקרא כופה
 (גוועלט) וכשיהיה חפורה בקרקע נקרא כף (גרופט) .
 אולם כשחלל החסירה הולך ישר ממעלה למטה יקרא
 צור ובאר . וההבדל ביניהם חלוף החללית המבוקש
 בכל א' מהם . הוגה שס ב"ר על החפירה בקרקע
 הנעשה לשם כלי להחזיק איזה דבר אין הפרט אם
 נעשה במלאכה ע"י כריה וחפירה או שנעשה מאליו
 כגון הצורות שביערים ומדבריות שנעשו מאליהם .
 ותשמישי הצור לכמה ענינים . אם להחזיק המים
 שהקבצו בו מן הגשם כדי להסתפק מהם לשחיה
 במקו' שאין מעינות מצויים ולאחר צרכים (סיסערע) .
 כמו ובזר מקוה מים יהי טהור (ויקרא י"א ל"ז)
 והיינו צור שנקובצים בתוכו מים חלושין שיקוו לתוכו .
 שזה מים מצורך (משלי ה' ט"ו) ושמו איש מי צור
 (ישע"ו ל"ו ט"ז) . ואם להטמין בו ירקות ושאר
 דברים המושמרים בקרקע כמו כי יפתח איש צור או
 כי יכרה איש צור (שמות כ"א ל"ג) דהיינו צור
 ברשות הרבים שאינו נעשה בשביל שיקוו בו מים שאין
 דרך לעשות כן ברה"ר מקום טוברים ואבים אבל
 נעשה כה 25

ועפר ע"י שטיפת מים (אם גשוויפט) ונו"ן
 נקיק נז"ן נפעל האמת"ו כנו"ן נקי . שרש המלה
 הקו"ף בלבד שהנחמה על התרוקנות הדבר והתנקותו
 מן המזמות שהוא ג"כ ענין קא . ותקרא הארץ
 כאשר קאה . ושכרו וקו" (ירמ"ו כ"ה) דהיינו התרוקן
 והנשקות נקי מן המזמות המקריי (פורגירן) . ונא
 בפעל הכפל נקיק דהיינו נקיון הנעשה בחזק ע"י
 סף גסס מרובה וע"מ ריק . שניב אש . יחמר
 על סלע היחיד נקק לשון יחיד . כמו בנקיק הסלע
 (ירמ"ו ג"ד) לפי שהסלע אינו מעורב עם חול ועפר
 במקומות הרבה עד שיבי' נודק לומר נקיקי סלע לשון
 רבים כמו שיחמר גבוי הסלע לפי שהסלע יש בו
 בליטות רבות ופנימות מראשו ועד רגליו כפי מה שאי
 אפשר לגשם גדול כסלע שיבי' הולך על קו ישר מראשו
 ועד סופו אבל תערובת חול ועפר רק ענין מקריי
 בסלע ואינו בכל הסלעים ויתדבק זה המקריי אך
 במקום א' מן הסלע לא על פני כולו . חכן על
 סלעים הרבה יפול ג"כ לשון רבים בנקיקים כמו
 ובנקיקי הסלעים (ישע"ו ז' י"ט) . ומנקיקי הסלעים
 (ירמ"ו ט"ז ט"ז) . והיינו נקיקים של סלעים רבים
 שיש בכל אחד נקיק :

ושם נקר . עזר מפעל נקר לשון נקור שהוא
 ענין פתוח וקעקוע (אויס שטעכן)
 כמו העיני האנשים ההם הנקר (במדבר ט"ז י"ד) .
 עזמי נקר מטלי (איוז ל' י"ז) יקרוה ערבי נחל
 (משלי ל' י"ז) . כל נקר הנעשה בדבר חד כאלו
 תאמר מחט או פי צפור נקרא נקירה . וכן כל המשנ'
 צפור המנקר בהאנה ועכבר המנקר באבטיח (חולין
 ט') שני הצפור העכבר חודדים ובחוד פיהם עושים
 נקב והוא נקרא נקור (פיקוקן) ונעמק מזה לקרא
 הנקב שצנור נקר כמו ושיחיד בנקרת הצור (שמות
 ל"ג כ"ב) . ביקרת הצורים (ישע"ו ג' כ"א) שהצור
 אכן קשה ביותר כחומר למעלה ואי אפשר לעשות בו
 נקב כ"א ע"י מקבת חד לפיכך יקרא כל נקב של צור
 אף הנעשה בו בטבע גשם נקר וכענין ואל מקבת צור
 נקרתס (ישע"ו כ"א א') . ועיין בחלק הראשון באור
 קרה ששם נתבאר שרש קר מענין פגישה חוקה .
 וכל' הש"ס ישמשו מן נקר ג"כ לשון התנקות כענין
 נקיק דלעיל כמו והרונה לנקר חזרו (חולין ע"א)
 לנקר חזרו הוא צריך (ביצה ה') דהיינו לנקות חזרו .
 אך אפשר ג"כ שהוא מענין נקור ממש והיינו שהוא

ש
 חק
 נז
 מן
 של
 היות
 בים
 שים
 ורה
 כמו
 מטה
 ועד
 חלל
 (ים
 לשון
 (י
 סלע
 ה
 על
 אלו
 צות
 פניו
 שבת
 מה
 וימי
 יקרא
 שבין
 יעות
 סלע
 מטר
 גדול
 גשם
 סלע
 לי מן

יריעות שלמה חלק ג יריעה נג

עשה להטמנת דברים שדרגתם לטמנת בארץ וכשהגמר
מלאכתו או מכסין אותו בכבוי ארזים שלא יוכלו
הטובים עליה וכן וכדומה הטובים אשר לא מצבת
(דברי' ו' י"א) וכן ובצדדים ובצורות (ש"א י"ג ו')
דהיינו צורות המתקנות לשאר תשמישים שבצורות
של מים או אפשר להתחבאות על כל הענינים יסול
שם בור (גרובע) עוד יקום הבור לשיפלו בו חיות
רעות (פאלל גרובע) כמו והכה את הארי בבור
הבור (ש"ב כ"ג כ' ודה"א י"א כ"ב) אע"פ שבשמואל
ב' כתיב באר בור קרי כמו אריה וארי קרי וכתיב
וכן מתשמישי הבור לשם בית אסורין לבני אדם שפלים
פחותי המדרגה המחויבים עונש גדול כמו כי שמו
אותי בבור (בראשית מ' ט"ו) בבור השבי אשר
בבית הבור (שמות י"ב כ"ט) גם הקבר יקרא בור
כמו ונמשלתי עם יורדי בור חייטני מירדי בור (תלים
כ"ח ולמ"ד) ושרש בור בר המורה על סלוק
הדבר מן התערובת כמו בר לבב ברה כחמה שפה
ברורה והוא ענין בור שם התאר והיינו חלל ריק שהוא
נקי ומסולק מעפר ושאר דבר גוש וכענין נקי הסלע
מענין נקיון כמבואר לעיל או שיהי בור מלאן
ברירה שהוא ענין הפרשת דבר הנרץ משאינו נרץ
או להפך כמו ברו לכם איש והוא ענין בור דהיינו
ברירה עפר שאין בו צורך מעפר שיש בו צורך והוא
עשיית חלל בקרקע שאי אפשר לעשותו בזולת ברירת
קנה קרקע מן השאר שזהו אמרו חז"ל המוסר
מומא ואינו נרץ אלא לעברו פטור שהעיקר המבוקש
במומא הוא החלל וא"א שיעשה מבלי ברירת קנה עפר
והוא הכלתי נרץ :

אבן שם באר מורה על חלל בקרקע
העשה במלאכת אומן ולתכלית
המטוי שיתגלו על ידו המים הטובים נתחת לארץ
כדי להסתפק מהם לשתייה ושאר צרכים שהמים
שבבור הם מים הבאים בו מלמעלה חמוי הגשם
והשלג והמים שבבאר באים וזולים לתוכו מתחת
לארץ יקראו אותן המים עמון בעינין (קוועללע)
והמטוי והחלל שעליהם יקרא באר (ברונגע
בארדן) ושם באר מענין באור והתגלות (אשנבארן)
כמו הואיל משה באר את החורה באר היטב דהיינו
מפורש וגלה בלתי סמוס והוא ענין באר דהיינו
התגלות המים שהיו סתומים בעפר שעל ההפך אמר
וכל הבארות אשר חפרו וכו' סתומים שלשמים וימלאום

עפר (בראשית כ"ו ט"ו) וכל באר שבמקרא אינו
כ"א חפירה בקרקע בשביל שיתרלו המים הטובים
תחת לארץ וזה שאמר בצורות בארות חמר (שם
י"ד י') היינו ג"כ בבחינת החפירה בשביל שיתגלה
הדבר הסתום והיינו החמר המוכסה בעפר כי החמר
ג"כ אינו חמוד בגלוי על שנת האדמה אך נרץ
לחפור תחלה עד שיתגלה אלא שלא יתחלף בארות
חמר עם בארות מים נשתנה נקוד הבי"ת לסגול ונקוד
האל"ף להטף מפני אום הגרון והגפרד באר בשם
נקודות ומורה על כל מה שחופרין אחריו "שיתגל'
(אינוע שאכט) והוא ג"כ מענין באור אבל כל שאר
באר בשו"א ור"י אינו מורה רק על באר מים
לפעמים יאמר באר סתם כמו וישב על הבאר (שמות)
ולפעמים ירץ לו שם מים ותרא באר מים (בראשית)
וכענין עין ואכזב היום אל העין עין המים ולפי
שהבאר והבור משותפים בבחינת שגיהם חפירה וחלל
בקרקע נמצא ג"כ שם מורכב משניהם כמו בארות
בארות נשברים אשר לא יוכלו המים (ירמ' ב' י"ג)
שהוא שם מורכב מן בור לפי הנקודה בחול"ם ומן באר
לפי הכתיב באל"ף וכן בהקיר ביר מים (ירמ' ו'
ז') מורכב מן בור ובאר כי פתחו"ת הבי"ת ומריקוה
הי"ד משלים חסרון האל"ף של באר והוא ע"מ שיות
שמיר ופית מלשון שזה כמו אם שאלו ערים והאדמה
שזה שמה שניקוד שית משלים חסרון אל"ף של
שזה אך להראות ששם ביר מורכב מן באר ובור
לכן כתיב בוא"ו בהקיר שהכתיב בור והקרי ביר
והוא ג"כ הענין ברוב קרי וכתיב שבמקרא להורו
שיש כאן הרכבה אם משני שמות כמו בהקיר בור
מימיה או משני גופים כמו ויש אהלה אהלו או
מימיה ורבים יסול על צוארו וישלך מידו את הלוחות
או משני זמנים כמו ויהיו תולאתיו הימה (יהושע י"ט
כ"ט) עמיד במקום עבר או ציטוי והיו
ואם משני ציטויים כמו היצא אתך חלוננו עלינו מן
הקל והכבד ואם מהרכבת קנין והעדר כמו אשר
לא חומה (ויקרא כ"ה ל') דהיינו אין לו ויש לו כדרש
חז"ל שאין לו עכשיו והי' לו קודם לכן ותרגומו הכון
אשר לוא חומה (דיא עהימאהלם אינוע מויאער
בהאט) ובהרכבות האלה נמצא ג"כ במלות שלמות
שאין בהם קרי וכתיב אם הרכבת ב' שמות כמו
ללמוני המדבר דהיינו פלוני אלמוני הרכבת שתי
מלות בחיים עדנה (קהלת ד' ב') ענינו עד טיה
הרכבת

הרכבת ז' גופים ליחמנה בחקלות . וישנה הפרות .
הרכבת שני זמנים כי עתה יאכזני אשי . הנדל
יבדילני מן עבר ועתיד . הרכבת ז' בנינים הכנס
את הכנע מהתפעל והופעל . והפתיה בשפתוך
(משלי כ"ד) מהתפעל והדגוש . ועוד כיוצא
בהם רבים שדעתי לדבר על כולם אם יגור ה'
במיים :

יריעה נד

צמור . ציץ . הוראתם בשותפות על דבר
המתנועע משרשו לילך ולהתרחבות
(גוועקס) . וההפרש ביניהם הוא זה . כי הגם
התנועה היא שיתנועע הדבר משרשו להתפשט בארץ
ולעשות פרי יקרא בדרך כלל צמיחה (שפראץ) .
והתחלת התנועה היא מיד כשיחגלה שיוצא איו' דבר
מן השרש אותו הזמן יקרא בטרטות ציצה או יציצה
(קיימן) וע"ש אלה הפעולות הכללית והפרטית הונחו
שם כמה וציץ ג"כ בדרך כלל ופרט . וורה שם ציץ
על הצמח שהוא עדיין בהתחלת צאתו מן השרש
והתגלותו לחוץ (שפרטסלינג) והוא ע"ד פרט . וורה
שם צמח על כל דבר שיש בו כח הצמיחה דהיינו
כח היציאה משרשו להתפשט ולהתרחב' בארץ (גוועקס)
והוא ע"ד כלל . שהוא כולל כל זמן מציאות הצמח
מן התחלת יציאתו לחויר העולם עד הזמן שהוא כלה
ואבד . שבחינה הזאת יקרא צמח אף בזמן שהוא
עדיין ציץ והינו בחמינת היציאה והצמיחה לחוץ .
ויקרא צמח בזמן שהוא שמתגדל והולך ויקרא ג"כ צמח
כל עוד שהוא קיים בתארו וצביונו אף בזמן שכבר
פסק להתגדל ולעשות פרי כי כל דבר שיש לו שרש ויש
בו כח לצאת מן שרשו לחוץ יקרא צמח מיד שיוצא לחוץ
עד שהוא כלה ונפסד . אמר על תחלת הצמיחה וכל
עשב השדה ערס יצמח (בראשית ב' ה') שלא נתגלה
עדיין שאפי' ציץ לא היה . וכן יחל שער ראשו לצמח
(שופטים ט"ז כ"ב) נטרם הצמיחה אשמיע אתכם
(ישעי' מ"ב ט') דהיינו קודם שיהי' עוד שום היצר
בהיות הדבר . ויאמר ג"כ על הזמן שכבר נעשה צמח
גמור שניכר מהותו ואיכותו והולך וגדל שהוא רוב
לשונות של צמח וצמיחה כמו ישבי הערים וצמח
האדמה (בראשית י"ט כ"ה) . הצמח לכם מן השדה
(שמות י' ה') . צמחה חדרך (תלים ס"ה י"א) ועוד

הרבה דומיהם . ויאמר ג"כ על גמור הצמיחה שכבר
פסק גידול הדבר ומיועד להתיבש כמו דקות ושדופת
קדים צמחות אחריהן (בראשית מ"א ו') . ויצמח ויהי
לבסן סרחת (יחזקאל י"ז ו') . כל טרפי צמחה חיבש (שם
שם ט') . צמח צלי יעשה קמח (הושע ח' ו') .
אבן שם ציץ אינו נופל כ"א על הזמן המועט
ההוא שהתחיל הדבר להתבקע מן
השרש ולהתגלות ואין בו עדיין שום היכר של עלין
וענפים הצמחאי' ברוב הצמחים . כי גורת ציץ מן
יצא לשון יציאה , ושרש יצא רק הצד"י בלבד
המורה בהנחה ראשונה על יציאה מדבר . וכבר
כיוצא לשון יצא צלי יו"ד כמו נא מן התבה לצאת
כצאת הקרח אלל המדקדקים מסרי ס"א יו"ד .
וימצא ג"כ צלי אל"ף שקראו המדקדקים נמי למ"ד
אל"ף כמו היא מוצת (בראשית ל"ח כ"ה) כפי גרסת
ר"ח בתוספות (כתובות ס"ז) . וכן הילת מבין רגליה
(דברי' כ"ח כ"ו) שמה מוכח שאין שרש במלת יצא
רק הצד"י בלבד ויגור ממנו שם ציץ והיינו תחלה
יציאת הצמח לחויר עולם שאין נופל לשון יציאה כ"א
על אותו הרגע שמתחיל הדבר לצאת ועדיין עוסק
ביציאה שאחר שכבר יצא כולו שוב אין בו היכר יציאה
שיצא ממקום שצב ובענין כל שאר פעולות ותנועות
שלא יפול בהם לשון בינוני והוא כ"א בזמן שעדיין
עוסק בפעולה והתנועה היא ולאחר שגמר יפול בו
לשון עבר שפעל ועשה כך ענין יציאה של ציץ לשון
בינוני דהיינו עוסק ביציאה מן השרש ולחוץ שלא
נגמרת עדיין כל היציאה כולה (קיימנד) . וזה ענין
ציץ של צמחים וגדולי קרקע . ובלשון מושאל יורה
ג"כ על עצימת העינין במקצת כדי לראות הדבר היטב
כמו מנין מן החרקים (שה"ש ב' ט') והיינו שצמח
את העפעפים עד שלא נשאר ההגלות העין אף במקצ'
(גוקן) שהוא כענין התגלות הצמח רק במקצת .
ומלשון הצלה והסתכלות גזר שוב שם ציץ של בגדי
ככונה וציצית של בגדים . כמו ועשית ציץ זהב טהור .
ציץ נור הקדש והיינו עם המונח בגובה הראש שהכל
מתחלפין בו (שויא בלעך) . וכן ועשו להם ציצית
והי' לכם לציצית דהיינו להסתכל בהם (שויא פעהדן)
כמ"ש וראיתם אותם . וכפעלים ועליו יציץ נורו
(תלים קל"ב י"ח) כלומר שיהי' גורו נשקף לעין כל
להסתכל בו או שהוא כששטו לשון יציאה וצמיחה
שלימים נורו ויתגלה לחוץ והענין אחד . אפס במקום
אחד

אחד יקרא צ"ן אע"פ שכבר יצא כל הצמח כולו והוא
 ויקחני בצינת ראשי (יחזקאל ח' ג') שהיינו השערות
 הצומחות מן הראש והכעס שאמר כאן לשון צ"ן
 אע"פ שכבר גדל לפי שאין בשער הכשר חלוקי עיניים
 ומעמדות בבחינה לחימתו וגידולו כמו שיש בשאר
 צמחים שכל שר צמח בתחלה הוא צ"ן אח"כ נעשה
 בעל עלים וענפים אח"כ מוציא פרה ועושה פירות
 ומתיבש ונופל ומכל אלה העיניים וסגו המעמדות
 אין גם אחד בשער הראש שהוא השגדל הרבה הוא
 בעצמו כמו שה' בתחלה צמחתו אין גוסף בו שום
 איכות חדש לכן יכול עליו שם צ"ן תמיד אחר שלא
 נעשה בו ענין חדש ומאחר שתחלה איכותו צ"ן טוב
 אין כאן כבה שיה' נעחק מזה השם להיות נקרא בשם
 אחר וזו מה שאמרו בש"ס (מנחות מ"ב) ועשו
 להם צינת אין צינת אלא ענף וכה"א ויקחני בצינת
 ראשי ולכאורה יקשה ענף מאן דכר שיהיה שהרי
 בפסוק שהביא ממנו ראינו לא נזכר כלל שם ענף ?
 אך הענין שנקראו השערות צינות ע"ש הצמיחה
 הצומחות מן הראש כענין ענפים הצומחים מן הקנה
 והסדן של צמח וכמו שבכל הצמחים הצמח גופו
 צומח וממנו טוב צומחים הענפים כך בשער הראש
 הנה הראש גופו צומח וטוב השערות צומחות ממנו
 שהראש הוא כסדן האילן והשערות הם הענפים לזה
 הביאו ראינו מן צינת הראש לצינת הבגדים שצריך
 שיצא מן הבגד גדיל והוא נחשב כקנה של צמח ובראש
 הב"ה ומן הגדיל צריך שיצא טוב ענף דהיינו
 החוטין הנבדלים המתחללים לבחן ולכאן כענפי הצמח
 וכשערות הראש אלא שלפי שבגשן צ"ן לפי הוראה
 הראשנה תחלה צמיחה הצמח שאינו צומח הוא אלא
 משהו אמרו ג"כ (מנחות מ"א) אין צינת אלא משהו
 והיינו שא"ל להיות גדול כ"כ כ"א כצמח בתחלה
 צמיחתו שנקרא צ"ן בהגחה ראשנה וכן אמרו שם
 ג"כ (שם) אין צינת אלא יוצא ועל זה שאין צינת
 אלא יצא לא הביאו ראינו כלל כי הוא מובן ממילא
 לפי הצמחו שבזרם צ"ן מן יצא לשון יציאה וזה הענין
 כבר מוכח בקריאת השם צינת וא"ל ראינו לכך :
 ובצד חולשת הצמח צומח שהוא צ"ן שהוא עדיין
 יותר רך ונוח להסתלקל המושל הכחוב כל
 דבר שאינו של קיימא לצ"ן הצמח כמו כצ"ן יצא
 ומל (איוב י"ד ז') בבקר יצ"ן וחלק (תלי' ז' ו')
 אנוש כחזיר ימיו כצ"ן השדה כן יצ"ן (שם ק"ג ט"ו)

וצ"ן ככל צבי תפארתו (ישעי' כ"ה א') וכל חסדו
 כצ"ן השדה יבש חזיר ככל צ"ן (שם ת' ו') כנגד
 זה מצד מעלת הצ"ן שהוא תחלת תנועת הצמח
 להתגלות ולהתפשט ע"פ האדמה אחר שה' עמון
 ומכוסה בשרש דומם וחשוב כיתח המשל הכתוב שוב
 לשבח כל דבר שה' נעלם ועמון בענין רע שהתחיל
 שוב להתגלות בענין טוב וישובת בכניו צ"ן כמו
 יצ"ן ופרח ישראל (ישעי' כ"ו ו') ויצאו מעיר
 כעשב הארץ (תלים ע"ב ט"ו) ועליו יצ"ן נזרו
 (שם קל"ב י"ח) וברוב פעמים שהזכיר צ"ן הזכיר
 עמו ג"כ לשון פרח כמו ויוצא פרח ויצ"ן צ"ן
 (במדבר י"ו כ"ג) יצ"ן ופרח ישראל כן היוטה
 פרח הודון (יחזקאל ו' י') והוא מטעם שהציננה
 והפריחה שתי מעמדות ראשיות שבצמח שהציננה תחלת
 הצמיחה והפריחה (בליהען) תחלת עשיית הפירות
 של צמח שבוולת הציננה תחלה אין כאן צמיחה
 ובולת הפריחה תחלה אין כאן פירות אך צריך
 שהדע שאין ענין יציאה כאמר דוקא על התחלת היציאה
 מן השרש כי גם התחלת יציאת הענף מן הקנה
 והסדן והתחלת יציאת העלין מן הענף יקרא יציאה
 כי כל התחלת צמיחה אחר ההעלמה וטמינה יקרא
 צ"ן שלפיקך לא יקשה שוב מה שהקדים לפעמים
 פריחה לציננה כמו ויוצא פרח ויצ"ן צ"ן בפרח
 רשעי' כמו עשב ויצ"ו כל פועלי און שכפי הגרחה
 הוא שלא כסדר רוב הצמחים שיעצו תחלה ואח"כ
 מוציאים פרח כי ענין צ"ן שבכאן אינו התחלת צמיחה
 מן השרש כ"א התחלת צמיחת העלין מן הענף שבקלת
 צמחים יקדם התגלות הפרח להתגלות העלין כמו שיש
 בחילין האפרסקים והחרוגים וכענין שאמרו ו"ל בתפוחים
 מה תפוח זה פריו קודם לעליו אף ישראל וכו' ופריו
 שאמרו היינו הפרח המתגלה בתפוח קודם שיתגלה העלין
 שהעלין הם עדיין במעמד הצ"ן (קאחאפע) :

יריעה נה

עלה שרף שניהם מורים על אותו הירק
 הדק הספוגי היוצא מן הצמחים
 שהאילנות ורוב שאר צמחים אינם ירוקים בעצמן אך
 יצאו מהם צמחים ירוקים דקים וספוגיים והם נקראים
 עלים שרפים (לוי' ויחזקאלים במראה ובנורה
 יש מהן בעלי שטח רחב פרושים וספוחים כחיות נייד
 וכעפים

יריעות שלמה חלק ג יריעה נה נג

ע"ש שהוא טרף ומזון של צ"ח הטורפים (דער טראהם) שכל מה שנקר' בבחי' צ"ח מזון נקרא בבחי' כ"ח טרף מענין הטרפה וחטיפה שאינם אוכלים מתוך מזון בנחת רק טורפים וחוטפים המאכל במהירות. וכענין והנה עלה זית טרף בפיהו (בראשית ח' י"א) אלא שברדך מל"נה יקרא ג"כ מזון האדם טרף כמו ומהן טרף לביתה הטריפני לחם חקי. וע"י זה הענין אפשר שיש ג"כ הבדל עצמי בין עלה לטרף והוא ששם עלה הונח על העלים הגמורים שכבר גדלו כל צורכן שנתסנו ונתקשו קצת ואבדו השינויות המצוי בעלין הרכים עד שאינן ראוי עוד למאכל הצ"ח ונקראו עלי' ג"כ מענין הסתלקות שהם המסתלקים ראשונה בדרך אל העלין החדשים שלא גדלו עדיין כל צרכן שהם רכים ושמינים ודבוקים היטב בגוף הצמח קשים מלהסתלק מוטו ואוחז העלים הרכים החדשים יקראו טרף שהם המזון היומר חביב להצ"ח לפי שהם רכים ושמינים. וברדך הזה אפשר עוד לומר ששם טרף שם האר כללי כולל כל מיני עלין הן קשים הן רכים ונקראו טרף ע"ש שהם עצמם טורפים וחוטפים את מיץ הצמח המזומן לכנס בגוף הפירות והעלים טורפים אותו וע"כ נשארו הפירות רזים וכחושים שמשום כך ג"כ כורחים בעלי הגן והפרדס את העלים כשיחרבו יותר על הצמחים כדי שלא יהיו טורפים וגזולים מזון הפירות ושמים. כענין שזרחין מן הגפן אותן הענפים הרכים הנקראים זלולים כמו וזרת הזלולים בזמורות (ישעי' י"ח ה') מלשון זולל וסבא שזוללים ויונקים עמים הגפן (פרעכסר) וכן יקראו כל"א (רייזר) מענין גולה והטרפה. וענין יריעה הסמוכה :

יריעה נו

ענף. עפא. דליה. שוכה. בר. שליחה. נטישה. נצר. סעיף. סרעף. פארה. שריג. זלול. אמיר. זמורה. יונק. סנסן. שחף הודאת אלה השמות על הצמח היוצא מן זדי האילן שיש לו ג"כ צורת אילן אלא שהאילן יוצא מן הפרש שמת בקרקע כו 26

וכטסים דקים שהם העלין המצויים ביותר באילנות וצמחים העושים פירות לאכילה (בלעטטר). ויש מהם שאינם רחבים אך דקים ומחודדין כמחט שהם המצויים ביותר בעני היער (כאלד בלעטטר) רובן ירוקים (ברין) ויש מהם אדומים ושרוקים או בעלי שאר מראות. נקרא הצמח ההוא הדק הספוגי מאז' שטח או איז' צבע שיה' בשם עלה או טרף. כמו ויהפרו עלה תאנה (בראשית ג' ו') וטרפי צמחה חביב (יחזקאל י"ז ט'). ותועלת העלין הוא כדי לקבל הגשם והטל היורד על הצמח מלמעלה שלפי שהם רכים וספוגיים ובעלי שטח הם בולעים ביותר מי המטר והטל וסולטים אותם שוב לגוף הצמח כי לחותיהם האדמה לבד שהצמח יונק מלמטה אינו מספיק לבדו להחיות הצמח ולגדלו כ"א צרורף אל המים היורדים עליו מלמעלה וגם באותן המים עצמן לא ה' ספוק ללחלח הצמח ולהשקותו כפי צרכו בזולת העלים שהם כמו כלים ומזרקים לקבל המים שמלמעלה. ובצחינה היות אין הפרש עצמי בין עלה לטרף שהוראת שניהם על הירק הדק הספוגי שבצמחים. והם רק נבדלים בקריאת השם בבחינת חלופי המקריים שלהם. שלעלים צ' מקריים. הא' שאינם בני קיימא בגוף הצמח שהצמח נשאר קיים והם כופלים ואפי' בצמחים שהם עצמן ג"כ כפסדים כשיבוא החורף אפי' העלים נופלים תחלה תמיד קודם הפסד גוף הצמח. והמקרה הב' של עלי' שהם משתמשים למזון העופות והחולעיים והרמשים שאין להם שליטה בגוף הצמח שהוא קשה ונונים מן העלים שהם רכים. בבחינת המקרה שאין העלים בעלי קיום בגוף הצמח הוכח שם :

עלה. והוא מלשון עליה וכלוק כמו העלו משביב למשכן קרח. כמלות גדים בעתו. אל תעלי בחי ימי. והוא ענין עלה שעולה ומסתלק מן הצמח שלפיקר ירמו תמיד קלקול הצמח ע"י קלקול העלים לפי שהעלים מתקלקלים ונפסדים תחלה ועל ידיהם ניכר קלקול הצמח שכל צמח שנושר עליו סימן שהוא מקולקל ונפסד, כמו ועלהו לא יבול (תלים א' ב'). כאלה נבלת עלה (ישעי' א' ל'). והעלה נבל (ירמו' ח' י"ג). לא יבול עלהו (יחזקאל מ"ז י"ב) ומלת עלהו שם המין (גבלעטטר) כשם שער שערות ראשו היינו רבוי שערות. ובצחינת המקרה הב' שהעלים מזון לב"ח נקרא העלה טרף

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

הקרקע . והנחמה ההוא יוצא מן האילן ונוטה למן
הגד (לוי'ג . אסט) . שלפיכך נקרא זה הנחמה
היוצא מזד האילן בשם בן לדעת קצת מפרשים כמו
ועל בן אמצה לך (תלים פ' ט"ז) שנחשב האילן שהוא
האב הכולל והענפים כבנים היוצאים מן האב ולהם
שוב בנים ובני בנים שלשים ורבעים דהיינו ענפים
וענפי ענפיהם הדקים כחנוקות והם נושאי העליון
והפירות . זהו ההוראה הכללית באלה השמות .
ולחבדיל בנייהם צריך שנקדים המלה הענין הידוע
לכל והוא . שכל אילן יש בו שלשה סדרים של
ענפים . החתיים שנים ושלשים . או החמונים .
אמצעיים . ועליונים . החמונים לפי שהם קרובים
וסמוכים יותר אל השרש שמהם הקרקע שבו כל כח
הצמיחה הם ארוכים ועבים כמעט כהאילן עצמו ומחמת
גודל אורכם ועובים וכונדם הם נוטים יותר למן הגד
ממה שהם נוטים כלפי מעלה היסד טבע של שאר צמח
שדרכו תמיד לצמח ביושר כלפי מעלה אל נכח פני
השמש . וכל אחד מאלה הענפים החמונים הגסים
יקרא שבט (שטאק . שטעקן) שלפי שהוא עב
וחזק לוקחין אותו לרדות בו בני אדם ושאר ב"ח .
כמו כי יכה איש את עבדו בשבט . שבת מוסר .
והוא בעצמו יקרא ג"כ במטה מלשון נטיה (כייגן)
לפי שהוא בגידולו נוטה יותר למן הגד ואינו עולה
ביושר כלפי מעלה כהאילן עצמו . כמו מטה משה .
מטה אהרן בחוד מוטתם . והושאל מזה לקרא לכל
ראש בית אב היוצר קרוב וסמוך אל האב הראשון
הכולל . בשם שבט ומטה . כמו מטה ראובן . שבט
ראובן . שיעקב ב"ח ה' האב הכולל כהאילן עצמו .
ובניו היוצר קרובים אליו יקראו ע"ש הענפים
החמונים היוצר קרובים אל השרש בשם מטות
ושבטים (שטאב - שטאס) . זהו ענין ענפים
החמונים .

האמצעיים . הם הענפים שנאמצע האילן והם
בבד בלתי ארוכים ועבים כ"כ
בהחמונים לפי שהם רחוקים שוב מן השרש ונחמט
כח צמיחתם במקנה . ולפי שאינם כבדים כ"כ גם
גלויים יותר לעין השמש הם נוטים ג"כ יותר כלפי
מעלה ממה שהם נוטים כלפי הגדדין גם מחמת גלויים
נגד השמש יש בהם ג"כ יותר עליון ופירות מתה שנמצאו
בהחמונים גם הפירות שבהם יותר מתוקים מן הפירות
שבהחמונים שאין חוס השמש שולטת בפרי החמונים

כ"כ ואינם מחבשלים הטוב :
אמנם הענפים העליונים . שהם בראש האילן
הם שוב יותר
קצרים ודקים אפי' מן הענפי' שנאמצע האילן . לפי
שהם יותר רחוקים שוב מן השרש הצמיחה ולפי דקותם
וקלותם הם עולים ג"כ ביושר כלפי מעלה כמו האילן
עצמו בזולת שהם נוטים ג"כ קצת למן הגד . והפירות
שבהם הם יותר מתוקים וערבים מכל שאר הפירות
שנאילן לפי שהם גלויים מכל כד לעיני השמש :

וואת החלוקה של שלשה סדרי ענפים הוא בדרך
כלל כפי המצוי בכל האילנות שאע"פ שיש
ברוב אילנות הרבה סדרי ענפים זה על זה יותר מג'
סדרים לפי גובה האילן ורצוי כח צמיחתו ? ת"מ לא
יחשבו הסדרים כולם רק לג' סדרים והסדרים שביניהם
יחשבו אם לסדר החמון או האמצע או העליון . וכן
מה שאמרנו מענין נטיח הענפים למן הגד או כלפי
מעלה היינו ג"כ כפי המצוי ברוב האילנות אבל יש מין
אילנות שכל ענפיהם אפי' החמונים בלתי נוטים רק
כלפי מעלה עד שאינם נוטים כלל ליושר קחיהם
כעין מין האילנות הנקראים בל"א (פאפעלען) . ויש
שוב מין אילן שכל ענפיו ואפי' העליונים כפופים רק
למטה כעין האילנות שקורין בל"א (צירעסן) אך מה
שדרכו כאן היינו כפי מה שמצוי ברוב מיני אילנות
כמו כן בצמיחה העליון והענפים אין כוננתו כאן דוקא
לצמח ההוא הנקרא אילן בטרטות אבל כוננתו לכל
צמח הגדל בצורת אילן שיש בו עליון וענפים יהי' אילן
או ירק אלא שכל שמות של ענפים שימש בהם במקרא
בכוונה בהם לענפי האילן בלבד . ועוד ממה שידוע
לכל הוא שמחת האילן אינו דוקא מן הורע שלו
שזרעים בקרקע בגון גרעיני הפירות . אבל הוא
צומח ומתהווה ג"כ אילן מן היחוד והענף שכורסין מן
אילן אחר כשנוטעים אותו בקרקע עושה שורש וצומח
ומתהווה אילן גדול כי כח הצמיחה והפריה ורביה בלתי
מונח צורע האילן בלבד אבל הוא מופשט ומתפשט
בכל האילן כולו . ואחרי הודענוך כל זאת נבוא
מעשה אל באורך הבדלי השמות שזכרו :

שם שזכרה . שריחה . נמישה . ובד .
מורים בולם על הענפים החמונים שנאילן
(אעסטע) . נקרא הענף החמון שיבה מלשון
סוכה וסך' כענין ושכתי כפי . שלפי שהוא קרוב
וסמוך

וסיוך לארץ הוא סוכך ונתון כל ליושב תחתיו משא"כ
 הענפים שבגובה האילן שאינם סוככים מגשם ומטר
 הבא מן הגד גם אין נוהגים כל למה שלמטה מהם
 המקבל כלווי השמש מן הגד . והוא ענין ויכרח שוכת
 ענים גם העם איש שוכה (שופטים ט' מ"ח ומ"ט)
 שלפי שהענף התחתון עב ובלתי לה כ"כ כשאר
 הענפים הדקים גם העלים שבגנף התחתון יותר
 רחבים מן עני שארי הענפים לפיכך הוא מוכשר
 ביותר להציה ולהדליק את הצריח . ובבחינת התפשטות
 יתירה שבגנף התחתון שהוא מתפשט בין לאורך בין
 לרוחב יותר מכל שאר הענפים . נקרא בבחינת
 ההתפשטות לאורך שר"יח או שליחה כמו שלחך
 טרדם רמונים (שה"ש ד' י"ג) . שלחתיק נטשו
 עברו ים (ישעי' ע"ז ח') וכענין חשלה קציריה עד
 ים (תלים פ' י"ב) . ובבחינת ההתפשטות ברוחב
 נקרא בטיישה כמו ואת הנטישות הסיר התו (ישעי'
 י"ח ה') כענין וינטשו בעמק הרפאים (ש"ב ה' י"ז)
 דהיינו לרוחב העמק . ואומר ע"ש ד' מני ההתפשטות
 שלחתיק נטשו עברו ים (ישעי' ע"ז ח') והיינו
 התפשטות לאורך (אויש גשטרעקט) גם ברוחב (אויש
 גברייטעט) . ושם בר' הונח על אוחו ענף התחתון
 היוצא מתחת הקרקע בשוק עם האילן דהיינו שיוצא
 מיד מן שרש האילן עצמו ומחבלה על הארץ כאילן
 בפ"ע שאינו ניכר שהוא ענף רק נבלה כאילן בפ"ע
 אלא שאינו עב כמו האילן עצמו והוא מלשון בורד' .
 שדוד מן גוף האילן והולך לבדו (אפ לעגר) . אמר
 ותעט נדים (יחזקאל י"ז ו') שסימן הנחת הטוב
 כשיצאו עוד סביב לו מן השרש נמחים נדים . וכן
 וחלף אש ממתה נדיה (שם י"ט ו"ד) דהיינו מן
 הנדים הנוטים מיד מן השרש לגדל בפ"ע . ולפי שזה
 מין הענף צומח ישר בגוף האילן ואינו מהתקם לכאן
 ולכאן כשאר הענפים שמתקמחים לכאן ולכאן כנחש
 גם הוא חזק ביותר לפי שיניקהו מן השרש עצמו .
 ועם אלה התעלות יש לו עוד מעלה שאינו עב וכבד
 כ"כ כהאילן עצמו . משום כך לוקחין אוחו לכל מיני
 תשמישים לשאת משאות ולכל כיוצא בזה במקום שר"ך
 דבר חזק ארוך ושאינו כבד כדי שיהי' נוח להשתמש
 בו . ונקרא זה כלי השמוש ג"כ בשוקו השם בר' .
 כמו ועשית נדי עני שטים . נדים למזבח . ע"ש
 שלוקחין אוחו מענף הקרא נדי . והוא בעצמו נקרא
 ג"כ כ"ט כמו ונתנו על המוט (במדבר ד' י')

וישאוהו צומט בשנים (שם י"ג כ"ב) . וישאו את
 ארון האלהי' בכתפם צמוטות עליהם (דה"א ט"ז ט"ו)
 והלא המצוה לשאת הארון בנדים לא צמוטות אלא
 שהגד והמוט אחד שנקרא הגד מוט מענין מטה ונטיה
 כמו ממתה נדיה שהגד השוק שבהן ענף
 גדול וכללי הכוונה מן האילן וכמבואר . ובל' חז"ל
 יקרא הענף התחתון ג"כ ידורר כמו יחור של חלנה .
 והוא מלשון אחרית שהוא באחרית ותחתית האילן .
 זהו ענין הענפים התחתונים :
 הענפים האמצעיים . עליהם הונחו שמות .
 ענף . עפא . סעיק .

ברעף או שרעף . וזוה צריך שחלע שגנף
 ועפא ענין אחד שניהם
 משרש א' שרש שניהם עף . מלשון התעופפות
 ופריחה באויר כי כן הענפים האמצעיים לפי מה שחס
 כבר בגובה האילן ומתפשטים באויר הרי הם כאלו
 עופפים ונשארים באויר כעוף השמים ויותר נראים
 כעופפי' בזמן שיגיעם הרוח אז נראים ממש כעופפים
 שראשיהם הפנימי הדבוק באילן אינו נראה רק ראשיהם
 שכלפי חוץ ושבה חנועתם כאלו יעופו באויר וכענין
 מי אלה כעב העופנה . אלא שבחס עפא האל"ף
 נוספת כי כשאר מציין עפאים יתנו קול (תלים ק"ד
 י"ג) האל"ף נחה והיו"ד נעה בחירק כענין שומר
 פתאים ה' שהל"ף נחה והיו"ד נעה כאלו כתוב פתאים
 וכמ"ש עד מתי פתים תאהבו פתי (משלי א' כ"ב)
 כך עפאים כמו עפיים . וכן בל' ארמי נקראים עלין
 של אילן עפיה כמו עפיה שפיר ואחרו עפיה (דניאל
 ד' ט' וי"א) שגם העלין נראים בנטיבת הרוח
 כעופפים . והרי בשם עפא אין שרש רק עף . כנגד
 זה בשם ענף האו"ן נוספת ושרשו ג"כ רק עף . כי
 כבר נמצא בכמו זה הרבה שמות שהגו"ן האמצעי
 נוספת גם . כגון חגס מן מטה . בנת מן צה .
 זכ מן זב ענין זיבה . ענד מן עדי ענדס לגרגרתך
 היינו עדי . ענף וענקים לגרגרתך מן עק ענין
 מוטקה שמעיק את הזואר . זנה מן זה ולא יזח החשן
 עיין באור זנה . זנק יונק מן הבשן מן זק ענין נוילה
 יזקו מטר לאדו . חנף מן חף לשון חסוי והעלמה
 הגריעות . טנף מן טף לשון טפטוף . כנף מן כף
 על כפים הקוחד . לנף מן לף ענין לטוי . כך שם
 ענף מן עף לשון תעופה ועופפות . גם כשנאמר
 שאין

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

שאלו הכו"ן בענף נוספת הנה הוא שם מורכב מן
 ע"ף - ג"ף - ע"ף לשון עופפת וכף לשון תנופה
 והגבהה שהוא בגובה לא למטה וארץ
 עשוי הפנים עפא זענף ענין אחד מורים שניהם על
 הענפים האמצעיים . לזה אמר וענף עץ עבות
 (ויקרא כ"ב ת') ור"ל מן הענפים האמצעיים שהם
 מרובין בעליון יותר מכל שאר הענפים כמבואר לעיל
 כי עיקר ההקפד שיהי' עבות דהיינו מעובה בעליון
 ואלו ימצאו בענף התחתון של הדם עליון מרובין הי'
 ג"כ כשר אלא שדיבר הכתוב בהוה שרוב העליון מצויס
 יותר בענפי' האמצעיים . ואמר וענפיה ארזי אל
 (תלים פ' י"א) והוא דבר חדוש שאפי' הענפים
 האמצעיים שאלו דרכם להיות עבים וארוכים כ"כ
 כענפים התחתונים אפי"ה היו כארוים ארוכים ועבים .
 ואמר לעשות ענף ולשאת פרי (יחזקאל י"ז ח') .
 ונשא ענף ועשה כרי (שם שם כג) : וכן פריה
 וענפה (שם י"ט י') שהזכיר תמיד שם פרי אלל ענף
 לפי שהפירות מצויס ביותר בענפי' האמצעיים כמבואר
 לעיל ועוד בכמוך . וכל' חז"ל יקרא הענף האמצעי
 נוף חילון בארץ ונפו נוטה כו' וג"כ מענין תנופה
 ורוממות :

גם שם הענף והרענף ענינם אחד , ומורים
 שניהם על ענפי הענפים
 והם ענפים הקטנים הדקים היוצאין מן הגדולים .
 ואין אותן הפגולים שהענף מתפצל לכאן ולכאן שקורין
 (ראיקון) שהם גסים ועבים . אבל הסעפים דקים
 ביותר ומתפצלים ג"כ טוב להרבה פגולים דקים
 כקולחם ונקראים כל"א (רייזר) והם לבדם נושאים
 סירות האילן רק למעטא דמעטא יוצאים סירות גם
 מן הענף הגם וגם מן האילן עצמו . אמר ארבעה
 ומחשה בסעפיה פוריה (ישעי' י"ז ו') . ואומר ושם
 ירצן וכלה סעיפיה (שם כ"ז י') ואין ראוי למחבל
 בהמה כ"א הענפים הדקים . כי אם שענפי' כאלה
 מצויס ג"כ בענפי' ההתחונים ועוד יותר בעליונים
 מ"מ בענפי' האמצעיים הם מצויס ביותר וגם רוב
 הפירות מצויס בהם . ואומר בסעפתיו קננו כל עוף
 השמים (יחזקאל ל"א ו') שהעופות עושים קנם דוקא
 בין ענפי הענפי' האמצעיים לא בענפיס העליונים
 שלא יהי' הקן מגולה ביותר לעיני השמש ולמטר
 השמים . ולא בענפים התחתונים שלא יהי' סמוכים
 אל הארץ במקום עוברים וטבים למיכר עושוין הקן

באמצע האילן ובמקום מוננע בין סבכי ענפי הענפים .
 וכן יקראו הנקעים הדקים שבסלע ג"כ סעפים כמו
 ובסעפי הסלעים (ישעיהו ב' כ"א) שהסלע מתבקע
 חמלה בקע רחב ואוחזו בקע מתפצל טוב לבקעים
 דקים כהתפצל ענף האילן לפיכך יקראו סעפים .
 ועל דרך המליצה השאל שם סעיף להוראת מחשבה
 עקומה המתפצלת לכאן ולכאן כענף חילן שאינה
 הולכת על קו ישר ע"כ ההיקש האמתי (רענקע) כמו
 סעפים שנאמתי ומורתך אבנתי (תלים קי"ט קי"ג)
 מלת סעפים . אם הוא שם תאר לרבים דהיינו בעלי
 מחשבות עקומות (רענק האשטע) הי' ראוי להיות
 בפ"ח וקמ"ז סעפים כמו סרבים גיבים גלבים .
 ואם הוא שם הפועל דהיינו עושים ענינים
 עקומי דעת (רענקע מאכר) הי' ראוי להיות סעפים
 במול"ם כמו בווערים דינו בווערים בעם . אבל הוא
 שם דבר' שהנפרד סעף צו"א ע"מ שלו שהרבו
 שלויס ויגו שלויס מן היס והחט"ף מפני אות הברון
 וטעור המאמר שונא אנכי את הסעפים דהיינו
 המחשבות העקומות המזויות ע"פ הרוב בענינים
 שאין להם יסוד אמתי וקשה להביע בהם אל התולדה
 האמתית בזולת עקומות מפוללות לכאן ולכאן אך
 אבנתי מורתך הנוטה על יסודות אמיתות ויוצאות
 התולדות ג"כ ע"כ ההיקש ההגויי הישר והאמתי
 וידובר עוד מזה בחלק הרביעי אי"ה . ובשחוף השם
 יקראו גם התולדות המחשבות שאינם לבנאי ג"כ
 בשם סעיף והיינו בזמנית שהם יוצאים מיסוד כולל
 כענף כמו בשעפים מחזינות לילה (איוב ד' י"ג)
 לכן שעיפי ישיבוי (שם כ' ז') שהיסוד והסקדמה
 הראשנה המחשבתית היא כענף הגדול הכולל
 והתולדות היוצאות ממנה כענפים וסעיפים דקים :
 בלעגין סעיף הוא בעצמו ענין ברע"ף . בין מה
 שנקרא ענף ובין מה שנקרא מחשבה והראיה
 שסעיף וסרעף מין ענף אחד שאמר והרבינה
 סרעפתיו ותארכנה פארתיו (יחזקאל ל"א ה') ועליהם
 בעצמם אמר טוב (שם שם ח') ברושים לא דמו אל
 סעפתיו וערמונים לא היו כפארתיו הרי ססעיף
 וסרעף לענין ענף אחד הוא . וכן לענין המחשבה
 פעם נקרא סעיף כמו סעפים שנאמתי או בס"ן שעיפי
 ישיבוי . ופעם נקרא סרעף ברוב שרעפי בקרבי
 (תלים ז"ד י"ט) . בחנני דע שרעפי (שם קל"ט
 כ"ג) הרי שסעף וסרעף בסמ"ך או בש"ן הן ענף הן
 מחשבה

מחשבה ענין א' וכן כהז' הרד"ק . ולפי מה שסופי
 החיכות של סעף וסרעף . ע"פ שהוא בעצמו שרש
 של שמות עפא וענף כמבואר למעלה . נראה שהם
 מלות מורכבות והיינו בע - אף . סר - עף .
 סע מענין העתקה ממקומו כמו ויסעם עם הברית
 (שופט' ט"ז ג') . גפן מוצרים חסיע (תלים פ') .
 אבן שלמה . מסע צבנה (מ"א ו' ז') אבנים שנעקו
 מן הסלע הגדול . כמוהו פר מלשון העתקה
 בפשוטו . כי סר לראות . והוא ענין סעף וסרעף
 היינו הענפים הדקים הנעקקים מהענף הגדול ובענין
 שילוח גטישות מלשון שילוח גטישה והעתקה . ומטה
 מענין נפיה מגוף האילן . ובד מענין הכבוד :

ועל הענפים העליונים הונחו שמות דל"ה
 ובפ"ה . אלא שהענפים העליונים בעצמם
 ב' מינים . הסמוכים לראש האילן נקראים דל"ה ורת
 (וויסלען) כמו לפנות דליותיו אליו (יחזקאל י"ז ו') .
 ברוב דליותיו בארך דליותיו (שם ל"א ז' י"ט) והוא
 מגורח דלה לשון רוס וגובה כמו דלו עיני למרום
 (ישע' ל"ה י"ד) . ארומך ה' כי דלתני (תלים ל'
 ז') . וגם דלה דלה לנו (שמות ז' י"ט) דהיינו
 הגבהת המים מן העומק ושם הכלי המגביה המים
 יקרא דל"ה . ובל' חז"ל הדלה עליה את הגפן .
 המדל בגפנים . בדלית ובדקל הכל מענין דל"ה
 והגבהה . אבגם ראש האילן גופא עם הענפים
 הקטנים שפניביו נקרא פא"ה מלשון פאר ונור
 ותפארה (קראנע או קראנץ) שראש האילן עם
 הענפים העוטרם עליו הם פאר האילן ועטרת
 תפארתו . אלא כשאומר פא"ה בלשון יחיד הכוונה
 לראש האילן עצמו שהוא רק אחד כמו מסעף פא"ה
 במערה (ישעיה י' ל"ג) כלומר שיגור ראש האילן
 במערה ועי"כ יהי האילנות רמי הקומה גדועים
 והגבוהים ישפלו . וכשאומר פא"ה לשון רבים רומז
 על הענפים הסובבים בראש האילן (דוא וויספלן)
 כמו ותשלם פארות (יחזקאל י"ז ו') . ותארכנה
 פארתיו (שם ל"א ה') . לא היו כפראתיו (שם שם
 ח') . ובפעלים לא תפאר אחריו (דברי כ"ד כ')
 כלומר שלא יעלה למעלה ליקח הזמים הנשארם
 בפארות היינו הענפים שבראש היות שלא נשרו ע"י
 חבטת האילן והוא מקפיד לקמהם שהם היותר
 מוצהרים ומצויים שנתבטלו היטב מחוס השמש . ומזה
 הענין ואת פארי המגבעות שש (שמות ל"ט כ"ח) .

פארי פאחים יהיו על ראשם (יחזקאל מ"ד י"ח)
 דהיינו המגבעות שהם בגובה הראש כפארות שהם
 בראש האילן שלפיכך נקראו מגבעות לשון גבעה . כל
 זה יורה שהפארות הם הענפים העליונים ושראש
 האילן . אכן בק"ת מקומות משמע שהפארות הם
 הענפים החתוכים הסמוכים לארץ כמו ותחת פארתיו
 ילדו כל חית השדה (יחזקאל ל"א ו') ואין דרך לחיות
 השדה לעלות באילן לילד תחת הענפים העליונים .
 ואולם אין ראיה משם שכן דרך המליצה להחליף שמושי
 השמות זו תחת זו כדי שלא לשמש במלה אחת פעמים
 הרבה במאמר אחד כי אחר שאמר שם בסעפתיו קננו
 וכו' לא הו' שוב מיופי המליצה לומר שוב בסעפתיו
 ונקט לשון פארות ואין ג"כ צורך שילדו תחת הפארות
 בסמוך ממש כ"א שילדו על הארץ מכון כנגד
 הפארות שזלמעלה אע"פ שהענפי' האמצעים
 מפסיקים כמו שיפול על השוכן בשעה התחתון של בית
 לומר עליו ששוכן תחת הגג כמו שיפול על השוכן
 בשטח העליון לומר ששוכן תחת הגג . גם אפשר שיש
 שני מיני פארות . שהאחד מלשון פאר והוא הענף
 שבגובה האילן שהוא תפארתו והדרו . והשני מלשון
 פרי עם א"לף נוספת ומורה על ענפים הטעונים
 פירות והם אינם בגובה האילן , שגם הענפי'
 החתוכים נושאים פירות ועל זה המין אמר ותחת
 פארתיו ילדו כל חית השדה שלפיכך נחסרה האל"ף
 לפעמים כמו ותשברנה פראתיו (יחזקאל ל"א י"ג) .
 ועל פראתיו היו כל חית השדה (שם שם י"ג) דהיינו
 לאכול פירות הענפים והוא מענין בין אחים יפריא
 (הושע י"ג ט"ו) מלשון פרי :

ישם יובק ויניקות מורה על אחת הצמחים
 הרכים היוצאים סביבות
 האילן אם מן האילן עצמו או מן השרש . שיש להם
 תאר ענפים אבל לא יתהוה מהם לעולם ענף גמור
 אך ישארו תמיד בינקותם רכים ולחים שלפיכך יקראו
 יונקות שהם תמיד כתינקות היונקים משדי אדם כך
 הם יונקים ביותר מלחלומי הקרקע והאילן (ויבלינגע)
 כי לפעמים הושאל הלשון מן האילן לבני אדם . כמו
 מטה ושבת . ולפעמים להיפך מן בני אדם לאילן .
 מן ילדים רכים הנקראים עוללים ויונקים השאיל
 לקרא צמחי אילן הרכים עוללות ויונקות (שעסלינגע .
 וענקר) אמר רטוב הוא לפני שמש ועל גנתו יונקתו
 תנא (איוב ח' ט"ו) . ויונקתו לא תחדל (שם י"ד ז')
 שאע"פ

שאר פ' שנכתב העץ ונתיבם ישאר יונקותיו ממנו
 רטיבותם המופלג קיימים גם ילאו עוד מן השרש
 מחדש . ויונקו מיבש שלהבת (שס ט"ו ל') שחום
 השלהבת מיבש ג"כ היונקות מה שאין חום השמש יכול
 לפעול . ואלה מיני הצמחים . כל עוד שנשארים
 קבועים באילן לא יללימו לעשות פירות כשאר ענפי
 האילן מזה שיש בהם לחלוטית יתירה מימי מזה שיש
 בהם לחות שרפוי הצריך להוציאה פרי . אך לפי
 רטיבותם היתרה מוכשרי ביותר לעשות פרי כשיקולצו
 ויונטעו במקום אחר שאז יעלו ויצמיחו ויתאוו אילן
 בפ"ע שפ"ז אמר ויעל כיוצק לפניו (ישעי' כ"ג ב') .
 את ראש יניקותיו קטף ויביאהו אל ארץ כנען (יחזקאל
 י"ז ד') . ונתתי מראש יניקותיו ושהלתי אני על הר
 גבוה בהר מרום אשהלנו וגשא ענף ועשה פרי והי'
 לארו אדיר (שס שס כ"ב וכ"ג) שמשום כך ג"כ אמר
 בלשון שתילה שעל זריעה זרע האילן נוטל לשון זריעה
 (זעטן) או לשון נטיעה (פפלאנן) אלא שלשון זריעה
 נוטל בין על זריעה אילן בין על זריעה הבוזה וירק
 ולשון נטיעה אינו נוטל כ"א על זריעה אילן בלבד .
 ולקחת יונק מן האילן והנטיעה אותו במקום אחר
 נוטל עליו לשון שתילתו (שטעקן) ואומר שתולה
 לעשות ענף ולשאת פרי (יחזקאל י"ז ח') . שתולים
 בבית ה' (תלים ז"ב י"ד) . בניך כשהילי זתים סביב
 לשלחך (שס קכ"ח ג') דהיינו כיונקות של זית
 שתולים לעשות ענף ופרי (ויחא שטעקרייזר)
 שתולים אותם בשורה וסדר תיושר כך בניך סביב
 לשלחך :

ישם נצרי . הנחתו על האילן בתחלת צמיחתו
 בזמן שהוא עדיין רך ויונק ואין לו
 ענפים עדיין (שפרעסלינג) והוא מעמד האילן הבא
 חיבך אחר מעמד היציבה מן השרש עיין באור לין .
 כמו ונצר משרשיו יפרי (ישעי' י"א א') כלומר כיונק
 רך היוצא מן השרש הוקן שנכתב מעליו האילן ולא
 הצמיח ימים רבים . וכן נצר מטעי (שס ס' כ"א)
 דהיינו הצומח מן הזרע הזרוע והנטוע . וכן ועמד
 מנצר שרשיה כמו (דניאל י"א ו') ר"ל בן שלו ובסיסו
 של מלך הצפון יעמוד מן נצר השרשים של בת מלך
 הנגב . וענין נצר מענין נטיעה ושמירה כמו יצרנהו
 כאישון עינו . ובריחך ינצורו . לפי שהנצר כשהוא
 עדיין דק וקלוט ונמוך צריך שמירה ונטירה יתרה
 שלא ירחקוהו רגלי העובדים ולא יפסידוהו הכהמות

שלפידך עושים תמיד סביב לו כעין גדר של קוצים
 או שאר בנין לעכב העובדים ועי"כ נשאר נצור ושמור
 מן ההפסד משום כך נקרא נצר מענין נצירה
 (הוטטונג) . ואומר השלכת מקברך כנצר נחשב
 (ישעי' י"ד ט') דהיינו כנצר שלא השגיחו עליו ונרמס
 ברגלי אדם ובהמה שלא ילליח עוד לכלום ונתעב
 בעיני בעליו אך לפי זה הענין נקרא נצר חלשון
 שמירה יסול שס נצר לאו דוקא על הצמח היוצא מן
 השרש או מן הזרע הזרוע . שגם הונק הרך הניקח
 מן האילן ונשחל במקום אחר יסול ג"כ עליו שס נצר
 שהוא ג"כ צריך שמירה יתרה כל שלא נרשע עדיין .
 אלא שלא נחנף ממנו שמוס במקרה כ"א על האילן
 הזרוע או היוצא מן השרש הישן אבל עכ"ז כולל שס
 נצר כל מיני נטעי האילן הרכים הדקים בצמיחת
 שכולם צריכים שמירה ונטירה . ויקראו העוסקים
 במלאכת הנצרים בנטיעתם וצמעתם השמירה הצריך
 להם בשם גוצרים (ריוזרער) כמו יש יום קראו
 נוצרים בהר אפרים (ירמי' ל"א ו') דהיינו העוסקים
 בנטיעת נצרים וכענין שאמר בפסוק הקודם נטעו
 נטעים וחללו . ור"ל שיעזבו הנוצרים את מלאכתם
 בעסק הנצרים ויקראו זה לזה לאמר קומו ונעלה ליון
 וזה דוקא כשענין נוצרים מענין העסק בנצרים אבל
 אלו הי' ענין נוצרים כפשוטו דהיינו שומרי הכרמים
 (וועכטר) כדעת קצת מפרשים לא הי' ענין לומר
 שיעזבו את הכרמים הפקר ונעזב מכל שמירה וילכו
 משם שזה הי' היסוד של נטעו נטעים וחללו . אפס
 שיש ג"כ נוצרים מענין שמירת כרמים ושדות כמו
 נצרים באים מארץ המרחק וכו' כשומרי שדי היו עליה
 מסביב (ירמי' ט"ז ו"ז) . וכן ממגדל נוצרים עד
 עיר מצר (מ"ב י"ז ט') ששומרי השדות והכרמים
 יושבים במגדל שהוא גבוה ויכולים להסתכל
 למרחוק :

אמנם שם שריג . זמורה . זלזל . שנות
 פרטיות
 מורוח ביחוד על ענפי עץ הגפן . יקראו הענפים
 הדקים שבגפן בשם שריגים (ראקן) . והענפים
 הגסים שבגפן יקראו זמורות (רעבן) . והענפים
 היומר דקים כיונקות האילן שאין טעונים פירות יקראו
 זלזלים (גיין רעבן) כמו וכרת הזלזלים במזמרות
 (ישעי' י"ח ה') יקראו זלזלים מענין זלזלות
 כמו זללל וסבא ומענין פזור (פר שווענדונג) כמו
 הזלים

הזלים זהב חכים . שאלה הענפים אך למותר שאין
 כושאין פירות רק זוללים וחומסים לחות הגפן שהי'
 ראוי לכנס בענבים ודרך לקצס הרובה שילחמו
 פירותיו . וזה שאמרנו שהשריגים ענפים דקים
 והמורות ענפים הגסים שבגפן זה יצא לנו ממשמעות
 הכתובים המשמשים באלה השמות שמשם שריג יאמר
 ישחרבו עלו על צוארי (אי"ב א' י"ד) שהוא ענין
 כסוד וקליעה (פר שלעטון) כמו שיסכסכו
 השריגים זה בזה וזה שייך דוקא בענפים דקים שמצד
 דקוהם ורכוהם מתסכסכים זה בזה ונעשים קליעה
 משא"כ בענפי' גסים וקשים שנשארנו נפרדים ואינם
 נכרכים יחד . וכן גידי פחדיו ישרבו (איוב מ' י"ז)
 שהגידים נעשו קליעות כשריגים . וכן הלבינו שריגיה
 (יואל א' ז') והיינו שהלך ירקרקות השריגים ונחלבו
 והענפים הגסים אינם מחלבינים לעולם שנצטע כצבע
 גוף הגפן שנשאר תמיד במראהו בקין ובחרף . ומן
 שמושי שם זמורה נראה שוב שהוא מורה על ענפי גפן
 הגסים והעבים . תמה שאמר ויכרתו משם זמורה
 ואשכול ענבים אחד (במדבר י"ג כ"ג) כי הנה אם
 לא התכוונו המרגלים רק להראות גודל הפרי לא היו
 צריכים לכרות רק אשכול הענבים בלבד . אבל
 התכוונו בכריחת גם הזמורה להראות ג"כ עובי
 הענפים וגסותם שהם יותר גסים בערך אל שאר
 ענפי גפן שכמוהם בשאר ארצות :

ישם אמיר . ג"כ שם פרטי לענף העליון שצדאש
 היות בלבד . לפי שלא נמצא ג"כ
 זה השם כ"א אלל וית כמו שנים ושלה בגרמים צדאש
 אמיר (ישעי' י"ז ו') . כעובת החרש והאמיר
 (שם שם ט') והיינו האמיר שגובר מקודם . ושם
 אמיר . נראה שהוא מלשון מר ומרירות . לפי
 שעץ היות בעצמו יותר מר משאר אילנות כח"ש
 במוספת (עירובין י"ח) על אמרם ז"ל אמרה ונה
 לפני הקב"ה יהיו מזונתי מרורי' כוית . ובמה שעץ היות
 מר הנה הענף העליון שוב יוהר מר מכל שאר ענפי
 היות שכל טעם האילן מורגש ביותר בצמחים של ראש
 האילן שבשול החמה מביע לשם ביותר משום כך נקרא
 הענף העליון של וית אמיר ע"ש מרירותו המופלג .
 ויש עוד כדמות ראייה לזה ממה שדרשו ז"ל (שבת פ'
 ועוד בשאר מקומות) ששה חדשים בשמן המר (אבתר
 ב' י"ב) זה שמן וית שלא הביא שליש ולכאורה יקשה
 היכן נרמו בשמן המר שהוא שלא הביא שליש אם לא

שיהי' במזבן מלח המר לשון מרירות שלמי דרכם ז"ל
 אין מלח המר שם עצם כמו שהבינו המפרשים דהיינו
 של בושם הנקרא מור כמו ידי נטפו מור , אך הוא
 תאר של שמן והיינו שמן מר (ביפטר עהל) ואין השמן
 מר כ"א בעוד שלא הביא שליש שעדיין לא נתבשל
 היטב ועדיין בו מרירות העץ וזה נריש בחוש בומים
 הכבוסים המלוחים (אלהסן) שהם זתים שנשרו מן
 האילן קודם זמנם שהם מרים ביותר וכיוצא בזה רוב
 שאר פירות שלא נתבשלו הם ג"כ מרורים אלא שהיות
 שלא נתבשל יותר מר מצד מרירות ענף :

ישם סגסן . נראה שהוא שם מיוחד לענפים
 מיוחדים של עץ המר יזה ג"כ מצד
 שלא מלאוהו כ"א אלל תמר כמו אעלה בתמר אחזה
 בסנסניו (שה"ש ז' ט') ולמה שלא נמצא תמונ
 הנפרד יתכן לומר שהוא מן השמות הבאים תמיד בל'
 רבים כמו עלומים בתולים שאין להם נפרד ושם סגסן
 מגזרת סגה שהוא קבוץ חומים המעורבים וסבוכים
 זה בזה (בוש) והכפל מורה על רבוי ענפים
 הנאחזים בסבך (געבישע) והם לומחים מן החמר
 בתחמיתו סביב נקראים בלשון חז"ל קורי דקלים שהם
 כמו קורי עכבים המסובכין זה בזה , ואותן הקורים
 של דקלים ראויין לאכילה . או שהוא מה שנקרא אלס
 ז"ל סבי דקלים מלשון סביב והיינו הגדלים סביבות
 הדקל ואפשר שסבי וקור ענין אחד . ויש עוד שם
 לענף החמר והוא שם כף או כפת כמו כפת
 חמרים (ויקרא כ"ג מ') נקרא בל' הש"ס לולב .
 והוא כולל הענף והעליון יחד . כי מצד שהוא כולו עליון
 יקרא עלה . ומצד שאין לאילן החמר ענפים אחרים
 וזלחו יקרא ענף . אבל כף הגחתו העלמית ע"ש שיש
 לכל עלה ועלה בית קבול ככף שכל עלה ועלה כפול
 לשנים על פני אורכס דבוקים מצד א' ופתוחים מצד
 השני והוא בית קבול שלהם וכל מי שיש לו בית קבול
 נקרא כף . כמו כף היד כפות זהב . ואמר כפות ל'
 רבים לפי רבוי העלים וכל עלה ועלה יקרא כף לשון
 יחיד ואין ענין כפות תמרים הנאמר כאן כענין עלי
 תמרים (נחמי' ח' ט"ו) כי עלי תמרים עלים
 פשוטים שטחיים כשאר עליון של שאר אילנות בלתי
 כפולים והם העלים התחתונים שכלולב שהם רחבים
 ביותר והפרי גדל ביניהם ולמעלה מהם נמשך הולב
 עם עליו הכפולים . וזה הכפל נקרא בל' הש"ס
 תיובת נחלקה החיזוק (סוכה ס"ג) מלשון תאומים .
 אלא

יריעות שלמה חלק ג יריעה נו

אלא שבראש הלולב יוצאין שוב שני עליון מן השדרה ומעלה או עלה א' כפול לשנים שמשום כך נחלקו מפרשי הש"ס מהו הנקרא תיומת לענין פסול והכשר וכלומר זה שאמרנו במשנה נחלקה התיומת פסול לאין תיומת כוון התנא אם לתיומת העליון שבראש הלולב שגופל עליו היטב לשון תיומת סתם? או אם לכל תיומת ותיומת שכל העליון. אבל הגל מודים שכל זר המחובר שכל עלה ועלה נקרא ג"כ תיומת :

יריעה נו

עשן קטור. שניהם מורים על אותו הגשם הדק האוירי העולה מן גשם הצוער או מן הגשם המחומם למעלה כי שניהם בין עשן בין קטור מתולדות האש. אלא שהעשן הוא סך חלקים שהגשם הצוער מורכב מהם. שעי' האש תחתה הרכבת הגשם ויתפרדו חלקי ההרכבה זה מזה ולרוב דקותם וקלותם הם עולים למעלה מחמת שהאוויר שסביבם כבד מהם ועי"כ נדחקים הם למעלה מן האוויר הכבד והם נקראים עשן (רויך) ואש עשן עש המורה על הפסד הרכבת הדבר ודבקותו כמו כבד אכלו עש ועלמי עשאו ותמם כעש חמודו ונבנה מן עש עשן בתום גו"ן תאר האמנותי"ו כגו"ן ראשון ואחרון והיינו דבר הבא מהפסד ועשש הרכבת הגשם. והעשן לפי שיש בו חלקים מלחיים מן המלח היסודי של הגשם לפיכך הוא מר וחריף וגשם בעינים ומזיקים כשאר כל חומר חריף הנכנס בעינים. גם מראות העשן מחולפות שיש בו כמה מיני גווים לבן שחור ופמוד כפי חלוק צבע חלקי הגשם שהעשן מורכב מהם ועמוד העשן כשהוא עולה ישר כלפי מעלה בלתי מתפצל לכאן ולכאן כדרכו תמיד או יכונה בשם רבמר או רבמרה כמו כתיבות עשן (שה"ש ג' ו') מלשון תמר, שמתפשט ישר למעלה כאילן תמר שגדל ישר למעלה וכן ואש ותמרות עשן (יואל ג' ג') ובל' הש"ס תהומד ועולה כמקל (יואל ל"ח) היונו עשן הקטרת שלפי שהי' נותן בו עשש מעלה עשן הי' עולה ישר כמקל. ומה שאמר סימרות לשון רבים לפי שהעשן אינו עמוד אחד כ"א קבוץ עמודים הרבה : אמנם שם קיטור. הנחתו על האדים והחלקים המימיים העולים מן גשם לח כשיוחס באור (דחמפף) כמו שאנו רואים בתבשיל

חס ולא כשמנערין אותו מן הקדרה אל הקערה שיוצא ממנו הכל בצורת עשן וכן ההכל היוצא מן המרתף לחוץ ותפוחי הב"ח בשעת החורף. וכן ההכל היוצא מן הימים והנחלים בבקר ובערב כולם יש להם צורת עשן ואינם עשן שהעשן הוא עצמות החלקים המלחיים שהגשם מורכב מהם בעצמותו שלפיכך יש להם טעם חריף כאמור. אבל הקיטור אינו כ"א חלקי המים הסגורים בגשם ע"כ המקרה ועי' שהגשם מתפשט ביותר ע"י חום האור עי"כ יתפתחו החלקים המימיים מחסגורם ויעלו למעלה ע"י הרוח הסגור בהם כי הרוח הסגור משיאם למעלה אלא שאין נחפסים בחוש הראיה רק אחר שיבואו באויר הקר שעי' אויר הקר הם נעשים בוששים ומצומצים זה בזה ומקבלים צורת עשן. ולפי שאינם כ"א חלקים מימיים אינם מזיקים לעינים כמו העשן. גם יש להם תמיד רק מראה א' שזה שלא כדרך העשן שיש לו הרבה מראות, גם העשן חס ויבש והקיטור חס ולא. שלפי שהעשן מורכב מחלקים היבשים של גשם שהם ג"כ בעלי מראות מתחלפות לכן הוא ג"כ יבש ומשונה במראות. והקיטור שהוא רק מחלקי מים פשוטים שאין להם רק מראה א' לכן הוא ג"כ לח ובעל מראה א' כמים. והוא הנקרא בל' הש"ס הגל שהנקרא בל' הכתוב קטור נקרא בל' הש"ס רביל. והוא מענין הגל הכללי שהוא דבר שאין בו ממש שם הקטור הוא יותר דק ורוחני מן העשן. ומה שאמר במקום אחד עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן (בראשית י"ט כ"ח). ובמקום אחר אמר ויעל עשנו כעשן הכבשן (שמות י"ט כ"ח) היינו לפי שזמן הכבשן יולאים גם עשן גם קיטור שניהם יחד שהכבשן הוא תנור ששורפין בו אש אבנים לסיד או כלי חרס לחים שיזרפו ויתקשו ע"י האור ומן העצים שמוליקין בו יוצא עשן ומן הלחות שבאבני הסיד והכלים הלחים יוצא קטור ולפי שהי' מהפכת סדס ע"י גפרית שהוא כשהות בווער אין עשן יוצא ממנו רק קיטור לפיכך אמר שם כקיטור הכבשן. אמנם בהר סיני שהי' ההר בווער כפשוטו בהעלאת עשן לפיכך אמר בו כעשן הכבשן :

משם קיטור, ענין הקערה של הקרבנות כמו והקטיר המזבחה, והקטירו בני אהרן והיינו הנחת הקרבן על האש לתכלית שיעלה ממנו קיטור לריח נחום. כי הקרבנות כולם בשמים לקים

למים ובהם צוערים אין עשן יוצא מהם אלא קיטור .
 שמשום כך ג"כ לא נמצא לשון הקטרה כ"א בבנין
 הכבד והקטור ויקטר כליל הקטר . מוקטר ומוגש
 לשמי . שפי' נתינת הקרבן על האש ומשך שייעלה
 ממנו קיטור והכהן בעצמו אינו מוציא הקטור רק הוא
 הגורם יציאת הקטור ע"י הנתינה על האש לסיכך בא
 לשון הקטרה תמיד בהפעיל . והשם קטרת והוא שם
 החאר המופשט והיינו דבר המוכן להינתן על האש
 כדי שיצא ממנו קיטור (דאמפף ווערק) וגופל שם
 קטרת על כל דבר המוכן להיות נקטר בין קרבנות
 הב"ח ובין סמים הנקטרים . אך לא נמצא שם קטרת
 כ"א בבשמים ביחוד כמו ועשית מוצח מקטר קטרת .
 קטרת סמים . ועשית אותה קטרת רקח . מוצח
 הקטרת . והעצם בזה לפי שהעיקר המבוקש בקטרת
 הסמים הוא העלאת הקיטור שהוא עיקר העבודה בו
 ואין עוד עמה עבוד' אחרת לפיכך יפול בו לבד שם קטור'
 בסם שהוא עיקר עבודתו משא"כ שאר קרבנות כגון
 העולה ואימורי הקרבנות הנאכלים והמנחות שאע"פ
 שאמר בהם ג"כ לשון הקטרה אין העלאת הקיטור
 בהם העבודה העיקרית שעיקר העבודה וריקת הדם
 והתנופה והרגשה וניצוא בזה ואף כשלא נקטרו
 האימורים כלל אין הוצח נפסל בכך . אבל קטרת
 הסמים אם לא העלה קיטור ממנו לא עשה ולא כלום

סליק

מודעה . ידעתי כי יש עוד הרבה שמות המתיחסות אל המלאכה בזולת השמות שנתבארו פה בחלק
 השלישי אבל הנה הנם מבוזרים כבר בחלקים הקודמים גם בשרשים שלי למספיק בע"ה :

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקדש הדרוקר **שמואל צבי** בן מהור"ר
קלונימוס קלמן מהימן באך ולע"ע בדיהרנפורט

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקדש הדרוקר משה בן מהור"ר שמואל בן ריטשוואל
על ידי הפועל העוסק במלאכת הקדש הזעציר **יאקב** בן מהור"ר **דניאל** ג"י

מק"ק דיהרנפורט טמשפחת בלאך

לוח המעיות

צ"ל	טעות	עמוד	דף	צ"ל	טעות	עמוד	דף
הנוכחי	הנוכחי	ג'	ט"ו	וגשמי	וגשמי	ד'	ח'
מחמת	מחמתו	ד'	י"ט	גן	גד	ג'	ג'
כתש	כתש	ח'	כ"ה	והמסכה	והמסכה	ד'	
הנפעל	הנפעל	ג'		המטו	הפרט	ב'	ד'
בקיעו	בקיעו	ב'	מ"ה	המדינות	המדינות	ג'	
וגם רוב	וגם רוב	ג'	מ"ו	שפרייזן	שפרייזן	ג'	ו
כל אלה הענינים	כל הענינים	ג'	כ"ח	גועלשאפטונג	גועלשאפטונג	ג'	ז'

